

MESNEVİ'den HİKAYELER
5.Cilt

YILDIZLARIN NURU

KESİLESİ KUŞLAR

İNANANIN KAFİRDEN FARKI

İBADETLERİN TANIKLIĞI

ÖLÜYÜ DİRİLTEN YEMEK

YIRTIK CÜBBE

TAVUS KUŞU

GÖZYAŞI BEDAVA

GÜNEŞTE YOK OLMAK

AHIRDAKİ CEYLAN

YEDİ ÖKÜZ

TANRIYA GÖZYAŞI

ŞEHVETİN SONU

ŞÜPHE

ADEM'İN YARATILIŞI

EYAZ'IN DEFİNESİ

ZAHİDİN KARISI

NASUH TÖVBESİ

EŞEK TİLKİ VE ASLAN

BİLGİLER EMEN ZAHİT

DAVET

BU NE YAMAN ÇELİŞKİ

KİBİR

KONUK EVİ

ŞEHİT OLMAK

AY YÜZLÜ

EMRİN LEZZETİ

YILDIZLARIN NURU

Yıldızların nuru olan Şah Hüsameddin, beşinci cildin başlamasını istiyor. Ey Allah ışığı cömert Hüsameddin, beşeri bulantılardan durulanların üstatlarına üstatsın sen.

Halk perde ardında olamasaydı, halkın gözleri açık olsaydı ve havsalalar dar ve zayıf bulunmasaydı. Seni övmeye manevi bir tarzda girişir, bu sözlerden başka sözler söyleyecek bir dudak çardım.

Fakat doğan kuşunun lokmasını yont kuşu yutamaz. Çaresi, suyla yağı birbirine katmaktan ibaret. Seni bu zindan altminde yaşayanlara övmek lüzumsuzdur. Senin vasfını ancak ruhanilerin topluluğunda söyleyebilirim.

Alem ehline seni anlatmak zararlıdır. Seni aşk sırrı gibi gizlemekteyim. Övmek tarif etmek perdeyi yırtmaktır. Halbuki güneşin anlatılmaya da ihtiyacı yok, tarife de. Güneşi öven kendini över, iki gözüm de aydındır, çapaklı değil, ağrımıyor demek ister.

Alemdeki güneşi yermek, iki gözüm de kör, karanlık ve çipil diye kendini yermektir. Alemde muradına ermiş güneşe haset eden kişiyi bağışla sen.

Bir adam güneşi örtebilir, gözlerden gizleyebilir mi? Onun tazeliğini pörsütür onu soldurabilir mi? Yahut haddi sonu olmayan nurunu eksiltebilir mi? Yahut da onu mertebesinden indirebilir mi?

Ululara haset edene o haset ebedi bir ölümdür.

Senin kadrin rütbense akılların anlayacağı dereceyi çoktan geçti. Akıl, seni anlatmada şaşırdı, aciz kaldı. Gerçi bu akıl, anlatmada aciz oldu ama yine de acizcesine anlatması gerek. Çünkü hepsi anlaşılmayan bir şey bilin ki atılıvermez.

Bulutunun tufanını içemezsen su içmeyi nasıl terk edersin? Sırrı atıp ortaya koyamazsan kabuklarını anlat, onunla anlayışları tazele! Sözler sana göre kabuklardan ibarettir ama başka anlayışlara göre tamamı ile içtir.

Gök arşa göre aşağıdadır ama bu bir yığın toprağa göre pek yücedir. Seni kaybettiklerinden, fırsatı kaçırdıklarından dolayı hasrete düşmeden ben onlara seni öveyim de yol bulsunlar.

Sen Allah nurusun. Canı, Allah'ya kuvvetle çeker dursun. Halksa vehim ve şüphe karanlıklarındadır.

Bu güzelim nurun, şu gözsüzlere sürme çekmesi için şart, o nuru ululamaktır. Delik kulaklı istidat sahibi, nuru bulur. Çünkü o fare gibi karanlığa aşık değildir.

Geceleri dönüp dolaşan çipiller, nasıl olur da iman meşalesini tavaf edebilirler?

Müşkül ve ince nükteler din nuruna ulaşmamış, karanlıkta kalmış kişilere, tabii bağdır. Böyle adam kendi hünerini örmek, bezemek için güneşe göz açamaz.

Hurma gibi göklere dal budak salamaz da köstebek gibi yeri delik deşik eder. İnsan için, iç sıkıcı dört şey vardır; bu dört şey aklın çarmıhı kesilmiştir.

KESİLESİ KUŞLAR

Ey idraki güneşe benzeyen, sen vaktin Halil'isin. Bu yol kesen dört kuşu öldür! Çünkü bunların her biri de karga gibi akıllıların akıl gözlerini oyar, çıkarır.

Tene ait dört huy, Halil'in kuşlarına benzer. Onları kesmek cana yol açar. Ey Halil iyiden kötüden kurtulmak için kes onların başlarını da ayaklar setten kurtulsun. Kül, sensin, hepsi de senin cüzilerindir. Çöz ayaklarını, onların ayakları senin ayakların demektir. Alem, senin yüzünden ruhların uçtuğu, toplandığı bir yer haline gelir; bir atlı, yüzlerce orduya dayanç olur.

Çünkü bu ten dört huyun durağıdır, o huyların adları dört fitneci kuştur. Halkın ebedi

olarak diriliğini istersen bu dört şom ve kötü kuşun başlarını kes. Sonra da onları bir başka çeşit dirilt de artık onlardan bir zarar gelmesin.

Dört yol kesen manevi kuş, halkın gönlünü yurt edinmiştir. Bütün gönüllere emir olursan, ey kişi, bu zamanda Allah halifesi sensin. Bu dört diri kuşun kes başlarını da ebedi olmayan halkı ebedileştir!

Bu kuşlar, kaz, tavus, kuzgun ve horozdur. Bunların içlerdeki benzerleri de dört huydur.

Kaz hırstır, horoz şehvet. Makam tavusa benzer, kuzgun dileğe.

Kuzgunun dileği, ebedi olmak, yahut uzun bir ömre kavuşmaktır, bunu umar durur. Hırs kazı, kuru yaş ne bulursa yere gömer. Bir an bile kursağı durmaz Allah buyruğundan yalnız "Yiyin" hükmünü duymuştur. Yağmacıya benzer, evini kazar, çabuk çabuk dağarcığını doldurmaya bakar. İyi kötü ne olursa dağarcığına tıkar. İnci tanelerini de oraya tıkıştırır, nohut tanelerini de. Başka bir düşman gelip de çuvalına kuru yaş, ne bulursa doldurmasın der. Vakit dardır, fırsat geçmekte. O da bundan korkarak durmaksızın eline ne geçerse çabucak koltuklar. Başka bir düşman getirmez diye efendisine güveni yoktur.

Fakat iman sahibi o yaşayışa güvenir, bu yüzden de yavaş yavaş, durup dinlenerek yağma eder. Padişahın düşmanı nasıl kahrettiğini bilir. Bu yüzden fırsatı kaçırmayacağına da emindir, düşmanın gelmeyeceğine de inanmıştır. Başka kapı yoldaşlarının ona çullanmayacağını, onun derip devşirdiğini kapışmayacaklarını bilir, emindir.

Padişahın adaletini bilir, kulların nasıl zaptettiğini , kimsenin kimseye nasıl sitemde bulunmadığını görmüştür.

Hasılı acele etmez, sakindir, nasibini kaçırmayacağına emindir. Bu yüzden sabreder gözü toktur, eline geçeni başkalına ihsan eder, yeni yakası temizdir.

Çünkü yavaşlık Allah ışığıdır. O çabukluksa şeytanın dürtmesinden meydana gelir. Zira Şeytan onu yoksulluklarla korkutur, sabır beygirini sinirlenip öldürür.

Kur'an dan duy, Şeytan, seni şiddetli yoksullukla tehdit eder ürkütür. Bu suretle sende ona uyar, aceleyle pis şeyleri yer, pis yerleri elde edersin. Ne adamlığın kalır, ne sabrın, ne sevap düşüncen! Hasılı kafir yedi karınla yemek yer, dini ve gönlü arıktır ama karnı büyük!

İNANANIN KAFİRDEN FARKI

Kafirler, Peygambere konuk oldular. Akşam vakti mescide geldiler. Ey bütün dünyadakileri yurdunda konaklayan, ey padişah, biz sana konuk geldik. Azığımız yok uzaktan gelmişiz. Hemencecik başımıza rahmet ve nur saç dediler.

Peygamber, sahabeye, dostlarım, dedi. Bunları paylaşın. Çünkü siz benimle benim huyumla dolusunuz. Her askerin bedeni padişahla doludur. Padişahın mevki ve rütbesine düşman olanlara bu yüzden kılıç vururlar. Sen padişah kızgınlığı ile kılıç sallarsın, yoksa kardeşlere niye kızasın ki?

Bir kardeşe, padişahın kızgınlığının aksiyle suçsuz olarak on batmanlık gürzü vuruyorsun. Padişah bir candır ama ordu onunla doludur. Ruh su gibidir, bu bedenler ırmağa benzerler. Padişahın can suyu tatlıysa bütün ırmaklar tatlı suyla dolar. Çünkü halk, padişahlarının dinindedir, o "abese" suresinin padişahı böyle buyurmuştur.

Her dost bir konuk seçti, konukların arasında pek iri ve misli görülmemiş biri vardı. Öyle iriydi ki kimse onu götürmeye cesaret edemedi. Kadehteki posa ve tortu gibi o da mescit de kala kaldı.

O herkesten arda kalınca Mustafa, alıp götürdü. Sürüde yedi tane süt verir keçi vardı. Keçiler yemek zamanı, sağılmak üzere eve gelmişlerdi. O kıtlık babası Oğuz oğlu Uc, ekmeği de yedi, yemeği de. O yedi keçinin sütünü de sildi süpürdü. Ev halkı, hep o keçilerin sütünü umuyordu. Bu yüzden hepsi de kızdılar.

O bedavacı herif, midesini davula çevirdi, yalnız başına on sekiz adamın yiyeceğini yedi bitirdi. Yatacağı zaman odaya girdi. Halayıkta kızgınlıkla kapıyı kapadı. Dışarıdan zincirini sürdü, bağladı. Ona pek kızmış ondan pek dertlenmişti. Kafirin gece yarısı, yahut sabah vakti aptesi geldi, karnı guruldamaya başladı. Yatağından kalkıp kapıya koştu, elini atınca kapıyı kapalı buldu. O hileci herif kapıyı açmak için türlü türlü hilelere başvurduysa da kapıyı açamadı. İyice sıkıştı oda dardı. Şaşırıp kaldı, ne bir derman bulabildi ne bir hile. Nihayet bir hileye başvurdu, uyumaya bu buruntuyu geçiştirmeye savaştı. Uyudu da. Rüyada kendisini bir viranede gördü.

Hatırında virane vardı ondan dolayı da virane gördü. Kendisini tenha bir viranede görünce aptes bozmaya zaten ihtiyacı vardı, hemen işini beceriverdi. Uyanınca bir de baktı ki yataj pislik içinde. Derdinden deliye döndü.

Bu çeşit rezillik toprakla bile örtülemez diye içinden yüzlerce defa coştu, köpürdü. Uykum uyanıklığımdan beter. Burada yiyor orada pisliyorum dedi. Kafir, mezarın dibinde nasıl bağırırsa o da öylece keşke geberseydim demeye koyuldu. Bu gece bir geçse de kapının açılmasını duysam diye beklemeye başladı. Ok yayadan fırlar gibi kimsecikler görmeden kaçmayı kurmaktaydı. Hikaye uzundur kısa kesiyorum. Nihayet kapı açıldı, o da dertten gamdan kurtuldu.

Mustafa sabahleyin gelip kapıyı açtı. Sabah o yolunu sapıtmış kişiye yol gösterdi. Mustafa , o belalara uğrayan utanmasın diye gizlendi. Kapıyı açanı görmesinde serbestçe dışarı çıksın diyordu. Ya bir şeyin ardında gizlendi, yahut da Allah eteği Mustafa'yı ondan gizledi.

Allah boyası, bazen örter, neliksiz niteliksiz Allah perdesini, bakanın önüne örüverir. Bu suretle düşmanını kendi yanındayken bile göstermez. Allah kudreti, bundan da artık, bundan da üstün.

Mustafa onun geceki halini görüyordu. Fakat Allah fermanı, ona hatasını bildirmeden bir yol açmasına, o kötülükle bir kuyuya düşmesine mani olmaktaydı.

Allah hikmeti ve gökten inen emir, onun kendisini o halde görmesini istemekteydi. Nice düşmanlıklar vardır ki yapılmaya döner. Bir herzevekil, o pis yatağı, inadına Peygamberin yanına getirdi. Ve gör hele, konuğun bu işi işlemiş dedi. Alemlere rahmet olan Mustafa, bir güldü. Getir o ibriği dedi, hepsini kendi elimle yıkayayım dedi.

Herkes Allah hakki için yapma, canımız da sana kurban olsun, tenimizde. Sen bırak bu pisliği biz yıkayalım. Bu iş, el işidir, gönül işi değil.

Ey hakkında "Le amruka-ömrün için" diye Allah'nın and içtiği zat, Allah sana ömür dedi. Seni halife yaptı, kürsüye oturttu. Biz sana hizmet için yaşıyoruz, sen hizmet etmeye kalkışırsan biz ne oluruz? Dedi.

Peygamber dedi ki: "Ben de biliyorum, fakat şimdi bunu ben yıkayacağım. Bunu bizzat yıkamamda bir himmet var."

Bu söz Peygamber sözü diye hepsi sustular, bu sır nedir, hele bir çıksın diye beklemeye koyuldular. Peygamber o pisliği, bilhassa Allah buyruğu ile adamakıllı yıkamakta idi, riya ile değil. Çünkü, gönlü bunu sen yıka bunda kat kat hikmetler var diyordu.

O kafirciğin bir armağan heykeli vardı. Onu kaybolmuş görünce kararı kalmadı. Dedi ki gece kaldığım odadadır haberim olmadan orada bıraktım. Utanıyordu ama hırsı da onu, o yana çekiyordu. Hırs ejderhadır küçücük bir şey değil. Heykelin ardına düşüp koşa koşa geldi, onu Mustafa'nın odasında gördü.

Gördü ama Allah eli bizzat o pisliği yıkamaktaydı, kötü gözler ondan ırak olsun; kafir bunu da gördü. Gördü de heykeli hatırından çıktı. Onda bir coşkunluktur baş gösterdi, yakasını yırttı.

İki elini yüzüne, başına vuruyor, kafasını duvara kapıya çarpıyordu. Bir halde ki burnundan, başından kanlar revan olmaya başladı. O ulu Peygamber, ona acıdı.

Naralar atıyordu. Halk başına toplanınca, Ey halk sakının diyordu. Ey akılsız kafa diye başına vuruyor, ey nursuz göğüs diye göğsünü dövüyordu.

Ey yeryüzünün küllü, senden şu aşağılık cüz-ü, utanmaktadır diye secde ediyordu. Sen kül olduğun halde O'nun emrine baş eğiyorsun da ben cüzü olduğum halde zulmediyor kötülükte bulunuyor, azıyorum.

Sen kül iken Allah'ya karşı hor hakir oluyor, O'ndan titriyorsun da ben cüzü iken O'na aykırı hareket ediyorum diyor:

Her an yüzünü göğe kaldırıp Ey cihanın kıblesi, yüzüm yok diye feryat ediyordu. Halden artık titreyip çarpınınca Mustafa onu kucakladı. Yatıştırdı pek iltifat etti, gözlerini açtı, ona kendini tanıttı.

Bulut ağlamadıkça yeşillik nasıl güler? Çocuk ağlamadıkça süt nasıl coşar? Bir günlük çocuk bile yolu bilir. Ağlayayım da esirgeyen dadı gelip yetişsin der. Sen bilmiyorsun; dadılar dadısı da sen ağlamadıkça bedavaca sütü az verir.

Kulak ver, "Çok ağlayın" dedi. Ağlayın da yaratıcı Allah'nın ihsan sütü aksın. Dünyanın direği bulutun ağlamasıdır, güneşin yakması. Sen bu iki ipe iyi sarıl. Güneşin hararetiyle bulutun gözyaşı olmasaydı beden ve araz, nasıl olur da semirir, gelişirdi? Bu hararetle bu ağlayış, temel olmasaydı şu dört mevsim nasıl mamur olurdu?

Güneşin hararetiyle alem bulutunun ağlaması, nasıl cihanın ağzının tadını getiriyor, nasıl alemi hoş bir hale sokuyorsa, sen de akıl güneşini yak, gözünü göz yaşları saçan bir bulut haline getir. Küçük çocuk gibi sana da ağlayan bir göz gerek. O ekmeği az ye ekmek senin şerefini giderdi. Ten, gece gündüz onunla gelişir, yapraklanırsa can dalı, yapraklarını döker, göz mevsimine düşer.

Beden azığı, derhal canın azıksız kalmasıyla neticelenir. Bunu azaltmak omu çoğaltmak gerek.

"Allah'ya borç verin." Sen de bu ten ağzından borç ver de karşılığında gönlünde yeşillikler bitsin. Borç ver de bu ten lokmasını azalt, bu suretle de "Gözlerin görmediği" yüz görünsün. Ten kendisini pislikten arıtırsa ululuk misk ve incileriyle dolar.

Böyle adam şu pislikten kurtulur, temizliğe ulaşır, bedeni, "Allah sizi, kirlerden temizlemeyi diler" sırrına ulaşır. Fakat Şeytan, "Sakın sakın bundan pişman olur hüzne düşersin. Bedeninden bu hevesleri giderir, bunları eritirsen çok pişman olur derde düşersin. Şunu ye hararet verir, mizaca devadır; şunu da faydalanmak için iç, ilaçtır. Hem de şu niyete düş. Bu beden binektir, neye alıştıysa vermek, daha doğru bir iştir. Sakın açlığa alışma; sıhhatin bozulur, beyninde, kalbinde yüzlerce illet meydana gelir" der.

O alçak Şeytan, bu çeşit tehditlerle gelir, halka yüzlerce afsun okur. Kendisini tedavi eden Calinos gösterir. Bunu da senin hasta gönlünü aldatmak için yapar. "Bu sana dertten, gamdan kurtulmak için bir ilaçtır" der. Adem'e de buğday için böyle demişti ya.

Heybelerle heyhatlarla gelir, dudaklarını, azgın atın, nallanırken kıstırdıkları iki, tahta parçası ile kıstırır. Aşağılık taş lal göstermek için at nallanırken dudaklarını kıstırdıkları gibi senin dudaklarını da kıstırıp, atın kulağından tutar gibi kulaklarını tutup seni hırs ve kazanca öeker.

Şüphe etme ki ayağına nalı vurur, sende onun derdi ile yoldan kala kalırsın. Onun nalı seni iki iş arasında tereddüde düşürmektir. Bunu mu yapayım dersin, onu mu? Aklını başına alda kendine gel. Peygamber'in seçtiği işi yap, deliyle çocuğun yaptığını yapma.

"Cennet çevrilmiştir." Neyle çevrilmiştir? "İnsanın istemediği, hoşlanmadığı şeylerle." Çünkü, ekin bunlarla çoğalır, gelişir.

Şeytan'ın hileyle, zeyreklikle yüzlerce afsunu vardır. Ejderha bile olsa adamı sepete

kor. İnsan akar su olsa bağlar, zamanın en akıllı, en bilgin adamı olsa onu yanıltır, güler.

Aklı bir dostun aklına dost et de "Onların işi danışmakladır" ayetini oku ona göre iş yap!

Bu sözün sonu yoktur. Arap o padişahın lütfuna şaşırıp kaldı. Deli oluyordu aklı kaçayazdı. Mustafa'nın akıl eli onu geri çekti. Bu yana gel dedi, bir kişi ağır bir uykudan nasıl uyanırsa uyandı. O tarafa geldi. Mustafa bu yana gel, bu işi yapma, kendine gel. Bu yanda sana bir çok işler var dedi.

Yüzüne su serpti, ey Allah şehidi, dedi, dile gel şahadet getir. Ben de şehit olayım da dışarı çıkayım. O uçsuz bucaksız çölde bulundukça canımdan beziyorum. Biz takdir kadısının şu dehlizinde Bela ve Elest davalarını görmek için duruyoruz.

Biz bela dedik sınama yönünden işimiz ve sözümüz, bunu görmek, bunu bildirmekten ibarettir. Neden kadının dehlizinde durmaktayız? Biz şahit olmak için gelmedik mi?

Ey şahit niceye bir kadının dehlizinde hapis olacaksın? O şahadeti ver de kurtul. Seni buraya şunun için çağırdılar ki inat etmelisin, o şahadette bulunasın. Halbuki sen, inadından şu daracık yerde oturmuş, elini bağlamış, dudağını yummuşsun.

Ey tanık, sen bu şahadette bulunmadıkça şu dehlizden nasıl kurtulabilirsin? İş bir anda biter, yap, bitir. Kısa işi kendine uzatma. İster yüzyılda ister bir anda olsun; şu emaneti ver de kurtul!

Bu söze son yoktur, Mustafa, ona iman etmesini söyledi, o da kabul etti. O kutlu şahadet bağlanmış düğümleri çözdü. İmana geldi. Mustafa ona dedi ki: Bu gece de bizim konuğumuz ol. Adam vallahi dedi, ebedi olarak senin konuğunum. Nerede olursam olayım, nereye gidersem gideyim sana misafirim. Beni dirilttin, senin azatlın, senin kapıcınım. Bu alemde senin sofranın başında, o alem de.

Bu seçilmiş sofradan başka bir sofra seçen kişinin boğazını, nihayet kemik yırtar deler. Kim senin sofrandan başka bir sofraya giderse bil ki Şeytan, onunla bir kâseden yemek yer. Kim senin komşuluğundan kaçarsa şüphe yok ki Şeytan, ona komşu olur.

Kim sensiz uzak bir yola giderse Şeytan onula yoldaş olur, onunla bir sofraya oturur. Yüce ve güzel bir ata binse haset eder; Şeytan da ona arkadaş olur.

Nazlı karısı ondan bir çocuk doğursa Şeytan onun soyundan ona ortak kesilir. Allah Kur'anda "Ey Mümin, Şeytana kafirlerin mallarında, evlatlarında ortak ol" buyurmuştur. Peygamber bunu Ali'ye değer biçilmez sözleri arasında açıkça söylemiştir.

Konuk dedi ki: "Ey Allah elçisi, bulutsuz bir güneş gibi peygamberliği sen tamamladın, apaydın bir hale koydun. Senin bu yaptığını iki yüz ana yapamaz. İsa bile bunu Azer'e yapmadı. Senin yüzünden canım hemencecik ecelden kurtuldu. Azer de dirildi ama o anda yine öldü.

Arap o gece Peygambere konuk oldu, bir keçiden sağılan sütün yarısını ancak yiyebildi, ağzını silip çekildi. Peygamber süt iç, yufka ekmeği ye diye ısrar ettiyse de Vallahi dedi, riyasız doydum. Bu ne tekellüf, ne sıkılma, ne de hile. Dün geceden daha ziyade doydum.

Bütün ev halkı şaştılar. Bu kandil, şu bir kara zeytin yağı ile nasıl doldu diye hayretlere düştüler. Bir ebabil kuşunun gıdası, böyle bir fili nasıl doyurdu dediler. Kadın, erkek, o fil bedenli, bir sineğin yiyeceğini yiyor diye fısıldaşmaya başladılar.

Kafirliğin hırs ve vehmi baş aşağı düştü, ejderha bir karıncanın gıdası ile doydu. Kafirliğin aç gözlülüğü ondan gitti, iman gıdası onu semirtti geliştirdi. Öküz açlığı illetine tutunan adam, Meryem gibi cennet meyvesini gördü. Cennet meyvesi, bedenine koştu, ulaştı. Cehennem gibi olan midesi, yatıştı rahatladı.

Ey imandan yalnız bir lafa kanan, ununla kanaat eden kişi, zaten iman yüce bir nimettir, büyük bir gıdadır.

İBADETLERİN TANIKLIĞI

Bu namaz, oruç ve savaş da inanışa tanıktır. Bu zekat, hediye, bu hasedi bırakma da kendi sırrından haber vermedir.

İhsanda bulunmak doyurmak, konuk davet etmek, ey ulular, biz sizinleyiz, size doğru bir özle inandık demektir. Hediyeler armağanlar, sunulan şeyler, ben seninleyim; seni seviyorum diye tanıklıktan ibarettir.

Kimi bir mal veya afsun için çalışır, uğraşırsa bu ne demektir? İçimde bir cevherim var demektir; Allah'dan çekinmemden, yahut cömertliğimden bir cevherim var ki bu zekatla oruç ikisine de şahittir.

Oruç der ki: Bu helalden çekindi, bil ki harama ulaşmasına artık imkan yok. Zekat der ki: Kendi malını bile veriyor, artık, kendisiyle aynı dinde aynı yolda olandan nasıl çalar?

Fakat bu işleri riya ve tezvirle yaparsa o iki tanık, Allah'nın adalet mahkemesine kabul edilmez. Avcı tane saçar ama acımasından değil, avlanmak için. Kendi de oruç ayında oruç tutar ama kendisini av avlamak için uyur gösterir. Bu eğrilikten yüzlerce kavim, kötü sanılmıştır. Bu kötü kişi, cömert kişilerle oruç tutanların adını da kötüye çıkarmıştır.

Fakat Allah'nın lütuf ve ihsanı, o eğri işlerle bulunmakla beraber nihayet onu, hepsinden de arıtır. Rahmeti o kötülüğü aşmış, ayın on dördüne bile vermediği ışığı vermiştir.

Allah onun çalışmasını bu kötülükle karışmadan yıkar; rahmeti, onu bu hatadan arıtır. Bu suretle de Allah'nın yargılayıcılığı meydana çıkar; bu miğfer, kulun kelliğini örter. Yağmur pis şeyleri arıtmak için gökten yağar.

Su durdu mu pislenir. Pislenince de duygu ondan iğrenir, onu istemez. Allah yine onu doğruluk denizine götürür. O suların suyu kereminden onu yıkar, arıtır. Ertesi yıl eteğini sürüyerek gelir.

Hey, neredesin? Dense "Hoşlar denizindeyim. Ben burada pislendim, gittim. Temiz geldim. Elbiseler giyindim, toprağa ulaştım. Ey kirliler, pisler, bana gelin. Çünkü, ben Allah huyu ile huylandım. Bütün kirliliğinizi kabul ederim, melek gibi, şeytana bile temizlik bağışlarım. Pislenince yine oraya giderim, temizliklerin aslının aslına varırım.

Kirli hırkamı orada başımdan çıkarırım, o, yine bana temiz bir elbise verir. Onun işi budur, benim işim de bu. Alemlerin Rabbi, alemi bezer süsler" der.

Bizim bu pisliklerimiz olmasaydı suya bu icazetname nereden verilirdi? Su, birisinden altın keseleri çalmış, nerede bir müflis diye her tarafa koşan birine benzer. Yahut bitmiş otlara dökülür; yahut bir yüzü yunmamışın yüzünü yıkar.

Yahut da denizlerde elsiz ayaksız gemiyi hamal gibi başında taşır. Onda yüz binlerce ilaç gizli. Çünkü her ilaç olduğu gibi ondan yetişir gelişir. Her incinin canı, her tanenin gönlü, bir eczane gibi olan suda yürür durur. Yeryüzü yetimlerini o besler, kuruyup kalmış kişileri o yürütür. Fakat mayası bitti mi bunalır, yeryüzünde bizim gibi şaşırır kalır.

İçten feryada başlar; Yarabbi, bana ne verdiysen verdim, yoksul kaldım. Sermayemi temize pise döktüm sarf ettim. Ey sermaye veren, daha yok mu?

Allah buluta onu iyi bir yere götür der. Güneşe de ey güneş der onu yukarıya çek! Onu türlü türlü yollara sürer, nihayet ucu bucağı olmayan denize ulaştırır.

Bu sudan maksat velilerin canıdır. O can, sizin kirliliklerinizi iyiden iyiye yıkar, arıtır. Yeryüzündekilerin hıyanetliklerinden bunaldı mı yine arşa, temizlik bağışlayana gider. Yine o taraftan eteğini çeke çeke gelir, o okyanusun temizliklerinden yeryüzündekilere ders vermeye koşar.

Halkla karışmadan yoruldu mu o sefer "ey Bilal, seninle bize bir huzur ver, bir istirahat ver." Ey güzel sesli Bilal ezan okunan yere çık, göç davulunu çal der. Can

sefere gitti beden kıyamda. Bu yüzden namaz bitince selam verilir işte. Herkesi teyemmüm kurtarır, kıble arayanları aramaktan vaz geçirir, kıbleyi gösterir. Bu misal getirme söz arasında bir vasıtadır. Herkesin anlaması için vasıta şarttır.

Bir delile bağlanmadan kurtulmuş olan semenderden başka kim, vasıtasız ateşe girebilir? Tabiatını ateşle hoş bir hale getirmen için vasıtan hamamdır.

Halil gibi ateşe giremeyeceğinden hamam sana elçi oldu, su da delil. Doymak Allahdandır ama tabiat ehli, ekmeksiz nasıl olur da doyar?

Lütuf Allahdandır ama ten ehli, çayırlık çimenlik perdesi olmaksızın o lütfu bulamaz. Fakat perdesiz bir halde ten vasıtası kalmayınca insan, Musa gibi ayın nurunu yeninden yakasından görür, bulur.Bu hünerler de, suyun gönlünün Allah lütfu ile dopdolu olduğuna tanıktır.

İş ve söz, için tanıklarıdır. Bu ikisine bak da için nasıl anla. Sırrın, onun içine giremiyorsa hastanın sidiğine bak. İşle söz, hastaların sidiğine benzer, beden doktoruna bu bir delildir. Halbuki ruh doktoru, canına girer de can yolundan imanına kadar varır.

Onların güzel söze, güzel işe ihtiyaçları yoktur. Sakının onlardan, onlar kalplerin casusudurlar. Bu söz ve iş tanıklarını, dere gibi henüz ulaşmamışlarda ara!

Nurlu adamın nuru, o bir iş yapmadan bir söz söylemeden de içinden o nura tanıklık verir. Arifin sırrı, sözüyle ve işiyle meydana çıkmaktan ziyade hiçbir söz söylemeden ve hiçbir iş yapmadan halka görünür, meydana çıkar. Nitekim güneş doğup yükselince horoz sesine müezzinin haber vermesine ve diğer alametlere hacet yoktur, bir iş ve bir söz olmasa da güneşin nuru, güneşe tanıklık verir.

Fakat haddi aşan yolcunun nuru ile çöller, ovalar dolmuştur. Güzelliğe görülmeye ehemmiyet bile vermez, tekellüflere, canla, başla oynamaya, cömertliklerde bulunmaya aldırış bile etmez.

O incinin nuru dışa vurdu mu artık, o, bu zahitliklerden kurtulmuştur. Artık ondan iş ve söz tanığı arama, iki cihan da gül gibi onun yüzünden açılmıştır. İster söz olsun, ister iş ister başka şey... Bu tanıklık nedir? Gizliyi meydana çıkartmak değil mi? Maksat cevherin sırrını meydana çıkartmaktır. Vasıf bakidir, bu arazsa geçici.

Altının mihenkte bıraktığı iz kalmaz, fakat şüphe yok ki altın, adı iyi olarak kalır. Bu namaz, bu savaş ve bu oruç da kalmaz. Fakat can, iyi adla iyi sanla kalır. Can böyle işler, böyle sözler gösterdi de cevherini, buyruk mihengine sürdü; inanışım doğrudur. İşte tanığım da buracıkta dedi. Fakat tanıklar şüphelidir.

Bil ki tanıkları tezkiye lazımdır: Senin davanı kabul etmek, tezkiyeye bağlıdır. Sözü doğru söylemek, söze ait tanıktadır, ahdi korumak da işe ait tanıkta. Söz tanığı eğri söylerse ret edilir, iş tanığı da eğri yürür, koşarsa yine ret edilir.

Sözde ve işte bir ayrılık olmamalı ki bu tanıklar kabul edilsin. "Çalışmanız ayrı ayrı; aykırılıklar içindesiniz" Gündüz dikiyorsunuz gece söküyorsunuz!

Peki sözleri birbirine uymayan şahidi kim dinler? Meğer ki Allah kendi lütfu ile bir hilim göstere. Söz ve iş, içtekini, sırrı meydana vurmaktadır. Her ikisi, gizli sırrı meydana çıkarır.

Tanığın tezkiye edildi mi kabul olunur, yoksa yerinde sayar emekler durur.

A inatçı, sen inat ettikçe onlar da ederler. "Sen onları bekleyedur onlar da bekliyorlar!..

ÖLÜYÜ DİRİLTEN YEMEK

Gerçi ruh gıdası canın ve gözün yediği bir gıdadır; fakat oğul, cismin de ondan nasibi vardır. Şeytana benzeyen beden, onu yemeseydi Resül benim Şeytanım Müslüman olmuştur buyurmazdı.

Ölüyü dirilten o yemekten Şeytan yiyip içmese nasıl olur da Müslüman olur? Şeytan dünyaya aşıktır. Kördür, sağırdır. Bir aşkı başka bir aşk giderebilir. Yakıynin gizli evinde yer, içerse yavaş yavaş aşk pılı pırtısını oraya çeker götürür.

Ey karnına haris olan böylece yücel. Bunun yolu, ancak yiyeceğini değiştirmedir. Ey kalp hastası, ilaca sarıl. Bütün tedbir, mizacı değiştirmeden ibarettir. Ey yemeğe rehin düşüp hapiste kalan, sütten kesilmeye tahammül edersen yakında kurtulursun.

Açlıkta bir çok yemekler var. Onları ara, onları dile ey onlardan nefret eden. Nurla gıdalan, göze benze. Ey insanların hayırlısı meleklere uy. Melek gibi Allahyı tesbih etmeyi kendine gıda yap da melekler gibi ezadan kurtul.

Cebrail murdar şeylere hiç bakmamakta, onların etrafında dönüp dolaşmamakta. Böyle olduğu halde kuvvet bakımından herkes den aşağı mıdır ki?

Allah aleme ne de hoş, ne de güzel bir sofra yaymıştır. Fakat o sofra, aşağılık kişilerin gözlerinden pek gizlidir. Alem nimetlerle dolu bir bağ olsa fare ve yılan yine toprak yer.

İster kış olsun ister bahar, onların gıdası topraktır. Fakat sen varlığın beyisin, nasıl olur da yılan gibi toprak yersin?

Tahtanın içindeki kurt, kimin böyle güzel helvası var der. Bok böceği, bok içinde yaşar ve alemde pislikten başka bir meze bilmez.

Ey eşi, benzeri olamayan Allah, mademki bu sözü kulağımıza küpe yaptın, ihsanda bulun, bu sözleri bol bol saç! Kulağımızı tut, bizi o sarhoşların halis şarabını içtikleri meclise çek, oraya götür.

Madenm ki bize bundan bir koku duyurdun, Ey din Allahsı o tulumun ağzını kapama. Ey kendisine sığınılan Allah, ey kendisinden imdat istenen Rab, esirgeme, ihsan et de erkek, kadın herkes, senin şarabından içsin!

Ey duaları duadan önce duyan, muratları istenmeden veren Allah, gönüle her an yüzlerce kapı açarsın. Birkaç harftir yazdın. Taşlar bile o harflerin sevgisiyle eridi muma döndü.

Yüzlerce akla, fikre fitne olarak kaş nurunu, göz sadını, kulak cimini yazdın. Akıl o harfler yüzünden ince eleyip sık dokumaya koyuldu. Ey yazısı güzel edip, bunları boz!

Yokluğa, her düşünceye göre an be an güzel bir hayal nakşetme; hayal levhine göz, yanak, yüz ve ben gibi görülmemiş harfler yazmaktasın. Halbuki ben, yokluğa aşığım, vara bakıp sarhoş olmam. Çünkü yoluk sevgilisi, bence daha vefalıdır.

Allah akıla o şekilleri okuttu, bu suretle onun tedbirlerden vazgeçip Allahsını dilemesini diledi.

Akıl, her sabah melek gibi o Levhi Mahfuz'dan bir ders alır. Yokluğu parmaksız olarak yazılmış yazılara bak; dünyaya dalanlar, o yazıların karartısına şaşırıp kalmışlar.

Herkes bir hayale kapılmış, bir bucağı eşmede. Biri bir define bulmak için bir bucağı kazmada; biri bir hayal peşine düşmüş, azamet sahibi olduğu halde dağlardaki madenlere yüz çevirmiş; bir başkası papaz olmak için kiliseye kapanmış, bir başkası da hırs içinde ekine tarlaya düşmüş!

O yol kesen, kurtulduğunu hayal etmiş, bu ise hayalince bir hastaya merhem olmuş. Biri peri çağırmaya koyulmuş, gönlünü aklını kaybetmiş, öbürü, yıldız bilgisine kapılıp nalını yıldızın üstüne koymuş. Bu gidişler ,çteki renk renk hayaller yüzünden dışarıda da birbirine aykırı görünür.

Bu ona bakıp ne yapıyor, ne iş iliyor diye hayrette. Bu şaraptan her tadan kişi, öbürünün yaptığını boş bulmada. O hayaller birbirine aykırı olamasaydı görünen gidişler, nasıl olur da birbirine zıt olur, zıt görünürdü? Hepside can kıblesini kaybetmişlerdir de onun için herkes, bir yana yüz çevirmiştir.

Nitekim bir bölük halkta kıble nerede diye aralar, bir hayale kapılıp her yana döner dururlar. Sabah olup ta Kâbe yüz gösterdi mi kimin yol yitirdiği anlaşılır. Yahut da dalgıçlar gibi hani. Hepsi denize dalar, herkes, denizin dibinde eline ne geçerse aceleyle devşirir. Değerli bir inci ümidiyle şunu bunu torbalarına doldururlar.

O koca denizin dibinden çıktılar mı iri değerli inci kimdeyse meydana çıkar. Öbürünün küçük inci, daha öbürünün de kırık taş parçaları ve boncuk bulduğu anlaşılır. İşte onları uykularından uyaracak olan, kahredici ve kötülükleri açığa vurucu bulunan kıyamette buna benzer.

Her bölük pervaneler gibi alemde bir mumun etrafında dönüp dolaşır. Kendilerini bir ateşe vururlar ama hakikatte kendi mumlarının çevresinde dolanmaktadırlar. Alevinden ağacın daha ziyade yeşerdiği bahtı yaver Musa'nın ateşini umarlar.

Her sürü o ateşin ihsanını duymuştur; herkes her kıvılcımı o ateş sanır. Fakat sabah çağı, ebedilik nuru doğdu mu her biri, etrafında döndüğü nurun ne biçim bir mum olduğunu görür. Kim o zafer mumu ile yakmış ise o mum, ona seksen tane kanat bağışlar.

Nice pervaneler iki gözlerini yummuşlardır da kötü bir muma atılmışlardır, kanatlarını yakıp onun altına düşe kalmışlardır.

Pişmanlıla hararetle çırpınıp dururlar. Gözlerinin bağı olmasına, böylece bir havaya körcesine düşmelerine ah çekerler. Mum da ben yandım, seni yanmadan, cefa ve elemden nasıl kurtarabilirdim? Der.

Mum da ağlaya ağlaya der ki: Benim bile başım yandı, artık başkasını nasıl aydınlatabilirim? O "Senin ahvaline baktım da gururlandım, halini geç gördüm" der.

Mum sönmüş şarap bitmiş, sevgilide bizim eğri görüşümüzden utanmış, dalgalara batmış, görülmüştür. Faydaları, ziyanın ve helakin ta kendisi olmuştur. Artık, körlükten Allahya şikayet et dur.

Halbuki ne güzeldir inanılır Müslüman, iman sahibi ve ibadet edip duran kardeşlerin ruhları. Herkes bir yana yüz tutmuştur. O azizlerse hiç yanda olmayana yüz çevirmişlerdir. Her güvercin bir yana uçmuştur, bu güvercinse cihetsizlik tarafına.

Biz ne hava kuşlarıyız, ne ev kuşları. Bizim yemimiz yemsizlik yemidir. Onun için rızkımız böyle bol bol gelmededir; çünkü, bizim elbise dikmemiz elbiseyi yırtmaktır!

YIRTIK CÜBBE

Sofinin biri bir iç sıkıntısına uğradı, cüppesinin önünü yırttı, ondan sonra ferahladı. O yırtık cüppeye fereci (ferahlık) adını koydu. Bu lâkap, o kurtulmuş adamdan sonra yayıldı. Yayıldı ama safını şeyh aldı, götürdü, halkla tortudan ibaret olan adı kaldı.

Böylece her şeyin bir saf ve tortusuz tarafı vardır, adını da tortu gibi aleme bırakmıştır. Kim toprak yemeyi adet edinmişse tortuya yapışmıştır. Sofi ise hemencecik safın bulunduğu tarafa gider.

Elbette tortunun safı vardır der ve gönül, bu delaletle saflığa varır, ulaşır. Tortu güçlüktür, safı da kolaylığı. Saf, burmaya benzer, tortu da hurma çağlasına. Güçlük kolaylıkla beraberdir, kendine gel, ümidini kesme. Bu ölümden sonra hayata yol var.

Oğul ferahlamak istiyorsan cüppeni yırt ta o saflıktan hemencecik baş çıkarsın. Sofi saflığı dileyen kişidir. Sofilik, sof elbiseyle, terzilikle, yavaş yavaş yürümekle olmaz. Fakat bu alçak ve aşağılık kişilerce sofuluk, terzilikten ve oğlancılıktan ibarettir.

Fakat o saflık, o iyi ad, san hayaliyle bu renge bürünmekte iyidir ama, o hayalle asla kadar gitmek şartıyla. Kat kat hayale tapanlar gibi değil. Hayal, seni güzellik otağının çevresine sokulmaktan men eden gayret çavuşudur.

O, her arayanın yolunu,yol yok, diye keser. Onun hayali geldi mi, sana, dur, der. Ancak kulağı delik ve anlayışlı kişiyi durdurmaz. Çünkü o, Allah yardımı askerine sığınmış, o sayede coşup köpürmüştür.

O, ne hayallerden ürker, sıçrar, ne de padişahlık taslar. Padişahın nişane olarak verdiği oku gösterir yoluna gider. Allahm, bu şaşkın gönle bir ok bağışla, bu iki kat olmuş yaylara bir ok ver. Ululaın içtikleri o gizli kadehten yeryüzüne bir yudumcuk saçtın.

Güzellerin saçlarında, yüzlerinde o bir yudumcuk şarabın nişanesi var. Padişahlar, bu yüzden topraktan meydana gelen güzelleri yalar dururlar. Gece gündüz yüzlerce gönülle o topraktan meydana gelen güzeli öpüp durman, onda güzelliğin bir zerresi bulunduğundandır. Seni, toprakla karışmış bir yudumcuk güzellik şarabı böyle deli divane ediyor, artık onun safı neler yapmaz?

Herkes bir kerpiç parçasının önünde yenini, yakasını yırtmakta. Halbuki o kerpiç, güzelliğin bir yudumcuğuna, bir zerreciğine sahip. Ayda, güneşte, hamel burcunda bir yudumcuk güzellik şarabı var. Arş da kürsüde, zuhal yıldızında bir zerrecik güzellik var. Ona bir yudum mu dersin, yoksa şaşılacak bir şey bu kimya mı dersin? Ona bir sürtünmekle bu kadar güzellikler meydana geliyor.

Ey akıllı kişi ona sürtünmeyi can ve gönülden dile. Fakat bu kimyaya "Ancak temiz olanlar dokunabilirler." Altında, lâ'lde, incilerde o güzellik şarabından bir yudumcuk var; şarapta, mezede, meyvede o şaraptan bir yudumcuk! Tertemiz güzellerin yüzlerinde de yine bir yudumcuk. Artık onun süzülmüş ve saf olanı nasıldır? Bir düşün!

Bu toprakla karışık bir yudumcuk şarabı yalayıp durmaktasın, onu toprağa karışmamış, saf bir halde görürsen ne hale geleceksin? Ölüm zamanında o bir yudumcuk saf şarap, bu toprak bedenden ölümle ayrılmakta. Geri kalanı hemen görmüyorsun. Böyle çirkin bir beden onunla bak ne hale geliyormuş!

Can bunlardan ten olmadan yüz gösterse o vuslattaki letafeti ben anlatamam ki! Ay, şu bulut olmaksızın ışık salsa onu kimsecikler anlatamaz! Ne hoştur o tatlılarla, şekerlerle dolu olan mutfak. Şu padişahlar o mutfağı yalayıp dururlar.

Ne güzeldir o din ovasının harmanı. Her harman oradan başak devşirir. Ne alâdır gamsız, kedersiz ömür denizi. Yedi denizde ondan meydana gelmiş bir çiğ tanesidir. Elest sakisi, şu aşağılık ve çorak yeryüzünde bir yudumcuk saçmıştır da, toprak, o sebeple coşmuştur; biz de o yüzden coştuk. Allahm, pek isteksiz, pek tembel olduk, bir yudumcuk daha saç!

Caizse yokluktan feryat ediyor, yokluğu anlatmaya çalışıyorum. Caiz değilse işte sustum. Bu, iki kat hırsı anlatmaydı ya... Halil'den öğren o hırs kazını kesmek gerek.

Kazada bundan başka sözleri söyleyemem, vakit kalmaz diye ürküyorum.

TAVUS KUŞU

Şimdi ad san için cilvelenip duran iki renkli tavusa geldik. Onun gayreti, sonucundan ve faydasından habersiz bir halde halkı, hayırla şerle avlamaktır. Tuzak gibi av tutup durur. Tuzağın maksada ait ne bilgisi var.

Tuzağın, av tutmaktan ne zarar vardır, ne faydası; onun bu beyhude tutuşuna şaşıran işte ben. Kardeş, iki yüz güzelle bağdaştın, dost oldun, sonra yine onları terk ettin. Doğduğun günden beri işin bu. Sevgi tuzağıyla adam avlar dursun. Bu avlanmaktan, bu kalabalıktan, bu başlık sevdasından el çek. Hiç bunlarla bir şey ördün, bu yüzden bir şey elde ettin mi?

Ömrünün çoğu geçti, gün akşama yaklaştı. Sense hala adam avlamaya koyulmuşsun. Onu tut, bunu tuzaktan azat et. Alçaklar gibi bir başkasını avla. Derken bunu da bırak, başka birini ara... Bu işte tam hiçbir şeyden haberi olmayan çocukların oynadığı bir oyun! Gece gelip çatar, tuzağında bir av bile yok. Tuzak sana, bir baş ağrısından, bir bağdan başka bir şey değil. Şu halde sen, kendi kendini avladın demektir. Çünkü, hapse düştün, maksada erişemedin, mahrum kaldın.

Hiç alemde bizim gibi kendi kendini avlayan bir ahmak daha var mı? Aşağılık kişilerin tuzağına domuz tutulur. Sonsuz zahmet, sonra da onu yemek haram. Avlamaya değen şey ancak aşktır. Fakat oda öyle herkesin tuzağına düşer mi ya? Meğer ki sen gelesinde ona av olasın... Meğer ki sen, tuzağı bırakasın da onun tuzağına gidip düşesin.

Aşk der ki: Ben yavaş yavaş çalışmasaydım; bana avlanmak av tutmadan yeğdir. Benim hayranım ol da övün. Güneşi bırak da zerre ol! Kapım da otur. Evsiz barksız kal. Mumluk davasına kalkışma, pervane ol.

Bu suretle dirilik sultanlığını bulur, kullukta gizli olan padişahlığı görürsün. Alemde tersine çakılmış nallar görür, esirlere padişah adı verildiğini duyarsın. Boğazına ipler takılmış, kendisi dar ağacının tacı olmuştur da kalabalık bir halk güruhu, ona işte padişah derler.

Kafirlerin mezarları gibi dışı süslü. İçinde ulu Allah'nın kahır ve azabı. Onlar kabirleri kireçle örmüşler, bezemişler, zan perdesini yüzlerine örtmüşlerdir. Seninde yoksul tabiatın hünerlerle kireçlenmiş, bezenmiştir ama mumdan yapılan nahle benzer; ne yaprağı vardır ne meyve verir.

Bir derviş bir dervişe "Allah'yı nasıl gördün, söyle" dedi. Derviş dedi: Neliksiz, niteliksiz gördüm. Fakat söze getirebilmek için onu kısa bir örnekle anlatayım. Gördüm ki sol yanında bir ateş, sağ yanında da bir kevser ırmağı var. Solunda cihanı yakıp yandıran müthiş bir ateş, sağında güzelim bir ırmak.

Bir kısım halk o ateşe el atmış, bir kısım halkta o kevsere ulaşacağından neşeli ve sarhoş. Fakat bu, her kötü kişiyle her bahtı yaver olanı şaşırtacak pek aykırı ve acayip bir oyundu. Kim o ateşe, kıvılcıma atılıyorsa öbür yandaki sudan baş çıkarıyordu.

Kim suya atlıyorsa derhal kendisini ateş içinde buluyordu. Kim sağ yana gidiyor, o güzelim suya dalıyorsa sol taraftaki ateş içinden baş göstermekteydi. Sol yandaki ateşe dalansa sağ yandan çıkmaktaydı.

Bunun sırrını pek az kişi anlıyor, hasılı o ateşe pek az kişi atlıyordu. Ancak başına devlet saçısı saçılan, suyu bırakıp ateşe kaçıyordu. Halk eldeki hazır zevki mabut edinmiştir. Hulâsa halk, bu oyunu kaybetmiş, bu oyunda zarar girmiştir.

Bölük, bölük saf, saf hırslarına uyanlar, ateşten çekinmede, suya kaçmada. Fakat suya dalan, ateşten baş gösterme de. Ey hakikatten haberi olmayan, ibret al, ibret! Ateş, ey bön ahmaklar, ben ateş değilim, makbul bir kaynağım. A gözsüzler sizin gözünüzü bağlamışlar. Bana gelin, kıvılcımlarımdan kaçmayın.

Ey Halil burada be kıvılcım vardır, ne duman. Bu görünen şey, ancak Nemrud'un büyüsü, hilesi demekteydi. Sen Halil gibi akıllıysan ateş senin soyudur, sen bir pervanesin. Pervanenin canı keşke binlerce kanadın olsaydı da, mahrem olmayanların kötülüklerine rağmen amasız bir suretle ateşlerde yansaydı.

Bilgisiz kişi, eşekliğinden bana acır, bense bilgi ve görgü sahibi olduğumdan ona acırım diye bağırıp durur. Hele şu suların bile canı olan ateş yok mu? Pervanenin işi bizim işimizin aksi. O nur görür ateşe atılır, gönül de ateş görür, nura dalar. Ulu Allah'nın, Halil evladı kimdir, göresin diye böyle oyunları vardır.

Ateşe su şeklini vermişler, ateşin içinde de bir kaynaktır coşturmuşlardır. Bir büyücü büyüsüyle bir topluluk içinde pirinçle dolu sahanı, akreplerle dolu gösterir. Evi, büyüsü ve nefesiyle akreplerle dolmuş gösterir ama onlar, sahici akrep değildir ki.

Büyücü bunu gibi yüzlerce hüner gösterdikten sonra artık düşün, büyücüyü yaratan, neler yapmaz? Hasılı Allah büyüsü ile zaman, zaman nice kişiler, karı gibi alta yatmışlardır. Büyücüler ona kuldur, köledir. Hepsi de yont kuşu gibi tuzağa düşmüşlerdir.

Kendine gel de dalgalara benzer hilelerin nasıl baş aşağı olduğunu Kuran'ı okuyup anla, sihri helali gör. Ben Firavun değilim ki nehre gideyim. Ben, Halil gibi ateşe giderim. O ateş değildir, duru bir sudur. Halbuki öbürü hileyle ateş gibi bir su görünmededir. İyi şeyleri caiz gören o Peygamber, ne de güzel söyledi: Bir zerre aklın oruçtan da yeğdir, namazda da.

Çünkü, aklın cevherdir, bu ikisiyse araz. Bu ikisi, namaz ve oruç, onun tam olmasıyla farz olur. Bu suretle de o aynanın cilalanması, ibadetle gönlün arınması mümkün olur.

Fakat ayna aslından bozuksa onu cilalamak güçtür, zor cilalanır. Cilalanabilecek seçilmiş aynaysa az bir cila ile parlar, azıcık bir cila ona kafidir.

Akıllardaki bu aykırılık, bil ki mertebe bakımından yerden göğe kadardır. Akıl vardır

güneş gibi. Akıl vardır, zühre yıldızından da aşağıdır, yıldız akmasından da. Akıl vardır, bir sarhoş mumu gibi, akıl vardır, bir ateş kıvılcımı gibi.

O güneş gibi aklın önünden bulut kalktı mı Allah'nın nurunu gören akıllar faydalanırlar. Aklı cüzü aklın adını kötüye çıkarmıştır. Dünya muradı insanı muratsız bir hale getirmiştir. O, bir avdan avcının güzelliğini görmüştür. Bu avcılığa düşmüş, bu yüzden bir avın derdine uğramıştır.

O, hizmetle hizmet edilme nazına erişmiştir; bu, kendisine hizmet edilmeyi dilemiş, yüce yolundan geri dönmüştür. O Firavunlukta suya tutsak olmuş, İsrailoğlu, tutsaklık yüzünden yüzlerce Suhrab kuvvetini elde etmiştir.

Bu aykırı bir oyundur, yaman bir ferzin-benttir. Hileye az başvur, devlet ve baht işidir bu. Hayal ve hileyi az doku. Çünkü, gani Allah hileciye az yol gösterir. Hile edeceksen iyi hizmet etme yolunda hizmet et de bir ümmet içinde peygamberlik elde edesin. Hile et de kendi hilenden kurtul. Hile et de bedenden ayrıl tek kal. Hile et de en aşağı bir kul ol. Aşağılıkla yürü de efendi kesil.

Ey koca kurt, tilkiliğe kalkışma, hile ve hizmetle efendilik etmeyi umma. Fakat pervane gibi ateşe atıl, o ateşi kesene doldurup ağzını büzme, her şey den kurtul. Gücü kuvveti bırak, ağlamaya giriş. A yoksul, ağlayışa acınır.

Susuz ve aciz kişini ağlayışı mânevidir, doğrudur. Soğuk,soğuk ağlayışsa, o azgının yalanından ibarettir. Yusuf'un kardeşlerinin ağlamaları hileden ibarettir. çünkü, içleri hasetle, illetle doludur.

GÖZYAŞI BEDAVA

Arab'ın birinin köpeği ölmek üzereydi. Arap yağmur gibi gözyaşı dökmede, başıma ne dertler geldi demedeydi. Bir dilenci geçiyordu. Dedi ki: Niye ağlıyorsun? Kimin çin feryat ve figan ediyorsun?

Arap bir köpeğim vardı dedi, pek iyi huyluydu. İşte şuracıkta yol üstünde ölüyor. Gündüz avcımdı, gece bekçim. Gözü pekti, avı hemen yakalardı. Hırsızı derhal kovardı.

Adam derdi ne yaralandı mı? Diye sordu. Arap, hayır dedi, açlık onu bu hale getirdi. Adam, bu derde, bu mihnete sabret dedi, Allah, sabredenlere karşılık ihsanda bulunur. Ondan sonra dedi ki: Ey hür kişi, elindeki şu dolu dağarcıkta ne var?

Arap, dün akşamdan artan ekmeğim, azığım. Bedeni kuvvetlendirmek için taşımaktayım dedi. Adam dedi ki: Neden o köpeğe ekmek yemek vermedin? Arap o kadar merhametim yok. Yolda parasız ekmek ele geçmez. Fakat gözyaşı bedava dedi.

Adam, a havayla dolu kırba, toprak başına! Demek ki sence ekmek, gözyaşından daha iyi ha? Gözyaşı kandır, dertle su haline gelir. Topraktan meydana gelen ekmek, beyhude kan dökmeye değmez dedi.

Arap, iblis gibi bütün vücudunu hor hakir bir hale getirmişti. Bu bütünün parçası, anacak aşağılık ve bayağı bir şeydir. Ben varlığını o ihsan ve cömertlik sahibinden başkasına satmayana kul, köle olayım. O ağlarsa gökyüzü de ağlar. O feryat ederse gökyüzü de Yarabbi demeye başlar.

Ben o himmet sahibi bakıra kul, köle olayım ki kimyadan başka bir şeye eğilmez. Dua ederken Allah'ya sınık bir halde el kaldır. Allah'nın merhamet ve ihsanı, sınık kişiye doğru uçar.

Bu daracık kuyudan kurtulmak istiyorsan durmadan ateşe yüz çevir kardeş. Allah'nın hilesini gör, kendi hileni bırak. Ey hilesine karşı hilebazların bile utanıp şaşırdıkları Allahm!

Tavus kuşu gibi kanadına bakma, ayağını gör ki kötü göz, sana bir pusu kurmasın. Dağ bile kötülerin nazarıyla yerinden oynar. Kuran'da "Yüzlikunneke"yi oku da anla.

Dağ gibi Ahmet bile yolda çamur ve yağmur yokken nazara uğradı da ayağı titremeye başladı. Bu duraklama, sürçme, bu ayak titremesi de ne? Bu işin boş olmasına imkan

yok diye hayrette kaldı. Nihayet ayet geldi de, o hal sana kötü gözden erişti diye hikmetini bildirdi.

Allah eğer senden başka biri olsaydı derhal yok olur, o nazara avlanır erir giderdi. Fakat benim korumam, eteğini çemreyip geldi de kurtuldun, yalnız bu titreyişin, bu sürçmen, bu sırrı sana bildirmek içindi dedi.

İberet al da o dağ gibi olan Peygambere bak... Ondan sonra a saman çöpünden aşağı olan adam, hünerini malını arz etme!

Ey Allah peygamberi, o mecliste öyle adamlar vardır ki herkesin kuşlarına bile nazar değdirir, onları bile öldürürler. Nazarlarından kükreyen aslanın bile kellesi yarılır, inlemeye başlar. Güçlü deveye nazarı ile ölüm değdirir, sonra arkasından köleyi, yürü bu devenin yağından satın al diye yollar. Köle deveyi sakatlanmış görür. Atla beraber koşan o deve sakatlanmış başı kesilmiştir.

Şüphe yok ki hasetle, kötü gözle feleğin dönüşünü, yürüyüşünü bile başka bir tarzda döndürürler. Su gizlidir, fakat dolap meydanda. Fakat su esasen dönüp yürümektedir. Kötü gözün ilacı iyi gözdür. İyi göz, kötü gözü ayağının altına alır, yok eder.

İlerisi gidiş, rahmettir sıfatıdır, iyi göz de rahmettir. Halbuki kötü göz, kahır ve lanetten meydana gelmededir. Allah'nın rahmeti gazabından üstündür. Bunun içindir ki her peygamber, kendi zıddına üst olmuş onu mat etmiştir.

Çünkü, peygamber rahmetin neticesidir. Zıddı ise kötü yüzlüdür, kahır neticesidir. Kazın hırsı birdir. Şehvet hırsı yılandır, mevki hırsı ejderha. Kaz hırsı, boğaz ve cima şehvetinden meydana gelir. Fakat baş olma hırsında bu şehvetlerin tam yirmi tanesi toplanmıştır. Mevki sahibi, mevkii yüzünden Allahlıktan dem vurur. Allah ile ortak olmayı tamah eder, nasıl af edilebilir?

Adem'in işlediği kusur karın ve cima yüzünden oldu. Fakat iblisin suçu ululuktan ve mevki yüzündendi. Hasılı Adem çabucak tövbe etti, halbuki o melun, tövbe etmeye tenezzül etmedi. Boğaz ve cima hırsı da kötüdür. Fakat mevki hırsı olmadıkça yine de sınıklıdır.

Bu mevki hırsının kökünü dalını söylemeye kalkışırsam bir başka cilt lazımdır. Arap serkeş ata Şeytan dedi, yazıda yayılan ata değil. Şeytanlık lügat ta baş çekmedir. Bu sıfat lanete layıktır. Bir sofranın çevresine yüz tane adam oturur, yer. Fakat baş olmak isteyen iki adam dünyaya sığamaz.

O, dünya yüzünden bunun bulunmasını istemez. Hatta padişah padişahlığıma ortak olur diye babasını bile öldürür. Duymuşsundur ya saltanat kısırdır derler. Padişahlık davasında olan, korkusundan akrabalığı filan hep keser, hepsinden vazgeçer.

Çünkü, saltanat kısırdır, onun oğlu yoktur. Ateş gibi kimseyle dostluğu olamaz. Kimi bulursa yakar, yırtar. Kimseyi bulamazsa kendi kendisini yer. Hiç ol da onun dişinden kurtul. O katı yürekliden merhameti az um!

Hiç oldun mu o katı yürekliden korkma. Her sabah mutlak yokluktan ders al. Ululuk, ululuk ısısı Allah'nın elbisesidir. Kim onu giymeye kalkışırsa vebale girer. Taç onundur kemer bizim vay haddini aşana! Bu tavusluk kanadı, sana bir sınamadır. Buna kapıldın mı Allah'ya ortak olmaya, onun gibi noksan sıfatlardan arı olduğunu davaya kalkışırsın.

Bir tavus kuşu, ovada kanatlarını yolmaktaydı. Hakimin biri gezmeye çıkmıştı. Onu görüp dedi ki: Ey tavus böyle güzelim kanatları nasıl yoluyor da kökünden yolup atıyorsun? Hiç acımıyor musun?

Bu süsü koparıp balçığa atmana gönlün nasıl razı oluyor? Hafızlar o tüyleri beğendiklerinden alıp mushafların arasına koyuyorlar. Halk havalanmak için tüylerinden yelpazeler yapıyorlar. Bu ne nankörlük bu ne cüret! Bilmiyor musun ki nakkaşın kim? Yahut da biliyor da nazlanıyor; mahsustan o süsleri yoluyorsun.

Birçok naz vardır ki suç olur; kulu, padişahın gözünden düşürür. Nazlanmak, şekerden tatlıdır ama az çiğne, yüzlerce tehlikesi vardır. Niyaz yolu emin bir yoldur. Nazı bırak da o yola düş. Nice nazlananlar vardır ki kol kanat çırpar ama nihayet o hal adama vebal olur. Nazın güzelliği seni bir an yüceltse bile onun gizli korkusu, seni eritir mahveder.

Bu yalvarışa gelince: Seni zayıflatır. Zayıflatır ama parlak ayın on dördü gibi baş köşeye geçirir. Ölüden diriyi çekip çıkarınca ölen, doğru yolu bulur. Diriden ölüye çıkarınca da diri nefis, ölüm tarafına yönelir, ölüm tarafına dönüp dolaşır.

Öl ki hiçbir şeye ihtiyacı olmayan diri Allah, ölüden diri meydana getirsin. Allah, bu ölü bedenden meydana bir diri getirsin. Kış olursan baharın gelişini, gece kesilirsen gündüzün oluşunu görürsün.

O kanatları yolma ki bir daha yerine yapışmaz. Ey güzel yüzlü, yasa düşüp yüzünü yırtma. Kuşluk güneşine benzeyen o güzelim yüzü yırtmak, yanlış bir iştir. Böyle bir yüzü tırnakla yaralamak kafirliktir. Ay bile onun ayrılığı ile ağlamakta. Yoksa yüzünü görmüyor musun? Bırak bu inatçılığı, bırak bu düşünceyi!

Bedende Nefsi Mutmainne'nin yüzünü düşünce tırnakları yaralar. Kötü düşünceyi zehirli tırnak bil. Bu tırnak, derinleştikçe can yüzünü tırmalar. Müşkül düğümleri açmak ister; fakat bu, adeta altın bir kaba aptes bozmaya benzer.

Ey işin sonuna varan düğümü çözülmüş say. Bu düğüm, boş keseye vurulmuş kuvvetli ve çözülmez bir düğümdür. Düğümleri açmakla uğraşa,uğraşa kocaldım, başka birkaç, düğümü de çözülmüş sayıver.

Asıl boğazımızdaki çözülmez düğüm şudur: Sen kendini bil, bakalım, aşağılık bir adam mısın, yoksa bahtı yaver bir adam mı? Adamsan bu müşkülü çöz. İnsan nefsine sahipsen nefsini bu yolda sarf et. Ayan ve arazı bildin tut, ne çıkar? Asıl, kendi haddini bil ki bundan kaçıp kurtulmaya imkan yok.

Kendi haddini bilince de artık bu hadden kaç da ey toprak eleyen, hadsiz aleme ulaş. Ömrün mahmul ve mevzu derdiyle geçti. Gözün açılmadı, hayatın duyduğun şeylerle geçip gitti. Neticesiz ve tesirsiz olan her delil boş çıktı. Sen kendi neticene bak.

Yapanı ancak yapılan şeylerle görebildin; iktirani kıyasla kanaat ettin. Filozof davasında delilleri çoğaltıp durur. Halbuki kalbi temiz Allah kulu, onun aksine delillere bakmaz bile. Delil ve hicaptan kaçar, delalet edilenin peşine düşer, başını yakasının içine çeker. Filozofa göre duman, ateşe delildir ama bizce dumansız olarak o ateşe atılmak daha hoştur.

Hele yakılıktan, sevgiden meydana gelen şu ateş yok mu? O, bize dumandan daha yakındır. Hasılı cana ariz olan hayallere kapılıp dumana koşmak ve bu yüzden candan olmak, pek kötü bir iştir, pek bahtsızlıktır.

Kanadını yolma, onun sevgisini gönlünden sök, çıkar. Çünkü, savaşmak için düşmanın bulunması şarttır. Düşman olamadıkça savaş imkanı yoktur. Şehvetin olmazsa ondan kaçınma emrine uyman mümkün değildir. meylin olmazsa sabrın manası yok. Düşman yoksa ordu sahibi olmana ne hacet?

Kendine gel de kendini hadım etme, papaz olma. Çünkü, çekinmek ve temiz durmak, şehvetin zıddıdır. Heva ve heves olmadıkça have ve hevesten çekinin denmesi mümkün değildir. ölülere gazilik taslanmaz ya.

"Yoksullara verin onları doyurun " denmiştir, şu halde kazan. Çünkü elinde eskiden kazandığın bir şey olmadıkça harcayamazsın ki. Gerçi o mutlak olarak "Yoksulları doyurun" demiştir ama sen "Kazanın da sonra yoksulları doyurun" diye oku.

Yine böyle o padişah "Sabredin" buyurdu. Bir istek olmalı ki yüz çeviresin. "Yiyin" emri şehvet için bir tuzaktır, ondan sonra gelen "İsraf etmeyin" emriyse temizliktir. Şehvet olmasa ondan kaçınmaya imkan olabilir mi?

Sabretme ezasına uğramadıkça karşılığında bir hayır ve mükafat elde edemezsin. Ne hoştur o şart ve ne sevinçli şeydir o mükafat. O gönüller açan, canlara canlar katan mükafat!

Aşıkların neşesi de odur, gamı da, hizmetlerine karşılık aldıkları ücret de. Aşk,

sevgiliden başkasını seyre dalarsa bu, aşk değildir, aslı yok bir sevdadır. Aşk, o yalımdır ki parladı mı sevgiliden başka ne varsa hepsini yakar.

La kılıcı, Allah'dan başka ne varsa hepsini keser silip süpürür. Bir bak hele, La'dan sonra ne kalır? İllahlah kalır, hepsi gider. Neşelen, sevin ey ikiliği yakıp yandıran şiddetli aşk! Zaten evvelkilerde oydu, sonrakiler de. İkilik ancak şaşı gözün bir görüşüdür, bunu böyle gör. Ne şaşılacak şey! Hiç onun aksinden başka bir güzel olur mu? Beden, ancak canla hareket edebilir. Canı olmayan bedeni istersen yağla, balla beslemeye kalk, yine beyhudedir.

Bunu, bir günceğiz olsun dirilip bu canlar canının elindeki kadehi alan, o şarabı içen bilir. Fakat gözü, o yüzleri göremeyene şu duman, can görünür. Abdülaziz oğlu Ömer'i görmediğinden Haccac onca adalet sahibidir.

O, Musa'nın ejderhasını görmemiştir de büyücülerin iplerinde can var sanır. Arı duru suyu içmeyen kuş, kara su içinde kanat çırpıp durur. Zıt olmadıkça zıttı tanınamaz. Yara görülünce onulmaya başlanır.

Hasılı Elest ikliminin kadrini bilesin diye dünya, önce gelmiştir. Fakat buradan kurtulup oraya vardın mı ebed şeker hanesinde şükreder durursun. Dersin ki: Sanki orada toprak elemişim. Bu tertemiz alemden kaçıp duruyormuşum.

Keşke bundan önce ölseydim de o balçıkta çektiklerim, daha az olsaydı. İşte onun için o her şeyi bilen peygamber, "Kim ölür bedenini terk ederse, öldüğünden, göçtüğünden dolayı hasrete düşmez. Ancak taksiratından, fırsatı fevt ettiğinden hasrete düşer.

Ölen keşke maksadıma bundan önce erişseydim diye diler. Kötüyse, önce ölseydi kötülüğü daha az olurdu. İyiyse, iyilik yurduna daha önce giderdi. Kötü, haberim yokmuş, ben an be an önümdeki perdeleri arttırıp duruyormuşum. Bundan önce buraya göçseydim bu perdem, daha az olurdu der" buyurmuştur.

Hırsa düşüp kanaat yüzünü az yırt. Ululanıp aşağılanma yüzünü az incit. Hasisliğinden cömertlik yüzünü, Şeytanlığından secdenin güzelim cemalini az parala. O cenneti bezeyen kanatları yolma. O yolları kaplayan kanatları yolma.

Tavus kuşu, bu öğüdü duyunca ona baktı. Sonra da zari, zari ağlamaya koyuldu. O dertlini feryadı figanı orada bulunanları da feryada düşürdü. Neden kanatlarını yoluyorsun diye soran cevapsız kalıp pişman bir halde ağlamalı oldu.

Neden boşboğazlıkta bulundum da sordum? O, zaten dertle doluymuş, ben onu büsbütün coşturdum diyordu. Gözlerinden akan yaşlar toprağa damlamakta idi. Damlayan damlaların her birinde yüzlerce cevap vardı.

Doğru ve özden ağlayış, canlara dokunur, feleği ve arşı bile ağlatır. Akıl ve gönüller, şüphe yok ki arşa mensuptur, hicap içinde olarak arş nurundan doğarlar.

Harut'la Marut gibi. O iki temiz melek de bu alemde korkunç bir kuyuda mahpusturlar. Aşağılık şehvet alemine düştüler de suçları yüzünden bu kuyuda bağlana kaldılar. İyilerle kötüler büyüyü ve büyüyü bozan şeyleri bu iki melekten öğrenirler. Fakat önce kendine gel, büyüyü öğrenme vazgeç bu sevdadan.

Biz bu büyüyü seni belaya uğratmak ve sınamak için öğretiriz diye öğüt verirler. Sınamada şart ihtiyar sahibi olmaktır. Kudret elde olmadıkça da ihtiyar olamaz. İstekler uyumuş köpeklere benzer. Onlardaki hayır ve şer de gizlidir. Kudretleri olmadığı için bunlar, yere yatmış odun parçaları gibi yatakalmışlardır.

Fakat aralarına pis bir şey atıldı mı adeta köpeklere hırs surunu üfürür. O sakaktaki bir eşek düşüp öldü mü uyuyan yüzlerce köpek uyanır. Gayp gizliliğinden gitmiş olan hırslar, yenlerinden yakalarından baş çıkarır, hücuma koyulurlar.

Her köpeğin kılları diş kesilir hile için kuyruk sallamaya başlarlar. Köpeğin belden aşağısı hile, belden yukarısı öfke olur, odun bulmuş zayıf ateşe döner. Mekansızlık elinden yalım,yalım gelip çatar, ateşten çıkan alev ta göğe kadar, ağar.

Bunun için yüzlerce köpek de insanın bedenin de uyumuştur. Bir av olmadığı için onlar, adeta gizlenmişlerdir. Yahut da gözleri bağlı doğan kuşlarına benzerler. Perde ardında bir av sevdasıyla yanıp tutuşurlar. Fakat doğanın külahını kaldırdın da avını

gördün mü derhal dağlara dönüp dolaşmaya başlar. Hastanın isteği yatışmıştır. Hatırı, yalnız iyileşmektedir. Ama ekmek, elma ve karpuz görünce onu yemek ister bu istekle zarar korkusu, savaşa girişir. Sabrederse bunları görüşü, iyiliğine yarar. Çünkü o heyecana düşmek, onun gevşemiş tabiatına iyi gelir. Fakat sabredemezse görmemesi daha iyidir. Okun zırhsız adamdan uzak olması yeğ!

Tavus kuşu ağlaması bitince dedi ki: Yürü, sen renge ve kokuya kapılmışsın. Görmüyorsun ki bu kanatlar yüzünden her yandan başıma yüzlerce bela gelip çatmada. Nice merhametsiz avcılar, bu kanatlar yüzünden her yanda benim için tuzak kuruyorlar. Nice okçu kanatlarım için yayını çekmiş bana ok atmada.

Gücüm kuvvetim yok, kendimi koruyamıyorum, bu kazadan, bu beladan, bu fitnelerden kurtulmama imkan yok. Madem ki iş böyle, dağlarda, ovalarda emin olabilmek için çirkin olmam daha iyi.

Ey yiğit, bu kanatlar, benim ululanma silahım kesildi. Ululanmaysa ululananları yüzlerce belaya uğratır.
Nice hüner ve sanatlar vardır ki ham kişiyi helak eder. Çünkü o, taneye koşar, bu yüzden de tuzağı görmez. İhtiyarına sahip olmak, "Sakının" emrine uyan ve kendisine sahip olan adam için iyidir. Kendini koruyamıyor kötülüklerden çekinemiyorsan sakın, o aleti uzaklaştırır, ihtiyarı bırak.

Benim de cilvelendiğim şey ve ihtiyarım, o kanattır. Onu yoluyorum, çünkü başıma kastetmede. Sabır sahibi, kendi kanadını yok farz eder, bu suretle kanadı da onu kötü düşüncelere sevk etmez.

Şu halde ona de ki: Kanadını yolma, onun bir zararı yoktur. Bu çeşit adama ok gelse önüne kalkanını tutar. Fakat bana bu güzel kanat düşmandır. Çünkü sabredemiyor, cilveleniyorum. Eğer çekinme ve korunma bana yol gösterseydi ihtiyar yüzünden debdebem, devletim artardı. Ben çocuğa yahut sarhoşa benziyorum, sınanmalara tahammülüm yok. Benim elime kılıç vermek caiz değildir.

Eğer aklım olsaydı da beni men etseydi kılıç, elimde bir zafer vasıtası olurdu. Güneş gibi nurlar saçan bir akıl lazım ki doğrudan başka bir suretle kılıç vurmasın. Parlak aklım ve iyi bir huyum yok, şu halde silahımı neden kuyuya atmayayım?

Bu silah, bana düşman olacak. Onun için kılıçla kalkanı kuyuya atıyorum. Ne kolumda kuvvet var, ne dayanacağım bir yer. Kılıcımı atmazsam düşmanım elimden alır onunla beni yaralar. Bu kötü huylu nefis, yüzünü örtmemekte. Ben de onun inadına yüzümü yırtmaktayım. Bu suretle şu yücelik, şu güzellik azalsın da tamamı ile bitince de ben vebale az düşeyim. Yüzümü bu niyetle yırttığımdan suçum yok. Çünkü, bu yüzü yaralarla örtmek gerek. Gönlüm, gizlenme huyuna sahip olsaydı yüzüm, günden güne parlar, güzelleşirdi.

Kuvvetim kudretim yok, iyiliğe de meyledemiyorum. Bunu gördüm, düşmanımı da gördüm, derhal silahımı kırdım. Bu suretle de onun bana üstün olmamasına, hançerimin kendime vebal olmamasına gayret etmiş oldum.

Damarım oynadıkça kaçıyorum, çünkü adamın kendisinden kaçması kolaydır. Başkasından kaçan, ondan kurtulunca karar eder. Halbuki benim düşmanım da benim, benden kaçan da ben. Şu halde işim kıyamete kadar boyuna kaçmaktır. Adama kendi gölgesi düşman olursa ne Hint'te emin olur, ne Huten'de.

GÜNEŞTE YOK OLMAK

Bir adam yokluğa erişir, kendisine yokluğu ziynet edinirse, o adamın, Muhammet gibi gölgesi olmaz. "Yokluk benim iftiharımdır" sırrına ziynet yokluktur. Bu çeşit adam, mumun alevi gibi gölgesizdir. Mum, baştan aşağı alevden ibarettir. Gölge onun çevresine uğrayamaz. Mum kendisinden de kaçtı, gölgeden de. Mumu dökenin isteğine uydu,ışığına sığındı.

Mumu döken muma der ki: Seni yok olmak için döktüm. O da, ben yokluğa kaçtım diye cevap verir. Bu var olan ışık, lazım bir ışıktır, geçici ve arızi ışık gibi değil.

Mum ateşe tamamı ile yok oldu mu artık ondan ne bir eser görürsün ne bir ışık! Suret ateşi karanlığı gidermek için mum suretinde durur. Beden mumu şu görünen mumun aksinedir; yok oldukça can nuru artar. Bu ebedi ışıktır, mumsa geçici. Can mumunun alevi, Allah'ya aittir. Ateşten meydana gelen şu ateş, nur olduğundan geçici gölge, ondan uzaklaşmıştır.

Bulutun gölgesi yere düşer. Fakat gölge, ayla düşüp kalkmaz. A bahtı yaver kişi, kendinden geçmek, bulutsuz bir jale gelmektir. Kendinden geçtin mi değirmi aya benzersin. Fakat rüzgar, bir bulutu sürüp getirdi mi ayır nuru aydan daha eksik bir hale düşer. Bulut ve toz yüzünden ay, bir hayal gibi görünür. İşte beden bulutu da bizi hayal düşüncesine sürer.

Ayın lutfuna bak ki bu da onun lutfudur, çünkü bize, bulutlar düşmanımızdır demiştir. Ay, ne buluta aldırış eder, ne toza. O, göğün yücesindedir. Bulut bizim canımıza düşmandır. Bulut bizim gözümüzden ayı gizler.

Bu perde, huriyi Zâl gibi kuvvetlendirir, dolunayı yeni aydan daha noksan bir hale getirir. Ay bizi yücelik kucağına oturtmuş, düşmanımızı kendi düşmanı saymıştır. Bulutun letafeti ve parlaklığı da yandandır. Fakat buluta ay diyen hayli yol sapıtmıştır. Ayın nuru buluta vurdu mu onun kara yüzünü ay gibi parlatır.

Gerçi ayla aynı renge boyanmıştır. Bu da bir devlettir ama buluttaki o nur, eğretidir. Kıyamette güneş de kalmaz, ay da. Göz ışığın aslı ile meşgul olur. Bu suretle temelli mülkle eğreti mülk seçilir. Şu fani konak, karar yurdundan ayrılır. Dadı, bir kaç gün içindir. Ey ana sen bizi kucağına al.

Kanadım buluttur. O, perdedir ve önümdekini göstermez. O yalnız Allah lütfiyle letafet kazanır. Kanadımı yolayım, onu güzelliğini yolumdan atayım da aynı güzelliğini yine aydan seyredeyim. Ben dadı istemem, ana daha hoş. Ben Musa'yım benim dadım anamdır.

Ben, aynı lutfunu vasıtayla elde etmek istemem. Çünkü bu ilgi, nicelerin helakine sebep oldu. Yahut da bulut, Allah yolunda yok olur da artık ayın yüzüne perdelik etmez. Suretini yokluk şeklinde gösterir. Peygamberlerle velilerin tenleri gibi.

O çeşit bulut, perdelik etmez. Hatta mana bakımından perdelik etmesi bile faydalıdır. Nitekim aydın sabahta katralar yağar, fakat gökte bulut yoktur. O yağmur yağışı Peygamberin mucizesi idi. Bulut mahvoldu, gökyüzü rengini aldı. Buluttu ama ondan bulut huyu gitmişti. Aşığın bedeni de sabırla böyle olur işte. Bedendir ama bedenliği kaybolmuştur, değişmiştir, ondan renk de gitmiştir, koku da.

Kanat başkasının, baş bana lazım. Baş, duygu, görgü yurdudur ve bedenin direğidir. Başkasının avı için can feda etmeyi mutlak küfür, hayırdan ümitsizlik bil. Kendine gel, dudu kuşlarının önündeki şekere benzeme. Zehre benze de ziyandan kurtul. Yahut da neşelen hitabını duymak için kendini köpeklerin önündeki ölüye benzet. Hızır da bu gemiyi, zaptedecek kimseden kurtarmak için deldi.

"Yokluk benim iftiharımdır" sözü, onun için yüce bir söz oldu, tamahkarlardan gani Allah'ya kaçmama yol açtı. Mamurelerde oturanların hırsından kurtulmak için defineleri, yıkık yerlere gömerler. Kanadını yolmayı bilmiyorsan yürü, halvete gir de bütün kanatlarını şuna buna harcatma. Çünkü sen hem lokmasın, hem lokmayı yiyen. Ey can, aklını başına al, hem yiyorsun hem yeniyorsun!

Bir kuşcağız kurt avlıyordu kedi fırsat bulup onu kapıverdi. Yiyordu, yeniyordu, fakat kendisi avlanırken başka bir avcıdan haberi bile yoktu. Hırsız, bir kumaşı çalmaktadır ama şahne de, hırsızın düşmanları ile beraber ardındadır. Hırsız aklı, pılı pırtıda, kilitte ve kapıdadır. Şahneden ve seher çağından ah edeceğinden gafildir.

Sevdasına öyle dalmıştır ki kendisini arayandan haberi bile yoktur. Bir ot, arı duru bir suyu içti mi derhal bir hayvan gelir, onu otlar yer. O ot, hem yer, hem yenir. Allah'dan her varlık böyledir işte.

Allah "Sizi doyurur, fakat kendi yemek yemez" Allah ne yenir ne yer. O, et ve deri değildir. yiyen ve yenilen, pusuya gizlenmiş bulunan bir yiyiciden nasıl emin olabilir? Yenen şeylerin emin olması, sonunda yas ve matem verir. Yürü, yemeyen içmeyen Allah'nın tapısına git. Her hayal, başka bir hayali yemekte, her düşünce, başka bir

düşünceyi otlamaktadır. Hayalden geçemiyorsun, yahut da uyuyup ondan kurtulamıyorsun.

Düşünce arıdır, uykunsa su. Uyusan bile uyandın mı yine başına üşüşür. Nice hayal arılar uçuşup durur, seni bu yana o yana çekiştirir. Bu hayal, yiyenlerin en aşağılığıdır. Öbürlerini ise ululuk ıssı Allah bilir. Kendine gel de o kaba ve haşin yiyiciler bölüğünden kaç. "Seni biz koruruz" diyen Allah'ya sığın. Yahut da o koruyucuya koşup kurtulmak elinden gelmiyorsa o koruma sıfatını kazanan kişiye kaç.

Elini pirden başkasına verme. Pirin elini tutan Allah'dır. Senin kocalmış aklın, çocukluğu huy edinmiştir, nefis civarında bu huyu kazanmıştır. O, perde altındadır. Kamil bir aklı, aklına arkadaş et de aklın, o kötü huydan vazgeçsin. Elini onun eline verdin mi yiyicilerin elinden kurtulursun.

Allah, "Allah eli onların elinin üstündedir" dedi ya, işte senin elin de o biat ehlinin eli olur. Elini pirin eline verdin, o her şeyi bilen ulu pire uydun mu, kurtuldun demektir. Çünkü o, ey mürit, vaktinin peygamberidir... Peygamberin nuru ondan zuhur eder. Ona uydun, onun elini tuttun mu Hudeybiye'de bulunup Peygambere biat eden sahabeden olursun. Cennetle muştulanan o on kişiden sayılırsın, halis ve potada erise bile ayarı düşmez altına dönersin.

Bu bilelik doğrudur çünkü insan kimi severse ona eşittir. Bu alemde de onunladır, o alemde de. Bu, huyları güzel Ahmet'in hadisidir. Dedi ki: "İnsan sevdiği ile beraberdir" Kalp dilediğinden ayrılmaz.

Nerede tuzak ve yem varsa orada az otur. Yürü ey arık kötürüm, kendin gibi arık kötürümleri gör! Ey zebunların zebunu, şunu da bil ki, el, elin üstündedir el üstünde el vardır. Ne şaşılacak şey, sen hem zebunsun, hem de zebunların elini tutmaya çalışıyorsun. Hem avsın hem de avlamayı diliyorsun.

Onların önüne ardına set olma. Çünkü, sen düşmanı görmezsin ama o düşman ortadadır. Avcılık hırsı, insanı kendi avlanacağından gafil kılar. Erlik gösterir ama yüreksizdir. İstekte bir kuştan aşağı olma. Serçe kuşu bile önüne ardına bakınır. Yemin bulunduğu yere geldi mi önüne ardına kaç kere dolanır. Acaba der, önümde ardımda bir avcı var mı? Varsa onun korkusu ile şu lokmadan el çekmem gerek. Kötülerin hikayelerini gör, hallerine bak. Eşinin dostunun ölümlerinden ibret al.

Onları silahsız, pusatsız nasıl helak etti? Bir bak. O, herhalde senin yanındadır. Allah işkence yapar ama gürzle elle değil. Bil ki Allah, elsiz hüküm sürer, ferman yürütür.

Allah varsa hani, nerede? Diyen işkenceye uğradı mı vardır, odur diye ikrar eder. Allah varlığı şaşılacak bir şey, akıldan uzak diyen, gözyaşları döker de ey bana benden yakın Allah diye yalvarmaya koyulur.

Tuzaktan kaçmak vaciptir, fakat senin tuzağın kanadına yapışıktır. İşte onun için ben, bu menhus tuzağın mıhını çekip çıkarıyorum; murada erişmek için dilimi, damağımı acıtmamak istiyorum. Bu sözü, senin aklına uygun söyledim. Anla da arayıp taramadan yüz çevirme. Hırs ve hasetten ibaret olan şu bağı çöz. Ebuleheb'in karısının boynundaki hurma ipini düşün.

Bu sözün ne sonu vardır, nede bu söz bitip tükenir. Ey Allah Halil'i, kuzgunu neden öldürdün? Buyruğa uydun doğru. Fakat bu buyruğun hikmeti neydi? Onun sırlarından birazcığını göstermek gerek. Kara kuzgunun gaak diye bağırması, dünyada daima uzun bir ömür istemesindendir. İblis gibi tek ve pak Allah'dan kıyamete kadar dünya hayatını ister. İblis de "Beni kıyamet gününe kadar yaşat " dedi. Keşke, "Rabbimiz, tövbe ettik" deseydi. Tövbesiz ömür, baştanbaşa can çekişmedir.

Hazır olan kaçılmayan ölüm, Allah'dan gafil olmaktır. Hakla olunca ömür de, ölüm de... ikisi de hoştur. Fakat Allah'sız abıhayat bile ateştir. Öyle bir tapıdan daima ömür istemesi de lanet tesiriyledir. Allah'dan, ondan başkasını istemek, görünüşte istenen şeyin artmasını istemektir, ama hakikatte onun tamamı ile eksilmesini dilemektir.

Hele ayrılık ve yabancılıkla geçen ömür yok mu? Bu adeta aslanın huzurunda tilkilik taslamaya benzer. Bana daha fazla ömür ver de daha gerisin geri gideyim; mühletini uzat da daha aşağılık bir hale geleyim demektir. Nihayet o, lanete nişane olur. Lanet isteyen kişiyse kötü bir kişidir.

Hoş ömür, yakınlık aleminden can beslemektir. Kuzgunun ömrü ise pislik yemek içindir. Bana fazla ömür ver ki pislik yiyeyim, daima ban bunu ver ki benim yaradılışım kötüdür demektedir. O ağzı kokan kuzgun, eğer pislik yemeseydi beni kuzgun huyundan kurtar diye yalvarırdı.

Ey toprağı altına çeviren, bir başka toprağı da insanlar babası yapan Allah! Senin işin, eşyayı olduğu halden çevirmek, ihsan ve lutüflarda bulunmaktır, benim işimse yanlışa düşmek, unutmak ve hata etmektir. Bilginle yanlışımı noksanı mı döndür. Ben baştan aşağıya kadar sümükten ibaretim, sen beni sabırdan, hilimden ibaret bir hale getir.

Ey çorak toprağı ekmek haline getiren, ey ölü ekmeği canlandıran, can eden. Ey şaşırmış cana rehberlik eden, ey yolunu sapıtmışı peygamber yapan! Yeryüzünün bir cüzünü gök yaparsın. Yeryüzünün neşesini yıldızlarla artırırsın.

Kim bu alemden bir abıhayat elde ederse ölüm, ona başkalarından daha çabuk gelir çatar. Kâinata bakan gönül gözü, görür ki burada daima yeniden yeniye bozulup düzelen şeyler var. Şu ten hırkasının iğnesiz, ipliksiz dikilmesinden ve bakırı altın yapan iksirden başka bir şey değildir.

Sen, var olduğun gün, ya ateştin, ya yel, yahut da torak. Eğer o halde ebediyen kalman mümkün olsaydı hiç sana bu yücelik nasip olur muydu? Allah seni değiştirdi. Önceki varlığın kalmadı. Onun yerine sana daha iyi varlık verdi. Böylece yüz binlerce varlığa büründün ki daima ikinci varlık, ilkinden iyidir. Bunları değiştiren Allah'dan gör de vasıtaları bırak. Çünkü vasıtalara kapıldın da aslından uzaklaştın. Nerede vasıta çoğalırsa ulaşma kaybolur gider. Şaşkınlığın, her şeyi sebepten bilmendendir. Halbuki hayret, sana o tapıya yol açar. Bu varlıkları yokluklardan buldun. Öyleyse neden yokluktan yüz çevirdin? O yokluktan ne ziyana uğradın ki varlığa yapıştın a yer faresi!

Madem ki ikinci evvelkinden daha iyidir, yokluğu ara, insanı halden hale değiştirene tap. A inatçı, varlığa düştüğün demden beri şimdiye kadar her lahza yüz binlerce haşir gördün. Haberin yokken cemad aleminden yetişip gelişen nebat alemine geldin. Nebat aleminden de hayat ve iptila alemine düştün.

Sonra tekrar güzelim akıl ve temyiz alemine gider, bu beş duyguyla altı cihet aleminden kurtulursun. Bu ayak izleri, deniz kıyısına kadar gider. Sonra deniz içinde ayak izleri yok olur biter. Çünkü kuruluk menzillerinde ihtiyat için köyler vardır, yurtlar vardır, konaklar vardır. Deniz konakları da durup dinlenmeyen, sahası ve tavanı olmayan dalgalanmalardır. O menzillerin nişanesi adı sanı yoktur.

Nebat aleminden sırf ruh alemine kadar her iki konak arasında bunlar gibi yüzlerce konak vardır. Yokluklarda bu varlığı gördün de nasıl beden varlığına böyle yapıştın? Kendine gel ey kuzgun, kendine gel de şu canı ver, doğan kuşu ol. Allah'nın halden hale döndürmesi karşısında canınla başınla oyna.

Yeniyi al, eskiyi bırak. Çünkü her yılın, geçen üç yıldan daha artıştır daha üstün. Hurma fidanı gibi ihsan sahibi olmazsam var, eskiyi eskiye kat ambarına yığ! O eski, kokmuş ve pörsümüş şeyi körlere hediye et. Yeniyi gören seni almaz. O Allah'ya av olur, sana tutulmaz. Ey kara ve tuzlu su, nerede kör kuş varsa bölük, bölük senin başına toplanır.

Bu suretle de körlükleri artar. Çünkü kara su, körlüğü arttırır. Dünya ehlinin bu sebeple gönül gözleri kördür; onlar, balçıkla bulanmış su içerler. Madem ki gizli bir alemde abıhayatın yok, şu halde kara ve tuzlu suyu ver, kötülüğü al bu alemde! Bu halle bir de varlık istiyor, onu anıyorsun ha. Halbuki sen, zenci gibi kara yüzlü olmakla neşelisin.

Zenci aslından öyle olduğundan, aslından zenci olduğundan o kara renkten hoşlanır, rahattır. Fakat bir gün güzelleşse, güzel yüzlü bir hale gelse de sonra kararsa çaresini aramaya koyulur. Uçar kuş, yeryüzünde kalsa derde, eleme düşer, feryat etmeye başlar. Fakat ev kuşu, yeryüzünde güzelce yürür, yem toplar, neşeli bir halde dönüp dolaşır.

Çünkü o aslında uçamaz, öbürü uçucudur.

Peygamber, canım hakkı için dedi, yoksul düşen zengine,hor hakir bir hale gelen

yüceye, yahut da bilgisizlikle şöhret kazanan Mudar kabilesinin arasına düşmüş saf ve temiz alime acıyın.

Peygamber dedi ki: Taş ve dağ bile olsanız bu üç bölük halka merhamet edin. Çünkü o, başlıkta bulunduktan sonra hor oldu. Öbürü, zenginken yoksul düştü, parasız kaldı. Üçüncüsü de alemde ahmak adamlar arasında belalara uğrayan alimdir.

Çünkü yücelikten horluğa düşmek, bedenden bir uzvu kesmektir. Bedenden ayrılan uzuv, ölür, yeni kesilmiş uzuv bir müddet oynar, oynar ama bu hareket sürüp gitmez. Geçen yıl Elest kadehinden şarap içen, bu yıl baş ağrısına eza ve cefaya uğrar. Köpek gibi bayağı olan kişide padişahlık hırsı ne gezer.

Suçu olan tövbe eder. Yolu kaybeden kişi ah eder.

AHIRDAKİ CEYLAN

Avcının biri, bir ceylan tuttu. O merhametsiz herif, ceylanı ahıra kapattı. Ahır, öküzlerle, eşeklerle doluydu. O herif de ceylanı, zalimler gibi bu ahıra hapsetti. Ceylan, ürkekliğinden her yana kaçmakta idi. Avcı, geceleyin eşeklere saman veriyordu.

Her öküz, her eşek, açlığından samanı şeker gibi yiyor, şekerden de hoş buluyordu. Ceylan, gah bir yandan bir yana kaçıyor, gah tozdan, dumandan yüzünü çeviriyordu. Kimi, zıttı ile bir araya koyarlarsa onu, ölüm azabına uğratmış olurlar. Süleyman da Hüthüt, gitmeye mecbur olduğuna dair kabul edilebilecek bir özür getirmezse, ya onu öldürürüm yahut da sayıya gelmez bir azaba uğratırım demişti.

Ey güvenilir kişi, düşün, o azap hangi azap? Kendi cinsinden olmayanlarla bir kafese kapatılmak! Ey insan, bu kafeste azap içindesin. Can kuşun, seninle cins olmayanlara tutulmuş. Ruh, doğan kuşudur, tabiatlarsa kuzgundur. Doğan kuşu, kuzgunlarla baykuşlardan yaralanır.

İşte can kuşu da, Sebzvar şehrindeki Ebubekir gibi onların arasında zari, zari ağlayıp inleyerek kalakalmıştır.

Muhammet Alp Ulug Harzemşah, tamamı ile mahvolmuş Sebzvar'lılarla savaşa girmişti. Askerlerini sıkıştırdı. Ordusu, düşmanları öldürmeye koyuldu. Şehirliler aman diye huzuruna gelip secde ettiler. Kulağımıza küpe tak, bizi kul et, tek canımızı bağışla. Sana lazım olan her vergiyi her hediyeyi verelim, onu her yıl çoğaltalım. Ey aslan huylu canımız senin,bir zamancağız onu bize emanet bırak dediler.

Padişah bana Ebubekir adlı birisini getirmezseniz canınızı kurtaramazsınız. Şehrinizden Ebubekir adlı birini bana armağan olarak sunmazsanız, size kötülük eder, sizi ekin gibi keser biçerim. Ne vergi alırım, ne afsun dinlerim dedi. Yoluna altın dolu bir çuval getirip, bu şehirden Ebubekir adlı birini isteme.

Sebzvar'da nasıl olurda Ebubekir bulunur? Hiç dere içinde ıslanmamış toprak parçası bulunur mu? Dediler.

Padişah altından yüz çevirip "A mecusiler" dedi, Ebubekir adlı birisini armağan olarak getirmedikçe fayda yok. ben çocuk değilim ki altına, gümüşe hayran olayım."

Ey zebun kişi sende secde etmedikçe kıçınla mescidi silip süpürsen kurtulamazsın. Şehirliler, sağdan, soldan haberciler uçurdular. Bu yıkık yerde bir Ebubekir var mı nerede? Diye aramaya koyuldular.

Üç gün üç gece koşup tozduktan sonra bir arık Ebubekir bulabildiler. Yolcuymuş, hastalıktan yıkık bir yerin bir bucağında kuruyup kalmış. Bir yıkık bucakta uyuyormuş. Onu görünce, çabuk dediler, kalk seni padişah istiyor. Senin yüzünden şehrimiz ölümden kurtulacak.

Adam dedi ki: Ayağım olsaydı, yürümeye kudret bulsaydım gideceğim yere giderdim. Bu düşman yurdun da kalır mıydım hiç? Sevgililerin şehrine koşar giderdim. Ölü taşıyan bir salacayı getirip Ebubekir'i üstüne yatırdılar. Hamallara verip görsün diye

Harzemşah'ın huzuruna götürdüler. Bu cihan, Sebzvar'dır. Allah eri, burada zayi olur gider. Harzemşah ulu Allahdır. Bu rezil kavimden gönül istemektedir.

Peygamber, "Allah, suretlerinize bakmaz, kalbe bakar. Kalp işlerinizi düzene koyun" demiştir. Allah, ben sana, bir gönül sahibinden bakarım. Secdene, altın vermene bakmam bile demektedir. Sen, gönlünü gönül sandın da gönül sahiplerini aramayı bıraktın. Gönül öyle bir varlıktır ki bu yedi gök gibi yedi yüz tanesini oraya koysan kaybolur gider. Bu çeşit gönül kırıklarına gönül deme. Sebzvar'da Ebubekir arama.

Gönül sahibi, altı yüzlü aynadır. Allah, altı cihette de o aynadan nazar eder durur. Altı cihette bulunan, bu cihetlerden kurtulamayan kişiye Allah, o gönül sahibi vasıta olamadıkça nazar etmez.

Birisini ret ederse onun için eder. Kabul ederse yine şefaatçi odur. O olmadıkça Allah kimseye rızk vermezi. İşte ben, vuslata ulaşan kişinin ahvalinden bir miktarcığını söyledim. Allah, ihsanını onun eline kor da acınanlara onun elinden ihsanda bulunur. Onun avucu ile bütünlük denizi birleşmiştir. O, neliksiz ve niteliksizdir ve tam kemal sahibidir.

Söze sığmayan bu birleşmeyi söylemenin imkanı yoktur vesselam. Ey zengin, yüzlerce çuval altın getirsen Allah der ki: A iki büklüm adam gönül getir. Gönül senden razı ise ben de razıyım. Gönül senden yüz çevirmişse ben de yüz çeviririm. Sana bakmam, o gönle bakarım. Ey canı kapımda olan, bana armağan olarak gönül getir. Gönül sahibi, seninle nasılsa ben de öyleyim. Cennetler anaların ayakları altındadır. Halkın anası da odur, babası da odur, aslı da o. Ne mutlu gönlü deriden bedenden ayırt edebilen kişiye.

Sen dersin ki işte, sana gönül getirdim ya. Fakat o der ki: Kutu (şehir), bu gönüllerle dopdolu. Sen, bana alemin kutbu olan gönlü getir. İnsanın canının canının canının canı, o gönüldür. İşte onun için o gönüller sultanı, nur ve ihsanlarla dolu olan gönlü beklemektedir.

Sen günlerce Sebzvar şehrinde gezip dolaşsan o çeşit bir gönül bulamazsın. Nihayet solmuş, pörsümüş bir gönül bulur, onu salacaya kor, o tarafa götürürsün.

Ey padişahlar padişahı, sana gönül getirdim. Bu Sebzvar'da bundan daha iyi gönül yoktur dersin. O da der ki: A küstah, burası mezarlık mı ki buraya ölü gönül getiriyorsun? Yürü, padişah huylu gönlü getir ki varlık Sebzvar'ı onun yüzünden aman bulur. Sanki o gönül, bu cihandan gizlenmiştir. Çünkü karanlık, ışıkla bir yerde bulunmaz. Birbirlerine zıttır bunlar. Tabiat Sebzvar'ının, o gönülle düşmanlığı, Elest gününden miras kalmıştır.

Çünkü o, doğan kuşudur, dünya şehriyse kuzgun. Kendi cinsinden olmayanı görmek insanı yaralar. İnsan, kendi cinsinden olmayana yumuşaklık gösterirse münafıklığından gösterir, onunla uyuşursa bir şey elde etmek için uyuşur. Çünkü bu leş arayan aşağılık kuzgunun kat,kat yüz binlerce hilesi vardır.

Münafıklığı kabul ederlerse kurtulur; münafıklığı, kendisine fayda verecek bir doğruluk olur. Çünkü gönül sahibi, debdebesiyle beraber bizim pazarımızda ayıplıdır. Cansız değilsen gönül sahibini ara. Padişaha zıt değilsen gönülle aynı cinsten olmaya bak. Halbuki riyası, sana hoş gelen, tabiatına uygun olan kişi, dostundur. Dostundur ama Allah'nın dostu değil ki!

Kim senin huyuna suyuna giderse sence ya velidir, ya peygamber. Yürü, hava ve hevesi bırak da bir koku al, o güzelim amber kokusunu duy. Hava ve hevesine uyarsan dimağın bozulur. Misk ve amber sence hiçbir şeye yaramaz bir hale gelir. Bu sözün sonu gelmez, halbuki ceylanımız, ahırda bir yerden bir yere kaçıp durmada.

O göbeği miskli ceylan, günlerce eşek ahırında işkence çekmekteydi. Karaya vurmuş balık gibi can çekişmede, çırpınıp durmadaydı. Pislikle misk, adeta bir hokkaya girmişti.

Bir eşek diyordu ki: Ha, bu hayvanlar babası, padişahlarla beylerin huyundan susun. Başka bir eşek, onun gidip gelmesine bakıp alay ederek bir inci bulmuş, nasıl olur da ucuza satar? Diyordu.

Bir başka eşek, söyleyin diyordu, bu naziklikle padişahın tahtına çıkıp yaslansın. Bir

başka eşek de çok yemiş, imtilaya uğramış, yemeden kalmıştı. Ceylanı çağırdı. Ceylan başını kaldırıp, Hayır iştahım yok, kuvvetsizim dedi. Eşek dedi ki: Biliyorum ki nazlanıyorsun. Yahut da utanıyorsun da onun için çekinmektesin.

Ceylan kendi kendisine o yemek senin yemeğin. Senin bedeninin cüzileri, ondan dirilmekte, tazeleşmekte. Ben çayırlığın arkadaşıyım. Duru sularla, bağlar, bahçelerle avunur, eğlenirdim. Kaza ve kader, bizi azaba düşürse o huy, o güzel tabiat nasıl olur da değişiverir?

Yoksul olduysam bile nasıl olurda yoksulca hareket ederim? Elbisem eskidiyse ben yeniyim. Ben, sümbülü, laleyi, reyhanı bile binlerce nazla ve istemeyerek yerdim dedi. Eşek, evet dedi, söylen, mırıldan. Gariplikle çok saçma şeyler söylenebilir.

Ceylan dedi ki: Göbeğim, sözlerime tanıklık etmede. Öd ağacı ile ambere bile ehemmiyet vermemede. Fakat koku almayan, bunları nereden duyacak? Pisliğe tapan eşeğe o koku haramdır. Eşek, yolda eşek pisliğini koklar. Bu çeşit mahluklara miski nasıl sunabilirim? O şefaatçi peygamber, bu yüzden "İslam dünyada gariptir" remzini söylemiştir.

Çünkü zati, meleklerle hem dem olmakla beraber akrabaları bile ondan kaçarlar. Halk onun suretine bakar, onu kendilerine cins sanır ama ondaki kokuyu duymaz. Öküz suretindeki aslan gibi. Onu uzaktan görürsün ama içini deşmeye kalkışma. Deşersen ten öküzünü terk et. Çünkü o aslan huylu, öküzü paralar.

Öküz tabiatı, seni başından eder, hayvanlık huyu, seni hayvanlıktan ayırır. Öküz bile olsan onun yanında aslan kesilirsin. Fakat sen öküzlükten hoşlanıyorsan aslanlığı arama.

YEDİ ÖKÜZ

Mısır azizi gayb gözüne kapı açıldığında rüyada, yedi semiz ve besili öküzü yedi tane arık öküzün yediğini gördü. O arık öküzler hakikatte aslanlardı. Böyle olmasa o öküzleri yiyemezlerdi.

Şu halde iş eri de surette insan görünür ama hakikatte onda insanı yiyen bir aslan gizlidir. Adamı güzelce yer, onu tek mücerret bir hale getirir. Derdi varsa tortusunu süzer, saf bir hale sokar. O bir dert yüzünden bütün tortulardan kurtulur, ayağını süha yıldızının başına kor.

Niceye yolsuzluklarla dopdolu olan kuzgun gibi söylenip duracaksın? Ey Halil horozu neden kestin diyeceksin?

Halil der ki: Buyruğa uydum. İyi ama o buyruktaki hikmet neydi? Söyle de Allah'yı her bir kılımla tespih edeyim.

Horoz şehvete mensuptur, şehvetine pek tapar. O zehirli ve kötü şaraptan sarhoştur. Şehvet soy üretmek için olmasaydı Adem utancından kendisini hadım ederdi. Melun İblis, Allah'ya avlanabilmek için bana kuvvetli bir tuzak lazım dedi. Allah, ona altın, gümüş ve at gösterdi, halkı bunlarla aldatabilirsin dedi.

İblis, zahiren bunu beğendi. Beğendi ama suratını ekşitti, sıkılmış turunç gibi dudaklarını sarkıttı. Allah, o geberesiceye güzel madenlerden altın ve mücevheratı armağan etti. A melun dedi, şu tuzağı da al. Şeytan dedi ki: Ey güzel yardımcı daha artır.

Yağlı, ballı şeylerle ağır ve değerli şaraplar ve bir çok ipek elbiseler verdi. Şeytan dedi ki: Yarabbi, imdat et, bundan fazla isterim. Ver de onları iplerimle adamakıllı bağlıyayım.

Bu suretle erkek ve yürekli sarhoşların, erkekçesine o bağları koparsınlar. Bu hava ve heves tuzaklarıyla ipler, senin erini adam olmayanlardan ayırt etsin.

Ey ululuk tahtının sultanı, başka bir tuzak istiyorum, öyle bir tuzak ki insanı baş aşağı atacak kadar şiddetli ve aldatıcı olsun. Allah, şarap ve çalgıyı getirip önüne koydu. Şeytan bunları görünce hafifçe güldü neşelendi.

Ezeli azgınlığa haber gönderip fitne denizinin dibinden toz kopar dedi. Musa'da senin kullarından bir kul değil miydi? Deniz dibinde tozdan perdeler salmadı mı? Su her taraftan çekildi ve deniz dibinden bir toz koptu. Allah erkeklerin aklını, sabrını alan kadın güzelliğini ona gösterince. Parmacıklarını şıkırdatarak oynamaya başladı. Ver, ver şimdicik muradıma kavuştum dedi.

Aklı fikri kararsız hale getiren o mahmur gözleri görünce, şu gönlü çöre otu gibi yakıp kavuran dilberlerin yüzlerini seyredince neşelendi. Şeytan, incecik perdeden Allah tecelli etmiş gibi o işveyi görünce derhal yerinden sıçrayıp oynamaya koyuldu.

Adem güzellik timsaliydi, melek ona secde etmişti. Fakat Adem, bu güzellikten düşünce, dedi ki: Eyvah, varlıktan sonra yokluğa düştüm. Allah dedi ki: Cürmün şu: Fazla yaşadın.

Cebrail, onu perçeminden tutup güzeller bölüğünden ve şu cennetten çık dedi.

Adem yücelikten sonra bu aşağılık nedir? dedi. Cebrail dedi ki: O lütuftu bu da kahır.

Adem, ey Cebrail dedi, canla, gönülle secde etmiştin. Şimdi nasıl beni cennetlerden sürüyorsun? Güz mevsiminde ağaçların yaprakları nasıl dökülürse benden de bir sınama yüzünden şu güzelim elbiseler uçmakta.

Parıltısı aya benzeyen yüz, ihtiyarlıkta kertenkele sırtına döner. Parıl,parıl parlayan o saç, o baş, ihtiyarlık çağında berbat bir hale gelir, tepedeki saçlar dökülür, insan kele benzer. O naz ve edalarla salınan ve mızrak gibi dümdüz olan boy, kocalıkta bükülür, yay gibi iki kat olur.

Lale rengindeki yüz safrana benzer. Aslan gibi kuvvetliyken gücü, kuvveti kesilir, gibi takatsiz bir hale gelir.

Güreşte hileyle bir pehlivanı koltuğuna alıp yere yıkarken şimdi yol yürümek üzere onu koltuklarlar, onun koltuğuna girerler. Bu ancak gam alametidir, pörsüme nişanesidir. Bunların her biri, ölüm elçisidir.

Fakat bir adamın hekimi Allah nuru olursa ona kocalıktan, hararetten bir noksan gelmez. Onun gevşekliği, sarhoşun gevşekliği gibidir. O gevşeklikte bile güçlü kuvvetlidir, Rüstem bile ona haset eder. Ölürse kemikleri zevke gark olur, zerre,zerre bütün varlığı, şevk ışığına dalar. Fakat nuru olmayan kişi, meyvesiz bağdır. Güz onu alt üst eder.

Gülü kalmaz, kara,kara dikenleri kalır. Saman yığını gibi sararır, mahsulsüz bir hale gelir. Allahm o bağ ne kusurda bulundu ki o güzelim elbiselerden ayrıldı? Kendisini gördü. Kendisini görmek, öldürücü bir zehirdir ey sınanan kişi kendine gel! Aşkından alemin ağlayıp inlediği güzeli, ne suçu var ki herkes kendinden uzaklaştırır.

Suçu şu: Süsü, püsü iğretidir. Öyle olduğu halde bu elbiseler benimdir diye davaya kalkışır. Onu alalım da yakinen bilsin, harman bizimdir, güzellerse tanesini toplarlar. Bilsin ki o süs, püs iğretidir. O varlık güneşinin bir ışığıdır. O güzellik, kudret, fazilet ve hüner, güzellik güneşindendir, bu tarafa gelmiş vurmuştur.

O güneşin ışığı, yıldızlar gibi yine şu vurduğu duvarlardan çekilir gider. Güneşin ışığı gitti mi her duvar, kapkara, karanlık bir halde kala kalır. Güzellerin yüzünde insanı hayran eden nur, üç renkli camdan vuran güneşin ışığıdır. Renk,renk camlar o nuru bize çeşit renkli göstermededir. Renk,renk camlar kalmadı mı, o vakitler seni renksiz nur hayran eder. Nuru, camsız görmeyi adet edin de cam kırılınca kör kalmayasın.

Öğrenilmiş, bellenmiş bilgiye kani olmuş, gözünü başkasının nuru ile aydınlatmışsın. O da, o ışığı iğreti aldığını bilesin diye senden mumunu kapıverir. Fakat sen şükreder, çalışıp çabalarsan gam yeme. Sana bunun gibi yüzlercesini verir. Şükretmiyorsan artık kan ağla. Çünkü o güzellik kafirden ayrılmıştır.

Küfre ümmet olanların işleri borçtur. İmana ümmet olanların kalpleri temizdir, özleri halistir. Şükür etmeyenden güzellikte kaybolur, hüner ve sanat da. Artık bir daha ondan bir eser bile göremez. Akrabalık akraba olmayış, şükür ve sevgi, öyle bir gider

ki bir daha aklına bile gelmez.

Ey kafirler, "Yaptıkları işledikleri boştur" ayeti, her murada erişmiş kişinin elinden o muradın, o maksadın çıkıp gitmesidir. Yalnız şükür ehliyle vefa sahiplerinin elde ettikleri kaybolmaz. Çünkü devlet, onların arkalarındadır.

Elden giden devlet, nereden kuvvet verecek? İnsana kuvvet ve kudret, gelecek devletten gelir. "Borç verin" emrine uy da bu devletten borç ver. Bu suretle önünde yüzlerce devlet görürsün. Bu içilen şeyden, biraz iç de önünde kevser havuzunu bulasın.

Vefa toprağına bir yudumcuk döken kişiden devlet avı, nasıl olur da kaçabilir? Allah, onları gönüllerini hoş eder. "Özleri doğrulmuştur halistir" Allah, onlara ihsan ettikleri şeyleri, o şeyler mahvolup bittikten sonra yine ihsan eder.

Ey ecel, ey köyü yağmalayan , bu şükreden kullardan ne aldıysan geri ver der. Ecel verir, verir ama onu kabul etmezler. Çünkü can nimetleriyle nimetlenmişlerdir. Biz sofiyiz, hırkalarımızı attık. Mademki oynayıp yutulduk, artık geri almayız.

Biz, verdiğimiz şeylere karşılık ihsanlar elde ettik; bizden ihtiyaç, hırs ve garez gitti. Tuzlu ve helak edici sudan çıktık, arı duru suya, kevser kaynağına atıldık. Ey alem başkalarına ettiğin şeyler, vefasızlıktır, hiledir, aşırı nazdır. Biz, verdiğimiz şeylere karşılık ihsanlar elde ettik bütün onları, senin başına döktük. Çünkü biz savaşa girmiş, savaşa girmiş savaşta şehit olmuş erleriz derler.

Sen de bu suretle bil ki pak Allah'nın yürekli ve yiğit öyle kulları vardır ki, dünya yalanının bıyığını koparırlar, otağlarını yardım burcunun ta üstüne kurarlar. Bu şehitler yine yeni baştan gazi olurlar. Bu tutsaklar yine yardım elde ederler. Sonra yine yeni baştan yokluktan baş gösterirler de anadan doğma kör değilsen gör derler.

Sen de bu suretle bil ki yoklukta güneşler vardır. Burada güneş sayılan, orada süha yıldızıdır. Kardeş yoklukta varlık nasıl olur? Zıt, zıddın içine nasıl girer sığışır? "Ölüden diri çıkarır" hükmünü bil. Yokluk ibadet edenlerin ümididir. Ambarı boş olan ekinci, yokluk ümidi ile neşelenmez mi? O yokluktan tohum bitecek, mahsul verecek diye sevinmez mi? Bu işi anladıysan düşün bak. Sen de an be an yokluktan anlayış, zevk, huzur ve ihsan bulmayı beklemektesin.

Bu sırrı açığa vurmaya izin yok. Yoksa (değersiz bir şehir olan) Ebhaz'ı bir Bağdat haline getirirdim. Şu halde yokluk Allah sanatının hazinesidir. Ondan anbean ihsanlar gelip durmaktadır.

Allah eşsiz, örneksiz şeyler yaratıp durmaktadır. Eşsiz örneksiz şeyler yaratan da o zattır ki bir aslı, bir dayanağı olmadığı halde fer-i yaratır, izhar eder.

Allah yoku var ve debdebeli gösterdi, varı da yokluk şeklinde izhar etti. Denizi örttü de köpüğü meydana çıkardı, rüzgarı örttü de sana tozu gösterdi. Toprak, bir minare gibi havada döne,döne yücelir. Toprak, kendiliğinden nasıl olur da yücelere çıkar? A illetli, toprağı yücelerde görüyorsun, fakat rüzgarı görmüyorsun, onu delil ile anlıyorsun.

Köpüğü her tarafa gider görmektesin. Fakat denizsiz köpük var olamaz ki. Köpüğü duygunla görür, denizi de delil ile anlarsın. Düşünce gizlidir de dedikodu meydanda. Bizse yok demeyi var olduğunu ispat sanmışız. Yoku gören bir gözümüz varmış meğer. Uykulu göz, hayalden ve yoktan başka ne görebilir ki?

Hasılı, azgınlıkla başımız dönmüş, şaşırıp kalmışız. Hakikat gizli olduğundan hayal meydana çıkmış. Bu yoku nasıl da gözümüzün önüne dikti? O hakikat, gözden nasıl oldu da gizlendi? Aferin ey büyüler yapan üstat! Senden çekinenlere tortulu suyu saf gösterdin!

Büyücüler pazardakilerin gözleri önünde ay ışığını ölçüp biçerler de para alırlar, kar ederler. Bu ölçüp biçmeyle para kazanırlar. Halbuki alıcının elinden para da çıkar, kumaşı da kaybeder. Bu alemde büyücüdür. Biz, onda ticaret ediyoruz, ondan ölçülüp biçilen ay ışığını alıyoruz. O, büyücü gibi acele,acele beş yüz arşın ay ışığı ölçer.

Fakat ey tutsak, ömrünün parasını aldın mıydı paradan da olursun, eline kumaş da geçmez, kesen de bomboş kalır. Sana "kul eüzü" yü okumak, ey tek Allah, lütfet, beni

bu üfürüklerden koru, feryat bu düğümlerden! O büyücü karılar düğümlere üfürürler. Onların şerrinden sana sığınırım ey imdada yetişen Allah, medet demek gerekir.

Fakat azizim, bunu işinin, gücünün diliyle de okumalısın. Söz dili gevşektir. Zamanede sana üç yoldaş vardır. Biri vefakardır ikisi gaddar. Biri dostlarındır, öbürü malın mülkün. Üçüncüsüyse iyi işlerdir ve bu vefalıdır.

Mal seninle beraber gelmez, evden dışarı bile çıkmaz. Dost gelir, gelir ama mezar başına kadar. Ölüm günüde dost, sana hal diliyle der ki: Sana buraya kadar yoldaşım, bundan öteye gidemem. Mezarının başında bir zamancağız dururum. Fakat yaptığın işler vefakardır; onlara sarıl ki onlar; mezarın içine kadar seninle gelirler.

Peygamber dedi ki: Bu yol için amelden daha vefalı bir arkadaş, bir yoldaş yoktur. Amelin, iyiyse sana ebediyen dost olur. Kötüyse mezarında yılan kesilir. Babam, doğruluk yolundaki bu amel, bu kazanç, nasıl olur da üstatsız elde edilebilir? Alemde en aşağılık sanat bile hiç üstatsız elde edilebilir mi?

Her sanatın önü bilgidir, ondan sonra amel gelir. Bu suretle de amel, bir müddet mühletten, yahut ecelden sonra gayda verir. Ey akıl sahibi, sanata çalış, fakat o sanatı, ehil olan kerem sahibi ve temiz bir kişiden öğren. Kardeş, inciyi sedefin içinde ara, sanatı da sanat ehlinden iste.

Öğütçüleri gördünüz mü insaf edin de onlardan öğrenmeye çalışın, çekinmeyin. Bir adam tabak olsa da tabaklık sanatını yaparken kirli bir hırka giyse bu hırka, onun zenginliğini ululuğunu azaltmaz ki. Demirci, demir döverken yırtık pırtık bir elbiseye bürünse halk yanında itibarı eksilmez ki.

Şu halde kibir elbisesini bedeninden çıkar. Bir şey belleyip öğrenme hususunda aşağılık bir elbiseye bürün. bilgi sahibi olmanın yolu sözledir. Sanat bellemenin yolu işle. Yokluk istiyorsan o, konuşup görüşmeyle kaimdir. Bu hususta ne dilin işe yarar ne elin. Can yokluk bilgisini bir candan beller. Bu bilgi ne defterden bellenir, ne dilden!

O rumuz, yolcunun gönlünde varsa, ben de remizler bilirim derse yolcu, henüz remizleri bilmiyor demektir. Yolcunun gönlü açılır,nurlanırsa o vakit Allah, "senin göğsünü açmadık mı? Seni ferahlandırmadık mı?" buyurur.

Senin içini açtık göğsünü ferahlattık. Sense hala onu dışarıdan istemektesin. Süt sağılan yer, sensin de sen, başkalarının süt sağmasını bekliyorsun. Sende kıyısı bucağı olmayan bir süt kaynağı var. Sen neden tulumda süt arasın? A su çeken, denize bir deliğin, bir yolun var senin. utan kuyudan su çekmeye!

"Elem neşrah" ayetinde bildirildiği gibi senin göğsün şerh edilmedi mi ki? Öyleyse neden sıkılır, neden yine şerh istersin ki?

İçinde gönlünün ferahlanmasına, şerh edilmesine bak ki "Onlar, kendilerinde olan Allah delillerini görmezler" ayetindeki kınamaya uğramayasın.

Başının üstünde bir sepet dolusu ekmek var da sen hala şuraya buraya koşup duruyor, ekmek istiyorsun. Şaşkın mısın ne? Kendi başına dolan. Neden her kapıyı dövüp durursun? Yürü, gönül kapısını döv!

Dizine kadar dereye girmişsimde kendinden gafilsin, şundan bundan su isteyip durursun. Önünde de sana yardım edecek su var, ardında da. Fakat kaynaklara ulaşman için önünde de set var, ardında da.

Ata binmişsin, at oyluğunun altında, fakat süvari at arıyor. Bu nedir? dense at, fakat nerede? Diyor. Hey gidi hey! Bu altındaki at nedir? dedin mi evet diyor, at ama o atı kim gördü acaba? Suyun sarhoşu su da gözünün önünde. Kendisi su içinde, fakat akar sudan haberi bile yok. İnci gibi hani. İnci de deniz içinde deniz nerede? Der. Sedef gibi olan hayal onun duvarı. Nerede demesi kendisine hicap olmakta, güneşin ziyasını kaplayan bir bulut kesilmede. Kendi kötü gözü, gözüne perde olmada. Ben seddimi kaldırdım demesi, kendisine set kesilmede. Aklı kulağına bağ olmada. Ey Allah şaşkını, aklını Allah'ya ver.

Aklını bir çok yerlere dağıttın. Halbuki o saçma sapan uğraşman, o beyhude mırıldanman, bir tereye bile değmez. Aklının suyunu her diken, çekip durdukça akıl

suyun, meyvelere nasıl ulaşabilir? Kendine gel de o kötü dalı kes, buda. Bu güzel dala su ver de tazelendir.

Şimdi ikisi de yeşil ama sonuna bak. Bu sonunda bir şeye yaramaz, öbürüyse meyve verir. Bağın suyu buna helaldir, ona haram. Aralarındaki farkı sonunda görürsün vesselam.

Adalet nedir? ağaçlara su vermek. Zulüm nedir? dikeni sulamak. Adalet bir nimeti yerine koymaktır, her su çeken tohumu sulamak değil.

Zulüm nedir? bir şeyi yerinde kullanmamak, yeri olmayan yere koymak. Bu da ancak belaya kaynak olur. Allah nimetini cana, akla ver, iç ağrısına uğramış, düğümlerle, sıkıntılarla dopdolu olmuş tabiata değil.

Dünya gamının savaşını bedenine yükle. O can çekişmeyi gönlüne, canına az tattır. Yük dengini İsa'nın başına koymuş da; tekme atan, yuvarlanıp kalgıyan eşeği çayıra salıveriyor. Sürmeyi kulağa çekmezler. Gönül işini bedenden istemek şart değildir. Gönülsen yürü, nazlan, horluk çekme. Bedensen şeker yeme, zehir tat!

Zehir bedene faydalıdır, şeker zararlı. Bedenin yardım görmemesi daha iyidir. Cehennem odunu bedendir, onu azalt, bir odun daha biterse hemen kes! Yoksa iki alemde de Ebuleheb'in karısı gibi odun hamalı olursun, odun hamalı.

Sidre dalını odundan farket, ikisi de yeşil görünür yiğidim ama bir değildir. O dalın aslı yedinci kat göktü. Bu dalın aslı ise ateştir, dumandır.

Duyguya göre ikisi de birbirine benzer. Çünkü göz ve duygunun mezhebi, yanlış görmedir. Bu, can gözüne görünür, gönle varmak için yorul çabala. Ayağın yoksa yuvarlan da nihayet her azı, her çoğu gör.

Zeliha, her taraftan kapıları kapadı ama Yusuf'ta hiçbir hareket görünmedi. Kilit ve kapı tekrar açıldı, yol göründü. Çünkü Yusuf, Allahsına dayanmıştı, her yana dönüp dolaşmaktaydı.

Alemde bir yarık görünmemede ama Yusuf gibi hayran bir halde her yana koşup gelmek gerek. Ki kilit açılsın, kapı görünsün, mekansızlık size yer olsun. Ey sınanan kişi, aleme geldin ama geldiğin yolu hiç görmüyor musun? Sen bir yerden, bir yurttan geldin. Geldiğin yolu bilmiyor musun, hayır, değil mi?

Mademki bilmiyorsun, yol yok deme. Bu yolsuz yoldan bize gitmek görünür. Rüyada neşeli bir halde sağa, sola gitmektesin. O meydanın yolu nerede biliyor musun? Sen gözünü kapa, kendini teslim et de kendini o eski şehirde göresin.

Fakat gözünü nasıl kapatabilirsin ki yüzlerce mahmur göz, senin gözünü kapatmadan seni senden almada. Sen bir müşterinin aşkı ile gözünü dört açmışsın, ulu olma, baş olma ümidine kapılmışsın. Uyusan bile rüyada o müşteriyi görmedesin. Kötü baykuş, rüyada yıkık yerden başka bir şey görebilir mi?

Kıvrıla büküle her an müşteriyi aramadasın. Fakat neyin var ki satacaksın? Hiçbir şeyin yok, hiçbir şeyin. Gönlünde bir ekmek, bir kuşluk kahvaltısı olsaydı alıcılara aldırmazdın bile.

Birisi ben peygamberim bütün peygamberlerden üstünüm diyordu. Boynunu bağlayıp padişaha götürdüler, dediler ki: Bu, ben Allah elçisiyim demekte. Halk, bu ne hiledir, bu ne saçma ve kötü şey diye karınca ve çekirge gibi başına üşüşmüş. Eğer bu, yokluk aleminden elçi olarak gelmişse diyorlar, biz hep peygamberiz hep yüceyiz. Biz de oradan garip olarak geldik, neden bu peygamberlik, sana mahsus olsun?

Siz de uyuyan bir çocuk gibi yoldan, duraktan habersiz bir halde gelmediniz mi? Duraklarda uykuda ve sarhoş olarak geçtiniz. Yoldan, yukarıdan, aşağıdan bir haberiniz bile yoktu. Bizse hoş bir halde beş duygu ve altı cihet aleminin ötesinden ta beş duygu ve altı cihet alemine kadar uyanık olarak yürüdük.

Kılavuzlarımız haberdardı yol biliyorlardı. Onun için durakların aslını temelini gördük. Peygamberlik davasına kalkışsan hakkında padişaha, ona işkence ettir de bir daha bu çeşit söz söylemesin dediler. Padişah, onu pek bitkin pek zayıf gördü. Bir sille vurulsa ölüverecekti. Artık onu dövmenin ona işkence etmenin imkanı mı vardı? Bedeni adeta cama dönmüştü. Padişah, ona güzellikle neden bu serkeşlik davasına giriştin? Diye

sorayım, burada sertlik iş görmez tatlı dil, yılanı bile ininden çıkarır dedi.

Halkı onun başından dağıttı. Padişah iyi bir adamdı zikri, virdi de iyilikti. Onu bir yere oturttu, yerini yurdunu sordu. Neyle geçinirsin nereye sığınırsın dedi.

Adam dedi ki: Darüsselam'danım, oradan yola çıktım, bu melamet yurduna düştüm. Ne bir evim var, ne benimle düşüp kalkan. Hiç ayın yerde evi olur mu? Padişah latife ederek dedi ki: Ne yedin kuşluk övünü olarak neyin var? İştahın var mı? Sabahleyin ne yedin ki böyle sarhoş bir hale gelmiş, atıp tutuyor, esip savuruyorsun?

Adam, kuru, yaş, ekmeğin olsaydı peygamberlik davasına kalkışır mıydım hiç? Bu kalabalığa peygamberlik etmek, dağda kalp aramaya benzer. Hiç kimse dağdan, taştan akıl ve gönül aramaz, anlayış ve müşkül şeyleri belleyiş ferasetini istemez. Sen ne dersen dağ da sana hemen onu söyler, alaycılar gibi seninle alay eder.

Bu kavim nerede, bu kavime haber vermek nerede? Cansız bir şeyden kim can ister? Sen, bir kadından, yahut paradan haber, verirsen hepsi malını, senin önüne kor. Filan yerde seni bir güzel oğlan çağırıyor, sana aşık olmuş dersen bunu anlar. Fakat Allah'dan bal gibi haber verir, ey ahdına bütün kul, Allah'ya gel dersen, bu ölü alemden vazgeç de azık ve kar alemine git. Madem ki baki olmak imkanı var, fani olma diye öğütte bulunursan, senin kanına kastederler. Fakat bu, din ve hüner taassubundan değildir.

Hatta mala mülke sarılmaları yüzünden bu sözleri duymak, onlara acı gelir. Eşeğin yarasına bir bez bağlasan da o bez, yaraya yapışsa, sonra onu çekip çıkarmak istesen eşek derhal, acıdan çifte atmaya kalkışır. Ne mutlu o adama ki böyle bir işe girişmedi. Hele eşeğin elli tane yarası olsa, her yarasının başında, yaraya yapışmış bir bez bulunsa artık var sen kıyas et!

Mal mülk bez gibidir, bu hırs ise yara. Kimin hırsı fazla ise yarası fazladır. Baykuşun malı mülkü ancak yıkık yerdir. O, Tabes ve Bağdat şehirlerinin vasıflarını dinlemez bile.

Padişah kuşu yoldan geldi mi bu baykuşlara, padişahtan yüzlerce haber getirir. Saltanat merkezini oradaki bağları bahçeleri, dereleri anlatır. Anlatır ama ona yüzlerce düşmen vah vah eder.

Doğan kuşu eski masallar anlatmada, saçma sapan söylenip durmada. Halbuki asıl eskimiş ebedi olarak çürümüş olanlar, onlardır. Yoksa o nefes eskiyi yenileştirir. Eski ölülere can verir, akıl tacını giydirir, iman nuru bağışlar. Ruh bağışlayan güzelden nurunu esirgeme. O seni kır atın üstüne bindirir.

Taçlar veren o başı yüce erden başını çekme. O, gönlünün ayağındaki yüzlerce düğümü çözer. Fakat kime söyleyeyim? Bütün köy içinde nerede bir diri? Abıhayatın bulunduğu tarafa koşan kim? Sen bir horluk görür görmez aşktan kaçmadasın. Bir addan başka aşktan ne biliyorsun ki?

Aşkın yüzlerce nazı, edası, ululuğu var. Aşk, yüzlerce nazla elde edilebilir. Aşk vefakar olduğu için vefakar olanı satın alır. Vefasız adama bakmaz bile. İnsan bir ağaca benzer, ahdi de ağacın köküne. Kökün iyileşmesine", sağlamlaşmasına çalışmak gerek.

Bozuk düzen ahit, çürümüş köktür. Kökü çürümüş ağaç meyve vermez. Ağacın dalları, yaprakları yeşil bile olsa kök çürümüş, kurumuşsa faydası yok.

Fakat kökü sağlam da yeşil yaprakları yoksa nihayet günün birinde yüzlerce yaprak el sallar. İlminle gururlanma da ahdini bütünlemeye bak. Çünkü bilgi kabuğa benzer, ahitse onun içindir.

Vefakarların faydalandığını gördün mü sen, Şeytan gibi haset edersin. Mizaç ve tabiatı bozuk ve hasta olan kişi, kimsenin iyi olmamasını ister. Şeytan gibi hasetçi değilsen dava kapısını bırak da vefa tapısına gel. Madem ki vefan yok, bari söylenme. Çünkü sözün çoğu, bizlik benlik davasıdır.

Bu söz, gönlü geliştiren bir sözdür. Susmakla insan yüzlerce gelişmeye nail olur. İçteki şey, dile geldi mi iç, harç olur gider. Çok harç etme de o güzelim iç kalsın. Az söyleyen adam da derin bir düşünce vardır. Söyleme kabuğu arttı mı iç yok olur.

Kabuk kalın olursa iç küçülür, zayıflar. İç kemale geldi, güzelleşti, büyüyüp oldu mu kabuk incelir. Hamlıktan kurtulup yetişen olan cevize, bademe ve fıstığa, şu üç meyveye bir bak. Kim isyan ederse Şeytan olur, iyilerin devletine haset eder. Allah ahdine vefa edersen Allah da kereminden senin ahdini korur. Sense Allah'ya vefa etmekten gözünü yummuşsun. "Beni anın da sizi anayım" ayetini duymadın mı ki?

"Ahdıma vefa edin" ahdına kulak ver de sevgiliden "Ahdınıza vefa edeyim" vaidi gelsin. Ey hüzün sahibi, bizim ahdımız ve borç vermemiz nedir? yere kuru tohum ekmek gibi. Ondan ne yere bir parlaklık gelir, ne yer sahibi zenginleşir.

Bu ancak bunun aslını yokluk aleminden veren sensin, bundan bana lazım diye bir işarette bulunmaktan ibarettir. Yedim tohumunu da nişane olarak getirdim. Bu nimetten yine bize ihsan et demektir.

Şu halde ey bahtlı kişi, kuru duayı bırak. Ağaç isteyen tohum eker. Tohumun yoksa Allah, yine o dua yüzünden sana bir fidan bağışlar ki görenler, ne hoş çalışmış da ne güzel fidana sahip olmuş derler. Meryem gibi hani. Derdi vardı da tohumu yoktu. Bu dert yüzünden sanat sahibi Allah, o kuru hurma ağacını yeşertti.

Çünkü o ulu, o temiz kadın vefakardı. Allah bu yüzden o istemeden onun yüzlerce muradını vefa etti. Vefakar olan topluluk, bu vefayı bütün aleme yaymışlardır. Denizler de onların buyruklarına uymuştur, dağlar da. Dört unsur bile onlara kul, köle kesilmiştir.

Bu, inkar edenler, apaçık görsünler de inansınlar diye onlara bir Allah ikramıdır. Onlar, öyle gizli ikram ve ihsanlara nail olmuşlardır ki, ne akla, hayale gelir, ne de söze sığar. Zaten iş, ebedi olan, kesilmeyen, tükenmesine imkan bulunmayan ikram ve ihsandır.

Ey gıda, temkin ve sebat ihsan eden Allah, halkı bu sebatsızlıktan kurtar. Sabit olmak lazım olan iş de bu iki büklüm olmuş nefse yardım et, onu doğrult. Sen onlara sabır ver, sen onların terazilerinin iyilik kefelerini ağırlaştır, sen onları suret düzenlerinin hilesinden kurtar.

Ey kerem sahibi, sen onları hasetten geri çek de haset yüzünden taşlanmış Şeytan olmasınlar. Halk geçici mal ve beden uğruna hasetten yanıp duruyor. Padişahlara baksana. Haset yüzünden ordu çekip akrabalarını öldürüyorlar. Pislikle dolu düzenbaz aşılar, birbirlerinin kanına, canına kastediyorlar.

Vise'nin, Ramin'in, Husrev'in, Şirin'in hikayelerini oku, o ahmakların haset yüzünden neler yaptıklarını gör. Aşık da yok oldu, maşuk da. Zaten onlar da bir şey değillerdi, aşk ve hevesleri de. O temiz Allah'dır ki yoku yoka aşık eder, yoklukları birbirine vurur, işler çıkarır. Gönlü perişan aşığın gönlünde hasetler baş gösterir. Var olan, yoku bu çeşit güçlüklere sokar, böyle mecbur eder.

Herkesten ziyade merhametli, esirgeyici olan şu kadınlar yok mu? Öyle olduğu halde iki ortak hasetten birbirini yer. Taş yürekli erkekleri düşün, artık haset yüzünden onlar da ne hale düşerler, bir kıyas et. Şeriat, latif afsun okumasaydı herkes, düşmanının bedenini yırtar, paramparça ederdi. Şeriat şerri def etmek için bir rey kullanır, Şeytanı delil şişesi içine hapseder. Boşboğaz Şeytanı, tanıkla, yeminle, aht'e yemininden dönmesinden ilzam ederde Şeytan bu suretle şişeye girer.

Şeriat iki zıttı hoşnut eden bir teraziye benzer. Alayla doğruyu bir araya getirir. Şeriat, bil ki kileye teraziye benzer. Onun sebebi ile iki düşman da savaştan kinden kurtulur. Terazi olmasa o düşman, ziyan ettiğini, hileye uğradığını vehim etmeden nasıl kurtulurdu? Şu halde şu vefasız pis dünyada ne varsa hep hasettir, hep düşmandır, hep cefadır. Dünya böyle olunca artık devlet ve ikbale erişme hususunda cinler ve insanlar, nasıl hasede düşerler, düşün!

Zaten o şeytanlar, eski hasetçilerdir. Bir an bile yol kesmeden vazgeçmezler. İsyan tohumunu eken Ademoğulluları da haset yüzünden şeytan olmuşlardır. Kuran'ı oku da bak. İnsan şeytanları da, Allah'nın çarpmasıyla Şeytan cinsinden olmuşlardır. Şeytan birisini kandırma da aciz oldu mu bu çeşit insanlardan yardım ister. Siz dostsunuz, bize dostlukta bulunan, bizdensiniz, bizim tarafımızı tutun derler.

Alemde birisinin yolunu kestiler, birini azdırıp yoldan çıkardılar mı iki cinsten olan

şeytanlar da sevinirler. Birisi imanla can verdi, dinde mertebesi yüceldi mi iki bölük de feryada, ağlayıp bağırmaya koyulur.

Bir edep sahibi birisine akıl verdi, onu doğru yola getirdi mi iki bölük de dişlerini çiğnemeye hayıflanmaya başlarlar.

Padişah söyle bakalım bari, vahiy nedir, yahut da peygamber olan, ne elde eder? Diye sordu. Adam dedi ki: Ne vardır ki peygamber, onu elde etmesin, yahut ne devlet kalmıştır ki peygamber ona ulaşmış bulunmasın? Tutalım ki bu peygambere gelen vahiy, Allah sırlarının hazinesi değil, bal arısının gönlüne gelen vahiyden de aşağı değil ya.

"Allah bal arısına vahiy etti" ayetine gelince onun vahiy evi tatlılarla doldu. O yüce ve ulu Allah'nın vahiy nuru ile alemi mum ve balla doldurdu. Bense insanım, hakkımda "Biz onu ululadık" dendi. İnsan yücelere gitmede. Artık insana olan vahiy nasıl olur da arıya gelen vahiyden aşağı olur?

Sen "Biz sana kevseri – çokluğu, tükenmez soy sopu verdik" ayetini okumadın mı? Okuduysan neden böyle kupkuru ve susuz kaldın öyleyse? Yoksa Firavun musun ki kevser, sana Nil gibi kan oluyor, pisleniyor a illetli adam.

Tövbe et. Düşmanlardan vazgeç. Onun testisinde kevser suyu yoktur. Kimi, kevserden benzi kızarmış görürsen onun la düş kalk, onun huyuyla huylan. Çünkü o, Muhammed huyuyla huylanmıştır. Böyle yap da "Allah için sever" lerden sayıl. Çünkü Ahmet'in ağacında biten elma ondadır.

Kimi, kevser içmemiş dudağı kuru görürsen onu ölüm ve sıtma gibi düşman say. Baban anan bile olsa o, hakikatte senin kanını içen bir düşmandır. Bunu, Allah Halil'den öğren. O, önce babasından bizar oldu. Böyle ol da Allah tapısında "Allah için sevmez düşmanlık eder" ler arasına katıl, aşk gayreti de seni kınamasın.

Sen, "La ilahe illahlah – Allah'dan başka yoktur tapacak" sözünü okumadıkça bu yolun izini bulamazsın.

Bu aşık sevgilisinin huzurunda yaptığı işleri bir bir sayıyor, diyordu ki: Senin için şunları yaptım, bunları ettim. Şu savaş meydanında oklara nişan oldum. Mal gitti kuvvet gitti, namus gitti. Aşkından nice muratsızlıklara uğradım. Hiçbir sabah, beni uyur, yahut güler bir halde görmedi. Hiçbir akşam, beni düzgün bir halde bulmadı. Acı ve tortulu neler içmişse etraflıca ve bir bir saymaktaydı.

Sevgilisine minnet olsun diye değil de aşkına yüzlerce tanık olmak üzere bunları sayıp döküyordu. Aklı olanlara bir işaret yeter. Aşıkların sevgiliye karşı duydukları susuzluk, ne vakti gider, biter ki, usanmadan sözünü tekrarlar durur. Hiç balık bir işaretle duru suya kanar mı? Bir söz bile söylemedim diye şikayet ederek o eski derde ait yüzlerce söz söylüyordu.

Onda bir ateş vardı fakat neydi, bilmiyordu. Yalnız mum gibi, onun hararetiyle ağlayıp duruyordu.

Sevgili dedi ki: Doğru bütün bunları yaptın ama kulağını iyi aç ve dinle, aşkın ve sevginin aslının aslı olan bir şey var ki onu yapmadın. Bu yaptıklarının hepsi feridir. Aşık söyle dedi, o asıl nedir? Sevgili dedi ki: Ölmek ve yok olmaktır.

Hepsini yaptın fakat ölmedin hala dirisin. Canınla oynayan aşıksan hemen öl. Aşık o anda uzanıp can verdi. Gül gibi başı ile oynadı, gülerek sevinçli bir halde ölüp gitti. O gülüş onda ebedi olarak kaldı, arif kişinin zahmete uğrayan canı, aklı gibi.

Ayın nuru her iyiye kötüye vursa bile hiç kirlenir mi? O yine tamamı ile tertemiz aya dönüp gelir, akıl ve can nurunun Allahya dönüp ulaşması gibi. Işığı yoldaki pisliklere vursa bile ayın nuru daima temizdir.

O yoldaki pisliklerden, o bulaşıklardan nur, pislenmez. Güneşin nuru "Geri dön" emrini duymuş, acele aslına dönmüştür. Ne külhanlarda pislenmiştir, ne gül bahçelerinin kokusunu almıştır. Göz nuru ve nur görmüş zat, aslına dönmüştür; sevdası ovalarda, çöllerde kalmıştır.

TANRIYA GÖZYAŞI

Birisi, müftüden gizlice sordu: Bir adam namazda feryat ederek ağlarsa, acaba namazı bozulur mu, bozulmaz mı, namaz da ağlamak caiz midir?

Müftü dedi ki: Gözyaşı denilen o yaş niçin aktı? O, ne gördü, neden ağladı? Önce buna dikkat etmek gerek. Acaba gizlice ne gördü de o gözyaşı çeşmesi aktı? Eğer yalvarıp yakaran kişi, o alemi gördüyse ağlayışı ile namazı daha makbul bir hale gelir. Yok, o ağlayış, o yaş, beden zahmetindense ip de kırıldı iğne de.

Bir mürit pirinin huzuruna vardı. Pir, hay hayla ağlıyordu. Mürit şeyhi ağlıyor görünce o da ağlamaya koyuldu, gözünden yaşlar akmaya başladı.

Kulağı duyan bir dost bir dosta latife etti mi bir kere güler, sağır iki kere. Birinci gülüşü halkı güler görerek taklitle gülmektir. Onlar gibi o da güler, güler ama öbür gülenlerin halinden haberi yoktur. Neden güldünüz diye sorar, anlayınca ikinci defa gülmeye başlar. Mukallit de kendisindeki neşeyle aynen sağıra benzer.

Şeyhin ışığı vurur, meşrebi akseder, müritlere bir neşe feyzidir gelir. Fakat bu feyiz müritlerden değildir, şeyhtendir. Bu hal, suda duran sepete, cama vuran ışığa benzer. Bu hali, kendilerinden bilirlerse noksanlıktır.

Irmaktan çıkarıldı mı o inatçı, ondaki suyun, dereden olduğunu anlar bilir. Cam da, ay batınca o ışığın, aydın aydan olduğunu anlar.

"Kalk" emri, gözünü açtı mı seher gibi ikinci defa güler. Bu sefer o taklit alemindeki gülüşüne güleceği gelir, tatlı tatlı güler.

Der ki: Bunca uzun ve uzak yollardan geldim. Hakikat, hep bu hakikatmış, sırlar; hep bu sırlar. Ben o vadide kendimden uzak olarak neşeleniyor, körlüğümden, hamlığımdan, ne hayaller kuruyordum, halbuki ne umuyordum ne çıktı? Ters anlayışım, meğer bana ters ve yanlış suretler gösteriyormuş.

Yolda emekleyen çocukta erlerin düşüncesi nerede? Nerede onun hayali? Nerede dosdoğru hakikat? Çocukların düşünceleri ya dadıdır, ya süt. Ya kuru üzümdür, cevizdir yahut da bağırıp ağlama. O mukallit de illetli bir çocuğa benzer. İnce bahislere girişir, deliller getirir ama aldırma. Delil bulmada ki, müşkül işleri halletmedeki o derinleşme, onu basiretten alır. Sırrının sürmesi olan hakikati bırakmıştır da müşkül şeyleri söylemeye girişmiştir.

Ey mukallit, Buhara'dan dön de horluğa doğru yürü, ancak bu suretle aslan bir er olabilirsin. Nihayette kendi içinde başka bir Buhara görürsün ki saflar yaran erler bile onun meclisinde kendilerinden geçmiş, bir şey anlamaz bir hale girmişlerdir.

Çavuş, gerçi yeryüzünde pek çevik pek çabuk gider. Gider ama denize varınca damarı kopar. O, ancak karada "Onları yüklendik" sırrına mazhardır. Asıl adam, yükleri denizde yüklenendir. Koş ey vehme, surete kapılmış adam, padişahında bir çok ihsan ve lütufları vardır.

O saf ve bön mürit de, o azize uydu da taklitle ağlamaya koyuldu. O mukallit de sağır adam gibi ağlayanı gördü, sebebinden haberi olmaksızın ağlamaya başladı. Bir hayli ağlayıp, tapı kılarak dışarı çıkınca başka bir hararetli ve has mürit, ardına düşüp ona yetişti.

Dedi ki: Ey bulut gibi habersiz ağlayan, bakışı ile adamı adam eden şeyhin ağlamasına uyup hiçbir şeyden haberi olmaksızın ağlamaya koyulan! Ey vefalı mürit, Allah hakkı için, Allah hakkı için kendine gel. Gerçi taklitten de faydalanırsın ama, o padişahı ağlıyor gördüm de ben de onun gibi ağladım demek şartı ile. Çünkü bu söz münkirliktir. Bilgisizlik taklit ve zan ile dolu olan ağlayış, o inanılan kişinin ağlayışına benzemez. Sen bu ağlayışı o ağlayışa kıyas etme. Bu ağlayıştan o ağlayışa uzun bir yol var.

O ağlayış, tam otuz yıl savaştan sonra elde edilir. Akıl, o makama yaramaz. Akılla o makam arasında yüz konak var. Akıl, o durağı bilemez bilir sanma. Onun ağlayışı, ne

gamdandır, ne ferahtan. Güzelliğin ta kendisi olan ağlayışı ruh bilir. Onun ağlayışı da o yandandır, gülüşü de. Aklın vehmettiği şeylerden dışarıdır o. Onun gözyaşı, gözüne benzer. Görmeyen göz nasıl olur da gören göze benzer. Onun gördüğünü ellemeye imkan yoktur, ne akıl kıyası ile bilinir, ne duygu yolu ile!

Gece, ta uzaktan nuru gördü mü kaçar. Şu halde gece karanlığı, nurun halini nasıl bilir? Sinek, rüzgardan kaçar. Artık nasıl olur da rüzgarların zevkini tadabilir? Önü olmayan geldi mi sonradan olan, abes olur. Şu halde önü olmayan, sonradan olanı nereden bilecek?

Önü olmayan sonradan olan şeye aksetti mi onu hayran eder. Onu yok etti mi de kendi rengine boyar. Dilersen yüzlerce benzerini bulabilirsin. Fakat benim için lüzum yok o yoksul: Bu "Elif lâm mim ve Hâ mim" bu harfler tıpkı Musa'nın asasına benzer. Harfler de görünüşte bu harflere benzerler. Fakat bunların vasıflarından değillerdir. Sınama sözünden eline bir sopa alan kişinin sopası, bir iş başarma da hiç Musa'nın sopasına döner mi? Bu nefes, İsa'nın nefesidir, öyle her yelden, her üfürükten meydana gelme nefes değil ki ferahtan, yahut gamdan meydana gelsin.

Babacığım, bu "Elif lâm mim ve Hâ mim" insanların sahibi Allah'dan gelmiştir. Her elif lâm buna nereden benzeyecek? Canın varsa bunlara o gözle bakma. Gerçi harflerden meydana gelmiştir, hatta halkın harflerden meydana gelen sözlerine de benzer. Muhammet de etten deriden meydana gelmiştir, bu hususta her beden, onun cinsindendir. Eti vardır, derisi vardır, kemiği vardır. Fakat hiç bu bedenlere benzer mi? O terkip de öyle mucizeler meydana geldi ki bütün terkipler mat oldular.

Kuran'daki "Hâ mim" terkibi de böyledir. Pek yücedir o,öbür terkiplerse pek aşağıda. Çünkü bu terkipten hayat meydana gelir, aciz halinde sür üfürülmüş gibi her şey dirilir.

"Hâ mim" Allah lütfu ile Musa'nın asası gibi ejderha olur, denizler yarar. Görünüşü başka sözlerin, terkiplerin görünüşüne benzer ama değirmi ekmek, ay değirmisinden çok uzaktır. Onun ağlayışı da kendinden değildir, gülüşü de, sözü de. Bütün bunlar, ancak Allah'nın huyudur. Fakat ahmaklar, görünüşe sarıldıklarından o ince şeyler, onlardan adam akıllı gizli kalmıştır.

Hasılı maksada erişememişler, perde altında kalmışlar, itirazları yüzünden de o ince şey fevt olup gitmiştir.

ŞEHVETİN SONU

Bir halayık şehvetin çokluğundan, hırsının fazlalığından bir eşeği kendisine alıştırmıştı. O eşek, kendisine yakınlaşmayı adet edinmiş, insana yakın olmayı öğrenmişti. O hilebaz halayığın bir kabağı vardı. Eşek kendisine ölçülü yaklaşsın diye kabağı, eşeğin aletine takardı. Yakınlaşma zamanında aletin yarısı girsin diye bu işi yapmaktaydı. Çünkü, eşeğin aleti tamamı ile girse rahmi de parçalanırdı, damarları da.

Eşek boyuna zayıflayıp durmaktaydı. Eşeğin sahibi olan kadın da neden bu eşek böyle zayıflıyor, neden böyle kıl gibi inceliyor deyip dururdu. Fakat işin ne olduğunu anlamakta acizdi. Nalbantlara illeti nedir, neden zayıflamakta diye gösterdiyse de, onda hiçbir illet görünmedi, kimse bunun iç yüzünü haber veremedi. Kadın bu işin aslını adamakıllı araştırmaya başladı. Her an eşeğin haline dikkat etmekte, neden böyle zayıfladığını bulmaya çalışmaktaydı.

İnsanın adamakıllı çalışmaya kul olması gerekir. Çünkü her şeyi iyice arayan nihayet bulur. Eşeğin haline dikkat edip dururken bir de ne görsün? O halayık eşeğin altına yatmıyor mu? Bunu kapının yarığından gördü bu hale pek şaştı. Eşek erkekler kadınlara nasıl yakınlaşırsa aynen onun gibi halayığa yakınlaşmış, işini becermekteydi.

Kadın hasede düştü. Dedi ki, bu eşek, benim eşeğim, nasıl olur bu iş? Bu işin bana olması lazım ben işe daha ehlim. Eşek işi öğrenmiş, alışmış. Adeta sofra yayılmış,

mum da yanmış. Görmezlikten gelip ahırın kapısını vurdu. A kız ne vakte dek ahırı süpürüp duracaksın? dedi. Bu sözü işi gizlemek için söylüyor, ben geldim kapıyı aç diyordu.

Sustu halayığa hiçbir şey söylemedi. Bu işe tamah ettiği için işi gizledi. Halayık bütün fesat aletlerini gizleyip kapıyı açtı. Yüzünü ekşitip gözlerini yaşartarak dudaklarını oynatmaya başladı, güya oruçluyum demek istiyordu. Eline sapı yıpranmış bir süpürge aldı, develerin yatması için ahırı süpürüyor göründü. Elinde süpürge kapıyı açınca kadın, dudak altından seni usta seni, dedi.

Yüzünü ekşittin, eline süpürgeyi aldın, iyi. Fakat yemeden içmeden kesilmiş eşeğin hali ne? İşi yarıda kalmış, öfkeli, aleti oynayıp durmada. Gözleri kapıda seni beklemede. Bunu dudağı altından söyledi, halayıktan gizledi. Onu suçsuz gibi ululadı,

Dedi ki: Tez çarşafını başına al. Filan eve git benden selam söyle. Şunu söyle, böyle yap, şöyle et. Neyse ben kadınların masallarını kısa kesiyorum. Maksat neyse sen onun özünü al. O işi görmezlikten gelen kadın onu yola vurunca, zaten şehvetten sarhoş olmuştu, hemen kapıyı kapadı, oh dedi.

Yalnız kaldım, bağıra, bağıra şükredeyim. Artık erkeklerin gah tam, gah yarım yamalak yakınlaşmalarından kurtuldum. Kadının keçileri, sanki bini bulmuştu, öyle neşelendi. Eşeğin şehvet ateşiyle kararsız bir hale düştü. Hatta ne keçisi? O yakınlaşma kadını keçi haline getirdi. Ahmağı keçi haline getirmeye, hor hakir bir hale sokmaya şaşılmaz ki!

Şehvet isteği, gönlü sağır ve kör yaptı mı eşeği bile Yusuf gibi nurdan meydana gelmiş bir ateş parçası gösterir. Nice ateşten sarhoş olmuşlar vardır ki ateş ararlar, kendilerini de mutlak nur sanırlar.

Yalnız Allah kulu böyle değildir. yahut da Allah birisini çeker çevirir de yola getirir, yaprağı döndürür bu da başka! Böyle olan o ateş hayali bilir, o hayalin yolda eğreti olduğunu anlar. Hırs çirkinleri güzel gösterir. Yol afetleri içinde şehvetten beteri yoktur. Şehvet yüz binlerce iyi adı kötüye çıkarmıştır. Yüz binlerce akıllı, fikirli adamı şaşkın bir hale getirmiştir. Bir eşeği bile Mısır Yusuf'u gibi güzel gösterdikten sonra o çıfıt bir Yusuf'u nasıl gösterir? Pisliği afsunu ile sana bal göstermede, iş inada bindi mi balı nasıl gösterir? Bir düşün artık. Şehvet yemeden olur, az ye. Yahut bir kadın nikahla da kötülükten kaç. Yedin içtin mi şehvet, seni harama çeker. Ele gireni elbet harcamak gerekir.

Şu halde nikah Lâhavle okumaya benzer. Oku, yani bir kadın nikahla da şehvet, seni belaya düşürmesin. Madem ki, yemeye içmeye hırsın var, çabuk bir kadın al evlen. Yoksa bil ki kedi gelir yağlı kuyruğu kapar. Sıçrayan eşeğin sırtına taş yükü vur, o kaçmadan, sıçramadan önce sırtına yükü yükle.

Ateşin ne yaptığını bilemezsin, savul oradan. Bu çeşit bilginle ateşin çevresinde dönüp dolaşma. Ateşe çömleği koyup çorba pişirmeyi bilmiyorsan bil ki ne çömlek kalır, ne çorba. Su hazır olmalı, ahçılığı da bilmelisin ki o tenceredeki çorba, dökülmeden, bozulmadan pişsin. Demircilik sanatını bilmiyorsan demirci ocağından geçerken sakalını bıyığını yakarsın.

Kadın kapıyı kapadı, sevine, sevine eşeği kendisine çekti, cezasını da tattı ya! Eşeği çeke, çeke ahırın ortasına getirdi. O erkek eşeğin altına yattı. O kahpe de muradına ermek üzere halayığın yattığını gördüğü sekiye yatmıştı. Eşek ayağını kaldırıp aletini daldırdı. Eşeğin aletinden kadının içine bir ateştir düştü. Alışmış eşek kadına abandı, aletini ta hayalarına kadar sokar sokmaz kadın da geberdi.

Eşeğin aletinin hızından ciğeri parçalandı, damarları koptu birbirinden ayrıldı. Soluk bile alamadan derhal can verdi. Seki bir yana düştü o bir yana. Ahırın içi kanla doldu, kadın baş aşağı yıkıldı, öldü. Kötü bir ölüm, kadının canını aldı.

Kötü ölüm, yüzlerce rezillikle gelip çattı babacığım. Sen hiç eşeğin aletinden şehit olmuş insan gördün mü?

Kuran'dan rezillikle azap edilmeyi duyda böyle kepazelikle can verme. Bil ki bu hayvan nefis bir erkek eşektir. Onun altına düşmekse ondan daha kötü ve ayıp bir şeydir. Nefis yolunda benlikle ölürsen bil ki hakikatte sen de o kadın gibisin. Allah,

nefsimize eşek sureti vermiştir. Çünkü suretler, huylara uygundur. Kıyamette sırların açığa çıkması budur. Allah hakkı için eşeğe benzeyen nefisten kaç. Allah, kafirleri ateşle korkutmuştur. Onlar da ateşe utançtan hayırlıdır demişlerdir. Allah hayır demiştir, o ateş, utançların aslıdır. Bu kadını öldüren şu ateş gibi. Hırsından doyacak kadar yemek yemedi, daha fazla yemek istedi. Kötü ölüm lokması boğazına durdu.

A haris adam doyacak kadar ye, hatta yemeğin helva ve palüze bile olsa. Allah, teraziye dil verdi. Aklını başına devşir de Kuran'dan Rahman suresini oku. Kendine gel de hırsından teraziyi bırakma. Hırs ve tamah seni azdıran bir düşmandır.

Hırs, hepsini ister fakat bütün lezzetlerden mahrum olur. A turp oğlu turp hırsa tapma. O halayıkcağız hem gidiyor, hem de ah diyordu; a kadın sen ustayı yola saldın. Ustasız iş yapmak istedin. Bilgisizlikle canınla oynamaya kalkıştın. Benden bir bilgidir çaldın, çaldın ama tuzağın ahvalini sormaya arlandın. Kuş, hem harmanından tane toplamalıydı, hem de boynuna ip dolamamalıydı.

Taneyi az ye bu kadar pis boğaz olma. "Yiyin" emrini okudunsa "İsraf etmeyin" emrini de oku. Bu suretle tane yemekle beraber tuzağa da düşme. Bilgi ve kanaat ancak bunu icap ettirir. Akıllı kişi dünyanın gamını yemez, nimetini yer. Bilgisizlerse nedamet içinde mahrum kalırlar. Boğazlarına tuzağın ipi dolaştı mı tane yemek, hepsine haram olur. Kuş, tuzaktaki taneyi nasıl yer? Yemeye kalkışırsa tuzaktaki tane zehre döner.

Tuzaktaki taneyi gafil kuş yer, halkın bu dünya tuzağındaki nimetleri yemesi gibi. Akıllı ve işten haberi olan kuşlar, kendilerini taneden adamakıllı çekerler. Çünkü, tuzağın içindeki taneler zehirlidir. Kördür o kuş ki tuzaktan tane diler. Tuzak sahibi, aptalların başını keser. Güzel ve narin olanlarıysa meclislere çeker götürür.

Çünkü aptalların ancak etleri işe yarar. Güzel ve zariflerinse güzel sesleri işe yarar. Hasılı halayıkcağız kapının yarığından, hanımının eşeğin altında can verdiğini görünce, dedi ki: A ahmak kadın, bu iş nedir? sana ustan bir şey gösterdi ise, yalnız görünüşe kapıldın. Halbuki iç yüzü senden gizliydi. Usta olmadan dükkan açtın.

Bal gibi, pâlüze gibi olan o aleti gördün, âlâ. Fakat a haris neden kabağı görmedin? Yoksa eşeğin aşkına o kadar mı dalmıştın ki gözüne kabak görünmedi? Ustadan sanatın dış yüzünü gördün sevine, sevine ustalığa kalkıştın. Nice riyacı ve işten haberi olmayan ahmak kişiler vardır ki erlerin yolundan göre,göre ancak sof kumaş görmüştür.

Nice boş boğazlar vardır ki azıcık bir hüner elde etmişler, padişahlardan laftan başka bir şey öğrenmemişlerdir. Her biri Musa'yım diye eline bir sopa almış, her bir, İsa'yım diye ahmaklara üfürmeye kalkmıştır.

Bir gün doğruların doğruluğu, senden mehenk taşını isteyecektir. Eyvah o günden! Artık geri kalanını ustaya sor. Bu harislerin hepsi de kördür dilsizdir. Hepsini aradın, elde etmek istedin, fakat herkesten geri kaldın. Bu ahmak sürü, kurtlara av olmuştur.

Bir suret gördün, onun sözünü söylemeye başlayıverdin ha; dudu kuşları gibi kendi sözünden haberin bile yok.

Dudu kuşu, önünde bir ayna, ayna içinde de kendi aksini görür. Aynanın ardında usta gizlenmiştir; güzel dille edeplice söz söyler. Duducuk, bu söz söyleyeni ayna içinde gördüğü dudu sanır. Bu suretle o koca kurdun hilesinden haberi olmaz, güya kendi cinsinden olan bu dududan söz söylemeyi öğrenir.

Usta, ona ayna ardından söz söylemeyi öğretir. Böyle olmasa kendi cinsinden olmayan birisinden söz söylemeyi öğrenemez. O hünerli kuş, söz öğrenir ama sırrından da haberi yoktur manasından da. Söz söylemeyi bir insandan beller. Fakat bir duducuk, bundan başka insandan ne bilebilir, ne elde edebilir ki?

Velinin beden aynasında da kötülüklerle dolu olan mürit, tıpkı bunun gibi kendisini görür. Fakat söz ve iş zamanında aynanın ardındaki Akl-ı Kül-ü nereden görecek? O sanır ki insan söylüyor. Halbuki bu, başka bir sırdır, onun bundan haberi bile yoktur. Söz söylemeyi belletir, belletir ama önü sonu olmayan sır belletir. Halbuki o, bu sırra eş değildir, bir dududur, bunu bilemez.

Halkta kuşların ötüşünü taklit ederler. Bu, ağzın ve boğazın yapabileceği bir şeydir.

Fakat kuşların seslerini taklit edenin o seslerdeki manadan haberi bile yoktur. Kuş dilini aancak bakışı hoş Süleyman bilir.

Nice kişilerde dervişlerin sözlerini öğrenir, mimber ve meclisleri o sözlerle parlatır. Fakat onların ya bu sözlerden başka bir kısmetleri yoktur, yahut da sonunda Allah rahmeti onlara yol gösterir.

ŞÜPHE

Birisi çiledeyken rüyasında, bir yolda gebe bir köpek gördü. Ansızın köpeğin karnındaki enciklerin havladığını duydu. Encikler ortada yoktu. Köpek yavruları ana karnında nasıl havlar diye bir hayli şaştı.

Hiç köpek enciği anasının karnında nasıl havlar? Alemde bunu kim görmüştür? Uykudan uyanıp kendine gelince şaşkınlığı an be an artıyordu. Çilede kimse yoktu ki düğümü çözsün? Bu işi anacak yüce ve ulu Allah tapısından halledebilirdi.

Dedi ki: Yarabbi, bu müşkül iş, bu dedikodu nedir? çilemde şaşırdım seni zikretmeden kaldım. Kanadımı aç da uçayım, zikir bahçesine ve elmalılara gideyim. Hafiften derhal ses geldi: Bu, bil ki bilgisizlerin lafına benzer. Örtüden, perdeden dışarı çıkmamış, gözü bağlı. Fakat yine de beyhude yere söylenip durur.

Ana karnında köpek enciğinin havlaması beyhudedir. Ne ava yarar, ne gece bekçiliğine. Kurt görmemiş ki onu kovsun. Hırsız gelmemiş ki onu kovalasın. Harislikten ve baş olma sevdasından bakışı görgüsüzdü, fakat laf söylemede atılgan. Müşteri bulma havasına kapılmış, hararetli bir halde, fakat gözü kapalı olarak işe girişmiş.

Ayı görmeden nişaneleri söylemede, köylüyü bu suretle aykırı bir anlayışa sürmede. Müşteri bulmak için, mevki kazanmak için ayı görmediği halde ondan yüzlerce nişane vermede. Kâr veren müşteri, tektir. Fakat onlar, bu müşteri hakkında şüphe ve zan içindedirler. Hiçbir ululuğu, hiçbir değeri olmayan müşteriye hava satar bu adamlar.

Bizim müşterimiz Allahdır, "Allah satın alır." Artık sende her müşterinin derdine düşme, kurtul bu işten. Seni arayan müşteriyi ara, senin başlangıcını ve sonunu bilen müşteriyi bul. Kendine gel. Her müşteriye el atma. İki sevgiliyi sevmek kötüdür. O, satın alsa bile ondan kar elde edemezsin. Onda akla fikre değer verme kabiliyeti yoktur.

O, yarım nal parasına bile sahip değilken sen tutuyor, ona yakut lâl gösteriyorsun. Şeytan, nasıl kendisini taşlanmış bir hale getirmişse hırs da tıpkı onun gibi seni kör etmiş, her şeyden mahrum bırakmıştır. O, azapçı şeytan, Fil ashabı ile Lüt kavmini nasıl taşlatmışsa onları da tıpkı öyle taşlatmış, helak etmiştir.

Müşteriyi, sabredenler bulurlar. Çünkü onlar, her müşteriye koşmazlar. Kim o müşteriden yüz çevirirse o adamdan baht da yüz çevirir, ikbal de, ebedilik de. Darvan'lılar nasıl haset yüzünden ebedi olarak hasrette kaldılarsa, haris olanlar da ebediyen hasrette kalmışlardır.

Temiz bir Allah adamı vardı. Aklı, her şeye erer, işin sonunu görürdü. Yemen ülkesine yakın Darvan şehrindendi, sadaka vermekle, güzel huylu olmakla şöhret kazanmıştı. Civarı yoksullarla Kâbe kesilmişti. Bir şey umanlar hep onun etrafına gelirlerdi. Riyasız olarak mahsulünün onda birini verir, buğday samandan ayrıldı mı tekrar, öğütülüp un haline geldi mi, ekmek pişirildi mi yine onda birini verirdi.

Her elde ettiğinin onda birini verir, ektiğinin öşrünü dört kere yoksullara dağıtırdı. O, yiğit her zaman bütün oğullarına vasiyetlerde bulunur; Allah hakkı için, Allah hakkı için benden sonra hırsınıza uyup yoksulların hakkını vermezlikte bulunmayın. Bu onda birleri verin de Allah koruması ile mahsulünüz elinizde kalsın.

Tahmine şüpheye hacet yok, mahsulleri gayp âleminden veren de Allahdır, meyveleri veren de. Gelir zamanında harcarsan bu harcama kar kazancıdır, kar edersin. Köylünün çoğu tarlasından elde ettiği tohumu yine eker. Yediğinden fazlasını yine

tohumluk yapar. Çünkü tekrar mahsul elde edeceğinden şüphe etmez.

Tohumu, o yerden elde ettiği için yine o yere saçmaktan çekinmez. Kunduracı da ekmeğinden arttırdığı parayla gön ve sahtiyan satın alır. Elime ne geçiyorsa bunlardan geçiyor. Kapalı rızkım bunlarla açılıyor der. Eline geçen para o yüzden geçtiğinden parasını ona sarf eder. Fakat bu yer ve deri ancak perdedir. Asıl rızkı, her an Allahdan bil.

Elde ettiğin karı, elde ettiğin yere ekersen birine karşılık yüz bin elde edersin. Tutalım şimdi sebep sandığın yere tohumu ektin. İki üç yıl o tohum bitmez, mahsul vermezse ne yaparsın? Allahya yalvarmadan el açıp dua etmeden başka elinden ne gelir?

Allah huzurunda elini başına vurursun. Bu el ve baş, bu çırpınış, rızkı onun verdiğine tanıktır. Bu suretle anlar bilirsin ki rızkın aslının aslı, odur. Rızk arayan da onu arar. Rızkı ondan ara, Zetyd'den, Amr'dan değil. Sarhoşluğu ondan iste esrardan, şaraptan değil.

Zenginliği defineden, hazineden, mal mülkten değil, ondan dile. Yardımı amcadan, dayıdan değil ondan iste. Çünkü sonunda bütün bunları bırakıp gideceksin. Kendine gel de o zaman kimi çağırıyor, kimden imdat istiyordun, bir düşün! Şimdi de onu çağır, ondan başkalarını bırak. Bırak da cihan mülküne varis ol.

Bir zaman gelecek ki "adam, kardeşinden kaçacak", oğul babasından ürkecek. O anda her dost, düşman kesilecek. Çünkü onlar, senin putundu, yoluna mani oluyordu.

Yüzünü nakkaştan çevirmiştin ve nakşa tutmuştun. Çünkü gönlün, o suretle hoşlanıyor, o nakışla avunuyordu. Şimdi de dostların seninle zıt olurlar, senden yüz çevirip sana düşmanlığa kalkışırlarsa, hemencecik de ki: İşte, günün aydın oldu. Yarın olacak şey bu günden oluverdi. Buradakiler hep bana zıt oldular. Kıyamette böyle olacaktı ya, bu hal, bana daha önce gelip çattı.

Günümü onlarla geçirmeden, ömrümü onlarla bitirmeden ne olduklarını anladım. Eğer bu hal olmasaydı ayıplı bir kumaş satın almış olacaktın. Şükürler olsun ki o kumaşın ayıplı olduğunu daha önceden öğrendin. Elimdeki sermaye, elimden çıkmadan işi anladım, yoksa yine sonunda o kumaşın ayıbı meydana çıkacaktı.

Mal da gidecekti ömür de. Bir yırtık kumaş için malımı da verecektin canımı da. Malımı mülkümü verip kalp para alacaktım, sonra da sevine, sevine evimin yolunu tutacaktım. Şükürler olsun ki altının kalp olduğunu, ömrümü o yüzden harcamadan meydana çıktı. Yoksa kalp, ta sona kadar boynumda kalacaktı. Boş yere de ömrümü zayi edecektim. Mademki paranın kalp olduğu şimdiden anlaşıldı, ben de ondan ayağımı hemen çekeyim.

Dostun, sana düşmanlık eder, hasedini, kinini dışarıya vursa, senden yüz çevirdiği için feryat etme. Kendini ahmak ve bilgisiz bir hale düşürme.

Allahya şükret yoksullara ekmek ver ki onun çuvalında eskimedin, yıpranmadın. Ebedi ve doğru bir dost aramak üzere çuvalından tez çıktın. Ne nazlı, ne vefalı sevgidir o ki ölümünden sonra bile dostluğu bir katken üç kat olur, bağlılığındaki kuvvet üç kat artar.

O dost, ya padişahtır, yüce bir sultandır, yahut da padişahın makbulü olan yanında şefaati kabul edilen bir kuldur. Düzenbaz, hileci, riyakar dosttan kurtuldun, ölmeden önce onun düzenini riyasını gördün.

Eğer alemde halkın sana şu cefasını bilsen bu, sence gizli bir altın hazinesi sayılır. Halkı, sana karşı kötü huylu eder de sonunda çaresiz kalırsın, hepsinden yüz çevirirsin. Şunu iyice bil ki nihayet hepsi de düşman olacak, baş kesici hasım kesilecektir.

Sen de mezarda tek Allah'dan "Yarabbi, beni tek bırakma" diye feryat edeceksin. Ey cefası vefalıların ahdinden güzel olan dost, vefalıların bal gibi vefaları da sendendir.

Ey ambar sahibi, sözü aklından duy da buğdayını Allah yerine saç! Saç da hırsızdan da emin olsun, buğday bitinden de. Şeytanı, Şeytanın oğlu ile beraber çabuk öldür.

Çünkü o, seni yoksullukla korkutup durmadadır. Ey erkek çakır kuşu, ceylan avlar gibi avla onu. Padişahın, muradına erişmiş yüce doğanı, ceylana avlanırsa ayıptır. Adam

bu çeşit bir hayli öğüt tohumları ekti ama oğullarının yeri çoraktı bir fayda vermedi.

Öğütçü, yüzlerce çalışıp çabalasa öğüdü duymak ve kabullenmek için dinleyende kabul edici kulak gerek. Sen yüzlerce lütuflarda bulunarak ona öğüt verirsin ama bu öğütün, onun kulağına bile girmez.

Duymayan inatçı bir adam, yüzlerce söyleyeni aciz bırakır. Peygamberlerden daha öğütçü, daha güzel sözlü kim vardır? Nefesleri taşa bile tesir eder. Fakat dağ taş bile onların sözlerini duydu, sözleri dağa, taşa bile tesir etti de bahtı kötü kişinin bahtı açılmadı gitti.

Bizlik benlik kaydına düşen gönüller, onların sözlerine karşı taştan da katı bir hal alırlar. Bir gönlün ıslah olmasına çare, insanı halden hale döndüren Allahnın ihsan ve lütfudur. Onun vergisine de kabiliyet şart değildir. belki kabiliyete sahip oluşa şart, onun lütuf ve ihsanda bulunmasıdır. Allah vergisi içtir, kabiliyet, deri.

Şunu görsene: Musa'nın sopası ejderha olmada, avucu güneş gibi parlamada. Peygamberlerin aklımıza fikrimize sığmayan yüz binlerce mucizeleri, sebeplerden olmamıştır, Allah yaratması ile olmuştur. Yoklara kabiliyet nereden geliyor? Kabiliyet, Allah işinde şart olsaydı hiçbir yok varlık alemine gelmezdi.

Arayanlar için bu gök perdenin altında bir adettir koydu, sebepler ve yollar yarattı. Olan şeylerin pek çoğu o adete göre olagelir. Fakat bazı da olur ki kudret, o adeti yırtar, kaldırır. Hoşluk tatlılıkla adet, yol yordam koydu ama sonra da o adeti, o yolu yordamı yırttı, adına mucize dendi.

Sebepsiz olarak bize yücelik gelmez. Gelmez ama kudret, sebebi kaldırmada aciz değil. Ey sebebe kapılan, sebepten dışarı uçma. Fakat sebebi yaratanı da abes sanmaya kalkışma. Sebebi yaratan Allah, ne dilerse yapar. Mutlak olan kudret, sebepleri de yırtar, ortadan kaldırır. Fakat arayan muradına erişsin diye çok defa, yaptığı işleri sebeple yapar, sebeple yaratır.

Sebep olmasa mürit nasıl yol arasın? Şu halde yolda sebeplerin görünmesi lazımdır. Bu sebepler, görüşlere perdedir. Çünkü her göz, onun sanatını görmeye layık değildir. Sebebi yırtacak bir göz gerek ki perdeleri kökünden çekip çıkarsın. Bu suretle de mekansızlık yurdunda sebepleri yaratanı görsün, çalışmayı, kazancı dükkânı saçma ve beyhude saysın. Her hayır ve şer, sebebini yaratandan gelir. Babacığım sebep ve vasıtalar.

Bir zamancağız gaflet devri yürüyüp gitsin diye ana yolun üstünde toplanmış bir hayalden başka bir şey değildir.

ADEM'İN YARATILIŞI

Sanat sahibi Allah, hayra, şerre uğramak, sınamak üzere Adem'i yaratmak istediği zaman, özü doğru Cebrail'e "Yürü, yeryüzünden bir avuç toprak ödünç al" buyurdu. Cebrail hizmete bel bağlayıp alemlerin rabbinin emrini yerine getirmek üzere yeryüzüne geldi. O, buyruk kulu, yere el attı. Toprak, kendini çekti, çekindi.

Dile gelip yalvarmaya, tek yaratıcı hürmetine beni bırak, yürü git, canımı bağışla. O yürük atının yularını çek benden. Benden yaratılacak insan, tekliflere uğrayacak, tehlikelere düşecek. Allah hakkı için beni bırak, alma. Allah seni seçti, Levih'teki bilgiyi sana gösterdi. O lütuf hakkı için vazgeç benden.

Allah ihsanı ile meleklere hoca oldun. Daima Allah ile konuşmadasın. Peygamberlerinde elçisi olacaksın. Sen vahiy canının hayatısın bedeni değil. İsrafil bedenlere can verir, sen cana can verirsin. O yüzden İsrafil'den üstünsün. O, sür-ü üfürür, bedenlere can gelir. Senin nefesin mücerret gönüllere can bağışlar.

Bedendeki canın canı, gönlün diriliğidir. Şu halde senin ihsanın, İsrafil'in ihsanından üstündür. Sonra Mikâil bedenlere rızk verir. Senin çalışmansa aydın gönlü rızk verir. O kile vergisiyle eteğini doldurmuştur. Senin rızkınsa kileye sığmaz.

Kahır ve şiddet sahibi Azrail'den de üstünsün. Rahmetin, gazaptan fazla ve üstün

olduğu gibi. Arşı bu dördü taşırlar. Sen bunların padişahısın. Hakikatte uyanıklık bakımından dördünün en yücesi en üstünüsün. Mahşer günü görürsün ki arşı sekiz melek taşır. O zaman sekizinin en üstünü yine sen olacaksın demeye başlar.

Bu çeşit sayıp dökmeye, ağlayıp yalvarmaya koyuldu. Çünkü o, bundaki maksadın ne olduğunu anlamış, bundan bir koku almıştı. Cebrail utanç madeniydi. O antlar, yolunu bağladı. Yer, pek çok yalvardığı, antlar, yeminler verdiği için geri döndü, dedi ki: Ey kulların rabbi! Ben senin işinde serseri değildim. Fakat aramızda geçen şeyleri, söylenen sözleri sen daha iyi bilirsin. Adlarından bir adı andı ki ey her şeyi gören Allah, o adın korkusundan yedi gökte dönmesini terk eder durur.

Utandım adından sıkıldım. Yoksa bir avuç toprak getirmek kolay bir şey. Sen meleklere öyle bir kuvvet vermişsin ki bu gökleri bile yırtarlar.

Allah, Mikael'e "Sen yeryüzüne inde ondan aslan gibi bir avuç toprak kapıver" dedi. Mikael yeryüzüne gelip ondan bir avuç toprak kapacağı zaman, yeryüzü titredi, ağlamaya, yalvarmaya, gözyaşları dökmeye başladı. Gönlü yanarak yalvardı, kanlı gözyaşı dökerek ant verdi, dedi ki:

Lütuf sahibi eşsiz Allah hakkı için ki seni, arşı taşıyan ulu melekler arasına kattı. Aleme rızk veren kilelerin memurusun, lütuf ve ihsan susuzlarına avuç,avuç su verirsin. Çünkü Mikail sözü kileden üremedir. Mikail rızk veren kilecidir. Bana aman ver, azat et beni. Bak kanlı gözyaşlarına bulandım da seninle öyle konuşuyorum. Melek, Allah merhametinin madenidir. Dedi ki: Şimdi ben şu yaranın üstüne nasıl tuz ekeyim? Nitekim Şeytan da kahır madenidir. Adem oğullarından bu yüzden feryat eder.

Yiğidim, merhamet, gazaptan fazladır, gazaba üstündür. Allah sıfatlarından lütuf, kahrın üstündedir. Kullarda onun huyundadır, tulumlar onun suyu ile doludur. O Allah Resulü, o sülük kılavuzu "İnsanlar padişahların dinindedir" demiştir.

Mikail, din rabbinin tapısına, eli yeni boş olarak gitti. Dedi ki: Ey sırları bilen tek padişah, toprak ağlayıp inledi, yolumu bağladı benim. Senin yanında gözyaşının bir değeri vardır. İşitmezlikten gelemedim. Ahın feryadın sence yüce bir değeri var. O hukuku terk etmek elimden gelmedi. Sence yaşlı gözün pek değeri var. Artık ben, nasıl inat edebilirdim?

Kul, günde beş kere namaza gel, feryat et diye davet edilir. Müezzinin "Haydi felaha" demesi yok mu? O felah, bu ağlayış bu sızlanıştır.

Sen kimi dertle hasta etmek istersen onun gönlüne ağlayış yolunu kapatırsın. Bu suretle de defeden olmaz, bela gelip çatar. Çünkü sızlanma şefaatçisi bulunmaz. Birisini beladan kurtarmak istersen gönlüne sızlanmayı getirirsin. Kuran'da şiddetli azaba uğrayan ümmetler hakkında dedin ki: O anda ağlayıp sızlanmadılar ki bela onlardan dönüp savuşsun. Gönülleri katı olduğundan suçları kendilerine ibadet görünüyordu. İnatçı kendisini suçlu bilmedikçe nasıl olur da gözleri yaşarır ağlar?

Yunus peygamberin kavmine bela gelip çattı. Gökten ateş dolu bir bulut ayrıldı. Yıldırımlar saçıyor, taşları yakıyordu. Gök gürlemekte, benizleri sararmaktaydı. Onların hepsi damlardaydı. Vakit geceydi. Gök yüzünden gelen bu bela, gece vakti gelip çatmıştı. Hepsi damlardan aşağı indi. Başlarını açıp ovanın yolunu tuttular. Analar evlatlarını kendilerinden ayırdılar. Hepsi feryat figana, çığrışıp ağlaşmaya koyuldu.

O kavim, akşam namazından seher vaktine kadar başlarına toprak serptiler. Hepsi avaz,avaz ağlaşıp yalvardılar. O inatçı kavme Allah acıdı. Ümitsizlikten, sabırsız ah ve feryattan sonra yavaş,yavaş bulut dağılmaya başladı.

Yunus peygamberin hikayesi uzun ve etraflıdır. Halbuki toprağı anlatma ve feyiz verme zamanı. Hasılı ağlayıp sızlanmanın Allah yanında değeri vardır. Ağlayıp sızlanmada ki değer nerede var?

Ey ümit hemen kalk belini sıkıca bağla. Kalk ey ağlayan daima gül. Çünkü ulu Allah üstünlük bakımından gözyaşını, şehitlerin kanları ile bir tutmaktadır.

Allahmız bunun üzerine İsrafil'e, yürü dedi, avucunu toprakla doldur gel. İsrafil yeryüzüne geldi ama toprak, ağlayıp inlemeye başladı.

Dedi ki: Ey sür meleği, ey hayat denizi! Ölüler senin nefeslerinle dirilir. Sür-e öyle bir kuvvetli üflersin ki halk, çürümüşken dirilir, mahşere gelir, o ovayı doldurur. Sür-ü üfler, haydin ey Kerbela şehitleri, kalkın! Ey ölüm kılıcı ile helak olanlar, dallar, yapraklar gibi topraktan baş kaldırın dersin. Senin merhametin ve o tesirli nefesin yüzünden şu alem,, dirilerle dolar. Sen rahmet meleğisin, merhamet edersin. Sen arşı taşımaktasın, ihsan ve lütufların kıblesisin. Arş, ihsan ve adalet madenidir. Onun altıdan yargılamalarla dolu dört tane ırmak akmaktadır. Süt, ebedi olan bal, şarap ve akar su ırmakları. Bunlar arştan cennetlere giderler. Alemde o ırmaklardan çok az bir şey görünür.

Gerçi o dört ırmağın burada görünen cüzleri bulanıktır ya. Neden? Acı yokluk zehrinden. O dört ırmaktan şu kara toprağa bir yudumcuk serptiler de bir fitnedir kopardılar. Bu suretle aşağılık kişiler, onların aslını arasınlar, bunu dilediler. Fakat adam olmayanlar bunlara kani olup gittiler.

Allah çocukları beslemek, yetiştirmek için sütü verdi, her kadının göğsünü bu süt ırmağına kaynak yaptı. Şarap ırmağını, gamı defetmek, düşünceyi gidermek ve insana kuvvet ve cesaret vermek için üzümden akıttı. Bal ırmağına da arının için kaynak etti, o ırmağı bedendeki hastalıkları gidermek için akıttı. Suyu da temizlenmek ve içip kanmak için herkese ihsan etti. Bu suretle de bunları görüp asıllarını izlemeni diledi. Fakat ey herzevekil, sen bunlara kani oluverdin.

Şimdi toprağın başından geçenleri dinle. Bak, o kudret sahibi İsrafil'e ne efsunlar okuyor. İsrafil'e karşı suratını ekşitti, yüzlerce şekilde yalvarıp yakardı. Ululuk ıssı pak Allah hakkı için dedi, bana bu kahrı helal görme. Ben bu işten bir koku alıyorum, kafama bir kötü şüphedir girdi.

Sen rahmet meleğisin, merhamet edersin. Çünkü hüma kuşu, hiçbir kuşu incitmez. Ey dertlilere şifa ve rahmet olan melek, sen de o iki kişinin yaptıklarını yap.

İsrafil, çabucak padişahın tapısına döndü, özür getirdi olanları anlattı. Dedi ki: Yarabbi, görünüşte toprağı al diye emrettin ama içine onun aksini ilham ettin. Kulağıma, toprağı al dedin, aklıma da bunun aksini emrettin. Rahmet gazaptan fazladır, üstündür, üstün geldi ey işleri eşsiz, örneksiz olan ve iyi işler işleyen Allah.

Allah, Azrail'e "Çabuk git, o hayallere kapılmış toprağın halini gör. O arık zalimi bul, hemen bir avuç torak al, gel" dedi. Kaza ve kader çavuşu Azrail, buyruğu yerine getirmek üzere toprak yuvarlağına geldi. Toprak adeti veçhile yine feryada, ant vermeye başladı. Bir çok yeminler verdi.

"Ey has kul, ey arşı taşıyan, ey arşta da, ferşte de emrine itaat edilen! Tek ve merhametli Allah'nın rahmeti hakkı için git. Sana lütuflarda bulunan Allah hakkı için git. Kendisinden başka tapılan bulunmayan, huzurunda kimsenin ağlayıp sızlanması ret edilmeyen padişah hakkı için" dedi.

Fakat Azrail dedi ki: Bu afsunla gizli, aşikar buyruk sahibi olandan yüz çevirmem ben. Toprak, O, ilim sahibi olmayı da emretti. İkisi de emir. Bilgi yolu ile lütfet de halim ol, o emri tut dedi ama, Azrail, O, ya tevildir, ya kıyas. Apaçık emirde öyle tevile, kıyasa az uy. Kendi düşünceni tevil etsen daha iyi. Başka hiçbir emre benzemeyen bu açık emri tevil etmekten daha yeğ. Yalvarmana içim yanıp durmada. Acı gözyaşlarından gönlüm kanla doldu. Merhametsiz değilim, hatta o üç temiz melekten daha merhametliyim ben, senin derdinle dertleniyorum. Ben bir yetime tokat atsam, halim bir adam da ona tatlı bir şey verse, bu tokat onun tatlısından daha hoştur. Eyvah eğer o tatlıya kanarsa.

Feryadından ciğerim yanıyor. Fakat Allah, bana başka bir çeşit lütuf öğretmede. Gizli lütuf, kahırlar içindedir; değer biçilmez akıkin pislik içinde oluşu gibi. Allah'nın kahrı, benim hilmimden yüz kat iyidir. Allah'dan canını esirgemek can çekişmektir. Onun en kötü kahrı, iki alemin de hilminden iyidir. Ne güzeldir alemlerin rabbi ve ne iyidir onun yardımı.

Onun kahrında lütuflar gizlidir; onun uğrunda can vermek, adamın canına canlar katar. Kendine gel de kötü zannı ve azgınlığı bırak. Madem ki Allah gel diyor, başını ayak yap da koş. Onun gel demesi, insana yücelikler verir; sarhoşluklar, eşler, yaygılar bağışlar. Ben o yüce emri hiç, ama hiçbir suretle tevil edemem.

Dertli toprak bütün bunları duydu. Fakat o kötü zan, kulağına küpe olmuştu, ondan vazgeçmedi. Aşağılı toprak tekrar başka bir çeşit yalvarmaya, sarhoş gibi secde etmeye başladı.

Azrail dedi ki: Yeter, artık bundan fazlası yok. Hem benden sana ziyan da gelmez. Ben, istersen sana başımı, canımı rehin vereyim. Yalvarmayı düşünme, artık o merhamet ve adalet sahibi padişahtan başkasına yalvarma da. Ben emir kuluyum, emri terk edemem. Onun emri, denizden toz koparır. O kulağı, gözü, başı, yaratan Allah'nın emrinden başka kendiliğimden ne bir hayır dilerim, ne bir şer.

Kulağım onun sözünden başka söze sağır. O, bana tatlı canımdan da değerli. Can, ondan geldi, o candan değil. O, bedavaca yüz binlerce can verir. Can nedir ki kerem sahibinden esirgeyeyim? Pire de nedir ki onun yüzünden yorganı yakayım? Ben, onun hayrından başka bir hayır bilmem. Ondan başkasına sağırım, dilsiz, körüm. Ağlayıp inleyenlere karşı kulağım sağır. Onu elinde bir mızrak gibiyim ben.

Ahmakçasına mızraktan merhamet umma, mızrağı elinde tutan padişahtan um. Mızrağa, kılıca nasıl yalvarabilirsin? Onlar, o yüce kişinin elinde tutsaktır. O, sanatkarlıkta Azer'dir, bense putum. Benden ne alet yaparsa o aletim ben. Beni kadeh yaparsa kadeh olurum, hançer yaparsa hançer. Çeşme yaparsa su veririm, ateş yaparsa ziya. Yağmur yaparsa yağar, harmana feyiz ve bereket veririm, ok yaparsa bedene saplanırım. Yılan yaparsa zehirlerim, yardım ederse hizmette bulunurum. Ben iki parmağın arasındaki kalem gibiyim. İbadet safında müterreddit değilim.

Azrail toprağı söze tuttu; o sırada o köhne topraktan bir avuç kaptı. Yeryüzünden sihirbazca bir avuç toprak aldı, halbuki toprak, sözle meşguldü, ondan haberi bile olmadı. O bir avuç toprağı yeryüzünün rızası olmadan aldı, kaçmak isteyen, ayakları gerisin geriye giden çocuğu nasıl zorla mektebe götürürlerse öylece Allah tapısına götürdü.

Allah dedi ki: Apaydın bilgim hakkı için seni bu halkın celladı yapacağım. Azrail dedi ki: Yarabbi, halk bana düşman olur. Halkın ölüm çağında boğazını sıktım mı herkes bana düşman kesilir. Yüce Allahm, reva görür müsün halk benden nefret etsin, bana düşman olsun?

Allah dedi ki: Ben, sıtma ve humma, kulunç, yaralanma, gibi öyle sebepler yaratırım ki, onlar gözlerini senden çevirirler, o hastalılara, o sebeplere üç kat sarılırlar, yalnız onları görürler.

Azrail, "Yarabbi, Yüce Allahm, öyle kullarında vardır ki onlar, sebepleri yırtarlar. Gözleri sebeplerden geçer, senin ihsanınla perdeleri aşar. Hal göz doktorundan birlik sürmesini çekerler de illetten de kurtulurlar sebepten de. Ne hummaya bakarlar, ne kulunca, ne basura, be sebeplere hiç önem vermezler. Çünkü bu illetlerin her birinin devası vardır. Deva kabul etmeyen illet kaza ve kaderdir.

Bil ki her hastalığın mutlaka bir devası vardır. Soğuk illetinin devası nasıl kürk giymekse. Fakat Allah, bir adamı dondurmayı murat ederse soğuk, yüz tane kürk giyse yüzünden de tesir eder. Bedeni öyle bir titremeye başlar ki, ne elbiseyle ısınır ne evle.

Kava ve kader geldi mi doktor aptallaşır. O ilaç da fayda verme hususunda yolunu şaşırır. Ahmakları avlayan bu sebepler, nasıl olur da can gözü açık olanın anlayışına perde olur? Göz sağlam oldu mu aslı görür. Fakat insan şaşı olursa aslı değil de fer-i görür" dedi.

Allah dedi ki: Aslı bilen kişi, nasıl olur da arada seni görür? Kendini halktan gizledin ama sırları apaydın görenlerce sen de bir perdesin. Onlara ecel, şeker gibi tatlı gelirken artık gözleri dünya devlet ve ikbaline sarhoş olur mu?

Onlarca bedene ait olan ölüm, acı değildir. Çünkü onlar, kuyudan, zindandan çayırlığa, çimenliğe gidiyorlar. Bu ıstıraplarla dolu alemden kurtuluyorlar. İnsan bir hiçin kayboluşuna ağlar mı? Padişaha mensup birisi zindanın burcunu yıksa zindandakinin gönlü, ona incinir mi? Yazık, şu mermer taşı kırdı da canımızı, ruhumuzu hapisten kurtardı.

O güzelim mermer, o yüce taş, zindanın burcuna ne yakışıyordu, ne de güzel

uymuştu. Nasıl oldu da kırdı, beni de hapisten kurtardı? Bu suca karşılık elini kırmalı onun der mi? Hapisten çıkarılıp dar ağacına götürülen kişiden başka hiçbir mahpus böyle saçma bir söz söylemez. Birisine, yılan zehrinden kurtarıp şeker verseler bu hal, o adama hiç acı gelir mi? Can beden kavgasından kurtulur. Beden ayağı olmaksızın gönül kanadıyla uçmaya başlar.

Hani zindanın kuyusuna hapsedilen adamın uyuyup rüyasında gül bahçesini görmesi gibi. Bu adam der ki: Allahm, beni bedene döndürme de şu gül bahçesinde bir salınıp gezineyim. Allah da duan kabul edildi, dönme der. Doğrusunu Allah daha iyi bilir ya. Bu çeşit rüya bir bak ne hoştur. Adam, ölümünü görmeden cennete gitmede.

Artık hiç o adam, uyanmaya hasret çeker, kuyunun dibinde zincirlere, bukağılara vurulmuş olarak yaşamayı arzu eder mi? İnanmışsan artık savaş safına gel ki senin meclisin gökyüzündedir. Yüzlerce ulaşma ümidiyle kalk, ey kul, mihrap önündeki mum gibi dinlen. Başı kesilmiş mum gibi bütün gece arayıp isteme yüzünden ağla, gözyaşları dök, yan dur. Yemekten, içmekten ağzını yum, gök sofrasına koş. Her an ümidini gök yüzüne bağla. Gökyüzü havası ile söğüt gibi titre.

Sana anbean gökten su ve ateş gelip durmada. Rızkını arttırmadadır. Seni de oraya götürürse şaşma. Aczine bakma isteğine bak. Çünkü bu istek, sende Allahnın bir emanetidir. Her isteyen kişinin istenmesi yerindedir. Çalış da bu istek artsın. Bu suretle de gönlün şu ten kuyusundan çıksın. Halk, filan yoksul öldü desinler, sen de a gafiller diriyim ben. Bedenim yapayalnız yatmış, uyumuş ama sekiz cennet de gönlümde açılmış de.

Can. gül ve neşrin içinde uyuduktan sonra beden, şu pislikte kalmış? Ne gam! Uyumuş canın bedenden ne haberi var? O, ister gül bahçesinde uyusun, ister külhanda. Can, şu su rengindeki alemde "Keşke kavmim, Rabbim beni ne yüzden yargıladı, bilseydi" diye nara atmada.

Can, şu bedensiz yaşamayı istemezse peki, gökyüzü kimin sayvanı olacak? Canın, bedensiz yaşamayı dilemezse "Rızkınız gökyüzündedir" nimeti, kimin kısmeti olacak?

Bu kaba rızk kırıntılarından kurtulursan yüce ve latif rızklara nail olursun. O manevi rızktan binlerce okka yemek yesen yine pak ve tüy gibi hafif olarak gidersin. O yemek, sen de ne yel yapar, ne kulunç, ne de mide ağrısı verir. Az yersen karga gibi aç kalırsın, çok yersen geğirmeye başlar, imtila olursun.

Az yersen huyun kötüleşir, kabalaşır, nobranlaşırsın. Çok yersen bedenin imtilaya müstahak olur. Fakat Allah taamından, o lezzetli rızktan denizler kadar ye, yine de gemi gibi yürü yüz. Oruca sarıl, sabret, orucu terk etme, her an Allah rızkını bekle. Çünkü o işi gücü güzel Allah, bekleyenlere hediyeler verir. Tok adam ekmek beklemez. Ekmeği yiyeceği ister er gelsin ister geç. Aç adam daima nerede der durur. Açlıkla bekler, araştırır. Beklemezsen o yetmiş kat devlet ve ikbal nevalesi sana gelmez. Babacığım yüceler yemeğini ercesine bekle,bekle. Her aç nihayet bir yiyecek bulur. Devlet güneşi elbette ona vurur.

Himmet sahibi misafir, az yemek yerse sofra sahibi, ona daha güzel yemek getirir. Yalnız yoksul ve nekes olan sofra sahibi başka, ona söz yok. Kerem sahibi rızk vericiye kötü zanda bulunma.

Ey dayanılan, güvenilen er, bir dağ gibi başını kaldır da güneşin ilk ışığı sana vursun. Baksana o oturaklı yüce dağın tepesi de seher güneşini bekleyip durmada.

Biri ne hoştu dünya, ortada eteğimizi çeken ölüm olmasaydı demedeydi. Bir başka biri de dedi ki: Ölüm olmasaydı ıstıraplarla dolu olan bu dünya hiçbir şeye yaramazdı. Ovaya yığılmış, dövülmeden öylece bırakılmış bir harmana benzerdi. Halbuki sen asıl ölümü dirilik sandın, tohumu çorak yere ektin. Yalancı akıl, her şeyi aksi görür, diriliği de ölüm sanır a ahmak!

Ey Allah, sen bize her şeyi, o hile yurdunda nasılsa öylece göster. Hiçbir ölü, öldüğüne hayıflanmaz, azığın azlığına hayıflanır. Yoksa ölün, bir kuyudan ovaya, devlete, yaşayışa ve genişliğe çıkar. Bu yas konağından, şu daracık deve yatağından geniş bir ovaya geçer. Orası doğruluk makamıdır, yalan sayvanı değil. Orada hususi bir şarap vardır, adam onunla sarhoş olur ayranla değil.

Orası öyle bir doğruluk makamıdır ki orada onunla oturan Allahdır. Ateşe tapanların mabedi olan şu balçıktan kurtulmuştur. Aydın bir suretle yaşamadıysan, bir iki nefeslik ömrün kaldı bari ercesine öl!

Hadiste gelmiştir ki kıyamet günü, her bedene "kalk" diye emir gelir. Sür-ün üfürülmesi, pak Allah'nın ey zerreler yerden baş kaldırın diye emretmesidir. Herkesin canı, sabahleyin kalkınca nasıl aklımız başımıza gelirse tıpkı öyle, kendi bedenine girer. Can, kıyamet günü, kendi bedenini tanır, define gibi kendine mahsus olan o yıkık yere girer. Her can. kendi bedenini tanır, o bedene girer. Kuyumcunu canı, nasıl olurda terzinin bedenine girer? Bilgi sahibinin canı, bilgi sahibinin bedenine girer, zulmedenin canı, zulmedenin bedenine.

Sabah çağı kuzu anasını, koyun kuzusunu nasıl tanırsa Allah bilgisi de bedenleri tanıma hususunda ruhlara böyle bir bilgi vermiştir.

Ayak bile karanlıkta ayakkabısını tanırken a güzelim can kendi bedenini nasıl tanımaz? Ey Allahya sığınan, sabah küçük mahşerdir. Büyük mahşeride var ondan kıyas et. Can, nasıl toprağa uçarsa amel defteri de sağa, sola öyle uçar.

İyiliğe kötülüğe dair dün ne yaptıysa onların yazılı olduğu nekeslik ve cömertlik defterini, insanın avucuna koyarlar. Seher çağı uykudan uyandı mı o hayır ve şer, ona gelip çatar. Riyazatı huy edinmişse uyandığı zaman yanına o gelir. Dün, hamlık etmiş, kötülükte, azgınlıkta bulunmuşsa sol yanından verilen defteri, yas mektubuna döner.

Dün, temiz, kötülükten çekingen ve dindar olarak yaşamışsa uyanınca değerli inciyi elde eder. Bizim uykumuz ve uyanmamız, ölümle mahşere iki tanıktır. Küçük haşir büyük haşri gösterir; küçük ölüm, büyük ölümü aydınlatır.

Fakat bu defter, hayalidir, gizlidir. Büyük haşirde o defter meydana çıkar. Bu hayal, burada gizlidir, eseri görünür. Fakat bu hayal, orada suretlere bürünür. Mühendise bak yere tohum eker gibi gönlüne bir ev yapma hayali kor. O hayal, dışarıda zahir olur, adeta yerden tohum biter gibi.

Gönülde yurt tutan her hayal, mahşer gününde bir surete bürünecektir. Mühendisin gönlünde kurduğu hayali, tohum bitirme kabiliyetindeki bir yere ekilmiş, orada bitmiş mahsul tut. Bu iki mahşeri hulâsa etmeden maksadım bir kısastır, inananların bundan hisse almasıdır. Kıyamet gününün güneşi doğdu mu çirkin, güzel herkes yerden derhal kalkar. Herkes kaza ve kader divanına koşar, geçer para da potaya girer, kalp para da.

Geçer para neşelenerek, nazlana,nazlana kalp para, yanıp eriyerek. Anbean sınamalar gelmede, bedende gönül sırları görünmede. Kandil nasıl suyla yağla görünür, aydınlanıp meydana çıkarsa, yahut toprak, nasıl mahsul verir, sırlarını meydana korsa öyle. Baharın eli, soğanı, safranı, haşhaşı çıkarır, kışın sırrını nasıl meydana korsa öyle.

Biri "Biz Allahdan çekinenleriz" diye yemyeşil, öbürü menekşe gibi başı aşağıda. Tehlikeye uğrama korkusu, gönle yerleşmiş, bu yüzden kaynaklat kaynama da, on tane dere olmada. Gözler, defterler sol yandan gelmesin diye açılmış, bekleyip durmada.

Amel defterinin sağdan verilmesi kolay iş değil. Bunun için gözler sağı solu gözlemede. Derken bir kulun eline kapkara, suçlarla kötülüklerle dolu bir defter verilir. İçinde ne bir hayır var, ne bir iyi işte bulunma. Ancak doğru özlülerin gönlünü incitme var. Baştan ayağa kadar kötülükle, suçla, yol ehline çaldığı ıslıklarla, onlarla ettiği alaylarla dopdolu. Hileleri, hırsızlıkları, Firavunlar gibi ben, biz demeleri, defteri kaplamış. O kötü amelli kul, defterini okudu mu analar ki zindandan başka göçecek yer yok. Suç meydanda özür yolu bağlı. Artık hırsızlar gibi darağacına yürümeye başlar. O binlerce delili, o binlerce kötü sözü, pis bir çivi gibi ağzını kapatmış.

Üstünde, evinde, çaldığı şeyler çıkmış, okuduğu masal dinlenmez olmuş. Cehennem zindanına doğru yürümeye koyulur. Çünkü ateşten kaçmasına imkan yok. Melekler de memurlar gibi önüne ardına düşerler. Evvelce gizliydiler şimdi asesler gibi meydana çıkarlar. Onu, yürü ey köpek, samanlığına gir diye sürerler, ellerindeki mızraklarla dürterler. O, her yol başında ayağını sürür, belki o kuyudan kurtulurum ümidine düşer. Bekleyerek durur, susar, bir ümide kapılıp yüzünü geriye çevirir. Güz

yağmurları gibi gözyaşı döker, ümidi kurumuştur, ondan başka elinden ne gelir?

Her an yüzünü geriye çevirir, Allah'nın mukaddes tapısına yönelir. Derken Allah'dan "Ey nur ülkesinin melekleri, ona ey iyi huylardan çırılçıplak tembel" deyin.

Ey şer madeni, ne bekliyorsun? A şaşkın neden yüzünü geriye çeviriyorsun? İşte defterin, eline gelen defter a Allah inciten a Şeytana tapan! Yaptığın şeylerin yazılı olduğu defteri gördün ya. Ne bakıyorsun artık, yaptığının cezasını gör. Beyhude yere emekleyip duruyorsun? Böyle bir kuyuda aydınlık ümidi nerede?

Ne görünüşte bir ibadetin var, ne içinde gizli bir iyilik niyeti. Ne geceleri münacatta bulundun, namaz kıldın; ne gündüzleri haramdan çekindin oruç tuttun! Ne kimseyi incitmemek için dilini tuttun, ne ibretle önüne ardına baktın. Önünde ölüm anlayışı ile can çekişmeden, ardında dostlarının ölümünden başka ne var ki?

Ne zulmünle yana yakıla coşarak bir tövbe ettin, ne ağlayıp sızlandın ey buğday gösterip arpa satan adi adam!terazin eğriydi azgındı. Artık mükafat terazisinin doğru olmasını neye beklersin? Hıyanette eksik tartmada adeta sol ayak kesilmiştin, nasıl olur da terazin sağ yanından gelir? A boyu bükülmüş, mükafat ve mücazat, gölge gibidir, elbet gölgen de önüne iki büküm düşecek. Allahdan bu çeşit sert hitaplar gelir. Öyle ki bu sözleri dağ duysa kamburlaşır.

Kul der ki: Yarabbi, buyurduklarının yüz misli kötüyüm, yüz misli kötüyüm, yüz misli kötü. Sen kötülüklerimi hilminle örttün, yoksa yaptığım fenalıları bilirsin. Fakat kendi savaşımı, hayır ve şerden öte olan işlerimi, küfrümü, yolumu yordamı mı, aczimle sana yalvarışımı, benim, benim gibi yüzlerce kulun hayalini bir yana bırakalım.

Ancak senin lütfuna ümit bağladım. Benim doğru oluşum, yahut inatçılığım şöyle dursun. Ey garezsiz kerem sahibi, karşılıksız olan lütfuna, ihsanına ümit bağlamışım. Onun için kendi işime bakmıyorum, geri dönüp senin kayıtsız şartsız keremine bakıyorum. O ümitle yüzümü geri çevirdim. Ben yokken varlığımı sen verdin. Bedavaca bana varlık elbisesi bağışladın. Ben daima buna güveniyordum.

Kul kendi suçunu ihsanını sayınca Allah ihsanı ile Allah bağışlaması gelip yetişir. Der ki: Ey melekler, onu tekrar bana getirin, çünkü gönül gözü rica ve niyazda. Ben de aldırmayayım da onu azat edeyim, o hatalara bir kalem çekivereyim. Bir şeye aldırmamak, birinin iyiliğinden, kötülüğünden kendisine ziyan gelmeyen kişiye mübahtır.

Keremimizden hoş bir ateş yakalım da az çok, hiçbir suçu kusuru kalmasın. Öyle bir ateş yakalım ki yalımındaki değersiz kıvılcım bile suçu da yaksın, cebri de, ihtiyarı da.

İnsan ağırlıklarının bulunduğu yere bir yalım salalım da dikeni ruhani bir gül bahçesi haline getirelim.

Biz dokuzuncu kat gökten "Sizin işinizi düzeltir" kimyasını gönderdik. Artık o ebedi ve daimi nur karşısında insanlar babasının debdebesi ve ihtiyarı nedir ki? Onun söyleyen dili, bir et parçası, gören gözü bir et lokması. Duyan kulağı, iki parça kemikten, anlayan kalbi iki katra kanan ibaret.

Sen pisliklerle dopdolu bir kurtcağızsın. Fakat cihana bir gürültü saldın. Meniden yaratıldın, benliği bırak. Ey Eyaz, çarığı hatırla.

EYAZ'IN DEFİNESİ

Eyaz, pek akıllı, fikirli olduğundan postu ile çarığını bir odaya asmıştı. Her gün o boş odaya gider, kendi kendisine ululanma derdi, işte çağırın şu. Padişaha onun bir odası var dediler, oraya biriktirdiği altınları, gümüşleri altın küplerini koymuş. Kimseyi oraya sokmuyor. Daima kapısını kapalı tutuyor.

Padişah dedi ki: Tuhaf şey. O kölenin bizden gizlediği nedir ki acaba? Bir beye, oraya git, gece yarısı kapıyı aç. Odaya gir. Ne bulursan yağma et, sırrını da kapı yoldaşlarına aç. Bizden bu kadar ikramlar gördüğü, sayısız lütuflarımıza nail olduğu halde hasisliğinden altın gümüş biriktiriyor ha!

Vefa gösterme de seviyorum demede, coşup köpürmede. Hey gidi buğday gösterip arpa satan hey! Sevgide dirilik bulana kulluktan başka her şey haramdır, dedi.

Gece yarısı o bey, otuz tane güvenilir adamla Eyaz'ın odasını açmaya gitti. Bunca yiğit meşaleler yakmışlar, sevinerek odaya gidiyorlar. Padişahın emri bu. Odayı açacak, altın torbalarını alacağız diyorlardı. Onların birisi hey gidi hey diyordu, altın da nedir? akik, lâl ve inciden haber ver.

Çünkü padişah mahzeninin en has kulu o. Hatta bu güz o padişaha can mesabesinde. Böyle bir sevgiye karşı yakutun, lâl-in akikin sözü mü olur?

Padişahın ondan şüphesi yoktu. Sınama için bir latifeye girişmişti. Onu her türlü gıllugıştan temiz biliyordu. Fakat yine de vehmimden gönlü titriyordu. Allah esirgesin diyordu, ya böyle bir şey çıkarda bundan incinirse. Utanmasını hiç istemem. Bunu yapmamıştır ya, yapsa bile pekala yapmış. O benim sevgilim, ne dilerse yapsın! Sevgilimin yaptığını ben yaptım demektir. Ben perdeyim ama hakikatte o benden ibarettir, ben de oyum.

Sonra ondan diyordu, bu çeşit huylar ne kadar uzak. Bu saçma bir söz beyhude bir hayal. Eyaz'ın böyle bir şey yapmasına imkan yok. Çünkü o bir deniz ki dibini görmenin imkanı bulunmaz. Yedi deniz de o denizin bir katrası. Bütün varlık onun dalgasından bir damla. Bütün temizlikleri o denizden elde ederler. Katraları teker,teker birer sırça yapan sanatkar. O padişahlar padişahı, hatta padişahlar meydana getiren o. Yalnız kötü göz deymesin diye adı Eyaz olmuş.

Kötü öz şöyle dursun, iyi gözler bile onu nazarlar. Çünkü güzelliğinin haddi yok, elbette kıskanacaklar. Gökler kadar geniş bir ağız isterim ki o meleklerin bile kıskandıkları güzeli öveyim. Hatta bu çeşit bir ağza sahip olsam, yahut bunun yüz misli geniş bir ağız elde etsem yine de feryat-ü figan o ağza sığamaz.

Fakat ey dayandığım dost, bu kadar da söylemesem gönül sırçası, zayıflığından çatlayacak. Gönül sırçasını pek nazik gördüm de biraz teskin edebilmek için nice cüppeler yırttım.

Güzelim; ben her ay başı mutlaka üç gün deli olurum. Kendine gel bu gün o üç günün ilki. Bu gün zafer günü firüze günü değil. Padişahın derdine düşen her gönle anbean ay başı var. Deli oldum da Mahmut'un hikayesiyle Eyaz'ın vasıflarını söyleyemedim kaldı gitti işte.

Çünkü film rüyaya Hindistan'ı gördü. Köy harap oldu, haraçtan ümidini kes. Aklım fikrim zayi olduktan sonra nasıl nazım düzebilir, kafiyeye riayet edebilirim? Dertlerle deliliğim bir değil ki. Bende delilik içinde delilik var, delilik içinde delilik. Yoklukta varlığı göreli bedenim gizli işaretlerden eridi bitti.

Ey Eyaz aşkınla kıla döndüm, hikayeyi söylemeden kaldım, artık sen benim hikayemi söyle. Ben aşkla senin hikayeni çok söyledim. Artık ben hikayeye döndüm, sen benim hikayemi oku. Ey uyduğum zat, zaten okursun, ben okuyamam. Ben Tur dağına benzerim, sen Musa'sın bu da ses. Biçare dağ söz nedir, ne bilsin? Dağ, bomboştur, sözü Musa bilir. Dağ bilse,bilse kadrince bilir. Beden ruh letafetinden çok az bir şeye maliktir.

Ten hesaplarsan usturlaba benzer, güneşe benzeyen ruhun bir delilidir. Gözü iyi görmeyen müneccimin usturlaba müracaatı zaruridir. Güneşi usturlapla hesaplaması lazımdır ki güneşin nerede bulunduğundan bir koku alsın. Doğruyu usturlapla arayan can, gökyüzünü ve güneşi ne kadar bilebilir? Sen göz usturlabı ile bakıp gördükçe alemi pek dar görürüsün. Sen alemi gözünün alabildiği kadar görebilirsin. Halbuki alem nerede, sen neredesin? Niye bıyığını buruyorsun ya? Ariflerin bir sürmesi vardır, onu ara da dereye benzeyen şu gözün deniz kesilsin.

Zerrece aklım fikrim varsa bu ne sevdadır, bu ne dağınık söz? Aklım, fikrim başımda yoksa benim bunda ne günahım var? Benim günahım yok ama aklımı alan sevgilinin de günahı yok. Bütün akılların aklı onun huzurunda ölüp gitmede.

Ey akıllara fitne salan, onları hayran eden, akılların senden başka sığınacağı yer yok. Beni çıldırttığın demden beri aklı hiç arzulamadım. Beni süsleyip bezediğin zamandan beri güzelliğe hiç haset etmedim. Senin sevdana düşüp çıldırmam hoş ve iyi değil mi? Allah sana hayırlar versin, evet iyi de!

O ister Arapça söylesin ister Farsça. Nerede bir kulak nerede bir akıl ki o sözleri anlasın. Onun şarabı, her aklın harcı değil. Onun küpesi her kulağın oyuncağı değil. Bir kere daha delicesine geldim işte. Yürü, yürü ey can, çabuk bir zincir getir. Fakat sevgilimin zülfünden başka iki yüz tane zincir olsa kırarım ha.

Yine Eyaz'ın aşk hikayesine dön. Çünkü o hikaye sırlarla dopdolu bir hazinedir. Her gün o güzelim odaya çarığını postunu görmeye giderdi. Çünkü varlık, insanı adamakıllı sarhoş eder, aklını başından alır, utancını gönlünden. Önce gelenlerden nice yüz binlerce taifeyi varlık sarhoşluğu, bu geçitte yere yıktı.

İblis de neden Adem benden üstün olsun ki deyip Azazil kesildi. Ben hem hocayım hem hoca oğlu. Yüz binlerce hünere kabiliyetim var, her şeyi yapabilirim. Hüner ve marifette kimseden aşağı değilim ki hizmet etmek üzere düşmanın önünde ayak üstü durayım.

Ben ateşten doğdum, o balçıktan. Ateşe karşı balçığın ne değeri vardır ki? Ben alemin en ulusu, zamanın övünülecek kişisiyken o vakit o neredeydi? Dedi.

Şeytanın can ateşi alevlenmede. O bir ateştir ki aslı gibi. "Çocuk babasının sırrıdır" denmiştir. Hayır yanlış söyledim. O ateş Allah kahrıdır. Bu hususta bir sebep göstermeye ne hacet? Sebepsiz ve sebeplerle hiçbir münasebeti olmayan bir iş, ezelden beri daima olagelmektedir. Onun sebepsiz ve illetsiz pak sanatına, ne sonradan yaratılan bir şeyin sebebi sığar, ne de sonradan yaratılan bir şey.

Baba sırrı da ne oluyor? Babamız onun yaratışı. Yaradılış içtir, babaysa deriye benzer bir suret. Bil ki ey aşk fındığı, dostun aşktır. Canını iç haline getirmek ister de derini yırtar, döker.

Sevgilisi deri olan kişinin derisini Allah, her an değiştirir durur. Manen için, ateşe hakimdir. Fakat kabukların, ateşe ancak odun olabilir. Ateşin kudreti, içinde su olan tahta testinin dışındadır. İnsanın sırrı ateşten üstündür. Hiç cehennemin maliki ateşe helak olur mu?

Şu halde sen, bedenini çoğaltma, mananın fazla olmasına bak ki Malik ateşten üstün olasın. Halbuki sen deri üstüne deriye bürünüyor, derilere bürünmüş bir kurda dönüyorsun. Ateşin yiyeceği ancak deridir. Allah kahrı kibrin derisini yırtar, yüzer. Bu kibirlenme, derinin bir neticesidir. Kibrin mevkii, malı, o sevgiliden, deriden meydana gelir.

Bu kibirlenme nedir? içten haberdar olmamak. Donan suyun güneşten gafil oluşu gibi. Fakat su güneşten haberdar oldu mu buzu kalmaz, yumuşar, ısınır akıverir.

İçi görmek, bütün bedeni hor etmek, aşık olmaktır. Çünkü bu taktirde bütün beden tamahtan ibaret olur. "Tamah eden alçalır" denmiştir. Fakat içi görmeyen, deriyle kanaat eder. "Kanaat eden yüceldi" bağı, ona zindan olur. Burada yücelik kafirliktir alçalmak din. Taş taşlıktan fani olmadıkça yüzüğe takılır mı? Hem hala taşsın, hem de ben diyor, varlık güdüyorsun. Halbuki senin yoksullanmanın, yok olmanın tam zamanı.

Kafir, daima mal ve mevki arar. Çünkü külhan, fışkı ile tavlanır. Bu iki dadı, mal ve mevki, deriyi şişirir, yağla etle, kibirle, benlikle doldurur. Kafirler gözlerini işin içine atmadılar da o yüzden deriyi iç sandılar.

Bu yola kılavuz İblistir. Çünkü mevki tuzağına ilk avlanan odur. Mal yılana benzer mevki ise ejderhadır. Allah erlerinin gölgesi bu ikisine de zümrüttür. Yılanın o zümrütten gözü kamaşır, kör olur; yolcu da kurtulur.

O ulu, yani İblis, önce bu yola diken döşemiştir. Onun için her incinen, lanet şeytana der. Yani bu dert, bana onun hilesinden geldi. Hilede ilk önce ayak olan odur demek ister. Ondan sonra nice zamanlar geçmiş, niceleri gelip gitmiş, fakat herkes, onun yoluna ayak basmıştır.

Yiğidim kim bir kötü adet koysa, ondan sonra halk körlüğünden o adete uysa. Bütün o adeti işleyenlerin günahı, o adeti ilk koyana da yazılır. Çünkü o, baştır öbürleri kuyruk. Fakat Adem, ben topraktan yaratıldım diye o çarıkla postu önüne koymuştur.

Eyaz gibi o da çarığını göz önünde tuttu, sonunda akibeti Mahmut oldu. Mutlak varlık yoklukları meydana getirip durur. Yokluktan başka var yaratan iş yurdu var mı? Adam, yazılmış kağıda yazı yazar mı, yahut fidan dikilmiş fidanlığa tekrar fidan diker mi? Yazmak için yazılmamış bir kağıt arar. Tohum ekmek için ekilmemiş bir yeri aktarır.

Sen de kardeş tohum ekilmemiş bir yol ol, yazılmamış beyaz bir kağıt kesil de, "Nun vel kalem" yazısı ile şeref kazan, sana da o kerem sahibi tohum eksin. Bu palüzeden tatmamış ol. Gördüğün mutfağı görmezlikten gel. Çünkü bu palüze insana sarhoşluk verir de postla çarık hatırından çıkar. Can verme ve ölüm zamanı gelince sonra ah eder, o zaman hırkanı çarığını anarsın.

Fakat çirkinlik dalgasına dalmadıkça, sana bir sığınacak bulunmadıkça, o doğru düzen gemiyi aklına bile getirmez, çarık ve pöstekine göz bile atmazsın. Fakat yokluk denizine daldın da aciz oldun mu sevgi davasına düşer, "Rabbimiz kendimize zulmettik" demeye kalkışırsın.

Şeytan der ki: Hele şu hama bakın. Şu vakitsiz öten horozun kesin başını.

Bu huy Eyaz'ın zekasından uzaktır. Yalvarıp yakarmadan namaz kılmaz o. O, önceden de gökteki horozdur. Onun nazarları tam zamanındadır.

Ey horozlar, ötmeyi para için değil, Allah için ötenden öğrenin. Yalancı sabah gelir, onu aldatamaz. Yalancı sabahı, ona iyilik ve kötülük alemidir. Dünya ehlinin aklı, noksan olduğundan yalancı sabahı, sahici sabah sanırlar. Yalancı sabah, nice kervanın yolunu vurmuştur. Kervancılar, o yalancı aydınlığı sabah sanıp yola çıkmışlardır. Yalancı sabah, halka kılavuz olmasın. Çünkü nice kervanları yele vermiştir.

Ey yalancı sabaha kapılan, sahici sabahı da yalancı görme. Nifaktan, kötülükten kurtulduysan neden kardeşin hakkında kötü zanna düşüyor, münafıklık diyorsun? Kötü zanda bulunanın işi, daima çirkindir. Dostun hakkında da kemdi kitabını okur o. Eğrilikte kalan aşağılık kişiler, peygamberlere de büyücü ve eğri adam dediler.

O kötü düşünceli aşağılık beyler de Eyaz'ın odası hakkında böyle kötü düşünceye saptılar. Orada definesi, hazinesi var dediler. Başkalarını kendi aynanda görme. Padişah onun temizliğini biliyordu. O araştırmayı onlar için yaptırıyordu.

O beye, odayı gece yarısı aç da haberi olmasın. Bu suretle düşünceleri meydana çıksın. Ondan sonra ona yapılacak şeyi biz biliriz. O altınları mücevherleri de size bağışladım. Yalnız neler çıktığını bana haber verin, o kadar dedi. Dedi ama eşi olmayan Eyaz için de içi titremekteydi. Bunları ben mi söylüyorum? Bu sözleri duysa ne hale gelir? Diyordu. Sonra da diyordu ki: Dini hakkı için onun temkini bundan da artıktır. Benim sitemime kızmaz, benim sözümden alınmaz, maksadımı sırrımı anlar.

Bir belaya uğrayan, o dertten perişan olmaz, bir çok tevillerde bulunur. Eyaz'da sabırlıdır, tevillerde bulunur. O işin sonuna bakar. Yusuf gibi, bu zindandakilerin rüyalarını tabir eder, tabiri onca aşikardır. Rüyasını yoramayan başkasının rüyasını nasıl yorabilir? Ben onu sınasam, sınama yüzünden ona yüzlerce kılıç vursam yine o merhametli sevgilinin sevgisi eksilmez. Bilir ki o kılıcı kendime vuruyorum.

Ayrılık derdinden Mecnun, ansızın hastalandı. İştiyak aleviyle kanı kaynadı, nihayet boğaz illetine tutuldu. Tedavi için hekim geldi. Gördü ki damarını yarmak ve kan almaktan başka çare yok. Kanı defetmek için hacamat lazım dedi. Çağırdılar hünerli bir hacamatçı geldi. Kolunu bağladı, şiş olan yeri deşeceği sırada o huyu, aşktan ibaret olan aşık, bir nara attı.

Dedi ki: Paranı al git, hacamat etme. Ölürsem öleyim, bu köhnemiş beden bırak ölsün!

Hacamatçı dedi ki: Bundan ne korkuyorsun sen kükremiş aslandan bile korkmazsın. Geceleyin aslan, kurt, ayı, yaban sığırı gibi hayvanlarla bütün yırtıcı hayvanat, saf,saf çevrene toplanırlar. Onlar sende aşk ve vecitten başka hiçbir şey görmezler. Senden insan kokusu almazlar.

Kurt, ayı ve aslan bile aşk nedir, biliyor. Artık aşktan kör olan kişi köpekten de aşağıdır. Köpekte aşk damarı olmasaydı Ashabı kehf'in köpeği, kalp erbabını arar mıydı hiç? Şöhret olmamıştır ama alemde onun cinsinden çok köpekler vardır. Sense kendi cinsinden olandan bile bir koku almadın. Artık kurtla koyundan aşk kokusunu nereden alacaksın?

Aşk olmasaydı, varlık nereden olurdu? Ekmek nasıl olur da gelir senin vücuduna katılırdı? Ekmek varlığa katıldı neden? Aşktan, istekten. Yoksa ekmeğin can olmasına yol var mı? Aşk ölü olan ekmeği can haline getirmede, fani olan canı ebedileştirmede.

Mecnun dedi ki: Ben yaradan korkmuyorum. Sabrım, taştan yapılma dağlardan da fazladır. Yarasız durmaya hayatta tahammülüm yok. Yaralara aşığım, onlara koşa,koşa giderim. Fakat vücudum Leyla ile doludur. Bu sedef o incinin sıfatları ile dolmuştur.

Ey hacamatçı, korkarım beni hacamat ederken Leyla'yı yaralarsın. Gönlü aydın olan akıllı kişi, bilir ki benimle Leyla arasında bir fark yok.

Bir sevgili aşkını sınamak istedi de bir seher çağı dedi ki: Ey falan oğlu falan, ey dertlere uğramış aşık, beni mi daha çok seversin kendini mi? Doğru söyle.

Aşık dedi ki: Ben, sende öyle bir fani olmuşum ki tependen tırnağa kadar seninle doluyum. Varlığımdan bir addan başka bir şey kalmadı. Ey güzelim, vücudumda senden başka bir varlık yok. Bu sebeple sirke bal denizinde nasıl yok olursa ben de sende öyle yok oldum. Hani taş halis lal haline gelir, güneşin sıfatları ile dolar ya, artık onda taşlık kalmaz. Onun önü de güneşin sıfatıyla dolar, ardı da. Ondan sonra kendini severse o güneşi sevmektir civanım. O, canla başla güneşi sever yine şüphe yok ki kendisini sevmiş olur. Halis lal, ister kendisini sevsin, ister güneşi.

Bu iki sevgide zaten fark yoktur. Her iki tarafta da doğu ışığından başka bir şey yoktur ki. Fakat taş lal olmadıkça kendisine düşmandır. Çünkü orada bir varlık değil, iki varlık vardır. Çünkü taş karanlıktır, gündüz bile kördür. Karanlıksa hakikatte nurun zıddıdır.

O, kendisini sever, kafirdir. Çünkü, büyük güneşi men eder durur. Şu halde taşın "ben" demesi yaraşır bir şey değil. O, daima karanlıktadır, yokluktadır.

Firavun ben Allahyım dedi alçaldı. Mansur Ben Hakkım dedi kurtuldu. O "Benim" deyişin ardından hemen Allah laneti ulaştı. Fakat ey seven kişi, bu "Benim" deyişin ardından hemen Allah rahmeti ulaştı. Çünkü, o kara taştı, bu akik. O, nura düşmandı bu aşık.

Bu "Benim" demek, a boşboğaz, hakikatte odur demektir. Fakat iki nurun birleşmesi gibi de değil,, bir şeyin bir şeye sızması gibi de değil.

Çalış da taşlığın azalsın, lal ol da taşın nurlansın. Savaşta, zahmet çekmede sabırlı ol da anbean yoklukta varlık bul. Sende her zaman taşlık sıfatı azalsın, lal sıfatı kuvvetlensin. Bedenden varlık sıfatı gitsin, başındaki sarhoşluk çoğalsın. Kulak gibi tamamı ile kulak ol da sana lal küpe takılsın.

Kuyu kazan adam gibi sen de adamsan şu bedenin kuyusunu kaz da suya ulaş. Fakat duru suyun rabbinden bir cezbe gelirse kuyu kazmadan da su, yerden fışkırır. Yalnız sen buna kulak asma da kazmaya savaş. Yavaş,yavaş kuyunun toprağını deş derinleştir. Kim zahmet çekerse defineyi elde eder. Kim çalışır çabalarsa devlete ulaşır.

Peygamber, Rukü ve secde varlık halkasını Allah kapısına vurmaktır dedi. Kim o kapının halkasını döverse elbette ona devlet baş gösterir.

O emin adamlar, hazine, altın ve altın dolu küpler bulmak üzere oda kapısına geldiler. Yüzlerce hünerle ve istekle çırpınarak kilidi açtılar. Çünkü kilit pek sağlamdı, adamakıllı kilitlenmişti. Aynı zamanda başka kilitlere de benzemiyordu.

Eyaz bu odayı hasisliğinden, yahut malını, ham altınını gizlemek için değil, bu sırrı halktan gizlemek için kilitlemişti. Bazıları kötü hayallere kapılır, bir kısım halkta bana riyakar der demişti. Himmetli adamların öyle can sırları vardır ki lal madeni gibi onları aşağılık adamlardan gizlerler. Fakat ahmaklarca altın, candan yeğdir. Padişahların yanındaysa can altını saçılır.

Onlarda altın hırsı ile hararetlenmişler, koşuyorlardı. Akılları böyle hızlı gitmeyin, daha yavaş olun diyordu ama dinleyen kim? Hırs beyhude yere seraba doğru koşar. Akılsa iyi bak der o su değil. Hırs üstün gelmişti, altın da can gibi sevgiliydi. Artık o anda aklın sesi duyulmaz olmuştu. Hırsları şamataları bir iken yüz olmuştu. Aklın tedbir ve irşadı artık gizlenmişti. Nihayet aldanma kuyusuna düşecekler, o vakit hikmetin kınamasını duyacaklardı.

Tuzağın ipine dolaşıp gururu kırılınca nefsi levvamenin kınanmasını işiteceklerdi. Bu çeşit adam, başını bela duvarına çarpmadıkça kulağı sağırdır, gönlün öğüdünü duymaz. Helva ve şeker hırsı çocukların iki kulağını sağır eder, öğütleri duymaz. Fakat çıban çıkarmaya başladı mı kulakları açılır, öğütleri dinler.

O birkaç kişi yüzlerce hırsla, yüzlerce hevesle odanın kapısını açtılar. Kokmuş ayrana üşüşen, ayranın içine düşen sinekler gibi birbirlerini çiğneyerek odaya girdiler. Sinekler de ayrana debdebeyle ve koşa,koşa atılırlar ama içine düştüler mi içmelerine imkan bulunmaz, iki kanatları da ıslanır kala kalırlar.

Onlar da içeri girip sağa, sola bakındılar. Fakat odada bir yırtık çarıkla bir eski kürkten başka bir şey yoktu. Tekrar burası boş olamaz. Bu çarık, işi gizlemek için konmuş. Keskin kazmalar getirelim de yeri kazalım dediler. Her tarafı kazdılar eştiler. Delikler açtılar, derin,derin çukurlar kazdılar. Çukurları kazarlarken o çukurlar, onlara, a kazıcılar, bizde bir şey yok diyordu.

Nihayet bir şey bulamayınca bu zandan utandılar, çukurları doldurmaya koyuldular. Her biri sayısız Lahavle okumaktaydı. Tamah kuşları gıdasız kalmıştı. Duvarın, kapının yarıkları, delikleri, onların o beyhude sapıklığına şahitti. Sanki duvar değildi, inkar edememeleri için Eyaz'ın huzurunda onlar aleyhinde birer tanıktı.

Suçsuz birisine bir töhmet atıldı mı duvar ve ören tanıklık verir. Hasıla üstleri, başları tozla toprakla dolu, yüzleri sapsarı utanmış bir halde Padişahın huzuruna vardılar.

Padişah mahsustan fikrini gizleyerek onlara "Hayrola koltuklarınızda ne altın var, ne torba. Paralarla ağır kumaşları gizlediyseniz yüzünüzdeki neşe nerede? Dedi.

Kök, gizlice ürer, kök verir ama "Eseri, yüzlerinde görünür" yaprağı yemyeşildir. Yücelmiş dal, o kökün zehirden, şekerden ne yediyse, yediklerini bağıra,bağıra ilan eder. Kökte bir maya bir sermaye yoksa daldaki bu yeşil yapraklar nedir? toprak, kökün ağzını mühürlese bile el ve ayak dalları tanıklık verir.

O emin adamlar, hep birden gölge gibi padişahın huzurunda secde edip özür getirdiler. O kızgınlığın, o benlik davasının mazur görülmesini niyaz etmek için huzura kılıç ve kefenle gittiler. Utançlarından her biri parmaklarını ısırıyorlardı. Her biri cihan padişahı diyordu.

Kanımızı dökersen sana helaldir. Canımızı bağışlarsan bu da bir nimettir, bir lütuf ve ihsandır. Biz, bize layık olanı işledik. Artık ey ulu padişah, sen ne buyruk yürütürsen yürüt.

Ey gönülleri aydınlatan Padişah, suçumuzu bağışlamazsan haklısın, bağışlarsan lütuf etmiş olursun. Geceleyin gece gibi hareket etmiş, gündüzün gündüz gibi hareket etmiş olursun. Bağışlarsan ümitsizliğimiz gider, bağışlamazsan bizim gibi yüzlercesi sana feda olsun.

Padişah dedi ki: Bu yanıp yakılmayı, bu yalvarıp yakarmayı ben istemem. Bu Eyaz'ın hakkı. Bu kötülük bana değil onadır. Bu yara, o izi güzel kölenin damarlarına vurulmuştur. Can bakımından biriz ama görünüşte bu kârdan, bu zarardan uzağım ben.

Kulun bir töhmet altına alınması, padişaha ayıp değildir. bu, padişahın ancak bilimini keremini gösterir. Padişah töhmet altına alınanı ihsanları ile Karun gibi zengin ederse suçsuza bakınca neler yapmaz?

Padişahı gafil sanma. O, herkesin yaptığını bilir. Yalnız bildiğini dışarıya vurmasına hilmi rıza vermez. Onun bilgisine karşı "Burada kim şefaatçi olabilir?" Onun hilminden başka pervasızca kim şefaat edebilir? Zaten o suç, önce onun hilmi yüzünden meydana gelir. Yoksa onun korkusu, kimde suç işlemeye mecal bırakır ki?

Adam öldürenin kan diyeti Padişahın hilmine havale edilmiştir. Nefsimiz sarhoştu kendinde değildi. O hilimden haberi yoktu. Şeytan, sarhoşluğundan istifade etti de külahını kaptı.

Halimliğinin sakisi şarap dökmeseydi Şeytan, nereden Adem'le kavgaya girerdi?

Meleklere bilgi belletildiği zaman Adem onların hocasıydı; paralarının ayarına bakan oydu. Fakat cennette hilim şarabını içtiği için Şeytanın bir oyunu ile yüzü sarardı.

O bela, Allah belletmesinin incileriydi. Onu çabuk çevik bilgi sahibi yapmıştı. Yine Allahnın kuvvetli hilim afyonu, hırsız Şeytanı, onun eşyasına doğru sürmüş, getirmişti. Akıl, sakim sensin, elimden tut diye onun hilmine gelir sığınır.

Ey Eyaz suçlulara hükmet. Ey tertemiz olan ve kötülüklerden yüzlerce defa sakınıp çekinen Eyaz! Seni iki yüz kere kaynatıp sınasam sende yine bir hile bulamam. Sayısız halk sınanmadan utanır. Halbuki sınamalarda sen herkesi utandırıyorsun. Bu,yalnız bilgi değil, adeta dağ, yüzlerce dağ.

Padişah bu sözleri söyleyince Eyaz dedi ki: Padişahım, bu lütuf ve ihsan, senin lütuf ve ihsanındır. Bunu böyle bilirim ben, ancak o çarıkla posttan ibaretim. Onun için Peygamber bunu anlattı, dedi ki: Kim kendisini bilirse Allahsını bilir.

Çarığın menidir, kanın post. Hocam bundan ötesi hep onun ihsanı. Başka yok, bu, bu kadardır deme. Daha arayıp isteyesin diye ihsan etmiştir. Bağcı, bostanının fidanlarını, mahsulünü bilesin diye sana birkaç elma verir. Buğdaycı, alıcıya bir avuç buğday verir ama ambarındaki anlasın diye.

Bilgisini, bilgisinin çokluğunu anlasın diye hoca, sana birkaç mesele anlatır. Yok, ilmi işte bu kadar dersen sakaldan çerçöp silker gibi seni atar, kendisinden uzaklaştırır.

Ey Eyaz, şimdi gel de ceza ver. Alemde görülmemiş bir adaletin temelini koy. Suçluların ölümüne müstahaktır. Fakat affını hilmini gözetiyorlar, tamahları buna. Bakalım, merhametin mi üstün olacak, öfken mi? Kevser suyu mu üste çıkacak alev mi?

Halkı avlamak için Elest ahdinden beri hilim dalı da hışım dalı da... İkisi de var. Bunun için o apaçık Elestü sözünde nefiyle ispat birbirine eşit. Çünkü bu söz, ispatı bildiren bir sorgudur, fakat onda "Leyse-değildir" sözü gömülüdür. Bırak da bu ham anlayış kalsın. Hasların kasesini halkın önüne koyma.

Allah'ın kahrı vebaya, lütfu da sabah yeline benzer. Birisi demiri çeker, öbürü saman çöpünü. Allah, doğruları doğru yola kadar çeker. Batıl olanlarda batılları çekerler. Mide helvayı severse helvayı çeker, safraya mensupsa sirkeyi ister. Sıcak döşeme, üstüne oturanın soğukluğunu alır, soğuk döşeme hararetini alır.

Dost görürsen sevgin kaynar, düşman görürsen kızar, öfkelenirsin. Ey Eyaz, bu işi çabuk bitir. Çünkü bu, bir çeşit öç almadır ki beklenmekte.

Eyaz, padişahım dedi, bütün ferman senin. Güneş varken yıldız görünmez. Zühre, Utarit, yahut da şahap ne oluyor ki güneş varken görünebilsin. Hırkamla postumdan geçebilseydim hiç böyle kınama tohumu eker miydim? Odanın kapısındaki kilidi açmak da neydi? Hayale kapılan yüzlerce hasetçi bundan ne umuyordu? Suyun içine el atmışlar, her biri dere de kuru toprak arıyordu. Hiç derede kuru toprak bulunur mu? Hiç balık suya asi olabilir mi?

Bu yoksulun cefacı olduğunu sanıyorlardı. Halbuki, öyle vefalıyım ki vefa bile benim vefamı görür de utanır. Mahrem olmayanlardan çekinmeseydim vefaya ait birkaç söz söylerdim. Alem şüpheci ve tutulacak bir yer arayıcı. Onun için bizde deriden hariç söz söyleyelim. Kendini kırarsan iç olur, içe ait latif hikayeler duyarsın.

Cevizin kabuğunda ses vardır ama içinde, yağında ses ne gezer. Onun da sesi vardır, vardır ama kulak duyamaz. Onun sesi, güzelim kulaktan gizlidir. Yoksa için sesi pek güzeldir. Onu duyan, kabuğun şakırtısını dinler mi hiç?

Sen sükut ederek içi elde edesin diye o şakırtıya tahammül ediyorsun. Bir müddet dudaksız, kulaksız ol da sonra dudak gibi tatlı şeylere eş ol. Niceye bir nazım ve nesir söyleyecek, sırları açığa vuracaksın? Hocam, bir günceğiz de şunu sına, dilsiz ol bakalım.

Ne kadar zamandır kabız veren acı ve sert yemekler pişirdin, bir kere de tatlı yemekler pişirmeyi dene. Birisi, kıyamette kendine gelir. İsyan defteri, eline simsiyah olarak verilir. Yas mektupları gibi üstü simsiyah, içi kenarları suçlarla dolu. Baştanbaşa kötülüklerle suçlarla dolu. Kafirle dolu olan savaş yeri gibi.

Elbette pis ve veballe dolu olan öyle bir defter, sağlam gelmez sol yandan gelir. Peki, o halde burada da defterine bak, sol eline mi yaraşır sağ eline mi? Dükkanda bir tek sol ayak mesti, bir tek de sol ayak ayakkabısı bulunsa sınamadan onların sol olduğunu anlarsın. Sen de mademki sağ değilsin, bil ki solsun. Aslanla maymunun sesi anlaşılır.

Fakat gülü güzelleştiren, ona güzel kokular veren Allahnın ihsanı, lütfu, her solu sağ yapar. Her solağa o, sağlık verir. Denize duru suyu o ihsan eder. Onun tapısında soldan sağ ol da onun lütuf ve ihsanlarını gör.

Reva görür müsün şu bayağı defter, soldan sağa geçsin? Sen söyle. Zulüm ve cefalarla dolu olan böyle bir defter, nasıl olur da sağ ele layık olur?

Ey Eyaz, bir çarık parçasına şu sevgi nedir? neden bir put gibi ona aşıksın? Mecnun gibi kendi Leyla'dan yüzünü çevirmişsin de bir çarığı kendine din, iman edinmişsin. İki eski çarığa niceye kadar bir taze sözler söyleyecek, cansız bir şeye ezeli sırrı açacaksın?

Ey Eyaz, Araplar gibi sevginden çöllerde kalan çadır yerlerine, oralardaki döküntülere uzun, uzun hitap ediyorsun. Çarığın göçüp giden hangi sevgiliden kalma? Pöstekin, sanki Yusuf'un gömleği. Hıristiyan gibi hani, gider de keşişe bire yıllık sucunu, yaptığı zinaları, kalbinden geçirdiği kötülükleri sayıp döker.

Keşiş, suçunu bağışladı mı, onun affını Allah affı bilir. Halbuki o papaz, ne suç bilir, ne adalet. Ama aşk ve inanış pek kudretli bir sihirbazdır. Dostluk ve vehim, yüzlerce Yusuf yaratır. Büyü zaten Harun'la Marut'tan kalmadır.

İnsan, sevgilinin hatırası ile bir suret yaratır. O suretin çekişi, seni dedikoduya sevk eder. Suretin önüne varır, yüz binlerce sır dökersin, dostun dosta sır söylemesi gibi. Halbuki ortada ne bir suret vardır, ne bir heykel. Öyle olduğu halde ondan yüzlerce Elest duyulur, bundan yüzlerce Bela.

Nitekim gönlü yaralı bir ana da yeni ölmüş yavrusunun mezarına, candan yürekler sırlar söyler. O cansız toprak, ona diri görünür. O toprağı diri ve canlı sanır, o toprak yığınının gözü, kulağı vardır zannına kapılır. Onca toprağın her zerresi duyar, o coştu mu, feryadını işitir, anlar. O toprağı, adeta duyurur sanır. Şu büyücü aşka bak hele. Ana, çocuğunun mezarının toprağına anbean gözyaşları ile kapanır, yüzünü gözünü sürer.

Oğlu diriyken bile o canının canına, o can yavrusuna asla böyle yüzünü gözünü sürmemiştir. Fakat bu ölümden birkaç gün geçti mi sevgisinin ateşi yatışır. Ölüye karşı aşk ebedi olmaz ki. Sen, cana canlar katan diriyi sev.

Bu acı geçti mi o mezarın karşısında durmaktan yorgunluk gelir, uykusu gelir. Cansız bir şeyden ancak cansız bir şey doğar. Çünkü aşk, afsununu çalmış, gitmiştir. Ateş sönüverdi mi kül kalmıştır. Gencin aynada gördüğünü ihtiyar, tamamı ile kerpiçte görür.

Pir, senin aşkındır, sakalı da ak olan değil. Pir, yüz binlerce ümitsizin elinden tutandır. Aşk ayrılık aleminden suretler düzer. Fakat insan hakiki sevgili ile buluştu mu tasavvur bile edilmeyen tasvire bile sığmayan hakikat meydana çıkar da, der ki: Aklın ve akıllının da aslının aslı benim, sarhoşun da. Suretlerdeki o güzellik, bizim aksimizdir.

Şimdi perdeleri kaldırarak, güzelliğimizi vasıtasız gösterdik. Çünkü benim aksimle çok uğraştın, nihayet zatının tecrit kuvvetini buldun. Bu taraftan benim cezbem gelince Hıristiyan, arada papazı görmez. Halbuki o, papaz perdesinin ardındaki Allah lütfundan bağışlanmasını, o lütuftan cürüm ve hatanın yarlıganmasını diler.

Bir taştan bir kaynak çıkıp aksa taş, artık o akar suyun içinde gizli kalır. Ondan sonra artık kimse ona taş demez. Çünkü o taştan o inci çıkıp akmaktadır. Bu suretleri kaseler bil. Bu kaselere, Hak ne dökerse o dolar.

Eyaz, çarığın sırrı nedir? söyle. Bir çarığa bu kadar niyazın nedir? söyle de Sunkur'la arkadaşın Bekbaruk duysun, pösteki ile çarığın sırrının sırrını anlasın.

Eyaz kulluk senden nurlandı. Nurun, aşağılık alemden kurtuldu gökyüzüne yüceldi. Senin yüzünden kulluk, hür kişilerin hasret çektikleri bir şey oldu. Sen, kulluğa hayat vereli hürler bile kulluğa özenir oldular. İnanmış adam ona derler ki her hususta kafir bile onun imanına haset etsin, özensin.

Bu söz, hadde hesaba sığmaz... Ey Eyaz, sen şimdi ahvalini söyle. Senin ahvalin, bir yenilik madeninden meydana gelmede. Sen bu hallere nasıl razı olabilirsin ki? Hadi, o güzel hallerini anlat da şu beş duyguyla altı cihet ahvalinin başına toprak saç. İç ahvali söze gelmiyorsa sana ait tek ve çift perdesi altında dış halini söyleyeyim.

Bil ki sevgilinin lütfu ile ölümün acılıkları bile cana şeker kamışından daha hoş gelmede. O tatlı nebattan denize bir toz uçsa denizin tuzluluğu kalmaz, baştanbaşa tatlılaşır.

Ey emniyetli dost, bunun gibi yüz binlerce haller gelir, sonra yine geldiği gibi gayb alemine gider.

Her günün hali, düne benzer. Ahval ırmak gibi akar durur, onu bağlayacak hiç bir şey yoktur. Her günün neşesi, bir başka çeşittir. Her günün düşüncesinde bir başka eser vardır.

Ey doğru özlü, daima yalvarıp yakarmada olan Eyaz, doğruluğun denizden de artıktır, dağdan da. Ne istek zamanı bir hataya düşüyorsun, dağ gibi aklın saman gibi uçuyor. Ne öfke ve kin zamanı sabrın gevşeyip karar ve sebatını terk ediyor.

Erlik budur işte. Yoksa adam, sakalla, aletle adam olmaz. Öyle olsaydı eşeğin aleti erlerin padişahı olurdu. Allah Kuran'da kimlere er dedi? Nerede bu beden oraya varacak? Babacığım hayvan ruhunun ne değeri var? Kasapların pazarından geç de gör. Yüz binlerce baş, gövde üstüne konmuştur. Değerlerini yağdan kuyruktan kıyas et.

Orospu olur ki aletin dönüp dolaşması yüzünden aklı fareye döner, şehveti aslana.

ZAHİDİN KARISI

Bir zahidin kıskanç bir karısı, bir de huri gibi güzel bir halayığı vardı. Kadın, kıskançlığından kocasını gözetir, halayıkla hiç yalnız bırakmazdı. Kadın, bir zaman onların ikisini de gözetti, yalnız kalmalarına fırsat vermedi.

Nihayet Allahın kaza ve kaderi gelip çattı. Koruyucu akıl, şaşırdı gitti. Allah hükmü, Allah takdiri gelince akıl kim oluyor ki? Ay bile tutulur. Kadın, hamama gitmişti. Birden aklına geldi hamam tasını evde unutmuştu. Kuş gibi hemencecik koş. Evden o gümüş hamam tasını getir dedi.

Halayık bu sözü duyunca efendisiyle buluşabileceğini düşünüp adeta canlandı. Efendi şimdi evde yalnızdır deyip sevine, sevine hemen eve koştu. Halayık altı yıldır efendisini yalnız bulmayı gözlüyordu, bu sevdadaydı. Adeta uçarak eve geldi. Efendiyi evde yalnız buldu.

Şehvet, iki aşığı da öyle bürümüştü, ikisinin de gözleri öyle karamıştı ki ihtiyatı akıllarına bile getirmediler. Evin kapısını kapamadılar.

İkisi de neşeyle kucaklaştılar, birleştiler. Adeta o anda iki can bir oldu. Bu sırada hamamda kadının aklına geldi nasıl oldu da dedi, ben bu kızı eve yolladım? Adeta kendi elimle ateşi pamuğun içine attım. Koçu koyuna saldım.

Başındaki kili hemen yıkadı, cansız bir halde halayığın ardına düştü. Hem koşuyor, hem çarşafını giyiyordu. O halayık can sevgisiyle koşmuştu, bu korkusundan koşuyordu. Aşk nerede, korku nerede? Aralarında ne fark var?

Arif, her an padişahın tahtına kadar ulaşır. Zahitse yürür,yürür bir ayda tam bir günlük yol alır. Zahidin de şerefli bir günü yok değildir, vardır. Vardır ama onun günü,

nereden elli bin yıllık olacak.

İş erinin ömründe her gün, bu cihan yıllarınca elli bin yıldır. Akıllar, bu sırra eremezler, kapı dışında kalırlar. Bu sır, vehmin ödünü patlatırsa bırak patlatsın. Aşk karşısında kıl kadar bile korku yoktur. Aşk mezhebinde herkes kurbandır. Aşk, Allah sıfatıdır. Fakat korku, şehvete kapılmış kulun sıfatıdır.

Kuran'da "Onlar Allahyı severler" sözünü okudun ya, bu söz "Allah da onları sever" sözüne eştir. Şu halde muhabbeti de Allah sıfatı bil, aşkı da. Azizim korku Allah sıfatı olamaz. Allah sıfatı nerede, bir avuç toprağın sıfatı nerede? Sonradan yaratılanın sıfatı nerede, o pak ve önü sonu olmayan Allahnın sıfatı nerede?

Aşkın sıfatını söylemeye koyulursam yüz kıyamet kopar da yine noksan kalır. Çünkü kıyametin kopacağı bir zaman, bu dünyanın bir sonu vardır. Fakat Allah sıfatına son nerede? Aşkın beş yüz kanadı vardır. Her kanadı, arştan yer altına kadar bütün kainatı kaplar.

Korkak zahit, ayağı ile yürümeye çabalar. Aşılarsa şimşekten de hızlı uçarlar, yelden de! O korkaklar, aşkın tozuna nereden ulaşacaklar? Aşk derdi, gökyüzünü döşeme edinir. Zahit bu makama ulaşamaz. Meğer ki Allah ışığının inayeti gelip erişe de bu alemden ve bu yürüyüşten kurtula.

Kendi kuşundan, düşünden, dedikodusundan halas olsa da yüce doğan kuşu, padişaha yol bula. Bu dedikodu, cebir ve ihtiyarıdır. Sevgilinin cezbesi, bu ikisinin ardından gelir. Hasılı o kadın eve varıp kapıyı açtı. Kapının sesi kulaklarına gelince, halayıkcağız perişan bir halde sıçradı, adam da namaza durdu.

Kadın halayıkcağızı perişan, şaşkın ve somurtkan, kocasını da namaz da görünce bu halden şüphelendi. Derhal kocasının eteğini kaldırdı. Bir de ne görsün? Aleti ve hayaları, meni içinde. Aletinden arta kalan meni damlamada, baldırı dizi pislik içinde.

Başına vurdu da dedi ki: A adi herif, namaz kılan adamın hayaları böyle mi olur? Şu alet, bu çeşit pislik içinde bulunan but ve kasık, Allahyı anmaya layık mıdır?

Sen de insaf et, zulümle, kötülükle, küfür ve kinle dolu olan amel defteri sağ yandan verilmeye değer mi? Kafire de bu gökyüzünü, şu halkı ve alemi kim yarattı? Diye sorsan., der ki: Allah yarattı. Yaratmak, Allahya layıktır. Fakat onun küfrü, bir hayli kötülüğü ve sitemi, bu çeşit ikrarla bir araya gelir mi?

O kötü ve çirkin hareketler, o noksan işler, bu çeşit bir ikrarla bir araya sığar mı? İşi, ikrarını yalanlar. Bu suretle de o, korku azabına layık olur. Mahşer günü, her gizli şey, meydana çıkar. Her suç, kendiliğinden insanı rezil eder. Elle ayak, dile gelir. Allah huzurunda onun kötülüğüne şahadet eder. El ben şöyle çaldım der, dudak ben şöyle sordum der. Ayak, ben şehvete koştum, ferç ben zina ettim diye tanıklık eder.

Göz der ki: Ben harama baktım. Kulak der ki: Ben kötü söz işittim. Derken sözleri baştan aşağıya yalan olur, azası yalanını meydana çıkarır. Nitekim doğru düzen namazın da yalanı, hayaların tanıklığı ile meydana çıktı.

Şu halde öyle hareket etki o hareketin, dilsiz, dudaksız, tanıklığın, şahadet ederim demenin ta kendisi olsun. Bütün beden, her uzuv, faydada şahadet ederim desin ey oğul. kulun, efendisinin izini izlemesi, ben buyruğa tabiim, şu da benim efendimdir demesidir. Ömür defterini kararttınsa önce yaptıklarına tövbe et.

Ömrün geçtiyse kökü bu demdir, tez ömür ağacını tövbe suyuyla sula. Ömrünün köküne abıhayat dök de ömür ağacın yeşersin. Bütün geçmiştekiler, bu tövbeyle iyileşir. Geçen yıldaki zehir, bu yüzden şeker kesilir.

Allah, kötülüklerini iyiliğe çevirir. Geçmişteki bütün suçların ibadet olur. Hocam Nasuh tövbesine sarıl, canla başla buna çalış. Bu Nasuh tövbesini sana anlatayım, dinle. İnanmışsın ama yeniden inan.

NASUH TÖVBESİ

Bundan önce Nasuh adlı bir adam vardı. Tellaklık eder, bu suretle kadınları avlardı. Yüzü, kadın yüzüne benzerdi. Tüyü tüsü yoktu. Erkekliğini daima gizlerdi. Kadınların hamamında tellaklık ederdi. Kötülükte, hilede pek çevikti.

Yıllarca tellaklık etti, kimse onun halinden, sırrından bir koku bile almadı. Çünkü sesi de kadın sesine benziyordu, yüzü de kadın yüzüne. Fakat şehvette pek yüceydi, pek uyanıktı. Çarşaf giyer, başını örter, peçe takardı. Fakat şehvetli ve azgın bir gençti. Bu suretle padişahların kızlarını bile güzelce keseler, ovar, yıkardı. Tövbe etmekte, ayak diremeye çalışmaktaydı. Fakat kafir nefis, tövbesini bozdurup dururdu.

0 kötü işli herif bir arifin yanına gidip "Beni duada an " diye yalvardı. O hür er onun sırrını anladı ama Allah hilmi gibi o da açığa vurmadı. Dudağı kilitliydi ama gönlünde sırlar vardı. Dudağını yummuştu ama gönlü sırlarla doluydu. Allah şarabını içen arifler, sırları bilirler ama örterler.

İşin sırlarını kime öğretirlerse ağzını mühürlerler, dikerlerdi. Arif, tuhaf tuhaf güldü de dedi ki: A içi kötü adam, bildiğin, gönlünde tuttuğun şeyden Allah seni kurtarsın.

O dua, yedi göğü de geçti, kabul edildi. O yoksulun işi, nihayet iyileşti, düzene girdi. Çünkü şeyhin o duası, her duaya benzemez. Şeyh, Allahda yok olmuştur, onun sözü Hak sözüdür. Allah, kendisinden bir şey isterse kendi isteğini nasıl ret eder. Ululuk ıssı Allah, onu bu lanetleme işten, bu vebalden kurtarmak için bir sebep halk etti.

Nasuh hamamda tası doldururken padişahın kızının bir incisi kayboldu ve bütün kadınlar, o inciyi araştırmaya koyuldular. Önce herkesin eşyasını araştırmak üzere hamamın kapısını iyice kapattılar. Herkesin eşyası arandı, inci bulunmadığı gibi inciyi çalan da rezil olmadı. Bunun üzerine bu üstün körü işi bırakıp herkesin ağzını, kulağını vücudundaki bütün delilleri adamakıllı aramaya koyuldular.

O sedefi güzel inciyi altta, üstte her yanda araştırmaya başladılar. Hepiniz soyunun, ihtiyar genç herkes anadan doğma soyunsun diye bağırıldı. Sultanın hizmetçileri, o değerli inciyi bulmak için bir bir herkesi aramaya başladılar. Nasuh korkusundan tehna bir yere çekildi. Yüzü,korkusundan sapsarı olmuştu, dudakları gövermişti. Ölümünü gözünün önünde görüyor, gazel yaprağı gibi tirtir titriyordu.

Dedi ki: Yarabbi, nice defalar tövbeler ettim; ahdlar ettim, sonra onları bozdum. Ben, bana layık olanları yaptım. Sonunda da işte bu kara sel, gelip çattı. Arama nöbeti bana gelirse eyvah bana! Kim bilir neler çekecek, ne güçlüklere düşeceğim?

Ciğerime yüzlerce kor düştü. Münacatımdaki ciğer kokusuna bak. Böyle bir keder, böyle bir gam, kafirde bile olmasın. Rahmet eteğine sarıldım medet,medet! Keşke anam beni doğurmasaydı, yahut da beni bir aslan paralasaydı. Allahm sana düşeni yap. Beni, her delikten bir yılan sokmada. Ne de taş gibi bir canım, ne de demir gibi bir yüreğim varmış. Yoksa bu dertle çoktan erir, kan kesilirdim.

Vaktim daraldı, bir an içinde feryadıma yetiş, padişahlık et. Beni bu sefer de korur suçumu örtersen ne olur? Her türlü yapılmayacak işlerden tövbe ettim. Bu sefer de tövbemi kabul et de tövbende durmak için yüzlerce kemer bağlanayım. Bu sefer de kusur da bulunursam artık duamı ve sözümü dinleme.

Hem böyle söylenip titremede, hem katra katra gözyaşları dökmede, hem de cellatların, hain kişilerin ellerine düştüm diye feryat etmekteydi. Hiçbir Frenk bu hale düşmesin. Hiçbir mülhit bu feryada uğramasın diyor. Kendine ağlayıp duruyor. Azrail'i gözünün önünde görüyordu. Yarabbi, yarabbi diye o kadar söylendi ki kapı ve duvar da onunla beraber yarabbi demeye başladı.

O yarabbi derken birden, inciyi arayanların sesi duyuldu. Herkesi aradık, ey Nasuh, sen gel. Bu sesi duyar duymaz, Nasuh kendisinden geçti, adeta bedeninden ruhu uçtu. Harap duvar gibi çöküverdi. Aklı fikri gitti, cansız bir hal aldı. Bedeninden amansız bir halde aklı gidince sırrı, derhal Allahya ulaştı. Bomboş bir hale geldi, varlığı kalmadı. Allah, bir doğan kuşuna benzeyen canını huzuruna çağırdı. Muratsız gemisi kırılınca rahmet denizinin kıyısına düştü. Akılsız fikirsiz bir hale gelince canı, Hakk'a ulaştı. İşte o zaman rahmet denizi coştu.

Canı, beden ayıbından kurtulunca sevine, sevine aslına gitti. Can, doğan kuşuna benzer, ten ona tuzaktır. O, beden tuzağına ayağı bağlı, kanadı kırık bir halde düşüp

kalmıştır.

Fakat aklı, fikri gidince ayağı açıldı. Artık o doğan kuşu, Keykubad'a uçar gider. Rahmet denizleri, coşunca taşlar bile abıhayatı içer. Zayıf zerre değerlenir, büyür. Topraktan meydana gelen şu döşeme, atlas haline gelir, değerli bir kumaş olur.

Yüz yıllık ölü mezarından çıkar. Melun Şeytan güzelleşir, huriler bile ona haset ederler. Bütün bu yeryüzü yeşerir, kuru sopa meyve verir, tazeleşir. Kurt kuzuyla eş olur. Ümitsizlerin damarları hoş bir hale gelir, izleri kutlu olur.

Canı helak eden o korkudan sonra "Kaybolan inci, işte şuracıkta" diye müjdeler geldi. Ansızın ses geldi: Korku gitti, o değeri bulunmaz eşsiz inci bulundu. İnci bulundu, biz de neşelere daldık. Müjde verin, inci bulundu.

Hamam, halkın bağrışmasıyla, hüzün gitti feryadı ile, el çırpmasıyla doldu. Kendinden geçen Nasuh, tekrar kendine geldi. Gözü, yüzlerce aydın gün gördü. Herkes ondan helallık istemekte, herkes elini öpüp durmaktaydı.

Senden şüphe ettik, hakkını helal et. Dedikoduda bulunduk, adeta etini yedik diyorlardı. Çünkü o, yakınlıkta herkesten ön olduğu için herkes daha ziyade ondan şüphe etmişti.

Nasuh, has tellaktı, mahremdi. Hatta sultanla ruhları birdi bedenleri ayrı. Sultana ondan yakın bir kadın yok. İnciyi aşırdıysa o aşırmıştır.

Önce onu aramalı demişlerdi ama yine de hürmet ettiklerinden sona bırakmışlar; aldıysa biraz mühlet vermiş olalım da bir yere atsın bari, fikrine düşmüşlerdi. Onun için ondan helallık diliyorlardı, mazeret getirip duruyorlardı.

Nasuh, "Bu bana Allahnın lütfu, ihsanı. Yoksa dediğinizden beterim ben. Benden helallık dilemeye hacet yok. Çünkü ben, zamane halkının en suçlusuyum. Bana söylediğiniz kötülükler, bendeki kötülüğün yüzde biridir. Bunda şüphe eden olabilir, fakat bence apaçık bu. Kim benden birazcık kötülük biliyorsa muhakkak o bildiği şey, binlerce kötü suçumdan, binlerce pis işimden biridir. Suçlarımı ve kötü hareketlerimi bir ben bilirim, bir de onları örten Allahm. Önce İblis bana hocalık etti ama sonradan o bile gözümde bir yelden ibaret oldu. Yaptıklarımın hepsini Allah gördü de göstermedi, bu suretle de kötülükle yüzümü sarartmadı. Sonra da yine Allah rahmeti, kürkümü dikti, canıma can gibi tatlı tövbeyi nasip etti.

Ne yaptıysam yapmadım saydı, bulunmadığım ibadetleri yapmışım farz etti. Beni selvi ve süsen gibi azat etti, bahtım, devletim gibi gönlüm de açıldı.

Adımı temizler defterine yazdı. Cehennemliktim, bana cenneti bağışladı. Ah ettim, ahım bir ipe döndü, düştüğüm kuyuya sarktı. O ipe sarıldım, dışarı çıktım. Neşelendim, ferahladım, semirdim benzim kırmızılaştı. Kuyunun dibinde zebun bir haldeydim, şimdi bütün aleme sığmıyorum. Şükürler olsu sana Yarabbi. Beni ansızın gamdan kurtardın. Tenimin her kılında bir dil olsa da hepsiyle sana şükretmeye kalkışsam şükründen acizim.

Şu bahçede, şu ırmaklarım kıyısında halka "Keşke kavmim bilseydi, Allah beni ne yüzden yarlıgadı" diye nara atmaktayım dedi. Ondan sonra birisi gelip Nasuh'a iltifat ederek dedi ki: Padişahımızın kızı seni çağırıyor. Ey temiz kişi, padişahın kızı seni istemede, gel de başını yıka. Gönlü, senden başka bir tellak istemiyor. Onu ovmak kille yıkamak senin işin.

Nasuh yürü yürü dedi, elim işten kurtuldu benim. Senin Nasuh'un hastalandı şimdi. Yürü, koş acele bir başkasını bul. Allah hakkı için benim elim, işe varmıyor artık.

Kendi kendisine de suç, hadden aştı. Gönlümden o korku, o elem nasıl gider? Ben bir kere öldüm de tekrar dünyaya geldim. Ben, ölüm ve yokluk acısını tattım.

Allahya sağlam tövbe ettim. Canım, bedenimden ayrılmadıkça bu tövbeyi bozmam. O mihneti gördükten sonra ancak eşek olanın ayağı, tehlikenin bulunduğu tarafa gider diyordu .

EŞEK TİLKİ VE ASLAN

Bir çiftçinin bir eşeği vardı. Beli yaralı, karnı bomboş, tamamı ile arık bir halde idi. Gündüzün, ta gecelere kadar otsuz kayalıklarda gıdasız, koruyucusuz aç biilaç dolaşır dururdu. Oralarda içecek sudan başka bir şey yoktu. Eşek gece gündüz yas matem içindeydi. Oralarda bir kamışlık, bir orman vardı. Orada işi gücü avlanmak olan bir aslan vardı.

Aslan bir erkek fille savaşmış, yorulup hastalanmış, avdan kalmıştı. O zayıflıkla bir müddet avlanamadı. Öbür canavarlarda kuşluk yemeği yiyemez oldular. Çünkü aslandan artan artıkları onlar yerlerdi. Aslan hastalanınca onlarda dara düştüler.

Aslan, bir tilkiye var git, benim için bir eşek avla. Çayırlıkta bir eşek bulursan ona maval oku, kandırıp buraya getir. Eşeğin etini yer, kuvvetlenirsem ondan sonra başka bir av tutabilirim. Birazcığını ben yiyeyim, geri kalanını siz yersiniz. Ben de bu suretle sizin gıdalanmanıza sebep olayım. Benim için ya bir eşek ara, ya bir öküz. Ne bulursan ona o bildiğin afsunlardan oku. Onu afsunlarla güzel sözlerle aldat, buraya çek, getir diye emir verdi.

Kutup aslandır,işi de avlanmaktır. Bu halkın arta kalanları, onun artıklarını yerler. Kudretin yettikçe kutbun rızasına çalış da o kuvvetlensin, vahşi hayvanları avlasın.

Onun halk gibi kuvvetsiz kalması caiz mi? Bütün boğazlara giren rızk aklın elinden verilir. Çünkü halkın bulabildiği şey, ancak onun artığıdır. Senden av isterse bunu gözet. O, akıl gibidir. Halksa bedendeki uzunlara benzer. Bedenin tedbiri, akla bağlıdır. Kutbun zayıflaması, ten cihetinden olur, ruh cihetinden değil. Gemi zayıflar, Nuh zayıflamaz. Kutup, o kimsedir ki kendi etrafında döner dolaşır. Göklerse onun etrafında döner.

Gemisini tamir hususunda ona yardım et. Ona has bir kul, tam bir köle olduysan buna çalış. Ona yardım edersen yardım sana yarar, ona değil. Allah "Allahya yardım ederseniz yardıma nail olursunuz" buyurdu.

Tilki gibi av avla da ona feda et. Bu suretle o verdiğin avın binlerce mislini karşılık olarak al. Müridin avlanması tilkicesine olur. İnatçı sırtlan ölü hayvan avlar. Onun önüne ölüyü getirirsen o ölü dirilir. Bostana dökülen gübre, mahsulü geliştirir.

Tilki aslana emriniz baş üstüne. Hileler düzeyim, aklını başından alayım, istediğin gibi hizmette bulunayım. Hile ve afsun benim işimdir. İşim gücüm, masal söylemeden, halkı yoldan çıkarmadan ibarettir dedi.

Dağ başından dereye doğru koşmaya başladı. Derken o yoksul ve zayıf eşeği buldu. Candan bir selam verip yanına gitti, o saf yoksulun yanına vardı.

Dedi ki: bu kuru ovada ne alemdesin? Bu çorak kayalıklarda ne yapıyorsun? Eşek dedi ki: İster gamda olayım, ister cennette. Kısmetimi Allah veriyor ona şükretmedeyim. Dosta hayır zamanında da şükrederim, şer zamanında da. Çünkü kaza ve kaderde beterin beteri var. Mademki rızkı taksim eden o, şikayet küfürdür. Sabrı gerektir. Sabır genişliğe ulaşmanın anahtarıdır.

Allahdan başka herkes düşmandır, dost odur. Şu halde dosttan düşmana şikayet etmek iyi bir şey mi? Bana ayran verirse bal istemem. Çünkü her nimetin bir gamı vardır.

Bir saka vardı. Onun da bir eşeği vardı. Mihnetten çember gibi iki büklüm olmuştu. Sırtında ağır yükten açılmış yüzlerce yara vardı. Ölüm gününe adete aşıktı. Ölümünü arayıp duruyordu. Arpa nerede? Kuru otu bile bulamıyor, onunla bile karnını doyuramıyordu. Bir yandan sırtında yara vardı, bir yandan da sahibi demir bit şişle onu nodullayıp duruyordu.

İmrahor, onu görüp acıdı. Eşeğin sahibi ile dostluğu vardı. Ona selam verdi, bu eşek neden böyle dal gibi iki kat olmuş diye sordu.

Adam, benim yoksulluğumdan, benim taksiratımdan. Bu ağzı dili bağlı mahluk saman bulamıyor dedi.

İmparator dedi ki: Sen, birkaç onu bana ver de padişahın ahırında kuvvetlensin. Adam, eşeği o merhametli kişiye verdi. O da onu padişahın ahırına bağladı. Eşek, her

yanda tavlı, semiz, güzel Arap atlarını gördü. Ayak bastıkları yerler süpürülmüş, sulanmıştı. Saman da tam vaktinde geliyordu, arpa da tam vaktinde.

Atların tımarını da görünce başını göğe kaldırdı dedi ki: Ey ulu Allah, tutalım eşeğim, senin mahlukun değil miyim? Neden böyle perişanım, neden sırtım yaralı, neden zayıfım? Geceleri arkamın acısından, karnımın acılığından her an ölümümü istiyorum. Bu atların halleri böyle mükemmel. Peki neden azap ve bela yalnız bana mahsus?

Derken ansızın savaş koptu Arap atlarına eğerleri vurup savaşa sürdüler. Onlar, düşmandan oklar yediler. Her yanlarına temrenler sapladı. Savaştan geri dönüp hepsi de perişan bir halde ahıra düştüler. Ayakları sağlam iplerle mükemmel bağlandı. Nalbantlar sıra sıra dizildi. Hançerlerle bedenlerini yarıyor, yaralardan temrenleri çıkarıyorlardı.

Eşek bunları görünce dedi ki: Yarabbi ben yoksullukla süregeldim şu afiyete razıyım. O gıdadan da bizarım, o çirkin yaradan da. Afiyet dileyen dünyayı terk eder.

Tilki dedi ki: Allah emrine uyup helal rızk aramak farzdır. Bu alem sebepler alemidir. Sebepsiz hiçbir şey elde edilmez, şu halde mutlaka dilemek lazımdır. Allah "Allah'ın ihsanını dileyin" diye emretti. Kaplan gibi kaçmak caiz değildir. peygamber rızk için "Kapısı bağlıdır kapısında da kilit var" buyurmuştur. O kilidin anahtarı bizim hareketimiz, gelip gitmemiz ve kazancımızdır. Bu kapının anahtarsız açılmasına yol yok. İstemeden ekmek vermek Allahnın adeti değil.

Eşek o senin dediğin Allahya dayanmanın zayıflığından. Yoksa can veren ekmek de verir. Padişahlık ve zafer isteyen kişiye ekmek lokması az gelmez oğlum. Tuzak kurup av avlayanlarla yırtıcı canavarların hepsi rızk yemede. Bunlar ne kazanç peşinde dolaşırlar, ne de rızk kazanmaya çalışırlar. Rızk verici Allah, herkese kısmetini vermededir. Herkesin kısmetini, önüne koymadadır.

Kim sabrederse rızkı gelir yetişir. Çalışıp çabalama zahmetine düşmen senin sabırsızlığındandır. Dedi.

Tilki dedi ki: Allahya dayanma, nadir bulunur. Bu dayanmada mahir olanlar, pek az kimselerdir. Nadir şeyin etrafında dönüp dolaşmak, bilgisizlikten ileri gelir. Herkes nereden padişahlığa yol bulacak? Peygamber kanaate hazine demiştir. Gizli hazineyi herkes elde edebilir mi?haddini bil de yukarılarda uçma. Uçma da kötülük çukuruna düşme!

Eşek bunu ters söylüyorsun dedi, bil ki kötülük, insana tamahtan gelir. Kanaatten hiç kimse ölmedi, hırsla da hiç kimse padişah olmadı. Allah, ekmeği domuzlarla köpeklerden bile esirgemiyor. Şu bulut ve yağmur, insanların kazancı değil ya. Sen nasıl rızka düşkün bir aşıksan rızk da rızk yiyene öyle düşkün bir aşıktır.

Bir zahit, Mustafa'dan "Herkesin rızkı Allahdan gelir. Dilesen de dilemesen de rızkın, senin aşkınla koşa koşa gelir, sana ulaşır" sözünü duymuş. Denemek için sahralara düştü, bir dağın dibine vardı, yatıp uyudu. Bakalım diyordu rızkım gelecek mi? Şunu bir göreyim de bu hususdaki inancım kuvvetlensin.

Bir kervan yolunu kaybetti. Süre süre o adamın bulunduğu yere kadar geldi. Kervan halkı onu uyumuş görünce, birisi bu adam neden böyle çölde yoldan ve şehirden uzak bir yerde çıplak bir halde yatıyor? Hiçbir kurttan, hiçbir düşmandan korkmuyor. Ölü mü acaba, yoksa diri mi? Dedi.

Kervan halkı gelip onu yakaladılar. O ulu er hiçbir şey söylemedi. Ne vücudunu oynattı, ne başını. Ne de gözünü açtı. Bunun üzerine bu zavallı zayıf, açlıktan ölüm haline gelmiş dediler. Ekmek ve bir kap içinde yemek getirdiler. Boğazına dökmek istediler.

Zahit rızkın insana çaresiz yetişip geleceği hakkındaki sözü iyice anlamak için inadına dişlerini sıktı. Kervan halkı acıdılar. Bu zavallı, tamamı ile bitmiş, açlıktan ölüm haline gelmiş dediler. Koşup bıçak getirdiler, ağzına dayayıp dişlerini zorla açtılar. Ağzına çorba döktüler ekmek parçaları tıktılar.

Adam dedi ki: Gönül susuyorsun ama sırrı biliyorsun da kendini naza çekiyorsun. Gönlü cevap verdi. Biliyorum ki canıma da rızk veren Allahdır, tenime de. Bunu da mahsustan yapıyorum. Bundan fazla sınama, deneme olur mu? Rızk sabredenlere ne

güzel yetişiyor bak.

Tilki dedi ki: Bu hikayeleri bırak da az bile olsa elini kazanca at. Allah sana el vermiştir, bir iş yap. Kazan da bir dosta da yardımda bulun. Herkes bir kazanca yürümüş, başka dostlarına da, yardım ediyor.

Bütün kazancı bir kişi elde edemez. Bir kişi hem dülger, hem saka, hem terazi olamaz ya. Alemin kararı böyledir. Herkes yoksulluğundan bir işe sarılmıştır. Ortada bedava yemek şart değildir. sünnet olan yol, iş işlemek ve bir şey kazanmaktır.

Eşek dedi ki: Ben Allahya dayanmadan daha iyi bir kâr bilmiyorum. İki alemde de en iyi kazanç budur. Ona şükretme kazancının eşini göremiyorum. Allahya şükür rızkı artırır. Aralarında bahis uzadı. Nihayet sualden de kaldılar, cevaptan da.

Tilki, bundan sonra ona "Nefislerinizi, ellerinizle tehlikeye atmayın" emrini söyledi. Kuru ve kayalık bir sahrada sabretmek ahmaklıktır. Allahnın alemi geniş. Buradan çayırlığa göç. Oradan ırmak kenarında yeşil otlat otla. Cennet gibi yemyeşil bir çayırlık. Orada yeşillikler bitmiş, ta bele kadar büyümüş. Ne mutlu o hayvana ki oraya varır. Deve bile o yeşillikte kaybolur.

Orada her yanda bir kaynak akmada. Orada hayvanlar amana kavuşmuş, hepsi rahattaydı. eşek eşekliğinden "A melun sen oradasın da neden böyle zayıfsın? Nerede neşen, semizliğin, nerede nurun, ferin? Neden bu sıkıntılara düşmüş bedenin böyle zayıf? Bu aç gözlülük, bu görmezlik, senin yoksuzluğundandır, beylerbeyi olduğundan değil. Madem kaynaktan geldin neden kurusun? Madem misk ceylanısın nerede sende misk kokusu? Söylediğin anlattığın şeylerden neden sende bir nişane yok ey yüce kişi? Diyemedi.

Birisi deveye "Ey izi kutlu, nereden geliyorsun? Dedi. Deve dedi ki: Senin civarında bulunan sıcacık hamamdan. Adam evet dedi, zaten dizinden belli.

İnatçı Firavun, Musa'nın ejderhasını görünce mühlet istedi, yumuşaklık gösterdi. Akıllılar dediler ki: Bu daha fazla sertleşmeliydi hani ya Allah idi. Mucize ister ejderha olsun, ister yılan. Onun Allahlık kibri, Allahlık hışmı ne oldu? Oturunca "Ben yüce Allahyım "diyordu. Bir kurtcağız için bu yaltaklanma neden?

Senin nefsin mezeyle, hurma şarabı ile sarhoşsa bil ki gayb salkımını görmemiştir. Çünkü o nuru görenlerde alâmetler vardır. Onlar bu gurur yüzünden uzaklaşırlar. Acı suyun etrafında dönüp dolaşan kuş tatlı suyu görmemiştir. Onun imanı da taklitten ibarettir. Canı, iman yüzünü görmemiştir. Mukallide yoldan da büyük bir tehlike vardır, yol kesen taşlanmış bir Şeytandan da.

Fakat hak nurunu görünce emin olur. Ondaki şüphe ıstırapları yatışır. Denizin köpüğü, aslı olan toprağa gelmedikçe çalkalanıp durur. O köpük toprağa aittir, deniz de gariptir. Gariplikte de ıstırap çekmesinden başka bir çaresi yoktur.

Bir adamın gözü açıldı da o nakşı okudu mu artık şeytan bir daha ona el atamaz. Eşek tilkiye sırlar söyledi ama serserice söyledi mukallitçe söyledi. Suyu övdü, fakat iştiyakı yoktu. Yüzünü elbisesini yırttı, fakat aşık değildi.

Münafıkın özrü kabul edilmez. Çünkü o özür, dudağındadır, kalbinde değil. Elma kokusuna sahiptir ama elmaya değil. O koku onda ancak zarar vermek için vardır. Bütün kadınlar, savaşta saf yarmazlar, feryat ve figan ederler. Onu saf içinde aslan gibi görürsün, eline kılıcını almıştır ama eli titrer durur. Vay aklı dişi, kötü ve çirkin nefsi erkek ve atılmaya hazır olana. Nihayet onun aklı alt olur. Ziyandan başka bir yere göçemez. Ne mutlu aklı erkek olana, çirkin nefsi dişi ve aciz bulunana!

Cüz-i aklı, erkek ve üst olursa dişi nefsini aklı alt eder. Görünüşte dişinin saldırması da kuvvetlidir ama onun ziyanı, o eşek gibi eşekliğindendir. Kadında hayvan sıfatı üstündür. Çünkü kadının renge kokuya meyli vardır.

O eşekte çayırlığın rengini kokusunu duyunca elindeki bütün deliller kaçıp gitti. Yağmura muhtaç bir susuz haline geldi, bulut yoktu. Öküz açlığına uğradı, sabrı yoktu. Babam, sabır demir kalkandır. Allah, kalkana "Zafer geldi çattı" yazısını yazmıştır.

Mukallit söz arasında yüzlerce delil getirir. Fakat onları kıyas bakımından söyler, açık

bir tarzda değil. Misklere bulanmıştır ama misk değildir. kendisinde misk kokusu vardır ama pis bir şeydir ancak.

Ey mürit, pislik misk haline gelinceye kadar yıllarca o bahçede otlamak gerek. Evet, arpa yememeli eşekler gibi. Ceylancasına Huten ülkesinde erguvan otlamak gerek. Karanfillerden, yaseminden, gülden başka bir şey otlama. O ceylanlarla Huten sahrasına yürü. Mideni o reyhanlara, güllere alıştır da peygamberlerin hikmet ve gıdasını bul. Mideni şu ottan arpadan vazgeçir; reyhan ve gül yemeye başla.

Ten midesi insanı samanlığa çeker. Gönül midesi reyhanlığa. Ot ve arpa yiyen kurban olur. Allah nuru ile gıdalanan Kur'an olur. Senin yarın pisliktir,yarın misk. Kendine gel de pisliği değil, Çin miskini arttır.

O mukallitte yüzlerce delil, yüzlerce söz vardır. Ama dile getirince görürsün ki onlarda can yok. Söyleyende can ve fer olmazsa sözünde yaprak ve meyve nereden olacak? Öyle söz, tesir eder mi hiç?

Küstahçasına insanları yola sokar ama kendisi saman çöpünden fazla titrer. Sözü pek parlaktır, fakat sözünde de bir titreyiş gizlidir.

Nura ulaşmış şeyh, insana yol bildirir, sözünü nurla yoldaş eder. Çalış çabala da sarhoş ol, nura ulaş, sözünden Allah nuru aksın. Pekmez içinde ne kaynatılırsa pekmez lezzetini alır. Havuç, elma, ayva ve ceviz, pekmez de kaynatılsa hepsinden de pekmez lezzeti alırsın. Bilgi de nura karışırsa inatçı ve kötü kişiler bile bilginden nur bulurlar. Ne söylersen o da nur olur. Çünkü gökten sudan başka bir şey yağmaz. Gök ol, bulut ol, yağmur yağdır. Oluk da yağmur yağdırır ama faydası yok.

Oluktaki su iğretidir, halbuki bulutta ve deniz de yaratılıştan vardır. Düşünce oluğa benzer. Vahiy ve keşif, bulut ve denizdir. Yağmur suyu, bahçeyi yüz türlü renklerle bezer. Halbuki oluk, komşuları birbirine düşürür, kavga çıkarır.

Eşek, tilkiyle iki üç kere bahiste bulundu. Fakat mukallitti, tilkinin hilesine kapıldı. Görgü ve anlayışı olmadığından tilkinin hilesi onu kandırdı. Yemek hırsı onu öyle bir alçalttı ki beş yüz delili olmakla beraber tilkiye zebun oldu.

Bir oğlancı evine bir oğlan götürdü. Onu baş aşağı edip düzmeye koyuldu. Bu sırada o melun çocuğun belinde bir hançer gördü. Dedi ki: Belindeki ne? Oğlan, kötü düşünceli biri hakkımda kötü düşünceye kapılırsa bununla karnını deşeceğim diye cevap verdi.

Oğlancı, Allahya hamdolsun dedi, iiyi ki ben sana bir hile yapıp kötü bir düşünceye kapılmadım.

Sen de adamlık olmadıktan sonra hançerlerin ne faydası var? Yürek olmadıktan sonra bunda ne fayda var ki? Tutalım ki Ali'den Zülfikar'ı miras aldın, Allah aslanındaki kol, sende de varsa göster. Mesih'ten bir nefes bellediğini farz edelim, İsa'nın dudağı, dişi nerede ki a çirkin adam?

Kazanmak bir şeyler elde etmek için diyelim ki bir gemi yaptın, Nuh gibi bir gemi kaptanı hani. Tutalım ki İbrahim gibi put kırıyorsun, beden putunu onun gibi ateş içine atış nerede? Delilin varsa meydana çıkar da tahta kılıcı bile o delillerle Zülfikar haline getir.

Bir delil seni amelden alıyorsa o Allahnın gazabıdır. Yolda korkanları kuvvetli bir hale getirdin ama sen hepsinden fazla korkmada, hepsinden ziyade tirtir titremedesin. Herkese Allahya dayanma dersi veriyorsun ama hırsından havadaki sivrisineğin damarını sormadasın.

A oğlan, askerin önünde gidiyorsun ama bıyığının yalancılığına aletin tanıklık vermede. Gönül, namertlikle dolu olduktan sonra sakalınla, bıyığına, ancak gülünür. Yağmur gibi gözyaşları dökerek tövbe et de bıyık ve sakalını, alay mevzuu olmadan kurtar.

Erlik ilacını kullan da hamel burcundaki kızgın güneşe dön. Mideyi bırak, gönül tarafına salın. Salın da Allahdan sana perdesiz bir selam gelsin. Kendine çeki düzen verecek bir iki adım at da aşk, kulağını tutup seni çeksin.

Tilki hilede ayak diredi. Eşeğin sakalını tutup çekti. Nerede o tekkenin ilahicisi ki hararetle defe vurup "Eşek gitti eşek gitti" desin. Bir tavşan bile aslanı kuyuya

sürüklerse bir tilki, eşeği çayırlığa nasıl sürüklemez? Kulağını tıka da o ihsan ve lütuf sahibi velinin afsunundan başka bir afsun okuma. Onun afsunu helvadan da tatlıdır. Hatta öyle bir erdir ki ayağının bastığı toprak, yüzlerce helvaya değer. Şarapla dolu koca küpler, onun dudaklarındaki şaraptan mayalanmıştır. Ondan uzakta kalan can, lal dudaklardaki şarabı görmediği için şaraba aşıktır. Kör kuş, tatlı suyu görmemiş, kara ve acı suyun etrafında dönüp dolaşmasın.

Can Musası, gönlü Sina haline getirir, kör dudu kuşlarının gözlerini açar. Can şirininin Hüsrev'i nöbet tutmuştur. Şehirde şeker ucuzlamıştır. Gayb Yusufları ordularını çekmede, şeker denklerini getirmede. Mısır'dan gelen develerin yüzü bizim tarafa yönelmiş, ey dudu kuşları, şenlik seslerini duyun. Şehrimiz yarın şekerle dolacak. Şeker zaten ucuz ama daha da ucuzlayacak.

Ey tatlı sevenler, şekerlere bulanın, sofrası olanların körlüklerine rağmen dudu gibi şekerlere bakın. Şeker kamışını dövün iş ancak bundan ibaret. Canlar feda edin, işte sevgili. Şimdi şehrimizde bir tek ekşi suratlı bile kalmadı. Çünkü Şirin Hüsrev'leri tahta çıkardı.

Ya hey! Şarap üstüne şarap, meze üstüne meze. Artık minareye çık da sala ver. Taş ve mermer, lal ve altın haline geliyor. Güneş gökyüzünde elceğizlerini çırpmada. Zerreler aşılar gibi birbirleriyle oynaşmada.

Kaynaklar yeşilliklerden, çayırlık, çimenliklerden mahmurlaştı. Gül, dallar üstüne çicekler açıyor. Devlet gözü tam bir büyü yapmada; ruh Mansur oldu Enel Hak diye bağırmada.

Tilki bir eşeği baştan çıkarırsa bırak çıkarsın. Sen eşek olma da gam yeme.

Birisi kaçıp bir eve sığındı. Korkudan benzi uçmuş, sapsarı kesilmiş dudakları gövermişti. Ev sahibi peki dedi, A amcasını canı, eşekleri titremede. Ne oldu neden kaçtın? Neden böyle benzin attı? Adam dedi ki: Zalim padişahı eğlendirmek için bugün sokakta ne kadar eşek varsa yakalıyorlar. Ev sahibi, peki dedi. A amcasının canı, eşekleri yakalıyorlar. Sen eşek değilsin ya, bundan ne tasan var senin?

Adam dedi ki: Bu işe öyle bir girişmişler, öyle kızışmışlar ki beni bile eşek diye yakalarlarsa şaşılmaz. Eşek yakalamaya el atmışlar hiçbir şey fark etmiyor artık. Bir şeyi fark etmeyen kişiler başımıza geçerlerse eşeğin sahibini de eşek diye götürürler mi, götürürler.

Fakat bizim şehrimizin padişahı abes iş yapmaz. Onun temyiz hassası vardır. O her şeyi duyar, her şeyi görür. Adam ol da eşek tutanlardan korkma. Ey zamanenin İsa'sı, eşek değilsen ürkme.

Dördüncü kat gök, senin nurunla dolu. Haşa senin durağın ahır değil. Sen, bir iş için ahırdasın ama gökyüzünden de yücesin sen, yıldızlardan da. İmrahor başkadır eşek başka. Her ahıra giden eşek değildir. Neden böyle eşeğin kuyruğuna yapıştık, ardına düştük? Gül bahçesinden güllerden bahset. Narı, turuncu elma dalını söyle. Şarabı ve sayısız güzelleri anlat. Yahut dalgası inci olan, inci söyleyen, gören denizi, yahut gül devşiren, yumurtaları altından, gümüşten olan kuşları söyle.

Yahut ceylanları besleyen, hem sırt üstü, hem yüzükoyun uçan doğan kuşlarından bahset. Alemde gizli merdiven vardır, basamak basamak ta göğe kadar. Her bulutun başka bir merdiveni vardır, her gidişin başka bir göğü. Her biri öbürünün halinden bihaberdir. Geniş bir ülkedir, ne başı var, ne sonu.

Bu, o neden böyle hoş diye şaşmaktadır; o, bu neden böyle şaşıyor diye hayrette. Yeryüzü sahası geniştir. Orada her ağaç, yerden baş vermiş, boy atmıştır. Ağaçlardaki yapraklarla dallar, ne de güzel ülke ne de geniş saha diye şükrederler.

Bülbüller, yediğin şeyden bize de ver diye kıvrım kıvrım çiçeklerin çevrelerinde uçuşur, ötüşürler. Bu sözün sonu yoktur. Sen yine o tilkinin aslanın, o illetin ve açlığın hikayesine dön!

Tilki eşeği alıp çayırlığa götürdü. Aslan, ona saldırıp paramparça edecekti. Eşek aslandan uzaktı. Eşeği görünce hırsından yaklaşmasına sabredemedi. Birden korkunç bir surette kükredi. Fakat kımıldayacak kuvveti yoktu zaten.

Eşek, uzaktan bunu görünce dönüp nalları kaldırdı, ta dağın eteğine kadar kaçtı. Tilki dedi ki: A padişahım kavga zamanında neden sabretmedin? O sapık, sana yaklaşsaydı hafif bir saldırışta ona üstün gelirdin. Acele, Şeytanın hilesidir; sabır ve tedbir Allahın lütfu. O uzaktaydı hamleni görüp kaçtı. Zayıflığını anladı, yüzünün suyunu döktü. Aslan kuvvetim yerinde sandın dedi, bu derece halsiz olduğumu zannetmiyordum. Fakat açlık ve ihtiyacım hadden aştı. Açlıktan sabrım da kayboldu aklım da. Elinden gelirse bir kere daha onu baştan çıkar, buraya getir. Düzenlerle onu buraya getirmeye çalış. Sana pek minnettar olurum.

Tilki evet dedi, Allah yardım eder de körlükle gözünü bağlar, çektiği korkuyu unutursa ne ala. Bu da, onun eşekliğinden uzak değildir. fakat onu yine kandırırda buraya getirirsem yine acele edip emeğimi yele verme.

Aslan dedi ki: Evet sınadım anladım ki pek halsizim bedenimde fer kalmamış. Eşek tamamı ile bana yaklaşmadıkça yerimden bile kımıldamam. Kendimi öyle uyur gösteririm.

Tilki yola düştü. "Aman padişahım sen bir himmet et de aklını bir gaflet bürüsün. Eşek her kötü kişiye kanmamak için Allahya tövbeler etmiştir. Onun tövbelerini hilelerimle bozayım. Biz aklın ve aydın ahdın düşmanıyız. Eşek başı çocuklarımızın topudur, eşek fikri elimizin oyuncağı" diyordu.

Zühal yıldızının devrinden meydana gelen aklın, aklı külle karşı ne değeri vardır? O akıl, Utarit'le Zuhal'den feyiz alır, bilgi sahibi olur. Bizse sıfatı lütuf ve ihsan olan Allah kereminden feyiz alır, bilgi sahibi oluruz.

Turamızın kıvrımı, "Allah insana bilgi öğretti" ayetidir. Maksatlarımız, Allah indindeki bilgidir. O aydın güneş bizi terbiye etmiştir. O yüzden "Rabbim yücelerin yücesidir" der dururuz.

Tilki, eşek hilemizi sınadıysa da bununla beraber bu hileye yüzlerce sınamayı unutur gider. Belki o gevşek huylu tövbesini bozar da bunun seyyiesine uğrar demekteydi.

Ahdı, tövbeyi bozmak, sonunda insanı lanete uğratır. Cumartesi günlerinde iş işlemeye mecbur olan Yahudiler, tövbelerini bozdular da çarpılıp helak oldular. Allah o kavmi maymun şekline soktu. Çünkü inada girişip Allah ahdini bozdular.

Bu ümmette beden çırpınması yoktur. Fakat ey akıllı fikirli adam, gönül çarpılması vardır. Bir adamın gönlü maymun gönlüne döndü mü bedeni de maymunun gönlünden aşağı olur. O eşeğin gönlü de hakikatten haberdar olsaydı, bir hünere nail olmuş bulunsaydı sureti yüzünden hor olur muydu hiç?

Ashabı kehf'in köpeğinin huyu iyiydi, fakat sureti, köpek suretindeydi. Fakat bu suretti, ona bir noksan verdi mi? Yahudiler, halk zahiri azabı görsün diye zahiren çarpıldılar. Fakat iç aleminden bunlardan başka yüz binlercesi, tövbesini bozma yüzünden domuz ve eşek oldu.

Tilki çabucak eşeğin yanına geldi. Eşek, senin gibi dosttan çekinmek gerek.

A adam olmayan dedi, ben sana ne yaptım da beni ejderhanın yanına götürdün? Bana kinlenmene sebep neydi? Yaradılışındaki kötülükten başka ne sebep vardı buna a inatçı? Ona hiçbir eziyet vermediği, dokunmadığı halde gencin ayağını sokan akrep gibi hani. Yahut ta bizden kendisine bir kötülük gelmediği halde can düşmanımız olan Şeytan gibi. Şeytan tabiatı bakımından insana düşmandır. İnsanın helak oluşuna sevinir. Her an adamın peşine düşer, bir türlü bırakmaz. Huyunu, çirkin tabiatını bırakır mı hiç?

Çünkü onun içindeki kötülük, sebep yokken onu zulme, düşmanlığa çeker. Her an, seni bir kuyuya atmak için bir otağa çağırır. Baş aşağı havuza yuvarlamak için filan yerde bir havuz var, dereler akıyor der durur. Vahye nail olan, gözü açık bulunan Adem'i bile o melun, kötülüğe, şerre düşürdü.

Adem'in geçmişte bir suçu yoktu, ona bir zarar vermemişti, bir haksızlıkta bulunmamıştı.

Tilki dedi ki: O bir büyü, bir tılsımdı, senin gözüne aslan göründü. Yoksa ben beden bakımından senden zayıfım, öyle olduğu halde gece gündüz orada otlamaktayım. O

çeşit bir tılsım yapmasalar da her obur, doğru oraya koşardı.

Fillerle, ejderhalarla dolu aç bir dünya durup dururken hiç tılsım olmadıkça yazı, öyle yemyeşil durur mu? Ben, öyle korkunç bir şey görürsen sakın korkma diyecektim ama, gönlüm haline yandı, o derde daldım da aklımdan çıktı. Seni köpek gibi açıkmış, perişan bir halde görünce koşa koşa gelsin diye seğirttim. Yoksa sana tılsım anlatacak, sana bir hayal görünür ama aslı yoktur diyecektim.

Eşek dedi ki: Hadi ey düşman, çekil önümden, çekil de çirkin suratını görmeyeyim. Seni kötü talihli bir hale getiren Allah, çirkin suratını da kerih ve pek berbat bir hale soktu. Bana hangi suratla geliyorsun? Gergedanın yüzü bile bu kadar kalın derili değildir. Seni çayıra götüreyim diye apaçık canıma kastettin.

Azrail'i gözlerimle gördüm. Sonra da yine bana düzen kurmaya, beni kandırmaya savaşıyorsun ha! Ben ister eşek olayım, ister eşeklerin kusuru. Nihayet benim de canım var. Bunu nasıl feda edebilirim? O gördüğüm amansız korkuyu çocuk görseydi derhal kocalırdı. O korkudan, o heybetten kendimi cansız, gönülsüz bir halde dağdan baş aşağı attım. O perdesiz azabı görür görmez ayağım, kakıldı kaldı. Allahya ahdettim. Yarabbi dedim, ayağımdaki şu bağı çöz.

Bundan böyle kimsenin vesvesesine kanmayayım ey lütuflar sahibi Allah, ey yardımcım, ahtım olsun, nezrim olsun. Allah, o anda ayağımın bağını çözdü. O dua ve sızlanma, o niyaz yüzünden ayağım çözüldü. Yoksa o erkek aslan bana yetişseydi halim ne olurdu? Aslanın pençesi altında eşek ne hale gelir? Yine o aç aslan hileyle seni bana yolladı değil mi a kötü arkadaş?

Herkesin, kendisine muhtaç olduğu ihtiyacı bulunmayan pak Allahnın zatına and olsun ki kötü yılan bile kötü arkadaştan yeğdir. Çünkü kötü yılan, insanın yalnız canını alır. Kötü arkadaşsa insanı cehenneme sürer, orasını adama durak eder. İnsanın, düşüp kalktığı adamla konuşa görüşe huyu ile huylanır. Gönül arkadaşının huyunu kapar. O sana gölge saldı mı mayasız olduğu için senin mayanı çalar.

Aklın sarhoş bir ejderha bile olsa kötü arkadaş, bil ki zümrüttür. Aklının gözünü çıkarır, kör eder. Onun kınaması, seni taunun eline teslim eder.

Tilki dedi ki: Bizim safımızda tortu yoktur. Fakat vehme gelen hayallerde, küçümsenecek şeyler değildir. ey saf ve bön adam, bütün bunlar senin vehmindir. Yoksa sana karşı hiçbir gıllügışim yok. Kötü hayaline kapılıp bana bakma. Dostlara karşı neden kötü zanda bulunuyorsun?

Saf kardeşler hakkında iki zanda bulun. Zahiren onlardan cefa bile görsen haklarında kötü düşünceye kapılma. Bu kötü hayal, bu kötü zan, meydana çıktı mı yüz binlerce dostu birbirinden ayırır. Seni esirgeyen biri, sana cevreder, seni sınarsa hakkında kötü zanna düşmemek gerektir. Akıl karı budur.

Hele ben hiç kötü değilim. Adim kötüye çıkmış ama aldırma. O gördüğüm aslan değildi tılsımdı. O uğradığın şey kötü bile olduysa yine dostlar, o hatayı af ederler. Vehim ve tamahla korku alemi, yolcuya pek büyük bir settir. Bu nakışlar bu hayal suretleri, dağ giiiiibi Halil'e bile zarar verdi. Cömert İbrahim bile vehim alemine düşünce "Bu benim rabbimdir" dedi. Tevil incisini delen o zat, yıldızı görünce böyle dedi işte.

Gözleri bağlayan vehim ve hayal alemi, öyle bir dağı bile yerinden oynattı. O bile "Bu benim rabbimdir" dedi. Artık, eşeği ne hale kor, bir düşün! Dağ gibi akıllar bile vehim deniziyle hayal girdabına gark olur. Bu kötülük tufanı, dağları bile aşarken Nuh gemisine binenlerden başka kim aman bulur?

Yakin yolunun bekçisi olan bu hayal yüzünden din ehli, tam yetmiş iki fırka oldu. Yalnız yakin eri, vehim ve hayalden kurtulur. Kaşını kılını yeni ay sanmaz. Fakat bir kimseye Ömer'in nuru dayanç olmadıkça onun eğri kaşı yolunu vurur. Yüz binlerce koskocaman gemi, vehim denizinde paramparça olmuştur. Bunların en aşağısı akıllı ve filozof Firavun'dur. Onun aya da vehim burcundan tutulup gitti. Hiç kimse orospu kadın kimdir bilmez. Bilen, o kadını iyice tanıyan da hakkında şüpheye düşmez.

Vehmin seni şaşkın bir hale getirdiyse neden öbür vehmin etrafında dönüp dolaşırsın? Ben kendi benliğimden aciz kaldım. Sen neden benlikle dolu bir halde önümde duruyorsun? Canla başla benlikten, varlıktan kurtulmayı istiyorum ki onun güzelim

savlicanına top olayım. Kim benliğinden kurtulursa bütün benlikler onun olur. Kendisine dost olmadığı için herkese dost kesilir. Nakışsız bir ayna haline gelir, değer kazanır. Çünkü bütün nakışları aksettirir.

Eşek bir hayli çalıştı tilkiden korundu. Fakat köpek gibi acıkmıştı, açlık kendisine eş olmuştu. Hırsı üstün geldi, sabrı zayıfladı. Ekmek sevdası nice boğazları yırtmıştır.

Kendisine hakikatler keşfedilen peygamber, onun için "Az kaldı ki yoksulluk, küfür olayazdı." Dedi. O, eşek açlığa tutsak olmuştu. Hileyse bile dedi tut ki öldüm. Bari bu açlık azabından kurtulurum ya. Yaşayış buysa ölüm bence daha iyi.

Önce tövbe etmiş and içmişti ama nihayet eşekliğinden tövbesini de bozdu, andını da. Hırs, insanı kör ahmak eder, bilgisiz bir hale sokar, ölümü kolaylaştırır. Halbuki ölüm eşeklere kolay değildir. çünkü ebedi canları yoktur ki. Ebedi canı olmadığı için de kötülükte bulunan birisidir. Ecele cüreti ahmaklıktandır.

Çalış da ebedi cana ulaş, ölüm gününde de elinde bir azık bulunsun. Kötü kişinin rızk veren Allahya güveni yoktur. Gayptan ona rızkının cömertçe saçıldığına inanmaz. Gerçi zaman zaman ona bir açlık verdi, verdi ama Allah ihsanı, şimdiye kadar onu rızksız bırakmadı. Eğer açlık olmasaydı imtilaya tutulurdun, ondan sonra da sende daha yüzlerce illet baş gösterirdi. Açlık illeti, hem latif oluş, hem hafif bir hale geliş, hem de Allahya yalvarıp ibadette bulunuş bakımından o illetlerden elbette daha iyidir. Açlık zahmeti, illetlerden daha iyidir; hele açlıkta yüzlerce fayda ve hüner de varken.

Kendine gel açlık ilaçların padişahıdır. Açlığı canla başla kabul et, onu böyle hor görme. Bütün hastalıklar, açlıkla iyileşir. Bütün ilaçlar aç olmadıkça sana tesir etmez.

Birisi küflü ekmek yiyordu. Bir adam neden bu kadar haris ve aç gözlü oldun? Diye sordu.

Dedi ki: Sabrın sonucunda açlık, iki misli arttı mı arpa ekmeği bile bana helva gelir. Sabrettim, sabırlı oldum mu daima helva yemiş olurum. Zaten açlık herkese zebun olmaz ki. Bu açlık, hadden aşırı bir otlaktır. Açlığı, onunla güçlü kuvvetli aslan kesilsinler diye ancak Allah haslarına vermişlerdir. Açlığı, öyle her adi yoksula neden verecekler? Ot az değil ya önüne koyuverirler. Ye derler, sen ancak buna layıksın. Suda yüzen kuş değilsin sen, ekmek yiyen bir kuşsun.

Bir şeyh, müridiyle dara düşmüştü. Şehirde ekmek vardı, bulundukları yerde kıttı. Müridin gönlünde açlık ve kıtlık korkusu, gafletinden her an artmaktaydı. Şeyh biliyordu müridin içinden geçeni anlamıştı. Ona dedi ki: Ne vakte dek bu elem bu ıstırap içinde kalacaksın? Ekmek derdinden yanıp yakılıyorsun. Adeta Allahya dayanma gözünü kapamışsın. Sen o yüce nazeninlerden değilsin ki sana ceviz ve kuru üzüm vermesinler.

Açlık Allah hastalarının gıdasıdır. Senin gibi ahmak yoksul, nereden ona zebun olacak? Aldırış etme sen onlardan değilsin ki bu mutfakta ekmeksiz bekleyesin. Şu aşağılık ve karnına düşkün kişilere daima kase üstüne kase sunarlar, ekmek üstüne ekmek. Bu çeşit adam öldü mü ekmek, önünden giderek ey yoksullukla, ümitsizlikle kendini öldüren der.

İşte sen öldün, ekmek kaldı. Hadi kalk da al ekmeğini bakalım ey kendini elemlerle öldüren. Kendine gel de elin ayağın titremesin. Rızkın, senin ona aşık olmandan ziyade sana aşıktır. Aşıktır, senin sabırsızlığını bilir de emekliye emekliye sana gelir a herzevekil. Sabrın olsaydı rızkın gelir aşıklar gibi kendini sana teslim ederdi. Açlık korkusundan bir titreyiş nedir? Allahya dayanmayla tok yaşanabilir pekala.

Dünyada yemyeşil bir ada vardır, orada yalnız başına obur bir öküz yaşar. Akşama kadar bütün yazıyı yalar, otlar, doyar, semirip şişer. Gece oldu mu yarın ne yiyeceğim diye düşünceye dalar, bu düşünce onu dertlendirir, ince bir kıla döner.

Sabah olunca yazı yine yeşermiştir. Yeşillik, çayır, çimen, ta bele kadar büyümüştür. Öküz, öküz açlığına tutulmuştur, akşama kadar bütün yazıyı baştanbaşa otlar, bitirir.

Yine büyür, semirir, şişer. Bedeni yağlanır, güçlü kuvvetli bir hale gelir. Derken akşam oldu mu açlık korkusuna düşer, bu korkuyla titremeye başlar, yine korkusundan zayıflar. Yarın yayım zamanı ne yiyeceğim, ne edeceğim? Diye düşünür durur. Yıllardır, o öküz bu haldedir işte. Bunca yıldır bu yeşilliği otlar, bu çimenlikte

yayılırım, hiçbir gün rızkım azalmadı. Bu korku nedir, bu gönlümü yakıp yandıran gam nedir diye düşünmez bile. Akşam oldu, gece bastı mı o semiz öküz, eyvahlar olsun, rızkım bitti diye yine zayıflar.

İşte nefis, o öküzdür, yazı da dünya. Nefis ekmek korkusuyla daima zayıflar durur. Gelecek zamanlarda ne yiyeceğim, yarının rızkını nasıl ve nerede elde edeceğim kaydına düşer. Yıllardır yedin, yiyeceğin eksilmedi. Artık biraz da gelecek düşüncesini bırak da geçmişe bak. Yediğin rızkları hatırına getir, geleceğe bakma da az sızlan.

Tilkicik eşeği ta aslanın yanına kadar götürdü. Aslan, eşeği paramparça etti. O canavarlar padişahı, bu savaşta yoruldu, susadı. Su içmek üzere kaynağa gitti. Tilkiceğiz eşeğin ciğeriyle yüreğini fırsat bulup yedi. Aslan, su içip dönünce aradı, eşeğin ne ciğeri vardı, ne yüreği.

Tilkiye ciğeri nerede, yüreği ne oldu? Dedi. Canavar, hayvanın bu iki uzvunu pek sever.

Tilki dedi ki: Onda yahut ciğer olsaydı hiçbir kere buraya gelir miydi? O kıyamet görmüş, o dağdan düşmeyi seyretmiş, o korkuyu tatmış, güç ile kaçmıştı. Ciğeri yahut yüreği olsaydı tekrar senin yanına gelir miydi? Bir gönülde gönül nuru olmadı mı o gönül, gönül değildir. bir beden de ruh yoksa o beden, topraktan ibarettir.

Bir kandilde can nuru yoksa sidikten, pislikten ibarettir. O sırçaya kandil deme artık. O sırça, o kap, halkın yapısıdır ama kandilin nuru, ululuk ısısı Allahnın ihsanıdır. Hasılı sayı ve çokluk kaplardadır, alevlerdeyse ancak birlik vardır. Bir yere altı tane kandil koysalar nurlarında sayı ve çokluk olmaz.

O çıfıt, kapları gördü de müşrik oldu. Öbürü de nuru gördü de imana geldi, anlayış sahibi oldu. ruh, kaplara baktı mı, Şis'le Nuh'u iki görür. Derenin, suyu varsa deredir. Adam canı olan adamdır.

Bunlar insan değillerdir, suretten ibarettirler. Bunlar ekmek ölüsüdürler, şehvet öldürmüştür bunları.

BİLGİLER EMEN ZAHİT

Gazne'de bilgiler emen bir zahit vardı. Adı Muhammet'di, Künyesi Serrezi. Her gece üzüm çotuğunun ucunu yer, onunla iftar ederdi. Yedi yıl bu haldeydi. Varlık padişahından birçok şaşılacak şeyler gördü. Fakat maksadı padişahın cemalini görmekti.

O kendine doymuş er, bir dağ başına çıktı. Dedi ki: Ya bana kendini göster, yahut kendimi bu dağdan atacağım.

Allah dedi ki: O ihsanın zamanı gelmedi. Kendini atarsan da ölmezsin, ben seni öldürmem. Şeyh, iştiyakından kendisini o yüce dağdan derin bir suya attı. O canına doymuş er ölmedi. Ölümden kurtulduğuna feryat etmeye başladı. Çünkü bu yaşayış ona ölüm gibi görünmedeydi. İş, onca tersineydi. O, gayb aleminden ölüm istiyor, hayatım ölümümdedir deyip duruyordu. Ölümü, hayat gibi kabul etmede, helakine gönül vermedeydi.

Ali gibi kılıçla hançer, ona reyhan kesilmiş, nerkisle nesrin, canına düşman olmuştu. Açlıktan da ileri, gizlilikten de ileri duyulmamış bir ses geldi: Yürü ovayı bırak şehre git! Dedi ki: Ey kıldan kıla bütün gizliliklerimi bilen Allah, şehirde ne yapayım? Söyle.

Allah dedi ki: Nefsini alçaltman için Abbas-ı Debs gibi rüsvay ol, dilen. Bir müddet zenginlerden para topla, yoksullara dağıt. Bir müddet hizmetin budur. Şeyh, baş üstüne ey canımın sığındığı Allah dedi.

Mahlukatın Allahsı ile o zahit arasında bir çok sual, cevap birçok macera oldu. Öyle ki yerle gök bunlarla nurlandı. Bütün bu sözler, dillere destan oldu. Fakat ben, bu sözü kısa kesiyorum, her aşağılık kişi, sırları duymasın diye.

Şeyh Allah buyruğunu kabul edip Gaznenin şehrini yüzünün nuru ile aydınlattı. Bir bölük halk, ferahtan ona karşı vardılar. Fakat o acele bilinmez bir yoldan şehre girdi. Şehrin ileri gelenleri ululuları hep birden kalkıp onun için köşkler hazırladılar.

Şeyh ben dedi, kendimi göstermeye gelmedim, ancak horluğa ve dilenciliğe geldim. Dedikoduda bulunmaya niyetim bile yok. Elimde zembil kapı kapı gezeceğim. Buyruk kuluyum buyruk da Allahdan. Ben dilencilik edeceğim, dilencilik edeceğim, dilencilik. Dilenirken de duyulamamış sözler söyleyecek değilim. Dilencilerin aşağılık yolundan başka bir yol yordam tutmayacağım. Bu suretle tamamı ile alçaklığa dalayım da ileri gelenlerden de, halktan da kötü sözler duyayım.

Allah buyruğu candır, ben ona tabiim. O, tamah hakkında "Tamah eden alçalır" buyurdu. Mademki din sultanı benden tamahkarlık istiyor, bundan böyle kanaatin başına toprak! O, alçalmamı istiyor, ben nasıl yüceliğe savaşırım? O, dilenci olmamı diliyor, ben nasıl beylik edeyim? Bundan böyle benden yalnız dilencilik ve alçaklık iste. Dağarcığımda yirmi tane Abbas var benim.

Şeyh, eline zembili almış sokak,sokak kapı, kapı dolaşıyor. Ağam Allah için bir şey ver, Hak bu hususta sana tevfik verdi mi ki? Diyordu. Sırları arştan yüceydi, kürsüden de. Öyle olduğu halde işi gücü "Allah için, Allah için" demekti.

Peygamberlerin hepsi, bu çeşit hareket ederler. Halk müflistir, öyle olduğu halde onlar, halktan bir şey isterler.

"Allahya ödünç verin, Allahya ödünç verin" derler. İşi tersine yürütürler de "Allahya yardım ederseniz Allah da size yardım eder" derler.

Bu şeyh de kapı kapı dolaşıp yalvarmadaydı. Halbuki şeyh için gökyüzünde yüzlerce kapı açıktı. O dilenciliği boğazı için değil Allah için yapıyordu. Bu işe iyice sarılmıştı. Hatta boğazı için bile dilense ne çıkar? O boğaz Allah nuru ile dopdoluydu.

Onun ekmek, bal ve süt yemesi, yüz yoksulun çilesinden, üç günde bir iftar ederek oruç tutmasından daha hayırlıdır. O, nur yer, ekmek yiyor deme. Görünüşte otlar, fakat hakikatte lale eker.

Kandilin yağını yiyen alev gibi o da etrafındakileri aydınlatır, onların nurunu arttırır. Allah ekmek yiyene "İsraf etmeyin" dedi, nur yiyene "Artık kafi" demedi. O boğaz, iptila boğazıdır, buysa israftan da emin, ileri gidişten de.

Şeyhin bu hale düşmesi hırsından tamahından değildi, buyruğa uymasındandı. Öyle can hırsa tamaha uymaz ki. Kimya, bakıra gel kendini tamamı ile bana ver derse bu sözü tamahından söylemez. Allah yedinci göğe kadar toprak hazinelerini Şeyhe göstermişti.

Şeyh dedi ki: Ey beni yaratan! Ben aşığım. Senden başka bir şey dilersem kötü kişi olayım. Sekiz cennet gözüme görünür, yahut sana cehennem korkusundan hizmet edersem, ancak kendi selametini arayan bir inanmış kul olurum. Çünkü cennet de bedene aittir, cehennem de. Bir aşık, Allah aşkı ile gıdalanırsa yüzlerce beden, onca bir gazel yaprağına değmez.

O ulu Şeyhin bedeni de başka bir şey oldu, artık ona pek beden deme. Hem Allah aşığı olmak, hem de ücret istemek olur mu? Emniyet sahibi Cebrail, hiç hırsızlık eder mi?

O yaslı Leyla'nın aşkına bile bu alem saltanatı bir zerre göründü. Önce toprakla altın birdi. Altın da nedir? Canını bile tehlikeden esirgemiyordu.

Aslan kurt ve başka yırtıcı canavarlar bile bunu duydular, anladılar da onunla akraba gibi çevresine toplandılar. Çünkü o, hayvan huyundan arındı, temizlendi. Aşkla doldu. Yağı, eti de zehirli bir hal aldı. Aklın şekerler dökmesi, canavarlara zehir olur. Çünkü iyinin iyiliği kötünün zıddıdır.

Aşığın etini canavarlar yiyemez. Aşk iyilerce de bilinir, tanınır, kötülerce de. Faraza aşığı kurt kuş yese bile eti zehir olur, yiyeni öldürür. Aşktan başka ne varsa her şeyi aşk yer, yutar, iki alem de aşk kuşunun gagası önünde bir taneden ibarettir. Bir tane, hiç kuşu yiyebilir mi? Samanlık hiç atı otlatabilir mi?

Kulluk ta bulunan da belki sen de aşık olursun. Kulluk bir kazançtır ki, amelle elde edilir. Kul, kulluktan azat olmayı diler. Aşıksa ebediyen azat olmak istemez. Kul daima elbise vergi diler. Aşığın elbisesiyse daima sevgilinin cemalidir. Aşk, söze sığmaz. Aşk, bir denizdir ki dibi görünmez.

Denizin katralarını saymaya imkan yoktur. Yedi deniz de aşk denizinin önünde

küçücük bir göl kalır. A canım bu sözün sonu gelmez. Yine zamane Şeyhinin hikayesine dön.

Böyle bir Şeyh, sokak sokak dolaşan bir dilenci oldu. Aşk, pervasızca geldi, ne yapsın? sakının aşktan. Aşk, denizi bir çömlek gibi kaynatır. Aşk, dağı kum gibi ezer, eritir. Aşk, gökyüzünü çatlatır, yüzlerce yarık açar. Aşk, sebepsiz yeryüzünü titretir.

Pak aşk, Muhammed'le eşti. Allah aşk yüzünden ona "Sen olmasaydın" dedi. Hasılı o, aşktan tekti. Onun için Allah, onu peygamberler içinden seçti. Sen, pak aşka mensup olmasaydın, sende aşk olmasaydı dedi, hiç gökleri var eder miydim? Ben aşkın yüceliğini anlayasın diye kadri yüce göğü yücelttim. Gökten daha başka faydalar da gelir. O yumurta gibidir. Bu, civciv gibi ona tabidir.

Aşıkların horluğundan bir koku alasın diye toprağı tamamı ile hor ettim, ayaklar altına serdim. Aşkla bir yoksul nasıl değişir, anlaman için toprağa yeşillik ve tazelik verdim. Şu terinden kımıldamayan dağlar da sana aşıkların sebatını söyler.

Gerçi oğul, o manadır, bunlar suret. Fakat anlayışa yaklaştırmak için lazım bu. Kederi, dikene benzetirler. Dikenin kendisi değildir, bu benzetiş, ancak uyandırmak, anlatmak içindir. Katı gönle taş derler. Gönlün taşla münasebeti yoktur, fakat bir örnektir verirler işte. Düşüncede onun tıpkısı olmaz. Fakat öyle değildir deme de ayıbı benzetişe, anlatışa ver.

Şeyh bir günde yoksul gibi dört kere bir beyin köşküne gitti. Zembili elinde, Allah için canı yaratan, sizden bir lokma ekmek istiyor sözleri dilindeydi. Oğul, bunlar, aklı küll-ü bile şaşırtan, sersem eden tersine çakılmış nallardır. Bey, onu görünce kötü kişi dedi, sana bir şey söyleyeceğim ama bana nekes deme. Bu ne küstahlık, bu ne utanmaz yüz, bu ne çeşit iş? Bir günde tam dört kere geliyorsun? A şeyh, burada seninle mukayyet olacak kim var ki? Ben senin gibi küstah bir dilenci görmedim. Dilencilerin namusunu berbat ettin. Bu yaptığın, ne çirkin Abbaslık? Abbası Debs, senin hizmetkarın olamaz. Bu şom nefis, mülhitte olmasın.

Şeyh dedi ki: Beyim, sus, ben emir kuluyum. İçimdeki ateşi bilmiyorsun, bu kadar coşma. Ekmek için kendimde bir hırs görseydim ekmek isteyen karnımı deşerdim.

Yedi yıl bu bedenim, aşk ateşiyle yandı kavruldu. Çöllerde asma yaprağı yedim, onunla geçindim. Hatta taze, yahut kuru yaprak yemeden bu bedenimin rengi yemyeşil oldu. İnsanlar atasının suretinde, perdesinde bulundukça aşılara öyle pek serserice bakma.

Akıllı fikirli kişiler, kılı kırk yardılar. Heyet (kozmografya) bilgisini elde ettiler. Neyrencat, sihir ve felsefeyi, hakkı ile beslemeyi dilerse de, mümkün olduğu kadar çalıştılar, elde ettiler, bütün akranlarını geçtiler.

Aşk kıskançlığından kendisini gizledi. Böyle bir güneş, onlardan gizli kaldı. Gündüzün yıldızları gören keskin gözden güneş yüzünü gizledi. Bundan geç de öğüdümü dinle. Aşıları aşk gözü ile gör.

Vakit dar, can da kuşkuda. Artık, sana özür getirmesine imkan yok. Sen anla da o sözü bekleme. Aşıların gönüllerini az incit. Sen bu neşeyi anlayamamışsın. Bari ahır ol ihtiyatı bırakma.

Mutlaka yapılması lazım şey var, yapılsa da olur, yapılmasa da olur iş var, bir de yapılmasına imkan olmayan var. Sen bu ikisinin ortasını tut, ihtiyatta caiz olanı gözet ey bu kavme sonradan gelip katılan kişi!

Şeyh bu sözleri söyleyip hay hayla ağlamaya koyuldu, gözyaşları yeryüzünü ıslatmaya başladı. Şeyhin doğruluğu, beyin içine aksetti. Aşk, her bir görülmemiş çömlek kaynatır durur. Aşkın doğruluğu cansız bir şeye bile tesir eder. Bilen bir kişinin gönlüne dokunsa şaşılır mı? Musa'nın doğruluğu, sopaya ve dağa tesir etti, hatta azametli denize bile dokundu. Ahmed'in doğruluğu ayın yüzüne tesir etti. Hatta parlak güneşin bile yolunu vurdu.

İkisi yüz yüze verip feryada başladılar. Emir de ağlamaya koyuldu, fakir de. Uzun bir müddet ağlaştılar. Sonra bey dedi ki: Ulu kişi kalk!

Hazineden ne dilersen al. Bunun gibi yüzlerce ihsana müstehaksın ya, fakat gönlünün

dilediğini devşir. O senindir. Neye meylin varsa al. Zaten sana iki alem bile dar gelmede. Şeyh dedi ki: Bana böyle izin vermediler. Elinle dilediğin şeyi al demediler. Ben bu küstahlığa kendi dileğimle kalkışmadım ki bir kavme sonradan gelip katılanlar gibi bu eve girip dilediğimi alayım.

Bu sözleri bahane edip kalktı. O ihsan, doğru bir ihsan değildi, onun için kabul etmedi. Beyin özü doğruydu, gıllügişi yoktu. Fakat her doğru, Şeyhin gözüne görünmez, o her doğruyu kabul etmezdi ki. Allah bana git dilencilik ederek ekmek iste buyurdu dedi.

O iş eri, tam iki yıl bu işi yaptı. Ondan sonra Allahdan emir geldi. Bundan sonra ver, fakat kimseden isteme. Biz sana bu kudreti gayptan ihsan ettik. Kim senden birden bine kadar ne isterse istesin elini hasırın altına sok, çıkar. Bu zahmetsiz hazineden ver. Avucunda toprak altın kesilecektir hemen ver.

Ne dilersen ver hiç düşünme. Allah bil ki sana çoklardan çok ihsanda bulundu. İhsanımızda ne tükenme vardır, ne azalma. Bu vergiden ne pişman oluruz, ne hasret duyarız. Ey dayanılmaz zat, elini hasırın altına daldır da ihsanımız, kötü gözlerden gizli kalsın.

Hasırın altından avucunu doldur, beli kırılmış dilenciye sun. Bundan böyle ardı arası kesilmeyecek, sonu gelmeyecek olan ihsanımızdan ver. Değerli inci isteyenlere hemen bahşet. Yürü, "Allah eli, onların elleri üstündedir" sırrı sana verildi. Allah eli gibi sebepsiz, vesilesiz rızk saç. Borçluları borcundan kurtar. Alem döşemesini yağmur gibi yeşert.

Bu yıl da işi buydu ancak. Din rabbinin kesesinden boyuna altın verirdi. Kara topar, elinde altın kesilirdi. Hatemi Tay, onun safında adeta bir yoksuldu.

Yoksul, ihtiyacını söylemese de o bilir, ne kadar ihtiyacı varsa verirdi. O beli bükülmüş yoksulun gönlünde ne varsa ne fazla, ne noksan, o kadar verirdi ona. Ona ne bildin ki bu kadar istiyor, bunu nereden anladın? Derlerdi.

Derdi ki: Gönül evi bomboş, cennet gibi nasıl ki orada da (cennette) fakr ve ihtiyaç yoktur adeta. Orada yalnız Allah sevgisi var. Onun vuslatı hayalinden başka hiç kimsecikler yok. Ben evi, iyi kötü her şeyden sildim, süpürdüm. Evin tek Allahnın sevgisiyle dolu.

Orada Allahdan başka ne görürsem benim malım değildir, benden bir şey isteyen yoksulun malıdır. Suda bir hurma fidanı, yahut hurmanın kırılıp eğilmiş, yeni aya dönmüş dalı görününce o akis, dışarıdaki fidanın, dışarıdaki dalın aksidir. Suda bir suret görürsen o, dışarıda bulunan şeyin aksidir yiğidim.

Fakat suyun pislikten arınması için beden ırmağını temizlemek arıtmak şarttır. Bu suretle onda bir bulanıklık ve çer çöp kalmamalı ki yüzün, içine aksetsin görünsün. A adamcağız, bedeninde toprakla karışmış sudan başka ne var? Söyle. A gönül düşmanı, suyu topraktan arıt. Halbuki sen, her an yemekle, içmekle o dereye daha fazla toprak dökmede, o suyu daha fazla bulandırmadasın.

O suyun içinde hiçbir şeycikler bulunmadığından yüzler, ona akseder orada görünür. Halbuki senin için temizlenmemiş. Evin, şeytanla, adam olmayanlarla, canavarlarla dolu. A eşek, inadından eşeklikte kala kaldın. Nereden Mesih'e ait ruhlardan bir koku alacaksın?

Orada bir hayal baş gösterse hangi pusudan çıktığını nereden bileceksin? İçteki hayallerin süpürülmesi için beden, riyazatla hayale döner.

DAVET

Birisi, gündüzün, gönlü aşk ve yanışla dolu olarak kandille gezerdi. Bir herzevekil ona dedi ki: A adam kendine gel de öyle bir dükkanı arayıp durma. Aydın günde kandille ne gezip duruyorsun, bu ne saçma şey?

Adam dedi ki: Her yanda adam arıyorum. O nefesle diri olan kimdir? Bir adam, şu Pazar, adamla dolu o hür kişi dedi.

Adam arayan dedi ki: Bu iki yol ağzı ana caddede öfke ve hırs zamanında dayanan bir

adam arıyorum. Öfke ve şehvet vaktinde kendini tutabilen adam nerede? Bucak, bucak sokak, sokak böyle bir adam arıyorum işte. Nerede alemde bu iki halde dayanabilen bir adam ki bugün ona canımı feda edeyim.

Bunu duyan, nadir bulunur bir şey arıyorsun, fakat kaza ve kaderden gafilsin dedi iyi bak. Sen, fer-e bakıyorsun; asıldan haberin bile yok. Biz fer-iz asıl olan kader hükümleridir. Kaza ve kader, dönüp duran gökyüzünün bile yolunu kaybeder. Yüzlerce Utarit'i kaza ve kader aptallaştırır. Çare alemini daraltır, demirle mermeri bile eritir, su haline getirir.

Ey bu yolu adım adım adımlamaya karar veren kişi, sen hamın hamısın, hamın hamısın, hamın hamı. Değirmen taşının dönüşünü gördün, bari gel de dereyi de gör. Toprağı tozu havalanmış görmedesin. Fakat toprağın arasında yeli de gör. Düşünce kaplarını kaynar görmedesin, aklını başına devşir de ateşe de bak.

Allah Eyyüb'e ihsanlarını söylerken ben, senin her kılına bir sabır verdim dedi. Kendine gel de sabrına bu kadar bakma. Sabrı gördün sabır vereni de gör. Dolabın dönüşünü ne vakte dek göreceksin? Başını çevir de hızlı ve coşkun coşkun akan suyu da gör. Görüyorum deyip duruyorsun ama onu görmenin ayan beyan nişaneleri vardır.

Şöyle denizin köpüğünü görüverdin mi hayran olman lazım ki denizi de göresin. Köpüğü gören, sırlar söyler. Fakat denizi gören şaşırır kalır. Köpüğü gören niyetlerde bulunur; denizi gören, gönlünü deniz haline getirir. Köpükleri gören onları sayar döker. Denizi görenin irade ve ihtiyarı kalmaz. Köpüğü gören dönüp dolaşmaya düşer. Denizi gören de hiçbir gıllügüş kalmaz.

Bir adam, Mecusi'nin birine, yahu gel de Müslüman ol Müslümanlar arasına karış dedi.

Mecusi dedi ki: Allah dilerse imana gelirim. İhsanını çoğaltırsa yakin elde ederim dedi.

Müslüman dedi ki: Allah senin imana gelmeni ister, canını cehennemden kurtarmak diler. Ama kötü nefsin, o çirkin Şeytanın seni küfür tarafın, kilisenin bulunduğu yere çekmektedir.

Mecusi, ey insaf sahibi dedi, mademki onlar üstün, ben de güçlü kuvvetli olana dost olurum. Üstün olana dost olabilir, beni daha fazla ve kuvvetle çekenin bulunduğu yere gidebilirim. Allah, benden adamakıllı öz doğruluğu istiyormuş. Dileği yerine gelmedikten sonra ne fayda? Nefis ve Şeytan, kendi dileğini yürüttükten sonra Allah inayeti kahroldu, paramparça oldu demektir.

Sen bir köşk, bir saray yaparsın. Onu yüzlerce nakışlarla, resimlerle bezersin. Sen onun bir hayır yurdu, bir mescit olmasını istersin ama başka biri çıkar gelir, orayı kilise, manastır yapar. Yahur sen bir kumaş dokur, ondan giyinmek içi kendine bir kaftan yapmak istersin. Sen kaftan istersin ama düşman, inadı yüzünden senin rahmine o kumaştan şalvar yapar. Canım efendim, onun isteğine uymaktan başka ne çaresi var kumaşın? Kumaş sahibi zebun oldu, kumaşın ne kabahati var? Üstün olmayana ait olmayan kimdir ki?

Birisi, ev sahibinin isteği olmadan sürüp gelir, onun yurduna diken ekerse, ev sahibi, elbette horluğa düşmek zorunda kalır. Ona böyle bir horluk, çaresiz gelip çatar.

Bende taze ve yeni isem de ne çare? Hor hakir oldum işte. Sevgili böyle istiyor, ben de hor oluyorum. Nefsin istediği olduktan sonra artık, bir işi Allah dilerse olur demek, bir alaydan ibarettir. Ben, Mecusilerin kusuru, yahut kafirsem de Allah hakkında yine böyle bir zanda bulunmam. Bir kimse onun dileği olmadan ülkesinde gezsin dolaşsın, buyruk yürütsün... buna imkan yoktur.

Birisi, onun ülkesini ele geçirsin de soluğu yaratan Allah, bir nefes bile almasın, bir şey bile söylemesin, böyle şey olmaz. Eğer Allah , bir adamdan Şeytanı sürüp koymak dilerde buna rağmen Şeytan, her an o adamın derdini arttırırsa, bu Şeytana kul olmak gerek. Çünkü her mecliste üstün çıkan o. Ben, aman Şeytan benden kapmasın der durursam peki, böyle bir anda o ihsanlar sahibi Allah neden elimden tutmaz. Onun dilediği oluyorsa artık benim işim kimden düzelir ki?

Haşa; Allah neyi dilerse o olur. O, mekan aleminde de hakimdir, mekansızlık aleminde de. Hiçbir kimse, onun ülkesinde onun emri olmadıkça bir kılı bile kımıldatamaz. Mülk onundur, ferman onun. Onun kapısında en aşağılık köpek, Şeytandır.

Türkmen'in kapısında bir köpeği olsa, o köpek, onun kapısına yüzünü başını koyup yatsa, evin çocukları, kuyruğunu bile çekseler aldırmaz, onların ellerinde oyuncak olur.

Fakat yoldan bir yabancı geçse erkek aslan gibi ona saldırır. Çünkü "Kafirlere şiddetlidir" dosta gül gibidir, düşmana diken gibi. Türkmen ona tutmaç suyu bile verse o, buna razı olur, bekçiliğini yapar. Peki köpek Şeytanı da Allah yaratmıştır. Onda yüzlerce düşünce, yüzlerce hile halk etmiştir.

İyinin kötünün yüz suyunu gidersin diye yüz sularını ona gıda etmiştir. Halkın yüz suyu, ona verilen tutmaç suyudur. Şeytan bunu yer, bununla doyar. Böyle olduğu halde nasıl olur da canı, kudret otağının önünde kurban olmaz?

İyilerden de, kötülerden de sürü sürü nice kişiler var ki ayaklarını yere döşemiş, köpek gibi o kapıya yönelmiştir. Hepsi de Allahlık mağarasının eşiğinde köpek gibi yatmışlar, zerre zerre buyruk beklemede, kulak kabartmadalar. Ey köpek Şeytan, halk bu yola ayak bastı mı onları sına. Saldır onlara, onları buraya koma. Bu suretle bak bakalım, doğrulukta hangisi er, hangisi dişi.

"Allahya sığınırım" neden denir? Köpek kızıp saldırmaya başlayınca değil mi? Ey Hıta Türkü "Allahya sığınırım" demek, köpeğe bağır yolu aç da, otağının kapısına geleyim, senin cömertliğinden bir hacet dileyeyim demektir.

Türk, köpeğin saldırışından aciz olunca bu "Allahya sığınırım" demek, bu feryat etmek, yerinde bir iş değildir. Türk de "Allahya sığınırım" bu köpekten. Bu köpeğin yüzünden yurdumdan aciz kaldım. Sen, bu kapıya gelmeme yardım etmiyorsun bende bu kapıdan çıkamıyorum derse, artık Türkün de başına toprak konuğunda. Bir köpek ikisinin de boynunu bağlıyor demek.

Haşa... Allah hakkı için Türk, bir nara attı mı köpek kim oluyor? Erkek aslan bile kan kusar. Ey kendine Allah aslanı diyen yıllar oldu köpeklikte kaldın. Bu köpek senin için nasıl av avlayabilir ki sen apaçık köpeğe av olmuşsun.

Müslüman dedi ki: Ey Cebri, sözümü dinle. Kendi düşünceni bildirdin, söyleyeceklerini söyledin. Şimdi cevap veriyorum bana kulak ver. A santranç oynayan kendi oyununu gördün. Şimdi de uzun uzadiye hasmının oyununu gör. Kendi özür defterini okudun. Sünni'nin defterini de oku, ne diye öyle kala kaldın?

Kaza ve kader konusunda cebrice ince sözler söyledin. Şimdi macerayı dinle de onun sırrını benden duy. Şüphe yok ki bizim bir ihtiyarımız vardır. Duyguyu inkar edemezsin, bu meydandadır. Kimse, taşa gel buraya demez. Kimse bir toprak parçasından vefa ummaz. Kimse adama hadi uç demediği gibi köre de gel, beni gör diye bir teklifte bulunmaz.

Allah "Köre teklif yok" dedi. Hiç güçlükleri açan Allah kimseyi güce sokar mı? Kimse taşa geç geldin, yahut sopaya neden bana vurdun demez.

Mecbur olandan böyle şeyler aranmayacağı gibi özürlüye de kimse bu çeşit sözler söylemez, vurup dövmez. Ey yeni yakası temiz kişi, emir, nehiy, öfke, lütuf ve azarlama, ancak ihtiyacı olanadır. Zulümde de ihtiyarımız vardır, sitemde de. Ben, bu Şeytanla nefisten bunu kastettim.

İhtiyar senin içindedir. O, bir Yusuf görmedikçe elini uzatamaz. İhtiyar ve dilek nefistedir. Dilediği şeyin yüzünü görür de ondan sonra kol kanat açar.

Köpek uyumuş ama ihtiyarı kayboldu sanma. İşkembeyi gördü mü kuyruğunu sallamaya başlar. At da arpa gördü mü kişnemeye koyulur; kedi de etin oynadığını görünce miyavlamaya başlar. İhtiyarın harekete gelmesine sebep görüştür, ateşten kıvılcım çıkaranın körük olduğu gibi. Şu halde, ihtiyarın, İblis gibi seni oynatır. Sana vasıtalık eder, Vis'in selamını haberini getirir. Dilediği bir şeyi adama gösterdi mi, uyumuş olan ihtiyar, derhal gözünü açar. Melekler de Şeytanın inadına gönlüne feryatlar salar.

Bu suretle hayra olan ihtiyarını harekete getirmek ister. Çünkü bu göstermeden önce şu iki huy da uykudadır. Şu halde ihtiyar damarlarını harekete geçirmek için melek de sana yapılacak şeyleri gösterir, Şeytan da. Sendeki hayır ve şer ihtiyarı, ilham ve vesveselerle birken on olur, on kişinin ihtiyarına sahip olursun.

A tatlı adam, namazın dışındaki işlerin helal olması için namazdan çıkarken meleklere selam vermek gerekir. Bu selam, sizin güzel ilhamınız ve duanız yüzünden ihtiyarımla şu namazı kıldım demektir. Suçtan sonra da tutar İblise lanet edersin. Çünkü bu eğriliğe onun yüzünden düştün. Şeytanla melek, gayp perdesinin ardından gizlice bu kötülükle iyiliği sana gösterir.

Fakat gözünün önünden gayp perdesi kalktı mı seni hayra, şerre sevk edenlerin yüzlerini görürsün. Onların sözlerinden, gizlice söz söyleyenlerin bunlar olduğunu tanırsın.

Şeytan, ey tabiat ve ten tutsağı der, ben bunu sana gösterdim, fakat zorlamadım ki. Melek de, ben sana, bu neşe yüzünden gamın artar demedim mi? Falan günde ben sana şöyle demedim mi? Cinler yolu o tarafa giden yoldur. Biz senin canına dostuz, ruhuna ruhlar katarız. Senin babana ihlasla secde etmişiz. Şimdi de sana hizmet etmekte, hizmet edilme yoluna seni çağırmadayız.

Bu Şeytanlar babana da düşmandı. "Secde edin" emrine uymadılar. Fakat sen ona uydun da bizi dinlemedin. Hizmet haklarımızı tanımadın bile. Şimdi biz de meydandayız, onlar da. Sözümüzden, sesimizden tanı, gör der.

Gece yarısı dosttan bir sır duydun, onun söz söyleyişini işittin mi, sabahleyin söz söyleyenin o dost olduğunu anlarsın. Geceleyin kişi, sana haber getirirse sabahleyin ikisini de seslerinden tanırsın. Geceleyin aslan ve köpek seslerini duysan karanlıkta yüzlerini görmezsin ama, gündüz olunca yine bağırdıkları zaman aklınla o sesleri ayırt eder, hangi hayvanlara ait olduğunu anlarsın.

Hasılı Şeytanla ruh, sana kötülüğü ve iyiliği gösterirler. Her ikisi de ihtiyarın olduğuna delildir. Bizde bir gizli ihtiyar vardır. İki şey gördün mü artar harekete gelir. Hocalar, çocukları döverler, hiç kara taş terbiye kabul eder mi? Hiç taşa yarın gel, gelmezsen seni kötü bir surette cezalandırırım der mi? Hiç akıllı adam, bir toprak parçasını döver, bir taşı azarlar mı?

Akıl bakımından cebir, kadere inanmamaktan da daha rezilce bir iştir. Çünkü Cebri olan kendi duygusunu inkar ediyor demektir. Kaderi inkar eden hiç olmazsa duyguyu inkar etmiyor. Oğul, Allah işi, duyguya sığmaz ya. Fakat ulu Allahnın işini inkar edense adeta delilin delalet ettiği şeyi inkar ediyor demektir.

Kaderi inkar eden, duman vardır da ateş yoktur, kandilin ışığı, hiçbir ışık olmaksızın aydındır demektir. Cebri ise ateşi görür de inadına ateş yok der. Ateş, eteğini tutuşturur, yakar, yine ateş yoktur der. Karanlık, eteğini dolaştırır, yere kapaklanır, yine karanlık yok eder.

Hasılı bu Cebir davası, Sofistliktir. Onun içinde Allahyı inkar edişten de beterdir. Allahyı inkar eden, alem vardır, Allah yoktur. Yarabbi diyene icabette bulunmaz, yoktur ki der. Sofist tereddütler ıstıraplar içindedir. Bütün alem ihtiyarı inkar eder, emrin, nehyin, şunu getir, bunu getirme demenin hak olduğunu söyler de; o, daima emir ve nehiy yoktur. Yapılan işler, dileğimizle değildir deyip durur.

Arkadaş, duyguyu hayvan bile ikrar eder. Fakat bu hususdaki delil, pek incedir. Zira biz, ihtiyarımızı duyarız. Bize bir işi teklif etmek, yerindedir.

Vicdani anlayış duygu yerine kaimdir. Her ikisi de bir arktan akar. Onun için bu anlayışa yap, yapma diye emir etmek, nehiyde bulunmak, onunla maceralara girişmek, söyleşmek yerindedir. Yarın bunu, yahut onu yapayım demek ihtiyara delildir güzelim. Yaptığın kötülük yüzünden pişman olman da ihtiyarına delalet eder, demek ki kendi ihtiyarınla pişman oldun, doğru yolu buldun.

Bütün Kuran emirdir nehiydir, korkutmadır. Mermer taşa kim emir verir, bunu kim görmüştür? Akıllı bilgili adam, toprak parçasına, taşa hükmeder mi? Akıl, tahta parçasına taşa hükmeder mi? Akıl sahibi resme, be hey eli bağlı, ayağı kırık yiğit, mızrağı al da savaşa gel diye el atar, buyruk yürütmeye kalkar mı?

Peki... Yıldızları ve gökyüzünü yaratan Allah, cahilcesine nasıl emir ve nehiyde bulunur? Kulda ihtiyar yoktur diye Allahdan güya aciz ihtimalini gidermeye kalkıştın ama onu cahil, ahmak ve aptal yaptın. Kader yoktur, kul, kendi ihtiyarıyla iş yapar demekte hiç olmazsa aciz yoktur, hatta olsa bile cahillik, acizlikten beterdir.

Türk kereminden konuğa der ki, kapıma köpeksiz gel de köpeğim, senden ağzını dudağını bağlasın. Sense bu sözün tam aksini tutar otağın tam aksine gidersin. Elbette köpek seni yaralar. Kullar nasıl gitmişlerse öyle git ki köpeği, sana karşı kin ve merhametli olsun.

Sen tutar, kendinle beraber bir köpek, yahut tilki görürsen elbette her çadırın altından bir köpek çıkar, başına üşüşürler. Allahdan başkasında ihtiyar yoksa suçluya niye kızıyorsun? Neden düşmana karşı diş biler durursun? Nasıl onun suçunu kusurunu görürsün? Evin damından bir odun kırılıp düşse seni adamakıllı yaralasa, hiç o tahta parçasına kızar mısın? Neden bana vurdu da elimi kırdı? O benim can düşmanım der misin? Neden küçük çocukları döversin de büyüklere dokunmazsın? Malını çalan hırsızı gösterir, tut şunu, elini ayağını kır, onu esir et dersin.

Karına göz koyana yüz binlerce defa coşar köpürürsün. Fakat sel gelse de eşyanı götürse akıl, hiç sele kızar, kinlenir mi? Yahut yel esse de sarığını kapıp uçursa gönlünde yele karşı bir hiddet peydahlanır mı? Öfke, cebrice, özürlere girişmeyesin diye sana ihtiyarın olduğunu anlatıp durmadadır. Deveci bir deveyi dövse o deve, dövene kasteder. Devecinin değneğine kızmaz. Görüyorsun ya, deve bile ihtiyardan bir kokuya sahiptir.

Yine böyle bir köpeğe taş atsan iki büklüm olur da yine sarar. Hatta seni bırakıp o taşı yakalarsa, ısırırsa o da yine sana olan kızgınlığındandır. Çünkü sen ondan uzaktasın sana el atamıyor, onu ısırıyor. Hayvani olan akıl bile ihtiyarı biliyor. Artık sen ey insani akıl, utan da ihtiyar yoktur deme.

İhtiyar, apaydın meydandadır ama o obur, sahur yemeği tamahı ile gözünü nurdan kapar. Çünkü onun bütün meyli ekmek yemeğedir, bunun için yüzünü karanlığa tutar da daha gündüz olmadı der. Hırs gündüzü bile gizledikten sonra artık delile sırtını çevirirse şaşılmaz.

Bir hırsız, şahneye dedi ki: Efendim, yaptığım iş, Allah taktiri. Şahne dedi ki: A iki gözümün nuru, benim yaptığım da Allahnın hikmeti, Allahnın taktiri!

Birisi bir dükkandan bir turp çalsa da a akıllı kişi, bu Allah taktiri dese; başına iki üç yumruk vurur da bu da Allah taktiri dersin, koy turpu yerine. A herzevekil, bir nebat hususunda bakkal bile bu kadri kabul etmiyor da, sen buna nasıl güveniyor, ejderhanın çevresinde dönüp dolaşıyorsun?

Böyle bir özürle ey akılsız adam, kanını da tamamı ile sebil ettin, malını da, karını da öyle mi? Şu halde birisi de senin bıyığını tutup yolsa da özür getirse, kendisini mecbur gösterse kabul mu edeceksin? Allah hükmü, sana özür olabiliyorsa ala, öğren de bana fetva ver bakalım. benim de yüzlerce isteğim, şehvetim var da elim, korkudan, Allah heybetinden bağlı. Kerem ette bana şu özrü öğret, elimden ayağımdan düğümü çöz.

Bir sanatı seçmiş kendine iş edinmişsin. Bu, bir ihtiyarım var, bir düşüncem var demektir. Yoksa ey iş eri, neden sanatlar arasında o sanatı seçtin? Ama nefis ve hava hevesi geldi miydi sana yirmi er kuvveti gelir. Dostun senin bir zerre menfaatine mani olsa hemen savaş ihtiyarına sahip olur onunla cenge kalkışırsın. Fakat nimetlere şükür etme nöbeti geldi mi ihtiyarın yoktur; taştan da aşağı bir hal alırsın. Nihayet cehennem de seni yakıyor ama hoş gör, beni mazur tut diye özür getirir.

Kimse, bu delille seni mazur görmedikten sonra artık bu delil, seni celladın elinden kurtarmaz. Alem böyle kurulmuş, böyle gider. Bu alemi gördün ya, o alemin hali de artık sana malum oldu demektir.

Birisi ağacın tepesine çıkmış, hırsızcasına şiddetle ağacı silkiyor, meyvelerini döküyordu. Bağ sahibi gelip de a alçak dedi, Allahdan utanmıyor musun? Bu yaptığın ne?

Hırsız dedi ki: Allah bağından Allah kulu, Allahnın ihsan ettiği hurmayı yerse, adice ne kınıyorsun, gani Allahnın ihsanını neden kıskanıyorsun. Bağ sahibi hizmetçisine Aybek dedi, getir o ipi de şu adama cevap vereyim. İp gelince hırsızı ağaca bir güzel bağladı. Arkasına, ayaklarına vurarak onu adamakıllı dövmeye başladı. Hırsız yahu dedi Allahdan utan, bu suçsuz günahsız kulu öldürüyorsun.

Bağcı dedi ki: Allahnın kulu, başka bir kulunu Allah sopası ile dövüyor. Sopa da

Allahnın, arka da, yanda. Ben, ancak onun kulu ve buyruğunun aletiyim. Hırsız cebirden tövbe ettim. İhtiyar vardır, vardır, var dedi. Kullardaki ihtiyarları, onun ihtiyarı var etti. Onun ihtiyarı bir atlıdır, bizim ihtiyarımıza binmiştir.

Allah ihtiyarı, bizim ihtiyarımızı meydana getirmiştir. Emir, ancak ihtiyara dayanır. Her mahlukun, ihtiyarsız gibi görünen muktedir bir hakimi vardır ki, onu ihtiyarsız bir surette çekip avlar. Zeydin kulağını tutup bir yana çeker. Fakat ihtiyacı olmayan Allah, hiçbir aleti olmaksızın, o kulun ihtiyarını kendisine kement yapar. Zeydi, kendi ihtiyarı bağlar. Allah da köpeksiz tuzaksız onu avlar. O dülger tahtaya hakimdir, o ressam güzelliğe hakim. Demirci demire hakimdir, mimar, alete hakim.

Şaşılacak şey, görülmemiş nesne şudur ki bunca ihtiyar, kul gibi onun ihtiyarına secde eder. Cansız şeylere kudretin var, fakat bu kudretin, onlardaki cansızlığı giderir mi? Onun kudreti de tıpkı bunun gibi kulların ihtiyarlarını gidermez. İstersen onun kudret ve ihtiyarını kemaliyle söyle. Bu, cebir ve sapıklık olmaz. Benim küfrüm onun dileğidir dedin ama bil ki senin bu küfürde bir dileğin var.

Çünkü sen istemedikçe kafir olmazsın. Dileksiz küfür, tenakuzdur. Hem kafirsin hem de küfrü istemiyorsun böyle şey olur mu? Acze emir vermek hem kötü bir şeydir, hem çirkin bir şey. Acze kızmak, gazap etmekse bundan da beterdir, hele merhamet sahibi Allah kızar, gazap ederse.

Öküz boyunduruğa gelmezse döverler. Fakat uçmayan öküz hiç dövülür mü, horlanır mı? Öküz bile hizmetten kaçarsa mazur tutulmuyor peki öküz sahibi neden mazur sayılsın? Madem ki hasta değilsin başını bağlama. İhtiyarın vardır, sakalına bıyığına gülme. Çalış Allah şarabını iç, bir tazelik bul da o zaman ihtiyarsız bir hale gelir, kendinden geçersin. O zaman bütün ihtiyar o şarabın olur. Sen de tam bir sarhoş gibi tamamı ile mazur sayılırsın.

O zaman ne söylersen, sözün şarabın sözü olur. O zaman ne siler süpürürsen silip süpürdüğün, şarabın silip süpürmesi olur.

Allah kadehinden şarap içen bir sarhoş hiç adaletten ve doğrudan başka bir şey yapar mı? Firavun, imana gelen büyücülerin ellerini, ayaklarını kestireceği vakit Firavuna yirmi kere dediler ki: Elimizin ayağımızın kesileceğinden bir pervamız yok. Bizim elimiz ayağımız o tek Allahdır. Zahiri olsa bir gölgeden ibarettir, eksilebilir.

Kulun "Allah ne dilediyse o oldu" demesi, o işte tembel ol demek için değildir. Bu söz kalbini sağlam tutup çalışmaya teşviktir. O hizmette daha fazla gayrette bulun, o işe daha fazla alış ve sarıl demektir. Sana, adamın ne dilerse dile. İşin iş, dilediğin şey, dilediğin gibi olacak deseler. O zaman tembellik etsen de caizdir. Çünkü ne dilersen olup bitecek.

Fakat "Allah neyi dilediyse o oldu" Hüküm mutlak ve ebedi olarak onundur derlerse, neden o işe yüzlerce adam gibi sarılmaz, kulcasına o işin etrafında dönüp dolaşmazsın? Vezir neyi dilerse o olur. Alıp tutmada hüküm onun hükmü derlerse. Derhal yüz adammışsın gibi onun etrafında dönüp dolaşır, başına ihsan ve lütuflar dökmesi için elinden geleni yapmaya mı kalkışırsın?

Yoksa vezirden, vezirin köşkünden kaçıp gider misin? Bu son hareket onun yardımını lütfunu aramak değildir ki. Sen, bu sözü ters anladın da tembelleştin, anlayışına ters bir hal oldu, aklın karıştı gitti.

Emir filan efendinindir demek ne demektir? Sakın ha ondan başkasıyla az düş kalk. Onun başına dön dolaş. Emir onun emri, düşmanı o öldürecek, dostun canını o kurtaracak. O ne dilerse ancak ona nail olabilirsin. Onun için onun yanına az gitme, onu kaybetme, onu seç demektir.

Mademki hüküm onun hükmü, onun yanına uğrama, onun etrafında dönüp dolaşma da amel defterin kapkara, yüzün sapsarı olmasın demek değildir. O sözü tevil etmek gereklidir ki seni kızıştırsın, ümitlendirsin, çevik bir hele getirsin, ar ve haya sahibi etsin.

Eğer sana gevşeklik verirse bil ki bu, başka bir hale sokuyor, tevil değildir. Bu söz seni gayrete getirmek, ümitsizleri iki ellerinden tutmak için gelmiştir. Kuran'ın manası, ancak Kuran'dan, yahut da hava ve hevesini ateşe vurmuş, Kuran'ın huzurunda

alçalmış, kurban olmuş, ruhu, Kuran kesilmiş adamdan sor. Bir yağ tamamı ile güle feda olur, gül kesilirse ister onu yağ diye kokla,ister gül diye.

"Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu" sözü de insanı, en önemli işe teşvik etmek içindir. Şu halde kalem, herkesin işine layık olanı mükafat ve mücazatı yazmıştır. Eğri gidersen kalemde sana eğri yazar. Doğru gidersen kalem de kutluluğunu arttırır.

Zulmedersen kötüsün gerisin geriye gittin. Kalem bunu yazdı ve mürekkep kurudu. Adalette bulunursan saadete eresin, kalem bunu yazdı, mürekkebi bile kurudu.

Elinle hırsızlık edersen cezanı çekersin. Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu. Şarap içersen sarhoş olursun. Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu. Reva görür müsün ki Allah, işten kalsın bir şey yapamasın. İş, benim elimden çıktı, bir şey yapamam artık. Benim yanıma bu kadar gelme, bu kadar sızlanma desin.

"Kalem kurudu" sözünün manası, benim yanımda adaletle sitem bir değildir. ben hayırla şerrin arasına bir fark koydum. Kötüyle daha kötüyü de ayırdım demektir. Bir zerre bile sende edep hayayı arttırsa, dostunda bir zerre daha edepli olsan bil ki bu, Allahnın lütfudur, ihsanıdır. O bir zerre senin kadrini arttırır. O bir zerre, harice dağ gibi ayak basar.

Bir padişah olsa da onun yanında emin kişiyle zalimin farkı olmasa, onun kendisini ret edeceğinden korkup titreyenle onun işini kınayanı, fark etmese, yanında ikisi de bir olsa bu adam, padişah değildir. kara toprak, o adamın başına. Bir zerre bile senin çalışmanı arttırsa Allah terazisinde tartılır.

Halbuki bu padişahların önünde can çekişip durursun. Çünkü bunlar, hiyanetle hakikati bilmezler, haberleri bile yoktur. Bir kovucunun sözü ile yıllarca süren hizmetini zayi ediverir. Fakat her şeyi duyan, her şeyi gören bir padişah, kovucuların sözlerine aldırmaz bile.

Bütün kovucular, ondan ümitlerini keser, meyus olurlar. Fakat bize geldiler, kovuculuk ettiler mi onlara bağlılığımız artar.

Padişaha bizim önümüzde nice kovucuklukta bulunurlar, cefakarlıklarımızı söylerler. Yürü artık kalem kurudu, az vefakar ol derler.

"Kalem yazdı, mürekkebi kurudu" sözünün manası, cefa ile vefa birdir demek değildir. cefaya karşılık cefa... Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu. O vefaya karşılık da vefa... Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu demektir. Af vardır, fakat ümit parlaklığı nerede ki kul, Allahdan çekinmeyle yüzü ak olsun?

Hırsız af edilse bile canını kurtarır. Fakat nerede vezir ve hazine emini olacak? Ey din emini, ey Allahya mensup er, gel ki her taç, her bayrak eminlikten meydana gelir. Padişahın oğlu bile olsa da hainlikten bulunsa padişah, bil ki onun başını bedeninden ayırıverir. Fakat Hintli bir kara köle vefada bulunsa devlet ve ikbale erişir, ömrü artar.

Ne kölesi? Hatta bir kapının köpeği bile vefadan bulunsa sahibinin gönlünde ona karşı yüzlerce rıza vardır. Bu yüzden köpeğin ağzını bile öper. Artık var kıyas et, kapısındaki aslan, vefakarlık etse de ona neler yapmaz?

Yalnız hırsız, kulluklar eder, doğruluğu cefayı kökünden çekip sökerse... Hani yol kesen Fuzeyl gibi. O da oyununu iyi oynadı; bir adam gibi değil, on adam gibi tövbeye sarıldı. Bu çeşit hırsız da yücelir devlete erer. Nitekim büyücüler, sabır ve vefaları ile Firavunun yüzünü kararttılar.

Evvelce yaptıkları suça karşılık ellerini, ayaklarını feda ettiler. Bu iş, yüzlerce yıl ibadette bulunmaya benzer mi hiç? Sen, elli yıl ibadette bulunur, kulluk edersin ama nereden böyle bir doğruluğu elde edeceksin?

Herat şehrinde bir küstah yoksul, mevkii yüksek bir köleyi gördü. Sırtında atlas bir elbise, belinde altın bir kemer vardı. Köle giderken yoksul, yüzünü gökyüzüne kaldırdı da dedi ki: Allah, kula bakmayı neden bu ihsan sahibi efendiden öğrenmezsin? Ey Allah, kula bakmayı bu uludan, padişahımızın seçtiği bu yüce kişiden öğren bari. Yoksul muhtaçtı, çıplaktı, hiçbir şeyi yoktu. Kışın soğuktan tirtir titriyordu.

Kendinden haberi olmayan adam, bu yüzden böyle bir cürette bulundu. Allahnın

binlerce ihsanına, onun nedimi olduğuna, onu bilenler arasına katıldığına güveni vardı. Padişahın nedimi bir küstahlıkta bulunursa bu hareketi, kendine senet yapma. Allah bel verdi. Elbette bel, kemerden iyidir. Fakat taç veren adam, baş da verebilir mi? Sonunda bir gün padişah, o efendiyi (Amid'i) bir suç altına aldı, elini ayağını bağlattı.

Efendimizin definesi nerede? Gösterin diye kölelere işkence etmeye başladı. A aşağılık adamlar, onun sırrını söyleyin bana... Yoksa dilinizi boğazınızı keserim diye, tam bir ay onlara gece gündüz işkence ettirdi. Onları paramparça etti. Bir tanesi bile efendilerinin sırrını söylemediler.

Bu sırada yoksul uyurken hafiften ses geldi: Ey ulu er, gel de sen de kul olmayı bunlardan öğren. ey Yusufların derisini paralayan, seni de bir kurt paralarsa bunu kendinden bil. Bütün yıl dokuduğunu giyin, bütün yıl ektiğini biç.

Anbean sana gelip çatan bu dertler, senin yaptıklarının cezasıdır. İşte "Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu" nun manası budur. Bizim adetimiz değişmez, doğru yolu göstéririz. İyiliğe karşılık iyilik, kötülüğe karşılık da kötülük demektir.

Ne yapacaksan düşün de öyle yap, çünkü Süleyman diridir. Sen şeytan oldukça kılıcı sıyrılmıştır. Fakat bir adam melek oldu mu kılıçtan emindir, Süleyman'dan hiçbir korkusu yoktur onun. Süleyman'ın hükmü,meleğe değildir, Şeytanadır. Eziyet, zahmet, topraktadır, gökte değil. Bu cebir inanışı bırak, pek hoştur bu inanış. Bu inanışı bırak da cebrin sırrının sırrı nedir anla. Bütün tembellerin malı olan o cebirden bir haber al. Maşukluğu bırak da aşık ol ey ve üstün olduğunu sanan!

Sen manada geceden de dilsiz, sessizsin. Öyle olduğu halde sözüne niceye bir müşteri arayacaksın? Onlar, senin önünde sana aş sallayıp dururlar. Ömrün, onların sevdası ile geçti gitti. Bana hasetten kıvranma diyorsun ama adam, bir hiçi kaybetti diye haset eder mi hiç? Aşağılık kişilerin bir şey öğretmesi toprak parçasına nakışlar yapmaya benzer a aç gözlü. Kendine aşkı ve bakışı öğret. Bu bilgi, taşa kazılan nakış gibidir. Nefsin sana bir vefa şakirdidir. Başka her şey yok oldu. Sen nerede ne arıyorsun ki? Başkalarını bilgi sahibi ediyor, yüceltiyor, fakat kendini kötü huylu ve bomboş bir hale sokuyorsun.

Gönlün o cennette dolaştı mı, o kaynakla birleşti mi artık kendine gel boşalmadan korkma. Allah, ey doğru özlü Peygamber, söyle dedi. Çünkü, bu denizdir söyle azalmaz. Yine susun ve dinleyin dendi. Yani kendinize gelin, suyunuzu telef etmeyin, bağ susuzdur. Babacığım bu sözün sonu gelmez. Bu sözü bırak da sonuna bak. Gayretim koymuyor, senin önünde dursunlar, aşık olmadıkları halde sana gülsünler!

Aşıkların anbean kerem perdesi ardında senin için nara atmadalar. Sen de o gayb aşıklarına aşık ol, şu beş günlük aşıklara pek aldırış etme. Bunlar hile ile düzenle seni yerler. Yıllardır bunlardan bir habbe bile görmedin. Halkın yoluna niceyedir bir hengame salıp duracaksın? Ayağın mercuh senin, hiçbir muradına ermedin gittin.

İyilik hoşluk zamanında hepsi dosttur, eştir. Fakat dert ve gam zamanı, Allahdan başka kim sana dost? Gözün dişin ağrıdığı zaman feryada erişen Allahdan başka elinden tutan var mı? Sen de o hastalık, o dert zamanını hatırla da Eyaz gibi postuna bak, ibret al.

Pösteki, senin o derde düştüğün zamanki halindir. Eyaz, onun için onu saklamıştır.

Cebri kafir, öyle bir cevap vermeye girişti ki Müslüman'ın mantığı, adeta cevaptan aciz kaldı, şaşırdı. Fakat ben o cevaplarla sualleri hep söylersem söyleyeceğim sözü bırakmalıyım. Halbuki bizim ondan daha mühim söyleyeceğimiz şeyler var ki onlarla anlayışın daha ziyadeleşir. Onun için o sual cevabı azıcık ve kısaca anlattık. Bütün, azla meydana çıkar zaten. Esasen kadere inanmayanla cebri arasındaki bu bahis, mahşere kadar sürer gider. Hasmını alt edemeseydin onun mezhebine uyar, onun yolunu tutardın. Onlar da cevap da aciz kalsalardı o bozuk yoldan dönerlerdi. Fakat bu gidişin böyle olması lazım ki onların hepsi, delillerle yollarının doğruluğuna kanmadalar.

Kimsenin, hasmın müşkül suallerini cevapsız bırakmaması, düşmanın devlet ve ikbalinden mahcup olması, o devleti görmemesi lazım ki, bu yetmiş iki fırka kıyamete kadar alemde kalsın. Çünkü bu alem, karanlılar ve gayb alemidir. Gölge için bir

yeryüzü lazım.

Kıyamete dek şu yetmiş iki fırka kalmadı ki bidat yolunu tutanın dedikodusu eksilmesin. Değerli olan hazinenin bir çok kilitleri olur. Hazinenin değeri bundan anlaşılır. Maksadın yüceliği de ey sınanan adam, yolun sıkıntısından, yolda aşılmaz geçitler ve yol kesiciler bulunmasından belli olur.

Kabe'nin şerefi, o sıkıntılarda, çöl Arap'larının yol kesiciliğinde ve çölün uzunluğundandır. İyi olan her gidişin, her yolun bir tehlikesi, bir manii bir yol kesicisi vardır. Bu gidiş öbürüne haset eder, düşman kesilir. Mukallit de iki yolun arasında şaşırır kalır. Her iki yolun doğruluğu, yürüyüş de birbirine zıt görünür. Her fırka kendi yolunda hoştur, o yoldan memnundur.

Bir yolun yolcusu, cevap vermezse kavgaya girişir. Bu, ezelden kıyamete kadar böyle gelmiş, böyle gider. Her fırka, biz bilmeyiz ama ulularımız buna cevap verebilir der. Vesvesenin ağzını bağlayan, ancak aşktır. Yoksa vesveseyi kim bağlayabilmiştir ki?

Yüzü güzel dilber ara da aşık ol. Dere, dere dolan, bir su kuşu tut. Yüzünün suyunu döken sudan ne elde edebilirsin? Anlayışını mahveden şeyden ne anlarsın? Şu akılla anlaşılacak şeylerden başka aşkta, akılla anlaşılacak daha nice parlak ve güzel şeyler vardır.

Allahda senin bu aklından başka akıllar var ki gökyüzünün sebepleri onlarla tedbire girer. Rızklarını bu akılla elde edersin. Öbür akla gelince; onunla yedi kat gökleri, kendine bir döşeme yaparsın.

Allah sevgisine düşer, aklınla oynarsan Allah, sana o aklın onlarca fazlasını, hatta yedi yüzünü ihsan eder. O kadındır, akılları ile oynadılar da Yusuf'un aşk sayvanına sıçradılar. Ömür sakisi, bir an onların akıllarını aldı, ömürlerinin sonuna kadar akla doydular, adını bile anmadılar.

Ululuk ısısı Allahnın güzelliğiyse yüzlerce Yusuf güzelliğinin de aslıdır. Ey kadından aşağı adam, o güzelliğe feda ol. Ey can, bahsi ancak akıl keser. Nerede insanı dedikodudan kurtarıp feryada yetişen biri? O söze aşk yüzünden bir hayrettir gelir, macerayı nakletmeye takati kalmaz. Çünkü, bir cevap verirse içindeki incinin düşeceğinden korkar.

O hayırdan da adamakıllı dudağını yummuştur, şerden de. Ağzından incinin düşeceğinden ürker. Nitekim Peygamberin dostu da demiştir ki: Peygamber, bize bir şeyden haber verdi, bir şey söyledi mi? O seçilmiş Peygamber, bu incileri saçtığı sırada bizden yüzlerce huzur, yüzlerce vekar isterdi. Hani başında bir kuş olur da uçmasın diye canın titrer.

Yerinden bile kımıldamaz, o güzelim kuş havalanmasın dersin. Nefes almaz, öksürüğün bile gelse kendini sıkar, o devlet kuşu uçar diye korkundan öksürmezsin bile. O sırada birisi sana tatlı, yahut acı bir söz söylese ağzına parmağını koyar, sus demek istersin. İşte o kuş hayrettir, seni susturur. Tencerenin ağzını kapatır, seni kaynatmaya başlar.

BU NE YAMAN ÇELİŞKİ

Ahmaklar bilgisizliklerinden Mecnun'a dediler ki: Leyla pek o kadar ahım şahım bir şey değil. Şehrimizde ondan daha güzel ay gibi yüz binlerce kız var.

Mecnun dedi ki: Suret testidir, güzellik şarap, Allah bana onun suretinden şarap içirmede. Halbuki onun testisinden size sirke verdi de onun için onun sevgisi, sizin kulağınızı tutup çekmede.

Allah, bir testiden hem zehir verir, hem bal. Onu bana veren de ulu Allahdır, bunu, şuna veren de. Testiyi görüyorsun ama o şarap, doğru olmayan göze görünmez. Can zevki, ehlinden başkasına bakmaz, hısmından başkasına nişane vermez. O şarap, ehlinden başkasını görmez. Şu zarf hicapları ise onu gizleyen çadırlara benzer.

O deniz bir çadırdır ki onun içinde kaz yaşar. Fakat kuzgunlar ölürler. Zehir, yılana gıdadır, azıktır. Ondan başkasına ise yılanın zehri, derttir ölümdür. Her minnetin sureti, bana cennettir, ona cehennem.

Şu halde gördüğünüz bütün cisimlerle bütün eşyada hem gıda vardır, hem zehir, fakat siz görmezsiniz. Her cisim, bir kaseye, bir testiye benzer. Onda hem gıda vardır, hem gönül yakıcı bir hassa. Kase meydandadır içindeki gıda gizli. O kaseden ne yediğini yalnızca yiyen bilir.

Yusuf'un sureti güzel bir kadehti. Babası o kadehten yüzlerce neşe şarabı içerdi. Fakat kardeşleri, ondan zehirli bir su içtiler de bu öfkeleri, kinleri arttı. Sonra yine Zeliha, şekerler yedi, aşktan bir başka çeşit afyon yuttu. O güzeli Yusuf'tan Yakup'un aldığı gıdadan başka türlü bir gıda aldı.

Çeşit, çeşit şerbetler, fakat tesiri bir. Bu suretle de gayb alemine ait hiçbir şüphem kalmaz ya. Şarap gayb alemindendir, testi bu cihandan. Testi meydandadır, içindeki şarap gizliden gizli. Namahremlerin gözlerinden pek gizli ama mahremlere meydanda, apaçık.

Allahm gözlerim sarhoş bir hale geldi. Yüklerimiz sırtımızı ağırlaştırdı, büktü, sen bizi affet. Ey gizli Allah, o alemde de doldun, bu alemde de. Doğu nurunun da üstüne yüceldin, batı nurunun da. Sen, bir sırsın ki sırrımızı açığa vurur, bilirsin. Sen, bir fecirsin, kin nehirlerimizi kaynatır akıtırsın.

Ey zatı gizli ihsanı duyulur Allah, sen su gibisin, bir değirmen taşına benzeriz. Sen yel gibisin, bir toz gibi. Yeli gizlersin de tozu meydandadır. Sen bir baharsın, biz bağ gibi yemyeşil, hoş bir haldeyiz. O gizlidir ihsanı aşikar.

Sen can gibisin, biz ele, ayağa benzeriz. Elin tutup koy vermesi, can vasıtası iledir. Sen akıl gibisin, biz şu dile benzeriz. Bu dil, şu anlatışı akıldan alır, akıldan beller. Sen sevinç gibisin, biz gülme gibi. Yani sevincin sonucu güler neşeleniriz.

Bizim hareketimiz, her an sana bir tanıklık vermede; ululuk ıssı Allahya bir tanıktır. Değirmen taşının ıstıraplarla dönüşü de, suyun varlığına tanıktır. Ey benim vehmimden, dedikodundan dışarı olan Allah, toprak benim de başıma, getirdiğim örneğin de başına.

Kul sabretmez, güzel güzel tasvirlerde bulunur. Her an sana, canım, ayaklarının altına yayılmış bir döşemedir. Hani o çoban gibi. O da Yarabbi, seni arayan çobana gel. Gel de gömleğindeki bitleri ayıklayayım, kırayım. Çarığını dikeyim eteğini öpeyim diyordu ya. Kimse aşk ve muhabbette ona eş olamazdı, fakat Allahyı tesbih etmeyi, ona söz söylemeyi bilmiyordu. Onun aşkı, gökyüzüne çadır kurmuştu. Köpeğe benzeyen can, o çobanın çadırı önünde bir köpek kesilmişti. Allah aşkının denizi coşunca onun gönlüne vurdu, senin kulağına değdi.

Sözü kuvvetli, cerbezesi yerinde bir vaaz eden vardı. Mimbere çıkmış vaaz ediyordu. Kadın, erkek, herkes mimberin dibine toplanmıştı.

Cuha'da bir çarşaf giyip yüzünü örttü, kadınlar arasına karıştı. Kimse onu tanımıyordu. Bir kadın, vaaz edene gizlice sordu: Kasıktaki kıllar namazın bozulmasına sebep olur mu? Vaiz dedi ki: Uzun olursa namaz mekruh olur. Ya hamam otu ile, ya ustura ile tıraş etmen lazım ki namaz tamam olsun, kabul edilsin.

Kadın: Ne kadar uzun olursa namazım kabul olmaz dedi. Vaiz eden dedi ki: Bir arpa boyu uzun olursa tıraş etmek farzdır.

Cuha, hemen kız kardeş dedi, bak bakalım benim kasığımın kılı o kadar olmuş mu? Allah rızası için elini uzat da bir yokla. Bakalım, mekruh olacak kadar uzamış mı? Yanındaki kadın, Cuha'nın şalvarına el atar atmaz eline aleti geldi. Derhal şiddetli bir nara attı. Hoca sözüm gönlüne tesir etti dedi.

Cuha dedi ki: Hayır, gönlüne tesir etmedi, eline tesir etti. A akıllı adam, gönlüne tesir etseydi vay haline.

O büyücülerin gönlüne birazcık tesir etti de onlarca sopa da bir oldu, el de. Padişahım, bir ihtiyarın sopasını alsan o sopa onun eli ayağı olduğu için pek incinir. Halbuki onlar, elleri, ayakları kesileceği halde "Bize bir zarar olmaz ki" diye nara attılar, naraları

gökyüzüne vardı. Hadi, gel kes dediler, can, can çekişmeden kurtulur.

Biz bildik ki şu tenden ibaret değiliz. Beden olmaksızın da Allah ile yaşarız. Ne mutlu o kişiye ki kendi zatını tanıdı, ebedi emniyet sahasında bir köşk kurdu.

Çocuk ceviz ve kuru üzüm için ağlar. Halbuki büyük adama göre bu, hiçbir şey değildir. Gönle göre de beden, beden cevizle kuru üzümdür. Çocuk nereden büyüklerin bilgisine sahip olacak?

Kim, perde ardındaysa zaten çocuktur. Er ona derler ki kırılmaz. Bir adam sakalla, hayayla erkek olsaydı keçinin de sakalı var. O da adam olurdu. Halbuki keçi, kötü bir kılavuz olur, kendisine uyanları ancak kasaba çeker götürür. Sakalını tarar, ben ileri gelen biriyim demek ister. Doğru, ileri gelensin ama ölüme ve gama.

Kendine gel de sakaldan vaz geç, kendine bir yol tut, bu benliği bu teşvişi bırak. Bu suretle de aşıklar için gül suyu kesil, gül bahçesine kılavuz ol, öne düş. Gül kokusu nedir? akıl nefesi, ebediyet ülkesinin güzel kılavuzu.

Bayezid zamanında bir kafir vardı. Ona kutlu bir Müslüman dedi ki: Ne olur Müslüman olsan da yüzlerce kurtuluşa erişsen, ululuklar bulsan.

Kafir dedi ki: Eğer Müslümanlık, alemin şeyhi Bayezid'in Müslümanlığı ise, ben ona takat getiremem. O, benim çalışmalarımdan çok üstün. Dine imana inanmıyorum ama onun imanına adamakıllı iman etmişim. İmanım var ki o, herkesten yüce, pek latif, pek nurlu. Ağzım adamakıllı mühürlü, iman edemem ama gizliden gizliye onun imanına müminim. Yok eğer sizin imanınız, imansa ona ne meylim var ne iştahım. İmana yüzlerce meyli olan sizi gördü mü soğur, kesilir.

Çünkü sizin imanınızdan adam, yalnız bir ad görür, manası yoktur. Nasıl olur da çöle kurtuluş yeri denir? Sizin imanınıza bakan kişinin imana olan sevgisi soğur gider.

Bir müezzin vardı, sesi pek çirkindi. Kafir ülkesinde ezan okurdu. Ezan okuma, savaş çıkar, düşmanlık uzar dedilerse de, inat etti, pervasızca o kafir ülkesinde ezan okumaya koyuldu.

Halk umumi bir kargaşalıktan korkarken bir de baktılar, elinde bir elbise, kafirin biri çıkageldi. Dostlar gibi eline mum ve helva almış, öyle bir latif elbiseyi hediye getiriyordu.

Söyleyin o müezzin nerede? Onun selası ve ezanı bana rahatlık verdi diye sormadaydı.

Yahu dediler. Nasıl olur? Hiç o bet ses, insana rahatlık verir mi? Kafir dedi ki: Sesi kiliseye gelince, benim pek güzel, pek yüce bir kızım var, çoktandır Müslüman olmak isterdi. Bu sevda, kafasından bir türlü çıkmıyordu. Bunca kafir ona öğüt verdi. Fakat gönlünde iman sevgisi, öyle bir yerleşmişti ki. Bu dert, adeta bir buhurdanlıktı, ben de öd ağacı. Anbean imana yöneldikçe ben, dert, azap ve işkence içindeydim. Bu hususta elimde hiçbir çare yoktu; nihayet müezzin ezan verince, kızım bu çirkin ses nedir? kulağıma geldi de beni berbat etti. Bütün ömrümde bu kilisede, şu manastırda bu derece çirkin bir ses duymadım dedi.

Kız kardeşi, bu ezandır, Müslümanlar okur, Müslümanları ibadete çağırırlar dedi. İnanmadı başkasına sordu, o da evet deyince, inandı, yüzü sapsarı kesildi, Müslümanlık hevesi kalmadı. Ben teşvişten azaptan kurtuldum, dün gece korkusuz rahat bir uyku uyudum.

Onun sesinden dolayı rahatlaştım. Onun için de ona hediye getirdim; nerede o adam?

Müezzini görünce de hediyeyi kabul et dedi, beni dertten kurtardın , elimi tuttun. Bana öyle bir ihsanda bulundun ki senin azat kabul etmez bir kulun oldum.

Malda, mülkte, zenginlikte tek bir kişi olsaydım ağzını altınla doldururdum. İşte sizin imanınızda bunun gibi bir riya, geçici bir şey. O ezan gibi yol kesici.

Fakat Beyazıd'ın imanına, onun doğruluğuna karşı gönlümde nice hasret var. Hani şu kadın gibi. Eşeğin çiftleşmesini gördü de dedi ki: Amanın şu tek erkeğe bakın. Çiftleşme buysa bizim kocalarımız, bizimle çiftleşmiyorlar, içimize aptes bozuyorlar.

Bayezid, imanın bütün şartlarına haiz... Aferinler olsun bunun gibi tek aslana. Onun imanının bir katrası denize gitse deniz, o katrada gark olur. Nitekim zerrecik ateş,

ormanlara düşse o zerre bütün ormanları yakar, yok eder.

Padişahın, yahut ordunun gönlündeki hayal gibi. O hayal de hayaldir ama savaşta düşmanları mahveder. Muhammed'in yüzünde bir yıldızdır parladı, kafirlerin, çıfıtların gevherleri yok oldu. İmana erişen aman buldu, imana gelmeyenlerin şüphesi iki kat oldu. Önce gelenlerin halis küfrü kalmadı da yerini ya Müslümanlık tuttu, ya korku...

Bu da hileyle suyu yağa karıştırmaktır. Bu örnekler, nurun zerresine eşit olamaz. Zerre, bir cisimden ayrılmış, küçücük bir parçadan başka bir şey değildir. zerre,, taksim kabul etmeyen güneş olamaz ki, zerre demekte bil ki gizli bir muradım var. Sen, denize mahrem değilsin, ancak köpüksün şimdi.

Şeyhin parlak iman güneşi, şeyhin can doğusundan yüz gösterse. Bütün aşağılık alemi ta yerin dibine kadar hazine kesilir, bütün yücelikler alemi, yemyeşil cennete döner. Onun aydın nurdan canı var. Hor hakir topraktan bir bedeni. Şaştım kaldım, acaba o, bu mu, yoksa o mu? Söyle bu işte müşküle düştüm.

Kardeş eğer o, bu ise o nedir ki yedi kat gök onun nuru ile dolmuş. Yok... o, bu değilse dostum, şubeden nedir öyleyse? ACABA BU İKİSİNDEN HANGİSİ KİM?

Bir adamın bir karısı vardı. Pek hilebaz, pek kötü huylu ve yol kesici bir kadındı. Adam, eve ne getirse harcar, telef ederdi. Adam da sesini çıkarmazdı. Bir gün adam konuğunu ağırlamak için yüzlerce sıkıntıyla biraz et aldı, eve getirdi.

Kadın onu kebap edip şarapla sildi süpürdü. Adam gelince de düzensiz sözlerle hileye başladı. Adam dedi ki: Konuk geldi, et nerede? Konuğa yemek çıkarmak lazım. Kadın eti şu kedi yedi, hadi git et al yine dedi. Adam Aybek dedi, teraziyi getir, şu kediyi bir tartayım. Terazi geldi, kediyi tarttı, yarım batman geldi. Bunun üzerine a hilebaz kadın dedi, et yarım batmandı, yarım okka kadar da fazlalığı olacak. Kedi de yarım batman geldi. Eğer bu kediyse söyle, et nerede? Yok, bu etse hadi var, bucak bucak kediyi ara.

Bayezid de buysa o ruh nedir? o, o ruhsa şu suret kim? Dostum hayretler içinde hayrete düştüm. Bu ne senin işin,ne benim işim. Her ikisi de odur. Fakat mahsulüm aslı tanedir, o saman çöpü feridir. Allah hikmeti, bu zıtları birbiriyle kaynaştırdı. Ey kasap, şu oyluk eti, gerdanla beraber işte. Ruh bedensiz bir iş yapamaz. Kalıbında ruhsuz soğur donar. Kalıbın meydandadır da canın gizli. Alemin sebepleri de şu ikisinden düzelmiştir.

Toprağı bir adamın başına atarsan baş yarmaz. Suyu birinin başına atsan yine baş yarılmaz.

Baş yarmak istiyorsan suyla toprağı birbirine katıp kerpiç yapman gerek. Baş yardın mı o kerpiçin suyu, aslına gider, ayrılış gününde toprak da toprağa kavuşur.

Allahın suyla toprağı birleştirmesindeki hikmeti, niyazla inattan hasıl olur. Ondan sonra daha başka birleşmeler meydana gelir ki onları ne kulak duymuştur, ne göz görmüştür. Kulak duysaydı kulak olarak kalır, yahut artık başka sözleri duyabilir miydi?

Kar ve buz, güneşi görseydi buzluktan ümidini keser giderdi. Damarlarına iliklerine kadar su kesilirdi de hava Davut'u, ondan zırh yapardı. Her ağacın canına derman olurdu. Her ağaç, onun kudumiyle devlet olurdu. Halbuki o donmuş buz, öylece kalakaldı da ağaçlara bana dokunmayın demeye başladı.

O buz gibi donup kalan adamın cismi de ne bir şeyle uyuşup birleşir, ne de bir şey, onunla uzlaşır. O, ancak kendi nefsinin hırsı peşindedir. O da faydasız değildir, yeşillik padişahı da değil. Eyaz , senin yıldızın, pek yücedir. Her burç, ona durak olamaz. Himmetin öyle her vefayı beğenir, saflığın öyle her saflığa seçip kabul eder mi hiç?

KİBİR

Neşeli ve şaraba düşkün bir bey vardı. Her mahmurun, her çaresiz kişinin sığındığı bir zattı. Esirgeyici, yoksulları korur, altınlar, inciler bağışlayıcı, deryadil bir adamdı.

Erlerin padişahı, inanmış adamların beyi, yol bilir, sırdan anlar, dostlarını görür gözetir bir zattı. İsa'nın zamanı, Mesih'in devri idi. Halkın gönlünü alan, kimseyi incitmemeye gayret eden o güzel beye, bir gece ansızın konuk geldi. O konuk da onun gibi hoş ve iyi bir beydi. Neşelensinler diye şarap içmek istediler. O zaman şarap helaldi. Şarapları azdı dedi ki: Köle, yürü, testiyi doldur, bize şarap getir.

Filan keşişte halis şarap var. Ondan al da canımız, ileri gelenlerin derdinden de halas olsun, halkın derdinden de. O keşişin şarabının bir katrası, binlerce testi, binlerce küp şarabın yaptığını yapar. O şarapta gizli bir maya var, nitekim bazı erler vardır ki aba altında sultandır onlar. Sen paramparça hırkaya bak. Anlaşılmasın diye altının da yüzünü karartırlar.

Lal görünüşte buğulu görünür ama kötü göz, onu beğenmesin diyedir bu. Hazine ve mücevharat, ev içinde olur mu hiç? Hazineler daima yıkık yerlerdedir. Adem'in hazinesi de yıkık yere gömülmüştü de bu yüzden o melun Şeytanın gözü onu görmedi. O, toprağa hor baktı. Fakat can, ona bu toprak, sana bir set olmuştur deme de idi.

Köle iki testi alıp yola düştü. Derhal keşişlerin manastırına vardı. Altını verip o altın gibi şarabı aldı. Taşı verip karşılığında cevheri satın aldı. O şarap ki padişahların başına sıçrar da sakinin başına altın taç koyarlar.

O şarap ki fitneler, kargaşalılar çıkarır, kullarla padişahları birbirine katar. O şarabı ki kemikleri eritir de tamamı ile can yapar, o zaman tahtayla taht bir olur. Ayıkken kulla padişah suyla yağ gibidir ama sarhoşluk vaktinde tendeki cana dönerler. Heriseye benzerler, artık farkları kalmaz. Fakat bu makama varıp gark olmayan bunu fark edemez.

İşte o köle o çeşit şarap almış, o adı sanı güzel beyin köşküne gitmekteydi. Yolda gamlar görmüş beyni kuru, belalara bürünmüş bir zahit, önüne çıkıverdi. Zahidin bedeni gönül ateşleriyle yanmış, evini Allahdan başka her şeyden silip süpürmüştü. Nice çaresiz mihnetlere uğramış, binlerce dağlar üstüne dağlar yakmıştı. Her an gönlü, savaşlara düşmüş, gece gündüz riyazatlara sarılmıştı. Yıllarca aylarca kanlara batmış, topraklara bulanmıştı. Gece yarısı o köleyi görünce, dedi ki: Testilerdeki nedir? köle, şarap dedi. Zahit, kimin, kime götürüyorsun? Diye sordu. Köle, o ulu beyin dedi. Zahit dedi ki: Allahyı dileyen kişinin ameli böyle mi olur? Hem Allahyı istiyor, hem de içip eğleniyor ha! Şeytan şarabı sonra da yarım akıl öyle mi? Senin aklın şarapsız böyle dağınık. Aklına akıllar katmak gerek. Ya sarhoş olunca aklın ne hale gelir ey bir kuş gibi sarhoşluk tuzağına tutulmuş adam?

Ziya-i Delk, hazır cevap ve tatlı sözlü bir zattı. Şeyh-i İslam Tac-ı Belh'in kardeşi idi. Tac-ı Belh, pek kısa boyluydu, adeta bir kuşa benzerdi. Bütün bilgileri bilir, alim faziletli bir adamdı ama Ziya, güzel söz söylemede ve nüktecilikte ondan üstündü. O pek kısaydı, Ziya da haddinden fazla uzun. Şeyhülislam, pek nazlı, pek kibirli bir adamdı.

Bu kardeşinden utandı. Ziya da sözü tesirli bir vaizdi. Bir meclis günü, Ziya meclise geldi, kadınlarla, alim ve temiz kişilerle doluydu. Şeyhülislam, kibrinden kardeşine şöyle kalktı ve yine derhal oturdu.

Ziya alınarak dedi ki: Çok uzun boylusun. Bari o selvi boyundan birazcığını çal. Sende akıl nerede, fikir nerede ki ey bilgi düşmanı tutup şarap içeceksin? Yüzün pek güzel bari biraz da çivit sür. Habeşin yüzüne, çivit, gülünç olur doğrusu. A azgın sende nur nerede de ki kendinden geçiyor da karanlık arıyorsun.

Gölgeyi gündüz aralar. Sense bulutlu gecede tutmuş, gölge aramaya çıkmışsın. Şarap gıda için halka helaldir ama sevgiyi dileyenlere haramdır. Aşıkların şarabı gönül kanıdır. Onların gözleri yolda konaktadır. Böyle bir korkunç çölde bu akıl kılavuzu, tutulup kalır. Sen de kılavuzları gözetirsen kervanı helak eder yolu yitirirsin.

Arpa ekmeği bile hakikatten haramdır. Nefsin önüne kepekle karşılık ekmek koy. Allah yolunun düşmanını hor tut. Hırsızı mimbere çıkarma, dara çek. Hırsızın elini kes. Kesmekten acizsen hiç olmazsa bağla. Sen, onun elini bağlamazsan o, senin elini bağlar. Sen, onun ayağını kırmazsan o, senin ayağını kırar.

Halbuki sen, düşmana şarap ve şeker kamışı veriyorsun. Niçin? Ona zehir gibi gül, taş desene. Zahit, gayrete gelip testiye bir taş attı, kırdı. Köle de testiyi elinden atıp

zahitten kaçtı.

Beyin yanına gidince bey, şarap nerede? Dedi. Köle bir ,bir macerayı anlattı.

Bey, ateşe döndü, hemen yerinden doğruldu, bana o zahidin evi nerede? Göster dedi. Göster de şu ağır gürzle kafasını ezeyim. O kahpe oğlunun akılsız kellesini kırayım. O, köpekliğinden doğru yolu göstermeyi ne bilir? O, ancak şöhret aşığı. Bu yobazlık, bu riya ile kendisine bir mevki yapmak, bir şey bahane ederek kendini göstermek istiyor. Onun şuna buna riya yapmaktan başka hiçbir hüneri yok. Deliyse, fitne çıkarmak istiyorsa delinin ilacı, öküz aletinden yapılma kamçıdır.

Vurmalı kerataya da kafasındaki Şeytan çıksın. Eşekçiler, nodullamadıkça eşek gider mi hiç? Bey, eline bir topuz alıp sokağa çıktı. Gece yarısı yarı sarhoş bir halde geldi, zahidin evine girdi. Kızgınlıkla zahidi öldürmek niyetindeydi. Zahit, evde bulunan yünlerin altına girip gizlendi. Zahit, beyin sözlerini yün bükenlerin yünleri altına gizlenmiş, işitiyordu.

Orada kendi kendine dedi ki: Adamın çirkinliğini yüzüne karşı ancak ayna söyleyebilir, çünkü onun yüzü serttir. Ayna gibi demirden bir yüz gerek ki sana çirkin yüzüne bak desin.

Padişah Delkak'la satranç oynardı. Delkak padişahı mat etti mi padişah derhal kızardı. Bunu kibrine yediremez, Tu Allah müstehakını versin diye satranç taşlarını birer, birer Delkak'ın başına vururdu.

Al, işte şahın bu senin bu kaltaban derdi. Delkak, aman padişahım der sabrederdi. Bir gün yine padişah mat oldu. Bir oyun daha oynamalarını emretti. Delkak, zemheride çıplak kalmış adam gibi tirtir titriyordu. Bir oyun daha oynadı, yine padişah mat oldu. Tu Allah müstehakını versin zamanı gelince, Delkak sıçradı bir köşeye kaçtı; korkusundan altı tane halının altına girdi. Yastıklarla o altı tane halının altına gizlenip padişahın satranç taşlarından aman buldu. Padişah ne yapıyorsun, bu ne? Deyice, padişahım dedi, Tu Allah müstehakını versin.

Ateşler püskürüyorsun... Senin gibi öfkeli bir padişaha döşeme altından başka yerde doğru söz söylenebilir mi? Sen mat oldun ama ben şahın çarpmasından mat oluyorum. Onun için halıların altından Tu Allah müstehakını versin diyorum!

Mahalle o beyin bağrış, çağırışıyla, kapıyı tekmelemesi, vurun tutun diye nara atmasıyla doldu. Sağdan, soldan halk dışarı fırladı. Ey ulumuz af zamanıdır. Onun beyni kurumuş. Şimdi onun aklı, fikri çocukların aklından fikrinden az. Hem zahit, hem ihtiyar. Bu halindeki şu zahitlik, onu kat, kat zayıflatmış. Bu zahitlikten de bir feyze nail olamamış.

Zahmetler çekmiş de sevgiliden bir hazine elde edememiş. İşler yapmış da bir pul kazanamamış. Ya iş onun harcı değilmiş, ya henüz mükafat vakti gelmemiş. Ya o çalışma çıfıtça bir çalışma, yahut da mükafata erişmesinin bir zamanı, bir saati var. Ona bu dert bu musibet yeter... Şu kanlı ovada kimsiz kimsesiz kala kalmış.

Gözleri ağırlıklı, bir bucağa çekilip oturmuş, yüzünü ekşitmiş, suratını asmış. Ne bir göz hekimi var ki derdine yansın, ne onun aklı var ki bir göz ilacı arayıp bulsun, gözüne çeksin.

Kendi zannına uymuş, çalışıp çabalamaya koyulmuş, işim, iyileşecek diye bir ümide kapılmış.

Halbuki onun tuttuğu yolla sevgilinin vuslatı arasında ne uzun bir mesafe var. Çünkü o, baş aramıyor, reis olmayı istiyor.

Bir an Allah ile, nasibim bu hesapta hep zahmet mi diye adeta didişmede. Bir an hep uçuyor, ele geçmiyor, bizim kolumuzu kanadımızı kırıyorsun diye bahtı ile kavga etmede. Kim, renge, kokuya mahpus kalırsa zahit olsa bile huyu iyi olmaz, dar canlıdır.

Bu daracık duraktan çıkmadıkça nasıl olur da ahlakı düzelir, gönlü ferahlar? Zahitlere, genişliğe çıkmadan yalnız bulundukları zaman bıçak ve ustura vermeye hiç gelmez. Darlılarından, muratlarına eremediklerinden, dertlerinden karınlarını deşiverirler.

Mustafa'yı ayrılık derdi kapladı, daraldı mı, kendisini dağdan atmaya kalkardı. Cebrail,

sakın yapma. Kün emrinde sana nice devletler taktir edilmiştir deyince, yatışır, kendini atmaktan vazgeçerdi. Sonra yine ayrılık derdi gelip çattı mı, yine gamdan dertten bunaldı mı kendisini dağdan aşağı atmak isterdi. Bu sefer Cebrail görünür, ey eşi olmayan Padişah, yapma bunu derdi.

Hicap keşfedilip de o inciyi koynunda buluncaya kadar bu haldeydi. Halk, her çeşit mihnetten ötürü kendini öldürüp dururken mihnetlerin aslı olan bu ayrılığı nasıl çeksin? Halk canını feda eden şaşar. Fakat bizim her birimiz fedai huyluyuz. Ne mutlu o kişiye ki bedenini, feda edilmeye değer bir dosta feda etmiştir.

Herkes bir fennin, bir sanatın fedaisidir. Ömrünü o yolda sarf eder, ölüp gider. İster doğularda olsun, ister batılarda, herkes, nihayet ölür. O zaman ne aşık kalır, ne maşuk. Hiç olmazsa be devletli, zaten şu hünere gönüllü, kendisini feda etmiş. Onun öldürülmesinde yüzlerce hayat var. Aşık da onca ebedi, maşuk da, aşk da. İki alemde de dileğine ermiş, iyi bir ad san kazanmış.

Ey ulular, aşılara acıyın. Onların şanı, helak olduktan sonra bile helak olmaya hazır bulunmaktadır. Beyim onun kabalığını affet onun derdine bedbahtlığına bak. Onu affet de Allah da seni affetsin, suçlarını yargılasın.

Sen de gafletle az testiler kırmamışsındır. Sen de affa ümit bağlamışsındır. Affet de ahrette sen de af edilesin. Kader, ceza vermede kılı kırk yarar.

Bey dedi ki: O kim oluyor ki bizim testimize taş atıp kırıyor? Benim civarımdan erkek aslan bile yüzlerce çekingenlikle korka, korka geçmede. Neden kulumuzun gönlünü incitti, bizi konuğumuzun yanında utandırdı?

Onun kanından daha değerli olan şarabı döktü de kadınlar gibi bizden kaçıp da gizlendi. Fakat tut ki bir kuş gibi uçsun, benim elimden nerede canını kurtaracak? Kahır okumla kanadını kırar, onun arda kalası kanadını koparırım. Benden kaçıp da bir katı taşın içine girse, gizlense yine onu tutar, o taşın içinden çıkarırım. Ona bir kılıç çalayım da bütün kaltabanlara ibret olsun.

Herkese yobazlık satsın, bu yetmiyormuş gibi bir de bize satmaya kalkışsın ha! Onun da cezasını şimdicik vereceğim, onun gibi yüz tanesinin de. Öyle kızmış, öyle kan dökücülüğü tutmuş ki ağzından ateş püskürüyor.

O şefaatçiler, onun o hay hayına karşı birçok defalar elini, ayağını öpüp, dediler ki: A beyim, sana kin gütmek yaraşmaz. Şarap dökülüp gitti ise ne çıkar? Sen, şarapsız da hoşsun. Şarap, neşe sermayesini senden alır. Suyun letafeti senin letafetine imrenir.

Padişahlık et, ey merhamet sahibi, ey kerem sahibinin oğlu kerem sahibi bağışla. Her şarap, bu boya, bu yüze kuldur. Bütün sarhoşlar sana haset ederler.

Senin gül renkli şaraba hiç ihtiyacın yok. Gül rengini bırak, gül renklilik sensin zaten. Ey zühreye benzeyen yüzü kuşluk güneşi olan, ey rengine karşı gül rengi yoksul bir hale gelen bey, şarap küpte gizlice senin yüzünün iştiyakiyle kaynayıp coşar.

Sen baştan başa denizsin, ıslaklığı ne istersin ki? Sen, tamamı ile varlıksın, yokluğu ne arasın ki? Ey parlak ay, tozu ne yapacaksın? Ay bile senin yüzüne bakar da sararır. Sen hoşsun, güzelsin her türlü hoşluğun madenisin. Neden şaraba minnet edersin ki?

Başında "Biz insan oğullarını ululadık" tacı, boynunda "Biz sana kevser ırmağını verdik" gerdanlığı var.

İnsan cevherdir, gök ona arazdır. Her şey fer-i dir, her şeyden maksat odur. Ey akıllar, tedbirler, fikirler kulu kölesi olan bey, mademki böylesin, kendini neden böyle ucuza satıyorsun? Sana hizmet etmek bütün varlık alemine farzdır. Bir cevher, neden arazdan ihsan ister ki? Yazıklar olsun kitaplardan bilgi arıyorsun ha!

Bir bilgi denizisin ki bir ıslaklıkta gizlenmiş; bir allemsin ki üç arşın boyunda bir bedene bürünmüş!

Şarap nedir, güzel ses ve çalgı dinlemek, yahut bir güzelle buluşmak nedir ki sen onlardan bir neşe, bir menfaat ummadasın!

Hiç güneş, bir zerreden borç ister mi, hiç zühre yıldızı, bir küçücük küpten şarap diler mi? Sen keyfiyeti bilinmez bir cansın, keyfiyet alemine hapsedilmişsin. Sen bir güneşsin, bir ukdeye tutulmuşsun; işte bu sana yakışmaz yazık.

Bey dedi ki: Hayır, hayır. Ben, o şarabın adamıyım. Ben, bu hoşluktan alınan zevke kanaat edemem. Ben, yasemin gibi olmayı, gah şöyle, gah böyle eğilip bükülmeyi isterim. Bütün korkulardan, bütün ümitlerde kurtulup söğüt gibi her yana eğilmeliyim. Söğüt dalı gibi sağa, sola dönmeli, onun gibi rüzgarda çeşit, çeşit oynamalıyım. Şarabın verdiği neşeye alışan, nereden bu neşeyi beğenecek hey hocam!

Peygamberler, Allah neşesine dalmışlardı, onunla yoğrulmuşlardı da onun için bu neşeden vaz geçtiler. Onların canları, o neşeyi gördüğünden onlara bu neşeler, oyuncak görünmüştü. Diri olan bir güzelliğe dostluk eden, artık ölüyü nasıl kucaklar?

O alem, zerre zerre diridir. Her zerresi nükteden anlar, söz söyler. Onlar, ölü olan cihanda oturmaz, dinlemezler. Çünkü ot, ancak hayvanlara layıktır. Kim gül bahçesinde meclis kurar, yurt tutarsa külhanda şarap içer mi hiç?

Pak ruhun makamı, illiyyin'dir. Pislikte yurt edinense kurttur. Allah mahmuruna tertemiz şarap kadehi sunulur. Bu kör kuşlaraysa şu kara ve tuzlu su. Kime Ömer'in adaleti el vermezse onca kanlı Haccac adildir.

Kızlara cansız bebekleri oyuncak diye verirler. Çünkü onlar, diri oyuncaktan bir şey anlamazlar ki. Küçük erkek çocuklar, erliklerinden bir şey anlamazlar, güçleri kuvvetleri yoktur. Onun için onlara tahta kılıç daha yeğdir. Kafirler peygamberlerin kiliselerde yapılmış olan resimleri ile kanaat ederler.

Fakat ay parçaları bizim için apaydın olduğundan resimlerine aldırış bile etmeyiz. Onların birer sureti, bu alemdedir ama birer sureti de ay gibi gökyüzündedir. Bu suretteki ağızları, onlarla düşüp kalkanla konuşur, nükteler söyler. O suretteki ağızlarıysa Allah ile konuşur. Görünen kulak, bu sözü duyar, beller. Can kulağıysa Kün emrinin sırlarını işitir.

Ten gözü, insanın şeklini görür, beller. Can gözü, Mazagalbasar sırrını görür, hayran olur. Görünen ayak, mescit safında durur, mana ayağı göğün üstünde tavafta bulunur.

İşte her cüz-ü böyle say... bu, vakit içindedir, zamana bağlıdır, oysa ondan da hariçtir. Zamana bağlı olan, ecele kadar durur. Öbürüyse ebediyete dost, ezele eştir. Bir adı iki devlet sahibidir, bir sıfatı iki kıble imamı.

Ona ne halvetin lüzumu vardır, ne çilenin. Hiçbir bulut onu örtemez. Halvet yurdu, güneş değirmesidir, artık ona nasıl olur da yabancı gece perde kesilir? Hastalık ve perhiz zamanı geçti, buhran kalmadı. Küfür, iman oldu, küfran kalmadı. Elif gibi doğruluğu yüzünden öne geçmiştir. Onda kendi sıfatlarından hiçbir şey kalmamıştır. Kendi huylarından çıkmış tek olmuş... canı, canına can katan sevgiliyse çırılçıplak bir hale gelmiştir.

O tek ve benzersiz, eşsiz örneksiz padişahın huzuruna çırılçıplak gidince padişah, ona kendi kutlu sıfatlarından bir elbise giydirmiştir. Padişahın sıfatlarından bir elbiseye bürünmüş, kuyudan mevki ve ikbal sayvanının üstüne uçmuştur.

Tortulu bir şey saf oldu mu böyle olur. Tıpkı onun gibi o da tasın dibinden üstüne çıkmıştır. Tasın dibindeyken tortuluydu, toprak cüzüleri, ona karışmış, o şomluk onu bulandırmıştı.

Hiç de hoş olmayan dost onun kolunu kanadını bağlamıştı. Fakat o aslında yüceydi. "Yeryüzüne inin" sesi gelince onu Harut gibi baş aşağı asakodu. Harut gökteki meleklerdendi, bir azar yüzünden öylece asılı kaldı. Baş aşağı asılı kalmasının sebebi, baştan çıkması, kendisini baş sanması ve yalnızca öne geçmeye kalkışmasıydı. Sepet kendisini suyla dolu görünce nazlandı, istiğnaya girişti de sudan çekildi hani. Fakat ciğerinde bir katracık suyu bile kalmadı. Bunun üzerine deniz, acıdı da onu tekrar davet etti.

Denizden sebepsiz hizmet karşılığı olmaksızın rahmet gelir. Bu, ne kutlu andır. Allah hakkı için denizin etrafında dönüp dolaşmak, denizde gecelerin yüzleri, sarı olsa bile aldırış etmemek gerek. Denizin etrafında dönüp dolaşmalı ki Allahnın lütfu, bağışlaması gelip çatıversin de sararmış yüz, bir mücevher bularak kızarsın. Yüzün

sarı rengi, renklerin en iyisidir. Çünkü o yüze kavuşmayı beklemektedir.

Fakat bir adamın yüzünde parlayıp duran kırmızılık, o adamın canının, bulunduğuna kani olmasındandır. Halbuki insan zayıflatan, alçaltan, sarartıp solduran tamahtır. Bu solgunluk ve arıklık, bedene ait illetlerden değildir. hastalıksız bir sarı yüz görse Calinas'un bile aklı şaşar.

Fakat tamahı bağlandın mı Allah nurlarına dalarsın. Mustafa bunun için tamaha düşenin nefsi alçalır demiştir.

Gölgesiz nur, latiftir, yücedir. Kafes, kafes vuran nura, bir kalburdan aksetmededir. O kafes şeklindeki gölge, kalburun gölgesidir. Aşıklar, bedenlerinin çıplak olmasını isterler. Fakat erkekliği olmayana ha elbise olmuş, ha olmamış. O ekmek ve sofra, oruçlulara çıkar. At sineğine çorba nedir tencere ne?

KONUK EVİ

Delikanlım, bu denen bir konuk evidir. Her sabah, oraya koşa, koşa bir yeni konuk gelir. Sakın bu, benim boynumda kaldı deme. Şimdicik yine uçar, yokluk alemine gider. Gayb aleminden gönlüne ne gelirse konuktur onu hoş tut.

Birisine ansızın konuk geldi. Ev sahibi konuğunu gerdanlık gibi boynuna taktı. Sofra çıkardı, ağırladı. O gece mahallelerinde sünnet düğünü vardı. Erkek, kadınına gizlice dedi ki: Bu gece iki yatak ser. Bizim yatağımızı kapı yanına yap, konuğun yatağını da öbür tarafa. Kadın, olur iki gözümün nuru, baş üstüne. Hizmetler eder, güler yüz gösteririm, merak etme dedi. Yatakları yapıp sünnet düğününe gitti.

Yüce konuk, kadının kocası ile kaldı. Geceleyin kuru, yaş bir çerez çıkardı. Yediler içtiler. O iki temiz adam, gece geç vakte kadar oturup konuştular, gece yarısına dek iyi, kötü başlarından geçenleri anlattılar. Çerezden, konuşup görüşmeden sonra konuk, uykusuzluktan kalktı, kapı yanındaki yatağa girip yattı.

Adam, utancından ona bir şey diyemedi, canım, senin yatağın bu taraftaki. Sen yatıp uyuyasın diye yatağı, şuraya serdik diye bir söz söyleyemedi. Karısı ile kararlaştırdıklarının aksine, konuk için serilen yatağa girdi, öbür yatakta da konuk yatıp uyudu. O gece şiddetli bir yağmur başladı. Bulutların çokluğu, hayret verecek bir derecede idi.

Kadın gelince konuk öbür taraftadır kocam öbür taraftadır, kapı yanında yatan kocamdır diye, anadan doğma soyunup yorganın altına girdi, konuğu birkaç kere de istekle öptü.

Dedi ki: Hani bir şeyden korkuyordum ya. Başıma geldi mi geldi, geldi mi geldi. Yağmur, çamur yüzünden konuk kakıldı kaldı. Beylik sabunu gibi elinden çıkmasına imkan yok. Bu yağmur çamurda o, nereden gidecek? Başına canına and olsun, adam başımıza kaldı. Konuk bu sözleri duyunca hemen sıçrayıp dedi ki: Kadın bırak beni. Ayakkabım var benim, çamurdan korkum yok. Ben gidiyorum, Allah size hayırlar versin. Yolculukta can, bir an bile eğlenmez. Yolcu derhal geldiği yere dönmeli. Bir yerde kalıp eğlenmek, yol keser.

Kadın, o soğuk sözü söylediğine pişman oldu. Çünkü o eşsiz mihman ürküp yola düşüyordu. Kadın lütfen, hoş gör, ben şaka olsun diye söyledim deyip, secdeler etti, bir hayli yalvarıp sızlandı ama fayda etmedi. Konuk, yola düşüp bunları hasret bıraktı.

Bu yüzden adam da yasa battı, kadın da. Çünkü artık o konuğun yüzünü, leğendeki akisten değil, kendi yüzünden görmüşlerdi. Konuk gitmede ova, konuğun nuru ile cennet gibi aydınlanmadaydı. Adam bundan sonra bu işin derdinden utancından evini konuk evi haline soktu.

Fakat kadının gönlünde de, erkeğin gönlünde de o konuğun hayali, her an derdi ki: Ben, Hızır'ın dostuyum size yüzlerce cömertlik hazinesi saçacaktım, fakat ne yapayım? Kısmetiniz değilmiş.

Konuk evine her gün nasıl bir yüce konuk gelirse onun gibi her an sana bir fikir gelir. Canım, fikri bir adam say. Çünkü adam, fikirle değerlidir, fikirle diridir. Gam fikri, neşe yolunu vurursa gam yeme. O, hakikatte başka neşeler hazırlamaktadır.

O, hayrın aslından yeni bir sevinç, yeni bir neşe gelsin diye evi, başkalarından sıkıca süpürür. Gönül dalındaki sararmış, kurumuş yaprakları ayırır, daldan yeni ve yeşil yapraklar bitmesine yardım eder. Bu alemden öte bir aleme yeni bir zevk gelsin diye eski sevinci, kökünden çeker, çıkarır.

Gam, üstü dallarla yapraklarla örtülü yeni kökü bitirsin diye çürümüş, pörsümüş olan eski kökü yerinden söküp çıkarır. Gam, gönülden neyi döker, yahut koparırsa karşılık olarak mutlaka daha iyisini verir. Hele derdin gamın yakın ehline kul olduğunu iyice bilene daha fazla lütuflarda bulunur.

Bulutla şimşek, asık suratlılık, ekşi yüzlülük göstermese asma yaprağı, doğuya benzeyen gülümsemelerini gösterir mi hiç? Kutluluk, kutsuzluk, gönlüne gelir, konuklar. Bunlar, evden eve giden yıldızlara benzerler. Senin burcunda konakladı mı onun talihi gibi sen de tatlı bir hale, gel, çevikleş.

Böyle hareket et de o yıldız, aya gitti, ulaştı mı o gönül sultanına senden şükür etsin. Sabırlı ve her şeye razı olan Eyyüb, tam yedi yıl Allah konuğunu belayı hoş tuttu. O sert ve yüzü pek ala da Allahya dönünce ondan yüzlerce çeşit şükürlerde bulundu da, dedi ki: Eyyüb ben sevgililerini öldürdüğüm halde sevgisinden bir kere bile yüzünü çevirmedi. Allah bilgisine vefakarlıkta bulundu, utancından bela ile adeta sütle bal gibi kaynaştı, karıştı. Senin de gönlüne yeniden yeniye belalar geldikçe o belaları güle güle karşıla.

Ey yaradanım, beni o belanın şerrinden sakla bekle. O yüzden gelecek ihsanları bana haram etme, beni o lütuflara kavuştur. Rabbim, uğradığım belalara karşı lütfet de şükredeyim, geçip giderse ona hasret çekmeyeyim de. O suratı asık derdi koru. O acılığı şeker gibi tatlı say.

Bulutunda görünüşte yüzü asıktır ama gül bahçesini bezer, çalı çırpıyı kırar. Gamı bulut gibi bil de o asık suratıyla pek surat asmaya kalkışma. Belki o inci, elindedir, olur ya. Onun için çalış çabala da senden razı olsun. Hatta böyle olmasa bile bu huyu adet edinir, o güzelim huyla huylanır, o huyu arttırırsın da, başka yerlerde de böyle hareket edersin ve bir gün birdenbire muhtaç olduğun şeye erişiverirsin.

Neşene mani olan düşünce, Allahnın emri ile, Allahnın hikmeti ile gelir. Sen ona felaket deme delikanlım. Belki bir yıldızdır, belki kutluluk kıranındadır. Sen ona fer-i deme, asıl tut da onunla daima maksadına eriş, üstün çık. Onu fer-i sayar, muzır tutarsan gözün, aslı gözler durur.

Halbuki bekleyiş, çeşnide zehirdir adeta. Bu gidişle daima ölüm halinde kalırsın. Onu asıl bil, kucakla da bekleyiş ölümünden kurtul.

ŞEHİT OLMAK

Zengin bir adam vardı. Bu adamın da zühre yanaklı, ay yüzlü, gümüş bedenli bir kızı vardı. Kız, kendini bildi, babası onu kocaya verdi. Fakat kocası kızın dengi değildi. Kavun, karpuz oldu, sulandı mı yarmazsan telef olur gider.

Babası da kızın baştan çıkmasından korktu da onun için onu, dengi olmayan birisine verdi. Kızına dedi ki: Kendini kocandan koru, sakın gebe kalma. Ne yapayım? Bu yoksula seni vermek zorunda kaldım. Bu adamı garip say, garipte vefa olmaz. Ansızın her şeyi bırakır, kaçıp gider. Çocuğu başına dert kalır.

Kızı dedi ki: Babacığım, dediğini tutarım. Öğüdün pek doğru, kabulüm. Babası, her iki üç günde bir kere kızına aman ha sakın diye öğüt veriyordu. Derken kız, birdenbire gebe kalıverdi; ikisi de gençti. Kız, bunu babasından gizledi. Çocuk karnında beş, yahut altı aylık oldu. Artık iyiden iyiye belli oldu. Babası dedi ki: Ben sana ondan kendini koru demedim mi? Öğütlerim yel miydi ki sana tesir etmedi?

Kız, baba dedi, nasıl tahammül edeyim? Erkekle kadın, şüphe yok ki ateşle pamuk. Pamuk ateşten nasıl çekinebilir? Yahut da ateş nasıl olur da pamuğu yakmaz, çekinir?

Babası dedi ki: A kızım, ben sana onun yanına gitme demedim. Yalnız menisinden kendini koru dedim. Tam zevk anında onun beli gelirken kendini çekmeliydin. Kız, peki... beli ne vakit gelecek, ben ne bileyim? Bu, pek gizli bir şey, anlaşılmaz ki dedi.

Babası gözleri süzüldü mü anla ki beli geliyor deyince, kız dedi: Onun gözü süzülünceye kadar benim bu iki gözüm de kör oluyor a baba. Her bayağı akıl, hırs ve öfke zamanı, yerinde durmaz ki.

Bir sofi, askere savaşa gitti. Ansızın savaş başladı. Sofi, ağırlıklarla çadırda kalan zayıflarla beraber kaldı. Erler, ta savaş yerine kadar at sürdüler. Ağır kişiler, toprak gibi yerlerinde kala kaldılar. İleri gidenlerin ileri gidenleriyse yürüyüp ilerlediler. Savaşlar edip üstün gelerek bir çok ganimetlerle geri döndüler.

Sen de al diye sofıye de armağan sundular. O, o armağanı attı, hiçbir şey almadı. Neden kızgınsın dediler. Savaştan mahrum kaldım dedi. Sofi, savaş safında hançer çekip savaşmadığı için bu iltifattan memnun olmadı. Bunun üzerine esir getirdik dediler, birini al öldür. Başını kes de gazi ol. Sofi, buna biraz sevindi yüreklendi.

Suyla alınan aptestin yüzlerce aydınlığı, nuru, feri vardır ama su olmazsa teyemmüm edilir. Sofi, bağlı esiri alıp gaza etmek üzere çadırın arkasına götürdü. Oraya tutsakla gitti ama biraz gecikti diye meraka düştüler. İki eli bağlı tutsak. Onu öldürüvermeliydi. Öldürmede neden bu kadar gecikti, sebebi ne? Dediler.

Birisi işi anlamak üzere ardından gitti. Bir de ne görsün? Kafir, sofinin üstüne çıkmamış mı? Erkek, dişinin üstüne biner gibi o tutsak da yoksulun üstüne aslan gibi binmiş. Elleri bağlı olduğu halde hiddetle sofinin boynunu ısırmada. Dişleriyle boğazını dişlemede. Sofi, kafirin altına düşmüş, aklı başından gitmiş. Eli bağlı kafir, bir kedi gibi, elinde mızrak olmadığı halde onu berbat etmiş. Dişleriyle onu yarı öldürmüş. Boynundan akan kanla sakalı kıpkırmızı kesilmiş.

Sen de eli bağlı olan nefsinin elinde tıpkı o sofi gibi alta düşmüş, kendinden geçmişsin. Yoldaki bir tepecikten aciz kalmışsın. Halbuki önünde yüz binlerce dağ var. Bu kadarcık bir tepeden korkup ölüye döndün. Önünde aşılacak dağ gibi beller var, nasıl gideceksin? Gaziler hiddetle gelip derhal acımadan o kafiri kılıçlayıp öldürdüler.

Kendine gelsin diye de sofinin yüzüne sular saçtılar, gül suları serptiler. Sofi, kendine gelip onları görünce ne oldu yahu diye sordular.

Ey aziz Allah hakkı için bu ne hal? Neden böyle bu derece kendinden geçtin? Yarı ölmüş elleri bağlı bir tutsaktan neden böyle korktun, aklın başından gitti, bu hale düştün?

Sofi dedi ki: Başını keseceğim sırada o aç gözlü bana öyle bir hışımla baktı ki... Gözünü açtı, dolandırdı da öyle bir bakış baktı bana ki aklım başımdan gitti. Gözünü dolandırması, bana adeta bir ordu göründü. O nasıl korkuydu? Anlatamam! Hikayeyi kısa keselim, işte o bakıştan korktum. Kendimden geçip yere yıkıldım.

Gaziler dediler ki: Sende bu yürek varken sakın savaşa girişmeye yeltenme. Eli bağlı bir kafirin göz süzmesiyle gemin kırıldı, gark oldun. Erkek aslanlar, saldırdılar mı kılıçlarıyla başlar top gibi yerlere yuvarlanır. Erlerin savaşına aşina değilsin, böyle bir zamanda kan denizinde nasıl yüzebilirsin sen?

Boyunlara inen kılıçların tak tak diye çıkardığı ses, (Bir mahalle öteden duyulan) çamaşır dövenlerin tak takını hiçe sayar. Nice başsız bedenler yerlerde çırpınır. Nice bedensiz başlar, kan denizinde habbelere döner. İnsanları yok eden yüzlerce er, savaşta atların ayakları altında yok olur gider.

Sen bir fareden ürküp uçan bu akılla o savaş safına karışıp nasıl kılıç çekeceksin? Savaş bu, bulgur aşı değil ki yenlerini sıvayıp girişesin. Bulgur aşını kaşıklamaya benzemez, gel de burada kılıcı gör. Bu safta demirden yaratılmış bir Hamza lazım. Savaş, öyle hayal gibi bir hayalden ürküp kaçan her yüreksizin işi değil. Savaş, Türklerin işidir, nazenin kadınların değil. Nazlı nazenin kadınların yeri evdir, eve git sen de.

Ayyazi dedi ki: Tam doksan kere belki yaralanırım diye, çırılçıplak savaşa girdim, okların önüne gittim, belki birisi gelir saplanır dedim. Fakat boğaza, yahut can alacak bir yere ok isabeti, devlet sahibi bir şehitten başkasına nasip olmuyor.

Vücudumda yaralanmadık bir tek yer yok. Bedenim oktan kalbur gibi delik deşik oldu. Fakat bu ne yiğitlik, ne de zeka işi. Baht işi bu. Bir türlü can alacak bir yerime ok isabet etmedi. Şehitliğin kısmet olmadığını anlayınca halvete gittim, çileye girdim. Kendimi büyük savaşa attım, riyazata zayıflamaya koyuldum. Halvetteyken kulağıma gazilerin savaşa giderken çaldıkları davul sesleri geldi. Sabah çağıydı, can kulağımla duydum nefsim içimden seslendi. Kalk, savaş zamanı geldi, yürü. Kendini savaşa at.

Dedim ki: Ey vefasız habis nefis, savaşa meyletme nerede, sen neredesin? Ey nefis, doğru söyle, bu hilebazlık nedir? yoksa şehvette düşkün nefis, ibadete yanaşmaz bile. Doğru söylemezsen üstüne saldırır, seni riyazatla adamakıllı sıkar, sıkıştırır. O anda nefsim, içimden seslendi, dilsiz, ağızsız fasih bir surette söz söylemekteydi: Beni her gün burada öldürüp duruyorsun. Canıma, kafirlere yapılan eziyetleri yapıyorsun. Kimsenin halimden haberi yok. Sen, beni uykusuz, yemeksiz öldürüp durmadasın. Bari savaşta bir yarayla şu bedenden kurtulurum da halk da erliğimi, fedakarlığımı görür.

Dedim ki: A nefisceğiz, hem münafık olarak yaşamadasın, hem münafıkça ölmedesin, nesin sen? İki alemde de mürai imişsin, iki alemde de hiçbir şeye yaramazmışsın meğer. Bu beden sağ oldukça halvetten çıkmamayı nezrettim. Çünkü, bu beden halvette ne yaparsa kadına, erkeğe görünmek için yapmaz.

Halvetteki hareketi de ancak Allah içindir, huzuru ve sükunu da. Orada niyetinde başka bir şey bulunmaz. Bu büyük savaştır, o küçük savaş. Her ikisi de Haydar'la Rüstem'in harcıdır. Öyle bir farenin kıpırdaması ile uçup gidecek akıl sahibinin harcı değil. O çeşit adama karılar gibi savaştan, kılıçtan uzak durmak gerek. O da sofi, bu da. Yazık o sofiye. O, bir iğneyle ölmede, bu kılıçlara karşı durmada.

Sureti sofidir ama canı yok. Bu çeşit sofiler öbür sofilerin de adını kötüye çıkarır. Toprakla karılmış olan şu bedenin kapısına, duvarına Allah, gayretiyle yüzlerce sofi yaptı. Büyüden o suretler oynasınlar da Musa'nın asası gizlensin dedi. Sopanın doğruluğu, suretleri yer, siler süpürür. Fakat Firavuna mensup olan göz, tozla toprakla doludur. Öbür sofi, harp safına, yaralanmak için yirmi kere girer. Savaş zamanı Müslümanlarla beraber kafire saldırır, bir kere bile geri dönmez. Yaralanır, yarasını bağlar, tekrar saldırır, savaşır. Beden bir yarayla ölmez diye savaşta yirmi kere yaralanır. Bir yarayla can vermeye acıklanır; doğruluğu elinden canının kolayca kurtulacağından üzülür.

Birisinin elinde kırk kuruşu vardı. Her gece birini denize atardı. Bu suretle de nefsine iyice eziyet etmek, yavaşlıkla onun can çekişmesini uzatmak isterdi. Müslümanlarla savaşa gider, onlar düşmandan yüz döndürseler bile o feri dönmezdi. Bir kere daha yaralanır, onu da bağlardı. Belki yirmi kere bedeninde mızrak ve ok kırılırdı.

Bu suretle savaşa savaşa nihayet kuvveti bitti, yere düştü. Aşkının doğruluğuyla, doğruluk makamına ulaştı. Doğruluk, can vermektir. Kendinize gelin de bu hususta ileri geçin. Kuran'da "Erler vardır ki Allah ile ettikleri ahdi bozmadılar, ahitlerine doğrulukla sarıldılar" ayetini okuyun.

Mademki bu beden, ruha bir alettir, şu halde bu hakiki ölüm değildir. nice ham kişiler vardır ki görünüşte kanlarını döktüler. Fakat nefisleri diri olarak o tarafa kaçtı. Aleti kırıldı ama yol kesen diri kaldı. Bindiği at kanlar saçtı ama nefis diri. At öldü, yolu aşılmadı. Ancak ham, kötü, perişan bir halde kala kaldı.

Her kan döken şehit olsaydı öldürülen kafir de kutlu bir şehit sayılırdı. Nice şehit olmuş güvenilir kişiler de vardır ki dünyada ölürler, şehit olmuşlardır, fakat diri gibi yürür gezerler. Yol kesen ruh olmuştur, onun kılıcı olan beden bakidir ve savaş arayan erin elindedir.

Kılıcı, kılıçtır, fakat, o adama değil. Fakat bu görünüş, seni şaşırtır. Nefis değişti mi bu beden kılıcı, ihsan ve lütuflar sahibi Allahın elindedir. O öyle bir erdir ki gıdasız, tamamı ile dert. Öbür erlik ise toz gibi ortası delik bir şeydir.

AY YÜZLÜ

Bir kovucu, Mısır halifesine, Musul padişahının huri gibi bir cariyesi olduğunu söyleyip dedi ki: Onun bir cariyesi var ki alemde onun gibi güzel yok. Güzelliğinin haddi yok., söze sığmaz, anlatılmaz ki. İşte resmi, şu kağıtta bir bak.

O ulu halife, kağıttaki resmi görünce hayran oldu, elindeki kadeh düştü. Derhal Musul'a büyük bir ordu ile bir er gönderdi. Eğer o ay parçasını teslim etmezse orasını yak yık. Verirse bir şey yapma, bırak, yalnız o ay parçasını getir de yeryüzündeyken ayı kucaklayayım dedi.

Er, binlerce Rüstem'le, davul ve bayraklarla yola düştü, Musul'a yollandı. Sayısız asker, şehri mahvetmek üzere tarlanın çevresine üşüşen çekirgeler gibi oraya üşüştüler. Savaş için her yana Kafdağı gibi mancınıklar kurdurdu.

Oklar yağmur gibi yağmada, mancınıklarla atılan taşlar gürler gibi gürlemeye, kılıçlar şimşek gibi çakmaya başlamıştı. Savaş, tam bir hafta sürdü, kanlar döküldü. Taştan yapılma kale mum gibi eridi, yerle yeksan oldu. Musul padişahı, bu korkunç savaşı görünce içeriden bir elçi göndererek, Müslümanların kanını dökmeden maksadın ne? Bu şiddetli savaşta ölüp gidiyorlar. Meramın nedir? maksadın, Musul şehrini almaksa böyle kan dökmeden de olur bu iş. Ben şehirden çıkayım gel, sen gir. Tek mazlumların kanı, seni tutmasın. Yok, muradın mal, altın ve mücevherse bunu, bu şehirden almak, zaten kolay bir şey dedi.

Elçi o erin huzuruna gelince er, cariyenin resmini verdi. Bu kağıda bak dedi, bunu istiyorum. Derhal teslim etsin yoksa ben üstünüm. Elçi gelip maksadı söyleyince o erkek padişah dedi ki: Bu suret eksik olsun tez götür. Ben iman ahdinde puta tapanlardan değilim. Putun puta tapanda olması daha doğru. Elçi, kızı getirince o yiğit er, derhal aşık oldu.

Aşk bir denizdir, gökyüzü, bu denizde bir köpük. Aşk, Yusuf'un havasına kapılan Zeliha gibi insanı hayran eder. Gönüllerin dönüşünü aşktan bil. Aşk olmasaydı dünya, donar kalırdı.

Aşk olmasaydı nereden cansız bir şey, nebata girer, onda mahvolurdu; büyüyüp yetişen nebatlar, nereden kendilerini canlılara feda ederlerdi?

Ruh, nasıl olurdu da o nefese feda olurdu da onun esintisinden Meryem gebe kalırdı? Her biri yerlerinde buz gibi dona kalırdı. Nereden çekirge gibi uçar gıda arardı ki? O yüceliğe aşık olanlar, zerre zerre, fidan gibi yüceliğe koşmadalar. Onların bu koşmaları, "Allah tesbih"tir. Can için bedeni temizlemededirler.

O yiğit er kuyuyu yol sanmış, çorak yerden hoşlanmış, oraya tohum ekmeye kalkışmıştı. O yatıp uyuyan, rüyada bir hayal görür, onunla buluşur düşü azar. Uyanıp kendine gelince görür ki o oyunbozanlık, uyanıkken olmamış. Vah der beyhude yere erlik suyumu zayi ettim, o işveli hayalin işvesine kapıldım. O yiğit er de beden yiğidi idi, asıl erliği yoktu. O yüzden erlik tohumunu öyle bir kuma saçtı gitti.

Aşk bineği, yüzlerce gemi atmış, ölümden bile korkmam diye nara atmaktaydı. Aşk ve sevda da halifeden pervam bile yok. Varlığımla ölümüm birdir bence diyordu. Fakat böyle ateşli ateşli ekmeye kalkışma. Bir iş eriyle danış. Fakat meşveret nerede, akıl nerede? Hırs seli, adama yıkık yerleri kazdırır, tırnaklarını uzatır.

Bir güzele aşık olanın önünde de set vardır, ardında da. Öyle adam, artık önünü ardını az görür. Kara sel cana kastetmeye geldi mi bir tilki aslanı kuyuya düşürür. Dağ gibi aslanlar, kuyuda olmayan bir hayali görürler de kendilerini kaldırıp atarlar.

Hiç kimseyi kadınlarla mahrem tutma. Çünkü erkekle kadın, ateşle pamuğa benzer. Allah suyu ile yunmuş bir ateş gerek ki bülüğa erme sırasında bile Yusuf gibi kötülükten çekinsin. Selvi boylu latif Zeliha'dan aslanlar gibi kendini çeksin.

O yiğit er de Musul'dan döndü, yola düştü. Yolda bir ormana, bir yeşilliğe geldi. Aşk ateşi, öyle bir parlamıştı ki yerle göğü fark etmiyordu. Çadır içinde o ay parçasına kastetti. Akıl nerede, halifeden korkma nerede?

Şehvet, bu ovada davul dövdü mü akıl dediğin ne oluyor ki a turpoğlu turp. Yüzlerce halife, o anda o erin ateşli gözüne bir sinekten aşağı görünür. O kadına tapan er şalvarını çıkarıp cariyenin ayak ucuna oturdu. Aleti, dosdoğru gideceği yere giderken orduda bir gürültü, bir kızılca kıyamet koptu.

Er sıçradı, götü başı açık bir halde ateş gibi Zülfikar elinde dışarı çıktı. Bir de ne görsün, ormandan kara bir erkek aslan, kendisini ordunun içine kapmış koy vermiş. Atlar, ürküp köpürmüşler, her çadır ve ağır yeri yıkılmış, herkes birbirine girmiş.

Erkek aslan, ormanın gizli bir yerinden fırlamış, havaya, deniz dalgası gibi tam yirmi arşın sıçramıştı. Er, pek yiğitti, aldırış bile etmeden sarhoş bir erkek aslan gibi aslanın önünü kesti. Kılıçla bir vurdu, başını ikiye böldü. Derhal o ay yüzlü dilberin bulunduğu çadıra koştu. O hurinin yanına gelince aleti hala dimdikti. Öyle bir aslanla savaştı da erliği, yine sönmedi, hala ayaktaydı.

O, tatlı ve ay yüzlü güzel onun erliğine şaşıp kaldı. İstekle ona kendisini teslim etti. O anda iki can birleştiler.

Bu iki canın birbirleriyle birleşmesi yüzünden gayıptan bir başka can gelir erişir. Kadının rahminde meniyi kabule mani bir şey yoksa bu can, doğuş yolu ile gelir, yüz gösterir.

Her nerede iki adam, sevgiyle, yahut kinle birleşseler, bir üçüncü can, mutlaka doğar. Fakat o suretler, gayp aleminde doğarlar. Oraya varınca onları gözünle de görürsün. O sonuçlar, senin birleşmelerinden doğdu. Kendine gel de her eşe hemen sevinme.

Vaktini bekle. O zürriyetlerin sana ulaşacağından emin ol. Onlar, amelden ve sebeplerden doğmuşlardır. Her birinin sözü vardır, mekanı vardır.

O güzelim perdelerden sesleri erişir: Ey bizden gafil olan, hadi, çabuk yücel. Kadının canı da kıyamet gününü bekler, erkeğin canı da. Bu alemde emeklemen nedir ki? Daha çabuk adım at.

O er, o yalancı sabah yüzünden yolunu kaybetti de sinek gibi ayran kabına düştü işte.

Birkaç gün murat alıp verdiler. Fakat sonra o büyük suçtan pişman oldu. Ey güneş yüzlü, bu işe dair halifeye bir şey söyleme diye cariyeye yemin verdi. Halife cariyeyi görünce sarhoş oldu, onun tası da damdan düştü. Onu, övdüklerinin yüz misli güzel buldu. Hiç görme, işitmeye benzer mi? Övme, akıl kulağı için bir tasvirdir. Fakat suret, bil ki gözün harcıdır, kulağın değil.

Birisi, bilir bir adama sordu: A sözü güzel er, hak nedir, batıl ne? O er, adamın kulağına tutup bu batıldır dedi, gözse haktır onun her şeye yakini vardır. O, yani duymak, buna nispetle batıldır. Ey emin kişi, sözlerin çoğu da nispetten ibarettir.

Yarasa güneşten gizlenir, perde ardına girerse güneşin hayalinden gizlenmiş değildir. korku, ona bir hayal verir. İşte o hayal, onu karanlığa çeker. Nur hayali, onu korkutur da karanlık gecelere sarılmasına sebep olur. Sen düşmanın hayali ve tasavvuru yüzünden sevgiliye ve dosta sarılmışsındır.

Ey Musa sana keşfedilen tecelli nurları, dağa vurdu. Fakat o hayaller kuran dağ, senin hakikatinin ziyasına tahammül edemedi. Kendine gel de hayaline kabiliyetim var diye gururlanma, bu yoldan hakikate ulaşacağını umma. Savaş hayalinden kimse korkmaz. Savaştan önce yiğitlik yoktur bunu bil kafi. Puşt da savaş hayaline kapılır, aklından Rüstemler gibi yiğitlikler geçirir. Hamam duvarına yapılan Rüstem resmine her ham kişi saldırabilir. Fakat duymadan meydana gelen bu hayal, göz önüne geldi mi puşt kim oluyor? Rüstem bile aciz kalır. Çalış da o duyduğun şeyi gör. Batıl olan hak olsun.

Ondan sonra kulağın, göz tabiatını kazanır. Bir yün yumağı gibi olan kulakların, göz kesilir. Hatta bütün bedenin aynaya döner. Her tarafın göz ve gönül haline gelir.

Kulak bir hayal meydana getirir, o hayal de o güzelliğin vuslatına miyancıdır. Çalış, bu hayal çoğalsın da miyancı olan bu hayal, Mecnun'a kılavuzluk etsin.

O ahmak Halife de bir zaman o güzel cariyeye kapıldı, onunla gönül eğledi işte. Tut ki bütün doğuyu batıyı zaptettin, her tarafın saltanatına sahip oldun. Madem ki bu saltanat kalmayacak, sen onu bir şimşek farz et, çaktı, söndü. Ebedi kalmayacak mülkü, gönül, bir rüya bil. Cellat gibi boğazına yapışan debdebeyi, şan ve şöhreti ne yapacaksın ki?

Bil ki bu alemde de bir emniyet bucağı vardır. Yalnız münafıkın sözünü az duy, çünkü o söz zaten söz değildir.

Ahireti inkar edenin delili, her an ancak şudur: Eğer başka bir alem olsaydı onu görürdük. Bir çocuk aklın eserlerini görmüyor diye akıllı adam, akla ait şeyleri nakletmez mi ki? Akıllı bir adam da aşk ahvalini görmezse aşkın kutlu ayı eksilmez ya.

Yusuf'un güzelliğini kardeşlerinin gözleri görmedi. Fakat Yakup'un gözünden gizli kalmadı ki. Musa'nın gözü, asayı bir sopadan ibaret gördü ama gayb gözü de onu bir yılan, bir kıyamet gördü. Baş gözü ile can gözü savaşta idi. Can gözü üstün geldi delil gösterdi. Musa'nın gözü, elini el gördü ama can gözüne karşı o elden bir nurdur parladı.

Bu söz kemal bakımından sonsuzdur. Hakikatten haberi olmayan mahrumlara hayal görünür. Çünkü onca hakikat, ferçten ve boğazdan ibarettir. Onun yanında sevgilinin sırlarını az söyle.

Bizce ferç ve boğaz hayaldir. Bunun için de can, her an cemalini bize gösterir.

Kim ferç ve boğazına düşmüş, bu düşkünlüğünü kendisine adet ve huy edinmişse ona denecek söz, ancak "Sizin dininiz sizin, benim ki benim" sözünden ibarettir. Böyle bir inkara karşı sözü kısa kes. Ey Ahmet eski kafirle az konuş.

Halife buluşmayı diledi, bu maksatla o cariyenin yanına gitti. Onu andı aletini kaldırdı. O cana canlar katan, o sevgisini gittikçe arttıran güzelle buluşmaya niyetlendi. Kadının ayakları arasına oturdu. Oturdu ama takdir zevkinin yolunu bağladı. Farenin çıtırtısı kulağına değdi. Aleti indi uyudu, şehveti tamamı ile kaçtı. Bu ıslık yılan ıslığı olmasın, çünkü hasır kuvvetle oynamakta dedi.

Cariye, Halifenin gevşekliğini görünce kahkahalarla gülmeye başladı. O erin, aslanı öldürüp geldiği halde hala aletinin inmediğini hatırladı. Kahkahası arttıkça arttı, uzadıkça uzadı. Kendini tutmaya çalışıyordu ama bir türlü dudaklarını kapatamıyordu ki. Esrara alışık olanlar gibi boyuna gülüyordu. Kahkaha, kârına da üstün gelmişti zararına da.

Ne düşündü aklına ne getirdiyse fayda vermedi; aklına getirdiği şeylerde gülmesini arttırıyordu. Sanki bir selin bendi birden yıkılmıştı. Ağlayış, gülüş gönlün gamı, neşesi... Bil ki her birinin ayrı bir madeni vardır. Her birinin ayrı mahzeni vardır ve o mahzenin anahtarı, kapalı kapıları açan Allahın elindedir. Bir türlü gülmesi dinmiyordu. Nihayet Halife alındı huysuzlandı.

Hemencecik kılıcını kınından sıyırdı. Habis dedi, neden gülüyorsun? Söyle. Bu gülüşten gönlüme bir şüphe düştü hileye kalkışma, doğru söyle. Yalanla beni kandırmaya kalkışırsan, yahut boş bir bahane icat edersen, ben bunu anlarım, gönlümde bunu anlayan bir nur vardır. Doğruyu söylemek gerek vesselam.

Bil ki padişahların gönüllerinde ulu bir ay vardır. Bazı, bazı gaflet yüzünden bulut altına girer ama önemi yok. Gönülde gezip dolaşma zamanı bir ışık vardır ki hiddet ve hırs vaktinde leğen altına gizlenir. O anlayış, şimdi benim dostumdur. Söylenecek sözü söylemezsen, bu kılıçla boynunu vururum. Bahanen hiç fayda vermez. Doğru söylersen seni azat ederim. Allah hakkı için neşeni kırmam. Yedi mushafı birbiri üzerine koyup sözünü tutacağına yemin etti.

Cariye aciz kalınca ahvali anlattı. O yüz Zal-e bedel olan Rüstem'in erliğini söyledi. Yoldaki gerdeği, o sırada vukua gelen olayları bir bir nakil etti.

Erin kılıcı çekip gidişini, aslanı öldürdükten sonra gelişini, aletinin hala gergedan boynuzu gibi ayakta olduğunu söyledi. Ondan sonra namuslu Halifenin gevşekliğini ve farenin bir çıtırtısından aletinin söndüğünü görünce dayanamayıp güldüğünü bildirdi.

Allah sırları meydana çıkarır. Mademki sonunda bitecek, kötü tohum ekme. Su, bulut, ateş ve bu güneş, sırları toprağın altından çıkarır.

Yaprakların dökülmesinden sonra gelen bahar, kıyametin varlığına bir delildir. Bahar, o sırları meydana çıkarır, şu yeryüzü ne yediyse rüsvay olur. Yedikleri, ağzından, dudağından biter, çıkar. İçindeki neyse meydana gelir. Her ağacın kökündeki sır ve o ağacın yemişi tamamı ile üstünde görünür. Gönlünü inciten her gam, içtiğin şarabın tesiri iledir. Fakat nereden bileceksin o mahmurluk, o baş ağrısı, hangi şaraptan meydana geldi?

Bu baş ağrısının o tanenin meyvesinden olduğunu aklı, fikri olanlar anlar. Dalla meyve, tohuma benzemez. Meni, hiç insanın bedenine benzer mi? Heyula esere benzemezken tohum, hiç ağaca benzer mi?

Meni, ekmekten meydana gelir, fakat ekmek gibi midir? İnsan, meniden olur, fakat hiç meni gibi midir? Cin, ateşten yaratılmıştır, fakat nereden ateşe benzer? Bulut buhardandır, fakat buhar gibi değildir ki.

İsa, Cebrail'in üfürmesinden vücut buldu. Fakat suret bakımından onun gibi midir, yahut ona benzer mi? Adem, topraktan yaratılmıştır, toprağa benzemez. Hiçbir üzüm, üzüm çotuğu gibi değildir. hırsız, darağacının ayağı gibi midir? İbadet ebedi cennete benzer mi?

Hiçbir asıl esere benzemez. Şu halde zahmetin ve baş ağrısının aslını bilemezsin. Fakat bu mücazat, mükafat, bir aslı olmadan vücuda gelmez. Allah, hiçbir suçsuz kulunu incitmez. Asıl neyse, o şeyi çeken odur. Ona benzemez ama ondandır.

Şu halde bil ki çektiğin zahmet, yaptığın bir suçun sonucudur. Sana inen bir tokat bir şehvetten ötürüdür.

İbret almaz o suçu bilmezsen bile hiç olmazsa derhal ağlayıp sızlanmaya koyul, yargılanma dile. Secde et, yüzlerce defa Yarabbi de, bu gam, yaptığım suçun karşılığıdır ancak.

Ey Yarabbim, sen zulümden, sitemden temizsin. Nasıl olur da suçsuz olarak insana bir dert, bir gam verirsin? Ben suçu belli beyan bilmiyorum, fakat bu derde sebep de mutlaka bir suçtur. Sebebi örttüğün gibi suçu da ört. Çünkü ceza, benim suçumu ortaya koymaktadır. Ceza sebebiyle hırsızlığım meydana çıkar.

Padişah, kendi kendisine suçunu, kabahatini, kızı ele geçirmek için ettiği ısrarı anıp tövbe etti, Allahdan yargılanmak diledi.

Dedi ki: Başkalarına yaptığım şeyler, ceza haline geldi, bana gelip çattı. Mevkiime güvenip başkalarının eşine kastettim. Bu kasıt bana döndü,kuyuya düştüm. Başkasının kapısını dövdüm, o da tuttu benim kapımı dövdü. Kim başkalarının karısına kötülük ederse bil ki kendi karısına pezevenklik eder. Çünkü bir kötülüğün cezası, tıpkı onun gibi olan bir kötülüğe uğramaktır. Suçun cezası, o suçun misli olur.

Sen, başkasının karısını bir sebeple kendine çektin mi, aynen sen de onun gibi, hatta ondan da üstün bir deyyussun. Ben, Musul padişahının cariyesini zorla aldım, benden onu derhal aldılar. Emniyet ettiğim adam olan lalam, hain çıktı, bana hıyanette bulundu.

Kin gütme, öç alma zamanı değil. Ben kendi elimle bir ham iştir yaptım. O beye de kin güdersem yapacağım zulüm yine başıma gelir. Şu ceza bir kere başıma geldi ya, bunu sınadım artık sınanmışı tekrar sınamam.

Musul padişahının derdi, boynumu kırdı adeta. Artık başkasını incitmem. Allah, bize mükafatını anlattı. "Döner kötülüğe gelirsimiz de cezanızı veririz" dedi.

Burada ileri gitmek faydasızdır. Sabırdan, merhametten başka iyi bir iş yoktur. Rabbimiz, biz nefsimize zulüm ettik, bir hatada bulunduk. Ey merhameti büyük Allah bize acı. Ben onu afettim, sen de yeni suçumu da afet, eski suçlarımı da.

Sonra cariyeye sakın dedi bu senden duyduğum sözü kimseye söyleme. Seni beyinle evlendireceğim. Allah hakkı için sakın bu hikayeyi kimseye anma. Anma da o, benden utanmasın. Çünkü o, bir kötülükte bulundu ama yüz binlerce de iyilik etti. Ben onu, defalarca sınadım, ona senden de güzel kadınları emniyet ettim. Hiç dokunmadı bu olan şey benim yaptığımın cezası.

Bundan sonra o beyi huzuruna çağırdı. Alemi kahretmeyi düşünen hışmını yendi. Ona kabul edilecek bir bahane buldu. Dedi ki: Ben bu cariyeden soğudum. Sebebi de şu: Çocuğumun anası, bir cariyeyi kıskanmada, adeta bir tencere gibi kaynayıp durmada, yüzlerce sıkıntılara uğradı. Oğlumun anasıdır onun nice hakları vardır. Böylece cevir ve cefalara layık değildir o. Kıskançlığa başladı kanlar yutmada. Bu cariye yüzünden pek şiddetli acılara düştü.

Hasılı bu cariyeyi birisine vereceğim. Buna karar verdikten sonra azizim efendim, senden daha iyisini bulacak değilim ya.

Sen onun için canınla oynadın. Artık onu senden başkasına vermek doğru değil. Onu, o beye nikahlayıp verdi. Öfkesini, hırsını kırdı geçirdi.

Onda erkek eşeklerin gücü, kuvveti yoktu. Fakat peygamberlerin erliği vardı. Hışmı, şehveti, hırsı terk etmek, erliktir. Bu, peygamberlik damarıdır. Söyle, damarında eşek erliği olmasın da Allah onu daima Ulu beylerbeyi diye çağırsın.

Allahdanuzak merdut bir diri olmaktansa Allahnın görüp gözettiği bir ölü olmam daha yeğ. Şu erliğin içi, sırrıdır, öbürü deriden ibaret. O, adamı cennete götürür, bu cehenneme.

Cennetin, hoşa gitmeyen şeylerle çevrildiği kaplandığı söylenmiş, cehennemin heva ve hevesten meydana geldiği haber verilmiştir.

Ey Eyaz, ey Şeytanı öldüren erkek aslan, eşek erliğini azalt, akıl erliğini çoğalt. Bu kadar yüzlerce alemin anlayamadığı şey, sence bir çocuk oyuncağı oldu. İşte sana er.

Ey benim emrimin lezzetini bulan, ey emrime vefakarlıkta bulunmak üzere canlar veren.

Emre, emrin lezzetine dair manevi hikayeyi dinle şimdi.

EMRİN LEZZETİ

Padişah, bir gün divana gitti. Bütün memleket büyüklerini divanda toplanmış buldu. O nurlu padişah, bir mücevher çıkarıp vezirin eline vererek. Dedi ki: Bu, nasıl bir mücevher, değeri nedir? vezir, yüz eşek yükü altın değerinde bir mücevher dedi.

Padişah, kır bu mücevheri deyince dedi ki: Nasıl kırabilirim? Senin hazinenin malını iyiliğini dileyen biriyim ben. Değer biçilmez böyle bir mücevherin zayi olmasını nasıl reva görebilir? Padişah vezirin sözünü taktir etti, ona bir elbise ihsan etti. O cömert ve er padişah inciyi ondan aldı. O cömert padişah, vezire giydiği elbiselerden başka daha nice ağır elbiseler verdi. Onları bir müddet söze tuttu. Yeni şeylere, eski vakalara ait bahislerde bulundu.

Sonra mücevheri perdecinin eline verdi, bir isteklisi olsa dedi ne değer acaba? Perdeci, bu mücevher dedi, ülkenin yarısı değerinde. Allah ülkeyi tehlikelerden korusun.

Padişah kır bu mücevheri dedi. Perdeci, ey kılıcı güneş gibi parlayan padişahım, bunu kırıp ufalamak pek yazıktır, pek yazık. Değeri şöyle dursun şu parlaklığa bak. Gündüzün nuru bile ona uymada. Bunu kırmaya nasıl elim varır? Nasıl olur da padişahın hazinesine düşman olurum dedi.

Padişah ona elbise verdi, gelirini arttırdı. Onun aklını övmeye başladı. Bir müddet sonra mücevheri bir beyin eline verdi. Onu da bir sınadı. O da öyle söyledi, bütün beyler de. Her birine ağır elbiseler ihsan etti. Elbiselerini arttırdı o aşağılık kişileri yoldan çıkardı kuyuya attı. Elli, altmış bey, hepsi de veziri taklit ederek böyle söylediler.

Gerçi dünyanın değeri taklittir ama her mukallit de sınanmada rüsvay olur.

Ey Eyaz, söylemiyorsun, bu parlaklıkta, bu güzellikte olan bir mücevherin değeri nedir? eyaz söyleyebileceğimden de fazla deyince Padişah, peki dedi, hadi öyleyse hemen onu kır, hurdahaş et.

Eyaz'ın yenlerinde taş vardı. Derhal onları çıkarıp mücevheri kırdı, un ufak etti. Belki o delikanlı bu işi rüyada görmüştü de yenine, koltuğuna iki taş gizlemişti. Yusuf gibi hani. O da işinin sonunun nereye varacağını kuyu dibinde görmüştü.

Kime fetih ve zafer, haber verirse onca murada ermede birdir, ermeme de. Kimin payandası, sevgilinin, vuslatı olursa o, kırılmadan savaşmadan ne korkacak? Karşısındakini mat edeceğini iyice bilen at gitmiş, fil gitmiş aldırır mı? Onca bunlar zaten saçma şeylerdir. At arayan, atını alıp götürse al götür der, önüne düşecek o at değil ya.

İnsan atla bir soydan olur mu? Adamın ata olan sevgisi, öne geçmek içindir. Suretler için bu kadar elem çekme. Suret baş ağrısı olmaksızın manayı elde et. Zahit, işin sonunu düşünür. Soru hesap günü halim ne olacak diye dertlenir. Ariflerse

başlangıçtan, önden haberdardır, sonu düşünme derdinden de kurtulmuşlardır.

Arifte arif olmadan önce korku da vardı, yalvarış da. Fakat Allah takdirini bildiğinden, işin önünden haberdar olduğundan bu bilgi, her ikisini de ortadan kaldırmıştır. Evvelce mercimek ektiğini bildiğinden ne mahsul elde edeceğini de bilir. Ariftir korkudan da kurtulmuştur, ürkmeden de. Allah kılıcı, o hay huyu kesmiş, ikiye bölmüştür. Evvelce Allahdan korkar umardı. Korku yok oldu o yalvarış meydana çıktı.

Eyaz da o değerli mücevheri kırınca beylerden yüzlerce feryat ve figan koptu. Bu ne korkusuzluk Allah hakkı için bu nurlu mücevheri kıran kafirdir dediler. O topluluğun hepsi de körlüklerinden padişahın inci gibi olan buyruğunu kırmıştı. Mücevherin değeri ile sevginin sonucu gönüllerinde gizli kalmıştı.

Eyaz dedi ki: Ey ünlü ulular, Padişahın buyruğumu daha ileri mücevher mi? Sizce Allah hakkı için söyleyin, Padişahın emri mi daha üstün, yoksa bu güzelim mücevher mi? Ey mücevhere bakan, Padişaha aldırış etmeyen beyler, önünüzde gul var ana cadde değil.

Ben gözümü padişahtan ayırmam. Müşrik gibi taşa yüz tutmam. Boyalı taşı seçip Padişahın buyruğunu geri bırakan canda hiçbir cevher, hiçbir değer yoktur. Gül renkli oyuncağı ardına at. Onlara renk vereni aklına getir ve şaş. Dereye gir testiyi taşa çal. Kokuya renge ateş ver. Din yolunda yol kesicilerden değilsen kadınlar gibi renge kokuya tapma.

Bu sözler üzerine o yüce erler, bu hatalarına özür olmak üzere başlarını önlerine eğdiler. O anda her birinin gönüllerinden belki iki yüz kere ah çıktı, bir duman gibi ta göğe kadar ulaştı.

Padiaşh ihtiyar cellada emir verdi: Bu çerçöpü benim yüce tapumdan uzaklaştır. Bu aşağılık adamlar, bu yüce makama layık değiller. Bir taş için benim buyruğumu ret ettiler. Buyruğum, bu çeşit fesatçılarca bir boyalı taş için hor hakir oldu.

Bunun üzerine merhametli Eyaz sıçradı, o ulu Padişahın tahtına doğru koştu. Secde edip boğazını tutarak, padişahım dedi, senin gibi yüce bir padişahın sultanlığına gök yüzü bile hayran olmuştur.

Ey hüma kuşu, hümalar kutluluğu senden bulur, cömertler cömertliğe senden ereler. Ey kerem sahibi, alemdeki kerem ve ihsanlar, senin bağışlamana karşı mahvolur gider. Ey lütuf sahibi, kırmızı gül, seni görünce utancından gömleğini yırtar. Yarlıgama senin yarlıgamanla doymuş, tilkiler, senin affınla aslanlara üstün olmuştur.

Senin buyuğuna karşı korkusuzca harekette bulunan, affından başka nereye dayansın? Bu suçluların gafletleri, küstahlıları, ey af madeni padişah, senin affının çokluğundan meydana geldi. Gaflet daima küstahlıktan meydana gelir. Ululama gözden kuru ağrıyı giderir.

Gaflet ve kötü bir alışkanlık olan unutkanlık, ululama ateşiyle yanıp gider. Onun heybeti adama uyaklık ve anlayış verir, adamın içindeki unutkanlık ve yanılma çıkar, kalmaz. Yağma zamanı halkın uykusu gelmez. Kimse hırkamı çalmasınlar diye uyumaz. Hırka korkusu ile bile uyku kaçarsa artık can ve boğaz korkusu ile kim uyur ki?

Buna tanık "Rabbimiz, unutup işlediğimiz suçlarla bizi suçlu sayma" ayetidir. Çünkü unutma da bir bakıma suçtur. Unutan, onu layık olduğu veçhile ululamıştır. Yoksa hiç savaşta adamı uyku tutar mı?

Unutma, çaresiz gelip çatar ama buna tutulmamak için de sebeplere yapışmak lazım. Çünkü onu ululamada gevşeklik gösterdi mi insanda ya unutma meydana gelir, ya yanlış. Sarhoş gibi hani. O da cinayetlerde bulunur, sonra da mazurdum, ne yapayım der.

Ona derler ki: Doğru ama a kötü işli, o zıkkımı sen içtin, dileğinle isteğinle zıkkımlandın. Sarhoşluk sana kendi kendine gelmedi, onu sen davet ettin. O dileği de kendin meydana getirdin. Sarhoşluk, senin kastın, çalışıp çabalaman olmasaydı da kendi kendine sana gelip çatsaydı can sakisi, senin ahdini korur, gözetirdi. Sana arka olur, senin adına o, özür dilerdi. Allah sarhoşluğuna kul köle olayım.

Ey her çeşit elde edilen şey, kendisinden olan Allah, bütün alemin af ve ihsanı, senin ihsanından bir zerredir. Aflar senin affını överler. İnsanlar, sakının, ona benzer ona eşit yoktur. Onların canlarını sen bağışla, huzurundan da kovma. Ey muradına erişen, senin damağının tadıdır onlar. Yüzünü görene acı, nasıl olur da seni gören, acı ayrılığını çekebilir? Ayrılıktan bahsediyorsun, ne yaparsan yap da bunu yapma. Senin tuzağına tutulup yüz binlerce defa ölmek bile ayrılmaya bedel olamaz.

Ey suçluların feryadına yetişen ayrılık acısını erlerden de uzaklaştır, kadınlardan da. Senin vuslatını umarak ölmek hoştur. Fakat ayrılığın acısı, ateşin üstündedir. Kafir bile cehennemden bana bir baksaydın cehennemde olduğuma gam mı çekerdim deyip durur. Çünkü o bakış, bütün eziyetleri tatlılaştırır; büyücülerin el ve ayaklarının kan diyetidir o bakış.

Gökyüzü zararı yok sesini dudu. Gökyüzü, sanki o savlicana bir top kesildi. Firavunun vuruşu bize zarar vermez ki dediler, Allahnın lütfu, başkalarının kahrından üstündür.

Ey insanları azgınlık, sapıklık yoluna süren, sırrımızı bilsen a can gözü kör herif, anlarsın ki biz kendimizi kurtarıyoruz. Kendine gel de bu yana yanaş, bu erganunun "Keşke kavmim, rabbim beni yüzden yarlıgadı, bilselerdi" sesini dinle.

Allah ihsanı, bize bir Firavunluk verdi ki senin Firavunluğun kaç para eder, senin saltanatın geçici. Ey Mısır'a ve Nil ırmağına kapılıp gururlanan. Başını kaldır da ebedi ve ulu saltanatı gör. Sen şu pis hırkayı terk edersen Nil ırmağını can nilinden gark edersin.

A Firavun kendine gel de Mısır'dan el çek. Can Mısır'ının içinde yüzlerce Mısır var. Sen, halka "ben rabbinizim" deyip durursun ama bu iki sözden de gafilsin. Rab olan rablık ettiği kişiden nasıl titrer? Ben demeyi bilen, nasıl olur da cisim ve can bağına bağlı kalır?

İşte bak buracıkta bizler ben diyoruz, çünkü benlikten kurtulduk; zahmetlerle, belalarla dolu benlik ten halas olduk. A köpek, o benlik sana kutlu gelmedi. Fakat bizce mühürlenmiş bir devlet oldu. Bu benlik sana kin gütmese idi bize böyle güzel bir ikbal, bir devlet olur muydu? Yokluk yurdundan kurtuluyoruz, buna şükrane olarak şu darağacının başında sana bir öğüt verelim. Bizim ölü darağacımız, göç burağıdır. Senin saltanat yurdunsa gururdan, gafletten ibarettir.

Bu yaşayış ölüm suretinde gizlidir. O ölümse yaşayış kabuğunda gizli. Nur, ateş şeklinde görünmede, ateş de nur şeklinde. Yoksa dünya, hiç gurur yurdu, aldanma durağı olur muydu? Kendine gel acele etme. Önce yok ol. Battın mı nur doğrusundan baş göster. Ezel benliğinden gönül hayretlere düştü; bu benlik, soğuk bir hale geldi, ayıp ve ar kesildi. Can bensiz benlikten hoş bir hal aldı, alem benliğinden sıçrayıp çıktı.

Benden kurtuldu da şimdi ben oldu. Aferinler olsun zahmetsiz benliğe. O kaçmada, benlikse peşine düşmüş. Onu, onsuz gördüğünden ardını bırakmamak da. Sen, onu istedikçe o, seni istemez. Fakat öldün mü isteğini elde edersin.

Diri oldukça ölü yıkayıcı seni yıkar mı? Sen istedikçe isteğin seni ara mı? Bu bahse akıl, yol gösterici olsaydı Fahr-i Razi, din sırrını bilirdi. Fakat "Tatmayan bilmez". Onun için onun aklı ve kurduğu hayallerde, ancak hayretini arttırır.

Bu ben, nerede düşünceyle açılacak, bulunacak? O ben, yokluktan sonra açılır, bulunur. Bu akıllar, araştırma yüzünden ittihat ve hulül uçurumuna düşer. Ey yakınlaşma yüzünden yokluğa erişmiş, yıldız gibi güneş nurlarına dalmış olan Eyaz! Hatta ittihat ve hulülle değil de meni gibi beden haline gelmiş olan dost.

Ey af etmeyi sandığına almış, kendine mal edinmiş zat, affet. Sen lütufta en ileri gidensin. Bütün lütuf edenler, senin ardındadır. Ben kim oluyorum ki af diyeyim? Ey padişahım ey Kün emrinin hulasası!

Ben kim oluyorum ki ey bütün benler, eteğine sarılmış olan padişahım, benliğimden geçmeden seninle beraber bulunayım?

Hilimle dolu olana ben nasıl olur da acımayı öğretmeye kalkışır, bilgi sahibine nasıl olur da hilim yolunu gösterebilirim? Beni sillelerle tokatlarla zebun etsen bile hakkın var. Ben yüz binlerce tokada layık bir kulum. Ben huzurunda ne söyleyeyim de sana

bir şey anlatmaya kalkışayım. Yahut da ne yüzle kerem şartını sana hatırlatmaya girişeyim?

Sence bilinmeyen ne var? Alemde hatırında olmayan nedir ki? Sen, bilgisizlikten arısın; bilgin de alemde bulunan şeylerden herhangi birini unutmadan da arıdır. Bir hiç olanı tuttun adam ettin; onu güneş gibi nurlarla parlattın. Madem ki beni adam ettin, yalvarırsam yalvarışımı kerem et dinle. Benim suretimden ihzar ettiğin şefaati de yine sen ediyorsun demektir.

Çünkü bu yurt, benim malımdan, mülkümden bomboş, burada benim hiçbir şeyim yok. Evde kuru yaş ne varsa benim değil. Duamı su gibi akıttın, sebatını da bağışla ve o duayı kabul et. Önce bana duayı ilham eden sensin, sonunda duamı da sen kabul et. Kabul et de o alem padişahı suçluların suçunu bu kulu için af etti diyeyim.

Ben kendimi beğenmekteydim, baştanbaşa dertten ibarettim, Padişahım, her dertliye deva verdi. Cehennemliktim, kötülüklerle, şerlerle doluydum. Onun ihsan eli beni bir kevser haline getirdi. Cehennem kimi yakar, yandırırsa ben o yana şeyleri cesette tekrar çıkarır bitiririm. Kevserin işi nedir? her yanan, onun vasıtası ile biter yenilenir. Kevser katra katra keremlerini ilan eder; cehennemin yaktığı şeyleri ben yine yerine getiririm der.

Cehennem güz mevsiminin soğuğuna benzer. Kevserse ey gül bahçesi bahar gibidir. Cehennem ölüme mezar toprağına benzer. Kevserse sur üfürülmesi gibidir. Ey cehennemde bedenleri yananlar, Allah keremi sizi kevsere çağırmadadır. Ey daima faal olan diri Allah, lütfen "Halkı benden faydalansınlar diye yarattım; ben onlardan faydalanayım diye değil" buyurmuştun. Bu senin cömertliğindir; bütün noksanlar o cömertlikle düzelir. Bedene tapan şu kullarını afet. Af denizinin af edişi yerinde bir iştir. Halkı ırmak gibi, sel gibi afet, yıka, arıt, kendi denizine daldır, temizle.

Aflar her gece şu gönlünden çıkar, güvercinler gibi sana uçar ulaşır. Seher çağı yine onları uçurur, geceye kadar şu bedenlere hapsedersin. Yine akşam çağı, o sayvanın, o adamın aşkı ile kanat çırparak uçarlar.

Bedenden vuslat ipini kopardılar mı sana, senin huzuruna gelirler. Çünkü senden ikbal ve devlete erişmişlerdir. Baş aşağı geri dönmeden emin olarak "Biz şüphe yok rabbimize dönenleriz" diye havada kanat çırparlar. O keremden de "gelin yücelin" diye ses gelir. O dönüşten sonra artık o hırs, o keder kalmaz.

Alemde çok gariplikler çektiniz. Ey ulular kadrini bilin. Bu ağacın gölgesinde nazla sarhoş olarak ayaklarınızı uzatınız. Din yoluyla zahmetler çeken ayaklarınızı ebedi hurilerin kucaklarına ellerine bırakınız. Huriler merhametli bir halde işaret ederek bu sofiler, seferden döndüler. Güneş nuru gibi saf sofiler, bir müddet toprağa düştüler, pisliğe karıştılar. Fakat ayaklarında üstlerinde başlarında hiçbir pislik olmaksızın tertemiz olarak güneşin nuru gibi yüce, yüce güneş değirmesine geldiler.

Yüce Allah bu suçlularda başlarını duvarlara vurdular. Kendi hatalarını suçlarını anladılar. Padişahın oyununda mat oldular ama, şimdi ah ederek ey lütfu, suçlulara yol gösteren Allah diye sana yüz tuttular. Lütfet yolda kirlenenleri tez af fıratın da, yıkanılacak kaynakta yıka, arıt.

Arıt da uzun zamandır işlene gelen suçtan yıkansınlar, temizlerin safına katılıp namaz kılsınlar. Sayıdan dışarı olan o saflarda "Bizler saflarız" nuruna gark olsunlar. Söz, bu halin övüşüne gelince kalem de kırıldı kağıt da yırtıldı. Hiç deniz bir kaba sığar mı? Aslanı bir kuzu kapıp götürebilir mi?

Perde ardındaysan perdeden çık da şaşılacak padişahlığı gör. Sarhoş kavim, kadehini kırdılar ama senden sarhoş olanların özrü var. Onların sarhoşluğu, ikbal ve mala değildir ey işleri tatlı Allah senin şarabından sarhoş olmuştur onlar.

Ey padişahlar padişahı, onlar senin hususiyetinden sarhoş olmuşlardır. Ey saf eden Allah, kendi sarhoşunu afet. Hitap ettiğin zaman senin hususiyetinin lezzeti, insanı, öyle bir sarhoş eder ki, yüz küp şarap insanı öyle sarhoş edemez.

Mademki beni sarhoş ettin, had vurma bana. Şeriat, sarhoşlara had vurmaz. Aklım başıma gelsin de o vakit döv. Zaten ben ayılmayı istemiyorum ki.

Ey lütuflar ve ihsanlar sahibi Allah, senin şarabını içen, ebedi olarak aklından da

kurtuldu gitti, had vurulmasından da. Onlar, sarhoşluklarının verdiği yoklukta ebedi olarak kalırlar. Sizin sevginizde yok olan gayri ayrılık kalmaz.

İhsanın bize yürü der, yürü ey aşkımızın ayranına kapılmış olan. Sinek gibi ayranımıza düşmüşsün... Sen sarhoş değilsin ey sinek şarabın ta kendisisin. Ey sinek gerkesler senden sarhoş olurlar. Çünkü sen bal denizine at sürmüşsün.

Dağlar zerreler gibi senin sarhoşundur. Nokta da senin elindedir, pergel de, çizgi de. Halkın titrediği fitne, senden titrer. Her değerli mücevher, sence ucuzdan ucuzdur. Allah, bana beş yüz ağız verseydi de ey can ve ey cihan seni anlatsaydım. Halbuki bir ağzım var, o da et sırları bilen Allah, senden utancından kırık dökük. Fakat yokluktan daha kırık dökük olmam ya. Bunca ümmetler, onun ağzından zuhur etti. Yüzlerce gayp eserleri, Allahnın lütuf ve ihsanı ile yokluktan dışarı çıkmayı beklemede.

Ey keremine kurban olduğum Allah, başım senin havanla dönmede. Sana rağbetimiz senin dileğinle oluyor. Nerede bir yol yürüyen varsa onu Allah cezbesi çekmededir. Hiç yel olmadan toprak havaya kalkar mı? Hiç deniz olmadan bir gemi, denize ayak atabilir mi? Abıhayat önünde kimse ölmez. Halbuki abıhayat, senin suyunun yanında bir tortudan ibarettir.

Abıhayat can kıblesidir. Dostlar, bağlar, bahçeler, suyla yeşerir, güler. Ölümü içenler, onun aşkı ile diridirler; gönüllerini candan da çekmişlerdir, abıhayattan da. Aşkının suyu mademki bize el verdi, abıhayatın bizce hiçbir değeri yok artık.

Her can, abıhayattan diridir. Fakat abıhayatın suyu da sensin. Her an bana bir ölüm, bir haşir verdin de o keremin neler yaptığını gördüm. Senin yeniden dirilteceğine güvenim var; o yüzden bu ölüm, bana uyku gibi görünmede ey Allah.

Her an yedi denize de serap olsa ey suyun suyu, sen onu kulağından tutar, getirirsin. Akıl ecelden titrer durur, halbuki aşk, neşe içindedir. Taş, toprak parçası gibi yağmurdan korkar mı hiç?

Bu cilt mesnevinin beşinci cildidir. Can göğünün burçlarındaki yıldızlara benzer. Yıldızları tanımayan gemiciden başkasının duyguları, yıldızla yol bulamaz. Başkaları, yıldızları ancak seyrederler, ne kutlularından haberleri vardır, ne kırandan.

Geceleri ta sabahlara kadar böyle şeytanları yakıp yandıran yıldızlara aşinalık et. Her biri kötü zanna kapılmış şeytanı defetmek için gök kalesinden adeta neft atmaktadır. Yıldızlar şeytana akrep gibidirler, fakat müşteriye en yakın bir dosttur onlar.

Yay, okla şeytanı oklar, bir yere mıhlarsa ekinleri, meyveleri sulamak için kova, suyla dolu. Balık gerçi azgınlık gemisini kırarsa da dost için öküz gibi ekim eker.

Güneş geceyi aslan gibi paralasa da lal, onun yüzünden atlas elbiselere nail olur.

Yokluktan baş gösteren her varlık birine zehirdir, öbürüne şeker. Dost ol, kötü huyundan ayrıl da zehir küpünden bile şeker ye.

Faruki tiryak, ona şeker kesilmişti de onun için zehir, Faruk'a bir zarar vermedi.

BEŞİNCİ CİLDİN SONU.

www.semazen.net